मन्त्रालयगत प्रगति विवरण

नेपाल सरकार

अर्थ मन्त्रालय

२०७६

मन्त्रालयगत प्रगति विवरण

(आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को यथार्थ विवरण र आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुनसम्मको विवरण)

नेपाल सरकार

अर्थ मन्त्रालय

२०७६, जेठ

प्राक्कथन

नेपालको संविधान अनुसार नेपाल सरकारको अर्थमन्त्रीले संघीय संसदको दुबै सदनको संयुक्त बैठकमा राजस्व र व्ययको वार्षिक अनुमान सँगै अघिल्लो आर्थिक वर्षमा प्रत्येक मन्त्रालयलाई छुट्याईएको खर्चको रकम र त्यसको लक्ष्य हासिल भयो वा भएन भन्ने विवरण पेश गर्नुपर्ने हुन्छ। संविधानको उल्लेखित प्रावधान अनुरुप आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को यथार्थ र आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्मको सम्बन्धित मन्त्रालयहरूबाट प्राप्त प्रगति विवरणहरूका आधारमा यो **मन्त्रालयगत प्रगति विवरण** तयार गरिएको छ। यस विवरणमा आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा नेपाल सरकारले प्रदेश र स्थानीय तहमा उपलब्ध गराएको समानीकरण, सशर्त, समपुरक र विशेष अनुदानको उपयोग गरी हासिल भएको उपलब्धि समावेश गरिएको छैन। प्रदेश र स्थानीय तहबाट भएको खर्चको विवरण सम्बन्धित तहवाट सम्बन्धित संसद/सभामा जानकारी गराउनुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोले ती खर्चको विवरण यसमा समावेश गरिएको छैन। आगामी दिनमा प्रदेश तथा स्थानीय तहको आम्दानी र खर्चको प्रगति समेत राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीमा प्रतिबिम्बित हुने व्यवस्था मिलाउने कार्य अगाडि बढेको छ । आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को विनियोजित वजेटको खर्च र सोको उपलब्धि सन्तोषप्रद देखिएको छ। यस किसिमको विवरणले मन्त्रालयहरूको वजेट तथा खर्चको अवस्था एवं सम्पादित महत्वपूर्ण कार्यहरूको सम्वन्धमा संघीय संसदलाई यथार्थ जानकारी हुने विश्वास लिएको छु ।

चालु आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेटले मौलिक हकको रुपमा रहेका न्यूनतम आधारभूत आवश्यकताहरू परिपूर्ति गर्दै चरम गरिवी, विपन्नता र पछौटेपनको अन्त्य गर्ने, साधन श्रोत अवसर र क्षमताको विकास तथा उच्चतम उपयोग गरी द्रुत आर्थिक तथा मानवीय विकास गर्ने र आर्थिक, भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधार विकास गरी समुन्नत, सुदृढ, स्वाधिन र समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रको निर्माण गर्ने उद्देश्य लिएको छ। बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीवाट प्राप्त हुने कार्यक्रमलाई नै स्वीकृत कार्यक्रम र खर्च गर्ने अख्तियारी मानी बजेट निकासा हुने व्यवस्था मिलाइएको छ। यसैगरी सम्वन्धित सचिवलाई बजेट कार्यान्वयनको जिम्मेवार बनाई सम्बन्धित विभागीय प्रमुख र आयोजना प्रमुखलाई आयोजना कार्यान्वयनको लागि जिम्मेवार बनाउने जस्ता थप नीतिगत तथा प्रक्रियागत सुधारहरू गरिएको छ ।

सामाजिक न्याय सहितको तिब्र आर्थिक विकासको यात्रालाई अगाडि बढाउँदै "**समृद्ध नेपालः सुखी नेपाली**" को राष्ट्रिय आकांक्षालाई सार्थक बनाउन हालको बजेट विनियोजन र कार्यान्वयन क्षमतामा सुधार गर्ने, उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गर्ने, रोजगारी सिर्जना हुने क्षेत्रमा विनियोजन कुशलता अभिवृद्धि गर्ने लगायतका दिशामा निरन्तर प्रयास भइरहेको छ । प्रस्तुत विवरण यससंग सरोकार राख्ने सबैलाई उपयोगी हुने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा, यो विवरण तयार गर्ने कार्यमा संलग्न सबैलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

डा. युवराज खतिवडा
अर्थमन्त्री

२०७६, जेठ

प्रगति विवरणको सम्बन्धमा

- प्रस्तुत प्रगति विवरणमा सबै मन्त्रालयहरूको संक्षिप्त परिचय, गत आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को यथार्थ खर्च र प्रगति, आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजन ऐनद्वारा मन्त्रालयहरूलाई विनियोजित बजेटको २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको विवरण र २०७५ फागुनसम्मका सम्बन्धित मन्त्रालयहरूबाट सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरू र बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण संक्षिप्त रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

- आर्थिक ऐन, २०७४ बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को तेश्रो चौमासिक अवधी तथा आर्थिक ऐन, २०७५ बमोजिम सम्बन्धित निकायको सिफारिसमा प्रदान गरिएको राजस्व छुटको विवरण र चालु आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुनसम्मको नेपाल सरकारलाई प्राप्त वैदेशिक सहायताको आयोजनागत प्रतिवद्धता विवरण समेत समावेश गरिएको छ ।

- सम्बन्धित मन्त्रालयहरूले उपलब्ध गराएका तथ्याङ्क, प्रगति एवं सोसँग सम्बन्धित विवरणका अतिरिक्त खर्चको सम्बन्धमा महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना प्रणालीमा आधारित तथ्याङ्क समेत प्रस्तुत गरिएको छ ।

- प्रस्तुत विवरणमा साविकमा रहेका मन्त्रालयहरूबाट सम्पादित कार्यहरूलाई नेपाल सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ वमोजिम कायम हुन आएका मन्त्रालयहरूको प्रगति विवरणमा समावेश गरिएको छ ।

अर्थ मन्त्रालय

विषय-सूची

क्र.सं.	मन्त्रालयको नाम	पृष्ठ संख्या
१.	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१-१२
२.	अर्थ मन्त्रालय	१३-३२
३.	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	३३-४७
४.	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय	४८-६५
५.	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	६६-७२
६.	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	७३-८९
७.	खानेपानी मन्त्रालय	९०-९७
८.	गृह मन्त्रालय	९८-१०९
९.	परराष्ट्र मन्त्रालय	११०-११९
१०.	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	१२०-१२८
११.	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	१२९-१४२
१२.	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	१४३-१४९
१३.	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१५०-१५७
१४.	रक्षा मन्त्रालय	१५८-१६५
१५.	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१६६-१७५
१६.	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१७६-१८७
१७.	श्रम, रोजगार, तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	१८८-१९५
१८.	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१९६-२०७
१९.	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	२०८-२१९
२०.	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	२२०-२२६
२१.	शहरी विकास मन्त्रालय	२२७-२३४
२२.	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२३५-२४६
	अनुसूचीः १.वैदेशिक सहायताको आयोजनागत प्रतिवद्धता विवरण २.आर्थिक ऐन बमोजिम दिइएको राजस्व छुटको विवरण	२४९-२६३

संवैधानिक निकाय/मन्त्रालयगत व्यय विवरण

(रू. हजारमा)

अनुदान संकेत	मन्त्रालय/निकाय	आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को यथार्थ खर्च	आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को खुद बजेट	आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को चैत्र मसान्त सम्मको खर्च
१०१	राष्ट्रपति	१५५७२२	२३८३८२	७७३७७
१०२	उपराष्ट्रपति	३९९६८	४७४१८	३१९९५
२०२	व्यवस्थापिका - संसद	१०४१४३६	१२८२९८८	६८५०४९
२०४	अदालत	४६४९७१८	४६१४७३१	२७४०६४४
२०६	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	८४४५९७	९१७४८२	४५६५९५
२०८	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	६१००६०	८०१२००	३६८३२२
२१०	लोक सेवा आयोग	७४०६९५	७५३९२२	३८७७१९
२१२	निर्वाचन आयोग	८९५७६०७	५२२३००	२३१६२९
२१४	राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	१८३३५६	२०५१००	११०४४९
२१६	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	९६७६२२	०	
२१८	न्याय परिषद्	६३३२८	५५०३०	३६३१९
२२०	राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग	८३६८३	९२४००	३०८६९
२२२	राष्ट्रिय महिला आयोग		१५४५००	७८८५१
२२४	राष्ट्रिय दलित आयोग		४०१००	२८७१
२२६	राष्ट्रिय समावेशी आयोग		४०१००	७९५९
२२८	आदिवासी जनजाति आयोग		४०१००	५९०३
२३०	मधेशी आयोग		४०१००	१३८६५
२३२	थारू आयोग		४०१००	११०४०
२३४	मुस्लिम आयोग		७०१००	१९३९
२५०	प्रदेश प्रमुखहरू	१३१२९७	२९३०००	११८३३६
३०१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१२०२३७२११	१४४६९५९२७	६०२५४७३५
३०५	अर्थ मन्त्रालय	६५४२३३१	१३५९८९६७	३०७४०२३
३०६	आपूर्ति मन्त्रालय *	९६३२८०	०	
३०७	उद्योग मन्त्रालय *	४२४०१६३	७३७२६१४	२५२७४०३
३०८	ऊर्जा मन्त्रालय *	२५९४४५१४	४६३१५३३७	१८२२२२०५
३११	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	१५५९५१	५१३५८५	१७२५२८
३१२	कृषि विकास मन्त्रालय *	१९२७१७८२	३१५११०६४	१५४४९९६०
३१३	खानेपानी तथा सरसफाई मन्त्रालय	१९९४९१६९	१८०३८८५९	२७३५३५७
३१४	गृह मन्त्रालय	५९९५३३३९	५७१८२८५९	३६६७९७९६
३२५	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	३५२५८६९	४४८७०२७	१५२४३६७
३२६	परराष्ट्र मन्त्रालय	४६६६६८३	४६८३०८७	३५७३४५८
३२७	पशुपन्छी विकास मन्त्रालय *	४६९८८१६	०	
३२९	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१२२८६५१०	११५१५३९०	४३४२८८६

अनुदान संकेत	मन्त्रालय/निकाय	आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को यथार्थ खर्च	आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को खुद बजेट	आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को चैत्र मसान्त सम्मको खर्च
३३०	वाणिज्य मन्त्रालय *	६८४८३८	०	
३३१	जनसंख्या तथा वातावरण मन्त्रालय *	४४३४१७७	०	
३३२	विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय *	११४२४८६	०	
३३६	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय *	५३२०९७६	०	
३३७	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	१०२६०५३८६	०	५१०४७७३१
३४०	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	१४३८९४२	६९३३४३	२२५५३८
३४३	युवा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२१५६३६१	३९३५०२३	२४२८१२६
३४५	रक्षा मन्त्रालय	४८२०१२३२	४९९२६१६३	३२७७१०६४
३४७	शहरी विकास मन्त्रालय	२७८२६९८३	२९७२५८१२	११७०३७८३
३४९	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय *	२०८४०७५	०	
३५०	शिक्षा मन्त्रालय	४६००७७४४	४४१८९८१८	२१८६७१५१
३५२	सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय*	७५९३१४	०	
३५६	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय *	९९६३५९	०	
३५७	सिँचाइ मन्त्रालय *	३४४२९७०१	०	
३५८	सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय *	४५२२५९९	५६३३२५०	३३११४८८
३६५	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय*	५८९४४८१४	६४४३१४२९	३२९५१५१५
३७०	स्वास्थ्य मन्त्रालय *	२७३७०२६५	२९५८१००८	१३०७३२२५
३७१	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय *	९६६८१०	४०७९४३१	२७५०१३
३९१	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	१०२६४१४	६८०१७९	३१८३८५
५०१	अर्थ मन्त्रालय- वित्तीय व्यवस्था	५९४९४७७३	१०७७२७१४०	२६४४१३५४
५०२	अर्थ मन्त्रालय- आन्तरिक ऋण भुक्तानी	४९४७१५३८	५७१९०१००	२२२०८२१९
५०३	अर्थ मन्त्रालय- वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	१९२५४७९६	२३८४१७००	१३५०१४६४
५०४	अर्थ मन्त्रालय- वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	३१९४८०६	४०९३६००	१७६५७७७
६०१	अर्थ मन्त्रालय- कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत सुविधा	४२००४७९५	५९९९२१९१	३७१३८१५८
६०२	अर्थ मन्त्रालय- विविध	८७९२७७	२७५५११८६	५७८७९६
७०१	प्रदेश	७१४५५००	११४०७४४१०	६८८५६२७२
८०१	स्थानीय तह	२३४०१०१५९	२१०७१०१५०	१२७६०१२३६
	जम्मा	**१०८७२७९८२७**	११८८२१९७०२	**६२२०१८७४४**

श्रोतः महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

* साविकमा रहेका निकाय/मन्त्रालयहरू र नेपाल सरकार कार्यविभाजन नियमावली, २०७४ वमोजिम कायम हुन आएका मन्त्रालयहरूको खर्च विवरण ।

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

१. पृष्ठभूमिः

मुलुकको सर्वोच्च प्रशासनिक निकायको रूपमा रहेको यस कार्यालयले समग्र सार्वजनिक नीति तर्जुमाको संयोजन तथा नीति कार्यान्वयनको अनुगमनसम्बन्धी कार्य गर्दछ । विधेयक तथा अध्यादेश स्वीकृतिको प्रक्रियालाई अगाडि बढाउने, नियम तथा आदेश स्वीकृत गरी जारी गराउने कार्य गर्नुका साथै नेपाल सरकारको तत्कालीन, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन नीति तथा रणनीतिको तर्जुमा, स्वीकृति तथा कार्यान्वयनको अनुगमन, मूल्याङ्कनको कार्य यस कार्यालयले गर्दछ। यस कार्यालयले नेपाल सरकारका मन्त्रालय एवं निकायहरूबाट सम्पादन हुने कार्यको रेखदेख, नियन्त्रण, निरीक्षण, समन्वय तथा अनुगमन, मूल्याङ्कनको कार्य गर्दछ। देशको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, प्रशासनिक तथा शान्ति सुव्यवस्थाको गतिविधि बारेमा अद्यावधिक जानकारी लिने तथा अनुगमन गर्ने, व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको विकास, शासकीय सुधार तथा भ्रष्ट्राचार नियन्त्रण, सदाचार प्रवर्द्धन, प्रशासनिक पुनर्संरचना, द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय सन्धि/सम्झौता वा सहमति कार्यान्वयनको अनुगमन, मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यहरू पनि गर्दछ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयलाई सुशासनको नेतृत्वदायी र उत्कृष्ट निकायको रूपमा स्थापित गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- प्रशासनयन्त्रलाई विश्वसनीय, परिणाममूखी, उत्तरदायी र सक्षम बनाउने,
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई दक्ष र प्रभावकारी बनाउने,
- सार्वजनिक नीति तथा योजना कार्यान्वयनलाई नतिजामूलक बनाउने,
- मानव अधिकारको प्रवर्द्धन गर्ने,
- विद्युतीय शासनलाई बढावा दिने,
- मन्त्रालय तथा निकायहरूको रेखदेख र नियन्त्रण गर्ने,
- विकास निर्माण कार्यलाई पारदर्शी तथा जनमैत्री बनाउने,
- शून्य सहनशीलता मार्फत् भ्रष्टाचार निवारण गर्ने,
- सदाचार पद्धतिलाई प्रोत्साहन गर्ने ।

४. रणनीतिः

- भौतिक पूर्वाधार विकासमा समन्वय एवं सुधार गर्ने,
- विद्युतीय शासन प्रणालीको विकास एवं विस्तार गर्ने,
- डेस्क प्रणालीमा आधारित वर्तमान संगठन संरचनालाई थप सुदृढ गर्ने,
- कार्यसम्पादन सूचक मार्फत् नतिजामूलक व्यवस्थापन पद्धति लागू गर्ने,

- गुनासो व्यवस्थापनलाई सुदृढ गर्ने,
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउने,
- भूकम्पपछिको पुनर्निर्माण कार्यमा सहजीकरण गर्ने,
- मानव अधिकारको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्ने,
- संघीयता कार्यान्वयनको विषयमा समन्वय एवं सहजीकरण गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्र

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस कार्यालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- मन्त्रिपरिषद्सम्बन्धी,
- नेपाल सरकारको कार्य विभाजन र कार्यसम्पादन नियमावली तर्जुमा तथा कार्यान्वयन,
- नेपालको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, नियन्त्रण र सञ्चालन,
- नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्का निर्णयको कार्यान्वयन र अनुगमन,
- नेपाल सरकारका मन्त्रालयको कार्यको रेखदेख निरीक्षण, नियन्त्रण र समन्वय,
- नेपाल सरकारको अल्पकालीन र दीर्घकालीन नीति, आवधिक योजना र रणनीतिको तर्जुमा,स्वीकृति, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन,
- प्रचलित कानुनबमोजिम प्रमाणीकरण गर्नुपर्ने लिखत,
- सङ्घीय विधेयक, अध्यादेश, नियम, आदेश, निर्देशिका र कार्यविधिसम्बन्धी,
- मुलुकको राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक अवस्था, पूर्वाधार, राष्ट्रिय सुरक्षा, शान्ति सुव्यवस्था, कूटनीतिक गतिविधि, प्रशासनिक गतिविधिहरूको अद्यावधिक जानकारी प्राप्ति, निर्देशन र समन्वय,
- शासकीय प्रबन्ध, सुशासन प्रवर्द्धन र प्रशासनिक सुधार,
- द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय सन्धि, सम्झौता, समझदारी र सहमति कार्यान्वयनको अनुगमन,
- सङ्घीय शासन प्रणाली र अन्तरप्रदेशसम्बन्धी कार्य,
- प्रधानमन्त्रीको सम्पर्क र सञ्चार,
- प्रधानमन्त्रीको निर्देशन कार्यान्वयन,
- मानव अधिकारको संरक्षण, प्रवर्द्धन, समन्वय र प्रतिवेदन,
- भ्रष्टाचार विरुद्धको नीति, योजना तथा कार्यान्वयन,
- राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको कार्यालयसम्बन्धी,
- संवैधानिक परिषद्,
- सङ्घीय संसदको अधिवेशन आव्हान र अन्त्य,
- प्रदेश प्रमुखसम्बन्धी,
- परराष्ट्र तथा सुरक्षा मामिला,
- अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग,
- लोक सेवा आयोग,
- राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग,
- महान्यायधिवक्ताको कार्यालय र सरकारी वकिलको सम्पर्क निकाय,

- राष्ट्रिय योजना आयोग,
- राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण,
- लगानी बोर्ड,
- राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र,
- सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय,
- नेपाल ट्रष्टको कार्यालय,
- गरिबी निवारण कोष,
- राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग,
- सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग,
- राजस्व अनुसन्धान विभाग,
- नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर प्रदेशस्तरीय विकास आयोजनाहरूको नतिजा व्यवस्थापन,
- प्रदेशका पदाधिकारी तथा कर्मचारीको वैदेशिक भ्रमणसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- गैरसरकारी संस्थाको नियमनसम्बन्धी मापदण्ड,
- भ्रष्टाचार निगरानी, नेपाल ट्रष्ट, राजस्व अनुसन्धान, सम्पत्ति शुद्धीकरण, लगानी बोर्ड, गरिबी निवारण कोष, सार्वजनिक खरिद र राष्ट्रिय पुननिर्माणसम्बन्धी निकायहरू र सोसम्बन्धी नीति, कानुन मापदण्ड,
- विपद व्यवस्थापनसमबन्धी समन्वय,
- प्रधानमन्त्री केन्द्रीय विपद् सहायता कोष सञ्चालन,
- अदालतको फैसला कार्यान्वयन तथा अनुगमन,
- प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, सम्पर्क र समन्वय,
- प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयसँग सम्बन्धित सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल न्याय सेवाको सरकारी वकील समूहको सञ्चालन,
- अवशिष्ट अधिकारको प्रयोग,
- प्रधानमन्त्री र मन्त्रिपरिषद्सम्बन्धी अन्य कार्यहरू ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरण:

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१४५	पश्चिम सेती आयोजनालाई नेपाल भित्रकै श्रोत परिचालन गर्ने गरी निर्माण शुरु गरिने ।	स्वदेशी र सम्भावित विदेशी लगानीकर्तालाई आकर्षण गर्न प्रोजेक्ट शो-केशमा राखिएको ।
१५०	सबैलाई आधुनिक तथा नवीकरणीय ऊर्जामा पहुँच पुऱ्याउन सबै सम्भाव्य स्थलहरूमा जलविद्युत, सौर्य	सौर्य ऊर्जा सम्बन्धमा १७० मे.वा.को लागि सर्भे लाइसेन्स प्रदान गरिएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	ऊर्जा, वायु ऊर्जा एवं नवीकरणीय ऊर्जाको प्रविधिलाई प्रोत्साहन गरिने ।	
१७७	आगामी आर्थिक वर्ष भूकम्प पीडितहरूको निजी आवास निर्माण कार्य सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक वजेट व्यवस्था गरिएको।	अनुदान सम्झौता सम्पन्न भएका भूकम्प पीडित मध्ये ९९ प्रतिशतले प्रथम किस्ता, ७३ प्रतिशतले दोस्रो किस्ता र ५१ प्रतिशतले तेस्रो किस्ताको रकम प्राप्त गरी ५० प्रतिशतले घर निर्माण सम्पन्न गरेका।
१७८	पुनर्निर्माणका अन्य आयोजनाहरू तोकिएको समयमै सम्पन्न गर्न निर्माण कार्यलाई थप तिव्रता दिईने।	विद्यालय पुनर्निर्माण तर्फ ४२०१, सरकारी भवन तर्फ २६२, स्वास्थ्य संस्था तर्फ ६४२, सम्पदा क्षेत्रमा २२१, सुरक्षा निकायका १२४ भवनहरू निर्माण सम्पन्न भइसकेको र बाँकी संरचनाहरूको पुनर्निर्माण कार्य जारी रहेको।
२०४	नेपाललाई अन्तराष्ट्रिय लगानी गन्तब्यको रूपमा स्थापित गरिने । राष्ट्रिय पुँजी निर्माणको परिपोषकको रूपमा वाह्रय लगानी आकर्षित गरिने।	नेपाललाई अन्तराष्ट्रिय लगानी गन्तब्यको रूपमा स्थापित गर्न लगानी सम्मेलन, २०१९ गरिएको ।
२०५	लगानी प्रवर्द्धन गर्न कानुनी र संस्थागत प्रक्रिया सरलीकरण गरिने । समय सीमा निर्दिष्ट गरी एकल विन्दुबाट सबै सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइने।	एकल विन्दु सेवाको लागि नयाँ ऐनमा प्रस्ताव गरिएको । २०७६ जेठ १ गते देखि सञ्चालनमा ल्याइएको ।
	लगानी वोर्ड ऐन संशोधन गरी यसलाई सार्वजनिक-निजी साझेदारी समेतको एकद्वार प्रणालीबाट लगानी अनुमति दिने संस्थाको रूपमा सुदृढ तुल्याइने ।	सार्वजनिक-निजी साझेदारी तथा लगानीसम्बन्धी ऐन पारित भएको।
२०७	सरकारले भ्रष्टाचारलाई निषेध गर्दै भ्रष्टाचारजन्य क्रियाकलापमा शून्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गर्ने। भ्रष्टाचारजन्य गतिविधिको संरक्षण तथा पक्षपोषण गर्ने संस्कृतिको अन्त्य गर्दै भ्रष्टाचार गर्ने र गराउने दुबैलाई कानुनको दायरामा ल्याइने।	• सार्वजनिक सेवा प्रवाह, विकास निर्माण, अनियमिततासम्बन्धी राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्रमा प्राप्त ११९१ उजुरी मध्ये ८२८ उजुरी छानविन गरी फछ्र्यौट गरिएको। • गत आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा प्राविधिक परीक्षण गरिएका १०७ आयोजनाहरूलाई त्रुटि सच्याउन सतर्कता केन्द्रबाट सम्बन्धित निकायमा लेखी

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		पठाइएको।
२१०	पारस्परिक कानुनी सहायताको माध्यमबाट सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा संगठित अपराध नियन्त्रणमा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग अभिवृद्धि गरिने। सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंककारी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारणसम्बन्धी कानुनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिने।	• सम्पति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभागबाट कुल रू.१ करोड ३० लाखको विगो दाबी सहित ५ मुद्दा विशेष अदालतमा दायर भएको । • सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणसम्बन्धी ५ वर्षे रणनीति तर्जुमा भएको ।
२२४	सरकारको बार्षिक बजेट तथा आवधिक र दीर्घकालीन योजनाहरूको तर्जुमा यथार्थपरक, वस्तुनिष्ट र कार्यान्वयन योग्य बनाउने क्रममा आवश्यक अध्ययन र अनुसन्धान गरी सरकारलाई सुझाव दिन थिङ्क टयाङ्कको व्यवस्था गरिने।	आवश्यक अध्ययन र अनुसन्धान गरी सरकारलाई सुझाव दिन नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान गठन गरिएको ।
२३१	सार्वजनिक खरिद कानुनमा संशोधन गरी अन्य कुराको अतिरिक्त निर्माण कार्यमा दिइने मोबिलाइजेशन पेश्कीसम्बन्धी व्यवस्था परिवर्तन गरिने।	सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ संशोधन गर्न ऐनको दोश्रो र नियमावलीको छैठौं संशोधन मस्यौदा गरिएको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

<u>प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय</u>

- संवैधानिक परिषद्बाट विभिन्न ५ संवैधानिक निकायका प्रमुखहरूको नियुक्ति सिफारिश भएको ।
- हरियाली प्रवर्द्धन अभियान अन्तर्गत देशभर २८ लाख ८६ हजार फलफूलका विरुवा रोपिएको।
- सिंहदरबार सरसफाई अभियान अन्तर्गत परिसरमा रहेका पुराना उपयोगयोग्य नभएका सामाग्रीहरू तथा पुराना सवारी साधनहरूको व्यवस्थापन गरिएको ।
- मन्त्रिपरिषद्को ४३ पटक बैठक बसी १ हजार २ सय ६८ निर्णयहरू भएका र मन्त्रिपरिषद्का समिति बैठक ५७ पटक बसेको ।
- मन्त्रिपरिषद्का निर्णयहरूको कार्यान्वयन अवस्थाको अनलाइन अनुगमन गर्न **CDIMS (Cabinet Decision Implementation Monitoring System)** सफ्टवेयर निर्माण भइरहेको ।
- अन्तर प्रदेश परिषद्को बैठकबाट संघीयता कार्यान्वयन सहजीकरण कार्ययोजना स्वीकृत भई कार्यान्वयन भइरहेको ।
- हेलो सरकारमा १२ हजार ५ सय १८ गुनासो प्राप्त भएको र यी गुनासो मध्ये १ हजार ७ सय ५२ गुनासो (१४ प्रतिशत) फछ्र्यौट भएका । गत वर्षसम्म सम्बन्धित मन्त्रालयमा पठाइएका गुनासो संख्यालाई फछ्र्यौटको आधार मानिएकोमा यस वर्षदेखि सम्बन्धित निकायबाट गुनासोको सम्बोधन भएर आएपश्चात मात्रै फछ्र्यौटको आधार मानिएको ।

- नीति तथा कार्यक्रम र बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमनको लागि **Online Monitoring Software** कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- जल यातायात सञ्चालनसम्बन्धी कार्ययोजना स्वीकृत भएको ।
- तत्काल समस्या समाधान केन्द्र सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ को मस्यौदा उपर कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयबाट तर्जुमा सहमति प्राप्त भई स्वीकृतिको लागि पेश गरिएको ।
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई अझ बढी प्रभावकारी र मितव्ययी बनाउन नागरिक एप्स (**Apps**) को विकास कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
- विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहका सम्बन्धमा परेका समस्याको तत्काल समाधान गर्न **Action Room** स्थापनासम्बन्धी कार्य भइरहेको ।
- सवै मन्त्रालयहरूमा समस्या समाधान कक्ष स्थापना गरिएको ।
- आर्थिक एवं पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको सहभागिता र लगानीलाई थप प्रवर्द्धन गर्नका लागि सम्माननीय प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा सरकारी तथा निजी क्षेत्रका सरोकारवाला व्यक्तिहरू संलग्न रहेको "उद्योग-वाणिज्य प्रवर्द्धन सम्वाद परिषद्" को गठन भएको ।
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरूको छनौट, द्रुततर निर्माण तथा विकासका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक तयार भई संघीय संसदमा पेश भएको ।
- विश्व बैंक समूहबाट प्रकाशन हुने व्यवसायिक लगानी प्रतिवेदन (**Doing Business Report**) ले प्रयोगमा ल्याएका सूचकांकलाई आधार बनाई सरोकारवाला निकायहरूसँग निरन्तर छलफल अन्तरक्रिया र बैठक सम्पन्न गरी निकायगत भूमिका र जिम्मेवारी यकिन हुने गरी सुधारका रणनीति पहिचान सहितको प्रतिवेदनको मस्यौदा तयार गरिएको ।
- विकास आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरू सामाधान गर्न आयोजना व्यवस्थापन सहजीकरण समिति गठन गरिएको ।
- राजश्व चुहावट अनुसन्धान र नियन्त्रण ऐन तथा सम्पत्ति शुद्धीकरण ऐन संशोधनका लागि संघीय संसदमा पेश भएको ।
- लोक सेवा आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकारसम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०७५ संघीय संसदमा पेश भएको तथा प्रदेश लोक सेवा आयोगको अधिकार र मापदण्ड निर्धारण गर्न बनेको विधेयक, २०७५ संघीय संसदबाट स्वीकृत भएको ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच समन्वय गर्नेसम्बन्धी विधेयक तयार गरी संघीय संसदमा पेश भएको।
- नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७५/०७/२५ को निर्णयअनुसार सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन, २०६४ बमोजिम गैर बैकिङ्क वित्तीय संस्था र गैर वित्तीय व्यवसाय तथा पेशाकर्मीको क्षेत्रमा विभिन्न निकायलाई नियमनकारी निकाय तोकिएको ।
- राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग (पहिलो संशोधन) विधेयक संघीय संसदमा पेश गरिएको ।

सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय

- विद्युतीय खरिद प्रणाली (e-GP System)सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्न Mobile SMS को Software निर्माण गरी लागू गरिएको ।

- समयमा काम सम्पन्न नगर्ने, सम्झौता बमोजिम काम नगर्ने, बिचैमा काम छाडेर हिड्ने जस्ता कार्य गर्ने विभिन्न २५ फर्म तथा कम्पनीलाई कालो सूचीमा राखिएको र अरु थप १० फर्महरूलाई कालोसूचीमा राख्ने प्रकृया अगाडि बढाइएको ।
- १ हजार ९८ सार्वजनिक निकाय र ५ हजार १ सय ४२ बोलपत्रदाता कम्पनीहरूलाई विद्युतीय खरिद प्रणाली (e-GP System) मा Register गरिएको । विद्युतीय खरिद प्रणालीबाट ७ हजार १ सय १७ बोलपत्रहरू प्रकाशन गरिएको ।

<u>नेपाल ट्रष्टको कार्यालय</u>

- नेपाल ट्रष्टको स्वामित्वका हेटौडा, भरतपुर, पोखरा लगायत स्थानका अचल सम्पतिहरू (जग्गा/ ऐतिहासिक भौतिक संरचना) को रंगरोगन, पर्खाल निर्माण लगायत संरक्षण कार्य भएको ।
- नेपाल ट्रष्टको हक पुग्ने प्रकृतिको काठमाडौं गोकर्णस्थित ७०-९-१-३ रोपनी, काठमाडौं कमलादीस्थित ०-१४-०-० रोपनी र भक्तपुर राधे राधेस्थित ०-३-०-० रोपनी गरी कुल ७१-१०-१-३ रोपनी जग्गा नेपाल ट्रष्टको स्वामित्वमा ल्याउने निर्णय भएको ।

<u>राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र</u>

- राष्ट्रिय सर्तकता केन्द्रले ६ जिल्लामा "भ्रष्टाचार नियन्त्रणः हाम्रो साझा दायित्व" विषयक गोष्ठी सम्पन्न भएको।
- ६ जिल्लाका ६ सय सेवाग्राहीसँग सरकारी कार्यालयले प्रवाह गर्ने सेवाको स्तरसम्बन्धी सेवाग्राही सर्वेक्षण कार्य सम्पन्न भएको।
- १४ सामुदायिक विद्यालयमा भ्रष्टाचार विरुद्धको सचेतना कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

<u>राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण</u>

- १ लाख २७ हजार ३ सय ४२ निजी आवासको निर्माण सम्पन्न भई हालसम्म ३ लाख ७६ हजार ४ सय ३५ निजी आवासहरूको पुनर्निर्माण सम्पन्न भएको ।
- ऐतिहासिक धरहराको पुनर्निर्माण कार्यको शिलान्यास मिति २०७५/०९/१२ मा सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट सम्पन्न भई निर्धारित समयमा निर्माण पूरा गर्ने गरी कार्य सुचारु रहेको ।
- नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७५/१०/१४ को निर्णय अनुसार रानीपोखरी र सो परिसर भित्र रहेको वालगोपालेश्वर मन्दिर लगायतका संरचनाहरूको पुनर्निर्माण राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरणबाटै गर्ने निर्णय भएअनुरुप रानीपोखरीको निर्माण कार्य (पोखरीको सतह मिलाउने लगायतका) उपभोक्ता समिति मार्फत् कार्य प्रारम्भ भइसकेको र अन्य बाँकी कार्यको खरिद कार्य प्रक्रियामा रहेको।
- रणनैतिक सडकतर्फ धादिङ-गोरखा सडकको निर्माण कार्य ५४ प्रतिशत, दोलालघाट- सिंगटी सडकको निर्माण कार्य ७१ प्रतिशत र पाँचखाल-मेलम्ची सडकको निर्माण कार्य ४२ प्रतिशत पूरा भएको ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूको पुनर्निर्माण तर्फ २६ वटा ठेक्का सम्झौता, २७ वटाको मूल्याङ्कनको चरणमा रहेको र ३६ वटाको लागत अनुमान कार्य भइरहेको ।

निजी आवास पुनर्निर्माणसम्बन्धी भएको प्रगति विवरणः

क्र.सं.	विवरण		२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६	जम्मा
१	जम्मा लाभग्राही		५३१,९६४	२१५,५२०	६०,००२	११,३६५	८१८,८५१
	सर्वेक्षणबाट पहिचान भएका		५३१,९६४	१९२,९३१	१,८४३	१७	७२६,७५५
	गुनासो सम्बोधनबाट पहिचान भएका			२२,५८९	५८,१५९	११,३४८	९२,०९६
२	अनुदान सम्झौता		२७८,८८०	३५०,७३३	९२,४०६	३५,०९४	७५७,११३
३	प्रथम किस्ता भुक्तानी		३५,१४५	५६२,४३२	११६,३१६	३७,८६५	७५१,७५८
४	निर्माण कार्य शुरु भएका निजी आवास संख्या			९६,७२२	४१७,७२४	९०,३७५	६०४,८२१
५	दोस्रो किस्ता	माग		७८,३८०	४०८,५५७	८५,८७४	५७२,८११
		प्रमाणिकरण		६५,९८१	४०९,९८९	९२,७४७	५६८,७१७
		भुक्तानी		५५,०५५	४०९,३३६	८९,७१०	५५४,१०१
६	तेस्रो किस्ता	माग		७,०३१	२४९,८०९	१५७,४९२	४१४,३३२
		प्रमाणिकरण		४,४७४	२४०,६२४	१६५,२४९	४१०,३४७
		भुक्तानी		२,७३४	२१९,०४२	१६७,३०२	३८९,०७८
७	निर्माण कार्य शुरु भएका मध्ये निर्माण सम्पन्न भएका निजी आवास संख्या			४४,९२७	२०४,१६६	१२७,३४२	३७६,४३५
८	प्रबलीकरण	लाभग्राही			५२,०५४	१०,९६५	६३,०१९
		सम्झौता			८,८३३	९,४९७	१८,३३०
		भुक्तानी			७,४३१	९,९९१	१७,४२२

सार्वजनिक संरचनाहरूको पुनर्निर्माणसम्बन्धी प्रगति विवरणः

क्र.सं.	क्षति भएका सार्वजनिक संरचना	संख्या	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६*	जम्मा पुनर्निर्माण
१	सरकारी भवनहरूको पुनर्निर्माण	४८३	०	१८२	६६	१४	२६२
२	विद्यालय भवनहरूको पुनर्निर्माण	७५५३	०	२,४५६	१,३६०	३८५	४,२०१
३	स्वास्थ्य संस्था भवनहरूको पुनर्निर्माण	११९७	८३	२९६	२६४	०	६४३

क.सं.	क्षति भएका सार्वजनिक संरचना	संख्या	२०७२/७३	२०७३/७४	२०७४/७५	२०७५/७६*	जम्मा पुनर्निर्माण
४	पुरातात्विक सम्पदाहरूको पुनर्निर्माण	७५३	०	५६	१२९	३६	२२१
५	सुरक्षा निकायका भवनहरूको पुनर्निर्माण	३८३	०	१८	७५	३१	१२४

लगानी बोर्डको कार्यालय

क.सं.	आयोजनाहरू	२०७५ फागुनसम्ममा सम्पन्न भएका मुख्य-मुख्य कामहरू
१	अरुण तेश्रो जलविद्युत आयोजना	• परियोजना विकास सम्झौता भई विकासकर्ताले सम्झौताअनुसार कार्य गरिरहेको। • ३५ औं बोर्ड बैठकबाट वित्तीय व्यवस्थापनको समयावधि जुन ३०, २०१९ सम्म थप गरिएको। • भारत सरकारको CCE द्वारा मिति फेब्रुअरी २८, २०१९ मा Transmission Project को लागि भा.रू. १२ अर्व ३६ करोड १३ लाख लगानी स्वीकृत भएको । • विद्युत विकास विभागबाट Transmission License उपलब्ध गराइएको ।
२	होङ्सी-शिवम् सिमेन्ट प्रा.लि.	कम्पनीले जुलाई २०१८ देखि सिमेन्ट उत्पादन र बिक्री शुरू गरेको । कम्पनीले दोस्रो चरणको निर्माण प्रक्रिया शुरू गरेको ।
३	लगानी सम्मेलन, २०१९	लगानी बोर्डको कार्यालयबाट अध्ययन भई अध्ययन प्रतिवेदनसहित पेश हुन आएका परियोजनाहरूको विकास तथा कार्यान्वयन गर्ने अवधारणा स्वीकृत गरी परियोजनाहरू लगानी सम्मेलनमा प्रस्तुत (Show Case) गरिएको ।
४	Mortex Co. Ltd.	लगानी बोर्डको ३५ औं बैठकको निर्णयानुसार Vehicle Manufacturing and Assembly Plant परियोजनाको लागि प्रस्तावित गरिएको लागत रू. १० अर्ब ५४ करोडको वैदेशिक लगानी गर्न M/s Motrex Co. Ltd. , South Korea लाई स्वीकृति दिइएको।

सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग

- Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG Plenary) बैठक सम्पन्न भएको ।
- जम्मा १ सय ७६ सूचना/ उजुरी दर्ता भएका मध्ये सबै सूचना/ उजुरीहरूलाई प्रारम्भिक जाँचबुझमा लगिएको । यसका साथसाथै विभागले यस चौमासिकमा विशेष अदालतमा ५ मुद्दा दायर गरेको ।
- अन्तर निकाय समन्वयको लागि विभिन्न ६ निकायहरूसँग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भएको ।
- विशेष अनुसन्धान पद्धतिसम्बन्धी गोष्ठी एवं अन्तरक्रिया सञ्चालन भएको ।

- उच्च पदस्थ अधिकारीको कारोवार अनुगमन तथा जोखिम मूल्याङ्कनसम्बन्धी कार्यक्रम तथा तालिम, नेपालका "क" वर्गका वाणिज्य बैंकका परिपालन अधिकृतहरूको उपस्थितिमा संचालन गरिएको ।

राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग

- नयाँ संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण स्वीकृत भई पुनःसंरचना गरिएको ।
- संगठनलाई व्यवसायिक तुल्याउन ऐन पुनर्लेखनको सैद्धान्तिक सहमति प्राप्त भई नेपाल विशेष सेवा ऐन तर्जुमाको क्रममा रहेको ।
- ३ वर्षे कार्ययोजना तयार गरी चरणगत रुपमा कार्यान्वयनको थालनी गरिएको ।
- हार्डकोर इन्टेलिजेन्स प्रासिका निम्ति लक्षित क्षेत्रको पहिचान र प्राथमिकिकरण गरी आवरणमा कर्मचारी एवं सुत्र परिचालन गरिएको ।
- सुशासनसम्बन्धी ठोस सुचना प्राप्त गर्नका निम्ति विशेष अभियान संचालन गरिएको ।

राजस्व अनुसन्धान विभाग

- राजस्व चुहावटसम्बन्धी ६४ मुद्दामा राजस्व चुहावटको कसुरमा बिगो र सजाय रु. १३ अर्ब ५५ करोड माग दावी सहित १ सय ६६ जना ब्यक्तिहरू बिरुद्ध अदालतमा मुद्दा दायर गरिएको ।
- विदेशी विनिमय तथा हुण्डी तर्फ ५६ मुद्दामा विगो र सजाय रकम गरी रू. ५ अर्ब ११ करोड विगो र जरिवाना तथा ३ वर्षसम्म कैद माग गरी विभिन्न ७२ जना विरुद्द अदालतमा मुद्दा दायर गरिएको ।
- राजस्व गस्ती परिचालन निर्देशिका स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको।
- राजस्व चुहावटसम्बन्धी अनुसन्धान कार्यलाई परिणाममूखी बनाउन विभाग र मातहत कार्यालयका ४० कर्मचारीहरूलाई राजस्व चुहावट अनुसन्धान तथा नियन्त्रण र विदेशी विनिमय अपचलनसम्वन्धी आधारभूत तालिम दिइएको । दुई चरणमा गरी ५० कर्मचारीलाई विदेशी तालिमको अवसर प्रदान गरिएको।
- राजस्व चुहावटका जोखिमयुक्त क्षेत्र पहिचान गरी सिफारिश गर्न ३ सदस्यीय कार्यदल गठन भई कार्य गरिरहेको।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरण :

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०१०११३	मन्त्रिपरिषद्	२२३८४२	२०२२९१	९०%
३०१०१३३	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२२२८४८०	२२०६३८५	९९%
३०१०१५३	गरिबी निवारण कोष	१६८७६६५	१११३३२०	६६%
३०१०२०३	सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय	९४४५३	५३९४९	५७%
३०१०२२३	नेपाल ट्रष्टको कार्यालय	४९३३३	४७३१६	९६%
३०१०२५३	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	११५७३६	९०३२०	७८%
३०१०३०३	क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालयहरू	१३७३२२	८९३८१	६५%
३०१०३१३	लगानी बोर्डको कार्यालय	९०५०८	३२०९८	३५%
३०१०३२३	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण	१३१८४७७	९०२३०६	६८%

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०११०१३	सूचना र प्रविधि विकास आयोजना	३१६०२	७९९६	२५%
३०११०२३	कर्णाली विकास आयोग	२८०९७	२१५५४	७७%
३०११०३३	सुदूर पश्चिम विकास आयोग	२७९२३	१४९३६	५३%
३०१८०१३	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण कोष	१०२१६२०६१	९१६०३८७१	९०%
	जम्मा	**१०८१९५४९९**	**९६३८५७२३**	**८९%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०१०१३४	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	८९५७९	७८९४२	८८%
३०१०२०४	सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय	८९४००	१६२२५	१८%
३०१०२२४	नेपाल ट्रष्टको कार्यालय	२२१२५	२२१२६	१००%
३०१०२५४	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	४०८७३	२९९७५	७३%
३०१०३०४	क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालयहरू	१०१००	७०१२	६९%
३०१०३१४	लगानी बोर्डको कार्यालय	१०७१०	१०१७	९%
३०१०३२४	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण	१४४७०	९६१४	६६%
३०११०१४	सूचना र प्रविधि विकास आयोजना	५७००४८	५२३८०३	९२%
३०११०२४	कर्णाली विकास आयोग	७२८	७२१	९९%
३०१८०१४	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण कोष	४८९९५५६०	२३१६२०५२	४७%
	जम्मा	**४९८४३५९३**	**२३८५१४८७**	**४८%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको विवरण:

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०१०११३	मन्त्रिपरिषद्	९०३५०	७३३१६	८१%
३०१०१३३	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३६७५००	१५२५६०	४२%
३०१०१५३	गरिबी निवारण कोष	१०११७००	३११३९०	३१%
३०१०२०३	सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय	८५८००	२७२७४	३२%
३०१०२२३	नेपाल ट्रष्टको कार्यालय	४५३००	२९६६१	६५%
३०१०२५३	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	९४०००	५०४९७	५४%
३०१०३१३	लगानी बोर्डको कार्यालय	३५८८००	३२६८७	९%
३०१०३२३	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण	१४९७००	८४७६८	५७%
३०१०३५३	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१५६८३५	७१६३०	४६%
३०१०३६३	उच्च सरकारी वकिल कार्यालयहरू	१६५९९९	१०८५६५	६५%
३०१०३७३	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयहरू	३८६३५३	२४६९१५	६४%
३०१०३८३	विशेष सरकारी वकील कार्यालय	२२८६०	१२९७०	५७%
३०१०३९३	राजस्व अनुसन्धान विभाग	७३२७५	४२२८०	५८%

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०१०४०३	राजस्व अनुसन्धान ईकाई कार्यालयहरू	७३९७५	५४१६५	७३%
३०१०४१३	सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग	९७२००	५३३२७	५५%
३०१०४२३	राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग	११३६२४३	६९८६३४	६१%
३०११०१३	सूचना र प्रविधि विकास आयोजना	११९००	१२७८	११%
३०१८०१३	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण कोष	८१२९५८०२	३८३३७०५२	४७%
	जम्मा	**८५६२३५९२**	**४०३८८९६९**	**४७%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०१०१३४	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	६८९००	४७०२	७%
३०१०२०४	सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय	१३६२०	२१८४	१६%
३०१०२२४	नेपाल ट्रष्टको कार्यालय	८००	२००	२५%
३०१०२५४	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	१३८००	१०९४	८%
३०१०३१४	लगानी बोर्डको कार्यालय	५३९००	०	०%
३०१०३२४	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण	८१००	६९२	९%
३०१०३५४	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१०४३९	३९३३	३८%
३०१०३६४	उच्च सरकारी वकिल कार्यालयहरू	२३५०४	९२६१	३९%
३०१०३७४	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यालयहरू	२६१३५७	१०७८७९	४१%
३०१०३८४	विशेष सरकारी वकील कार्यालय	१०००	३०	३%
३०१०३९४	राजस्व अनुसन्धान विभाग	८५०५	१७१६	२०%
३०१०४०४	राजस्व अनुसन्धान ईकाई कार्यालयहरू	१०१००	२३५५	२३%
३०१०४१४	सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग	५२००	१४५५	२८%
३०१०४२४	राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग	१३४७५०	४२८६२	३२%
३०११०१४	सूचना र प्रविधि विकास आयोजना	३६२२००	१४०३८	४%
३०१८०१४	राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण कोष	५८०९६१६०	१९६७३३६५	३४%
	जम्मा	**५९०७२३३५**	**१९८६५७६६**	**३४%**

♦ ♦ ♦

अर्थ मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

मुलुकको वित्तीय तथा मौद्रिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण गतिविधिहरूको व्यवस्थापन गर्ने दायित्व अर्थ मन्त्रालयमा रहेको छ । सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन, अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन, राजस्व संकलन, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व, आर्थिक विकास, वैदेशिक सहायता व्यवस्थापन, विदेशी विनिमय तथा नेपाल सरकारको अल्पकालीन र दीर्घकालीन खर्च व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्यको लागि यो मन्त्रालय स्थापना भएको हो ।

२.दीर्घकालीन सोच :

सबल वित्तीय र आर्थिक व्यवस्थापनको माध्यमबाट दिगो, फराकिलो तथा उच्च दरको आर्थिक वृद्धि हासिल गरी समग्र अर्थतन्त्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

३. उद्देश्यः

आन्तरिक राजस्वको आधारलाई सुदृढ गर्दै उपलब्ध वित्तीय स्रोतको प्रभावकारी र समुचित उपयोगबाट सुदृढ वित्त संरचनाको समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्नमा सहयोग पुऱ्याउने ।

४. रणनीतिः

- प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा, प्राथमिक शिक्षा र ग्रामीण पूर्वाधार विकास जस्ता सामाजिक–आर्थिक पूर्वाधार र गरिवी निवारणोन्मूख क्षेत्र अनुकुल हुने गरी सार्वजनिक खर्चको प्राथमिकीकरण गर्ने,
- बढी राजस्व वृद्धि हुने उपाय अवलम्बन गर्ने,
- राजश्व परिचालनका लागि श्रोतहरूको महत्तम उपयोग गरी राजश्व व्यवस्थापन गर्ने,
- आर्थिक व्यवस्थापन सुधार कार्यमा योगदान दिने,
- प्रभावकारी र दक्ष सेवाको प्रत्याभूतिको लागि बजेट सहयोग उपलव्ध गराउने,
- मागमा आधारित वैदेशिक सहयोग परिचालन गर्ने र वैदेशिक सहयोगको प्रभावकारितामा सुधार गर्ने,
- विभिन्न मन्त्रालय, विभाग र निकायहरूको लागि भएको बजेट विनियोजन र तिनीहरूले प्रदान गर्ने सेवा प्रवाह प्रणाली बीचमा प्रभावकारी सम्वन्ध स्थापित गर्ने,
- सार्वजनिक संस्थानहरूमा प्रभावकारी वित्तीय व्यवस्थापन अभ्यासहरूको प्रत्याभूति गर्ने र तिनीहरूले प्रदान गर्ने सेवाहरूमा सुधार गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण, आर्थिक तथा वित्तसम्बन्धी नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,

- आर्थिक साधनको बाँडफाँड, कुल राष्ट्रिय लगानी प्रक्षेपण र वित्तीय व्यवस्थापन,
- समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व, मूल्यस्थिरतासम्बन्धी नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन,
- विकास सहायता नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन र नियमन,
- केन्द्रीय बैक सञ्चालन, नियमन र मौद्रिक नीति,
- बैक तथा वित्तीय संस्थाहरू सम्बन्धि नीति, कानुन, समन्वय र नियमन,
- विदेशी मुद्रा विनिमय तथा नियन्त्रण,
- आर्थिक तथा सामाजिक विकास र मुद्रा तथा बैङ्किङ्गसम्बन्धी द्विपक्षीय, बहुपक्षीय अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुसँग सम्पर्क र समन्वय,
- वैदेशिक ऋण अनुदान तथा अन्य द्विपक्षीय र बहुपक्षीय साहायता सम्बन्धी सन्धि, सम्झौता र कार्यान्वयन,
- संघीय सञ्चित कोष वा संघीय सरकारी कोष सञ्चालन, राजस्व र व्ययको अनुमान, विनियोजन ऐन, पुरक अनुमान, पेश्की खर्च, उधारो खर्च, आकस्मिक कोष र अन्य सरकारी कोष,
- वजेट तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन,
- सरकारी जमानत,
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको आन्तरीक र वैदेशिक ऋण एवं अनुदानसम्बन्धी नीति, कानुन र नियमन,
- तलव भत्ता उपदान निवृत्तिभरण लगायतका सेवा सुविधा र आर्थिक दायित्वसम्बन्धी विषय,
- संघ प्रदेश र स्थानीय तहको सार्वजनिक पदाधिकारीको सुविधा सम्बन्धि नीति कानुन र मापदण्ड,
- सरकारी बाँकी रकमको अभिलेखीकरण र असुली,
- राजस्वसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, प्रक्षेपण, कार्यान्वयन र नियमन,
- राजस्व प्रशासनको संचालन र सुदृढिकरण,
- सार्वजनिक खर्चसम्बन्धी नीति, कानुन, कार्यान्वयन र नियमन,
- आर्थिक कार्यविधिसम्बन्धि नीति कानुन मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- मूल्य नीति,
- लेखा तथा लेखापरीक्षण प्रणाली,
- सरकारी लगानी र लाभांशको लेखा व्यवस्थापन,
- संघ प्रदेश र स्थानीय तहबिच वित्तीय हस्तान्तरणसम्बन्धी नीति, कानुन, कार्यान्वयन, समन्वय र नियमन,
- संघीय विनियोजन, राजस्व, विभाज्य कोष, धरौटी, कार्य सञ्चालन कोष र अन्य सरकारी कोष तथा सम्पति,
- भन्सार, अन्तःशुल्क, मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, राहादानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर एवं अन्य कर तथा गैरकर, सेवा शुल्क दस्तुर लगायतका सेवाशुल्कहरुको लक्ष निर्धारण, प्रशासन, सङ्कलन र बाँडफाँड,
- कर तथा भन्सार राजस्वसम्बन्धी द्विपक्षीय, क्षेत्रीय, बहुपक्षीय समन्वय सन्धि, सम्झौता, समझदारी, कार्यान्वयन र नियमन,

- राजस्वसम्बन्धी तथ्याङ्क अभिलेखन र सूचना आदान प्रदान,
- धितोपत्र तथा कमोडिटी बजारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- बीमासम्बन्धी नीति कानुन मापदण्ड र नियमन,
- संघ प्रदेश र स्थानीय तहमा राजस्व र प्राकृतिक स्रोत उपयोग वा लाभको बाँडफाँडसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र कार्यान्वयन,
- राजस्व चुहावट नियन्त्रण,
- महालेखापरीक्षकको कार्यालय,
- राष्ट्रिय प्रकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग,
- निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष,
- सरकारी स्वामित्वमा भएका संस्थानको नियमन, नियन्त्रण, समन्वय र निर्देशन तथा तलब, भत्ता, बोनस, लगानी र लाभांशसम्बन्धी नीति निर्धारण,
- राजस्व र आर्थिक प्रशासन सम्बन्धि तालिम अध्ययन र अनुसन्धान,
- कर्मचारी सञ्चय कोष,
- नागरिक लगानी कोष,
- अवकास कोष,
- सार्वजनिक संस्थानहरु र निजीकरणसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड अनुगमन र नियमन,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी, आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल लेखापरीक्षण सेवाको सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१७	प्रदेश र स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान उपलब्ध गराउने ।	प्रदेशलाई विनियोजन भएको मध्ये ५० अर्व २९ करोड ८६ लाख र स्थानीय तहलाई विनियोजन भएको मध्ये ८५ अर्व २० करोड ७५ लाखको तीन किस्ता रकम उपलब्ध गराइएको ।
१८	मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट संकलन हुने अन्तशुल्कको रकममध्ये प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँट गर्ने ।	प्रदेश र स्थानीय तहलाई विभाज्य कोष मार्फत् मासिक रुपमा हस्तान्तरण हुने व्यवस्था गरिएको ।
१९	प्रदेश र स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउने।	विनियोजन ऐनको अधिनमा रही सशर्त अनुदान उपलब्ध गराइएको ।
२०	प्रदेश र स्थानीय तहलाई समपूरक र विशेष अनुदान उपलब्ध गराउने ।	प्रदेश र स्थानीय तहलाई समपूरक रू. ८ अर्व ६६ करोड र विशेष अनुदान रू. ५ अर्व ८९ करोड उपलब्ध गराइएको ।
२५	उच्च शिक्षा हासिल गरेका युवालाई व्यवसायमा आकर्षित	सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि व्याज अनुदान

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	गर्न शैक्षिक प्रमाणपत्रको धितोमा ५ प्रतिशत ब्याज अनुदानमा रू. ७ लाखसम्म ऋण उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइने। त्यस्तो कर्जाको अनिवार्य सुरक्षण हुने र व्यवसायको बीमा गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको ।
२८	विदेशबाट फर्केका युवाहरूको सीप प्रमाणीकरण गरी त्यस्ता युवाहरूलाई सम्बन्धित व्यवसाय सञ्चालन गर्न परियोजनामा आधारित रू. १० लाखसम्मको ऋण उपलब्ध गराउने ब्यवस्था मिलाउने र त्यस्तो कर्जाको अनिवार्य सुरक्षण गराई व्यवसायको बीमा गराउने व्यवस्था मिलाउने।	सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि व्याज अनुदान उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको ।
२९	विप्रेषण आय बैंकिङ्ग प्रणालीबाट भित्र्याई त्यस्तो रकम उत्पादनमूलक लघु तथा साना उद्योग, पर्यटन, कृषि व्यवसाय र रोजगारीमूलक सेवा क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने।	यस सम्बन्धमा अध्ययन गरी प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
६२	दलित समुदायको सामाजिक एकीकरण गर्दै उनीहरूलाई सहकारी तथा सामुदायिक उत्पादन प्रणाली मार्फत् आधुनिक व्यवसाय गर्न सामुहिक जमानीमा प्रति समूह ५ प्रतिशत ब्याज अनुदानमा रू. १० लाखसम्मको ऋण उपलव्ध गराइने।	यस सम्बन्धमा सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि व्याज अनुदान उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको ।
६५	सत्तरी वर्ष भन्दा माथिका सबै जेष्ठ नागरिकको रू.१ लाख सम्म बिमाङ्क रकमको स्वास्थ्य बिमा शुल्क सरकारले ब्यहोर्ने ।	यस सम्बन्धमा स्वास्थ्य बिमा नियमावलीमा समावेश गरी लागु गरिएको।
६७	सम्बत् २०७५ साल साउन १ गते देखि नियुक्त हुने सबै राष्ट्र सेवकहरूका लागि योगदानमा आधारित निवृत्तभरण योजना अनिवार्य रूपमा लागु गरिने । योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा ऐनको नियमावली तर्जुमा गरी लागु गरिने ।	यस सम्बन्धमा निवृत्तिभरण कोष ऐन, २०७५ पारित भई कार्यान्वयनमा आएको ।
७६	उत्पादन जोखिम सम्बोधन गर्न कृषि बिमा विस्तार गरिने। कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्यपालनको बिमामा लाग्ने शुल्कको ७५ प्रतिशत अनुदान दिने प्रयोजनको लागि आवश्यक रकम विनियोजन गर्ने।	यस सम्बन्धमा सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि व्याज अनुदान उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि कार्यान्वययनमा आएको ।
७७	व्यवसायिक कृषि तथा पशुपन्छी कर्जामा प्रदान गरिने ब्याज अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि परिमार्जन गरिने।	यस सम्बन्धमा सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि व्याज अनुदान उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि कार्यान्वययनमा आएको ।
७८	साना किसानहरूले तत्कालीन साझा सहकारी संस्थाहरूबाट लिएको सम्पूर्ण ऋण मिनाहा गर्ने। साना किसान विकास बैंकको कृषि कर्जा कार्यक्रम प्रभावकारी बनाउन संस्थागत सुधार गर्ने।	मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भएबमोजिम कृषि विकास बैङ्कलाई रकम निकासा भई कृषि विकास बैंकबाट हिसाव मिलान भएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
८०	उखु उत्पादक किसानहरूलाई उत्पादनको आधारमा अनुदान दिइने ।	उखु किसानलाई प्रति क्वीन्टल रू.६५।२८ अनुदान प्रदान गर्ने गरी कार्यविधि स्वीकृत भई रू. ९२ करोड ७ लाख निकासा गरिएको ।
१०३	उद्यमशीलता र सीप विकास तथा तालिमको माध्यमबाट महिला उद्यमशीलता विकास गरी उनीहरूबाट सञ्चालन हुने परियोजनामा आधारित रू. १५ लाखसम्मको सामूहिक ऋणमा ६ प्रतिशत ब्याज अनुदानको ब्यवस्था गर्ने।	सहुलियतपूर्ण कर्जाका लागि ब्याज अनुदान उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको ।
१९५	वित्तीय सेवामा सबै नेपालीको सहज पहुँच वृद्धि गर्ने।	७ सय २४ स्थानीय तहमा बैंकको शाखा खुलिसकेको ।
	वित्तीय क्षेत्रमा नियमनकारी निकायहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, बीमा ऐन र धितोपत्र ऐनमा समयानुकूल संशोधन गर्ने।	बिमासम्बन्धी कानुनलाई संशोधन र एकीकरण गर्न बनेको विधेयक संसदमा पेश भएको ।
		नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ र धितोपत्रसम्बन्धी ऐन, २०६३ मा संशोधन गर्न बनेको विधेयकको मस्यौदा मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको ।
१९६	एक वर्षभित्र सबै नेपालीको बैंक खाता खोल्ने अभियान सञ्चालन गरिने । आगामी वर्षदेखि सरकारको राजस्व असुली र खर्चको भुक्तानी विद्युतीय माध्यमबाट गर्ने व्यवस्था मिलाउने।	एक नेपाली एक बैंक खाता खोल्ने अभियान सञ्चालनमा रहेको ।
		नेपाल सरकारको तर्फबाट हुने सबै भुक्तानी र रू.१ लाखसम्मको राजस्व विद्युतीय माध्यमबाट गर्ने प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
१९८	साना निक्षेपकर्ताको निक्षेपको अनिवार्य बिमा सीमा वृद्धि गरी रू.३ लाख र धितोरहित प्रवाह हुने साना कर्जा सुरक्षण गर्ने रकमको सीमा रू.१० लाख पुऱ्याउने ब्यवस्था मिलाउने।	अनिवार्य बिमा सीमा वृद्धि गरी रू.३ लाख पुऱ्याइएको। कर्जा सुरक्षण नियमावली संशोधन भई लागू भएको ।
२००	नागरिक लगानी कोष, कर्मचारी सञ्चय कोष र निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष लगायतका अन्य कोषहरूको प्रभावकारी नियमन गर्न नियामक निकायको व्यवस्था गर्ने ।	कोषहरूको नियमनका लागि मन्त्रालयभित्र संयन्त्र निर्माण भएको ।
२०१	गरिबी निवारण कोष, ग्रामीण स्वावलम्वन कोष र युवा स्वरोजगार कोषहरुबाट सञ्चालित अनुदान र ऋणको कार्यक्रमहरु समन्वयात्मक रूपमा सञ्चालन गर्ने।	ग्रामीण स्वावलम्वन कोषबाट सञ्चालित स्वाबलम्बन कोषको कार्यक्रम साना किसान विकास लघु वित्त संस्था मार्फत् सञ्चालन गर्ने व्यवस्थाका लागि मन्त्रिपरिषद्बाट निर्णय भई कार्यान्वयनको चरणमा रहेको ।
	विभिन्न सरकारी कोषहरूमा रहेको निष्क्रिय रकमलाई पुँजी निर्माणमा प्रयोग गर्ने।	बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी ऐन, २०७३ मा संशोधन गर्न बनेको विधेयकको मस्यौदामा समेटिएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
२०२	सरकार र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा स्थापनाको चरणमा रहेको पूर्वाधार विकास बैंक सञ्चालनमा ल्याउने।	पूर्वाधार विकास बैंक स्थापना भई सञ्चालनमा आएको ।
	वित्तीय क्षेत्रले सम्मिश्रित वित्त विधि मार्फत् पूर्वाधारमा लगानी गर्ने सम्बन्धमा नीतिगत व्यवस्था गर्ने।	लगानी ऐनको मस्यौदा र प्रस्तावित विकास सहायता नीतिमा यो विषय समेटिएको ।
२०३	नेपालमा सञ्चालित जीवन तथा निर्जीवन बीमा कम्पनीहरूले बीमा लेखाङ्कको कम्तिमा २० प्रतिशत अनिवार्य रूपमा नेपाल पुनर्वीमा कम्पनीमा पुनर्बीमा गर्नुपर्ने ।	पुनर्वीमासम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको।
२०६	नेपालमा अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहयोग अभिवृद्धि गर्न विकास सहायता नीति परिमार्जन गरिने । प्रदेश र स्थानीय तहसम्म वैदेशिक सहायता प्रवाह गर्ने स्पष्ट प्रक्रिया निर्धारण गरिने ।	विकास सहायता नीति तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषदमा पेश गरिएको ।
२११	सार्वजनिक संस्थानहरूको सवलीकरणको लागि आगामी आर्थिक वर्षमा सार्वजनिक संस्थान सञ्चालन र व्यवस्थापनसम्बन्धी ऐन तर्जुमा गर्ने।	मन्त्रिपरिषद्बाट अवधारणापत्र स्वीकृत भई मस्यौदा तयार गरी सुझावको लागि विभिन्न मन्त्रालयमा पठाइएको ।
२२८	कर्मचारी सञ्चयकोषबाट कर्मचारी आवास योजना सञ्चालन गरिने। न्यूनतम लागतमा निर्माण गरिने त्यस्ता घरहरू निश्चित मापदण्डका आधारमा लागत मूल्यमा १० प्रतिशत थप गरी सञ्चयकर्तालाई वितरण गर्ने।	कर्मचारी आवास योजना चितवनबाट लागु गर्न नक्शा, ड्रइङ्ग, डिजाइन तयार गरिएको ।
२२९	अर्थ मन्त्रालयमा रहेको मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीबाट प्राप्त हुने कार्यक्रमलाई नै स्वीकृत कार्यक्रम र खर्च गर्ने अख्तियारी मानी सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट बजेट निकासा हुने व्यवस्था मिलाइने ।	विनियोजन ऐन, २०७५ ले सोही व्यवस्था कायम गरी २०७५ साउन १ गतेदेखि नै कार्यान्वयनमा आएको।
२३०	सम्बन्धित सचिवलाई बजेट कार्यान्वयनको समग्र जिम्मेवार बनाइने। सम्बन्धित विभागीय प्रमुख र आयोजना प्रमुखलाई आयोजना कार्यान्वयनको जिम्मेवारी बनाइने।	बजेट कार्यान्वयनको जिम्मेवारी र जवाफदेहिता किटान गरी मिति २०७५/३/३२ मा आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शन सबै सचिवहरूलाई पठाइएको।
२३५	विकास आयोजनाहरूको प्राथमिकीकरण, पुनर्सरचना र समग्र सार्वजनिक खर्च प्रणाली सुधार गर्न आवश्यक सुझाव दिन **सार्वजनिक खर्च पुनरावलोकन आयोग**को गठन गरिने ।	सार्वजनिक खर्च पुनरावलोकन आयोगबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
२४०	करको दायरा विस्तार गरी राजस्वको आधार फराकिलो बनाउने ।	१ लाख ५ हजार ८ सय १८ करदातालाई व्यावसायिक स्थायी लेखा नं. तथा ८५ हजार ६ सय १३ करदातालाई व्यक्तिगत स्थायी लेखा नं. प्रदान गरी जम्मा थप १ लाख ९१ हजार ४ सय ३१ करदातालाई करको

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		दायरामा ल्याइएको । करको दायरामा आउने करदाताको संख्या १९ लाख ९६ हजार २ सय ८९ पुगेको । मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ यस आर्थिक वर्षमा १६ हजार ६ सय ७४ तथा अन्तःशुल्कतर्फ १५ हजार १ सय ५७ थप करदाता करको दायरामा आएका ।
२४२	महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका तथा आन्तरिक राजस्व विभागले तोकेको क्षेत्रभित्र मदिरा, चुरोट, स्यानिटरी, इलेक्ट्रोनिक्स एवं निर्माण सामाग्री लगायतका वस्तुहरूको कारोबार अनिवार्यरूपमा मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता गराउने ।	महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका तथा आन्तरिक राजस्व विभागले तोकेको क्षेत्रभित्र मदिरा, चुरोट, स्यानिटरी, इलेक्ट्रोनिक्स एवम् निर्माण सामाग्री लगायतका वस्तुहरुको कारोबार गर्ने १२ हजार २ सय ७७ करदाताहरू मूल्य अभिबृद्धि करमा दर्ता गरिएको ।
२४५	मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण नबुझाउने करदाताहरूले कर सहभागिता गरी नियमित हुन चाहेमा कर विवरण वापतको जरिवाना छुट दिइएको ।	यसबाट ३५ हजार ३ सय करदाताहरुले मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण दाखिला गरेका।
२५७	करदाता र कर प्रशासन दुबै पक्षमा इमान्दारिता, पारदर्शिता, स्वच्छता र सदाचारिता कायम गर्न सबै उपायहरुको अवलम्बन गरिने । राजस्व चुहावट गर्ने र कर कानूनको पालना नगर्ने उपर कठोर कारबाही गरिने। बिजक जारी नगर्ने प्रवृत्तिलाई नियन्त्रण गर्न सघन रूपमा बजार अनुगमन गरिने । कर परिपालना नभएको वा बिजक जारी गरेको नपाइएमा कारोवारस्थलमा नै विशेष जरिवाना गरिने ।	• अर्थ मन्त्रालय र अन्तर्गतका कर्मचारीहरुको आचारसंहिता परिमार्जन गरी लागू गरिएको । • ७ हजार २ सय २५ करदाताहरुको अनुगमन गरिएको । • १ हजार ३ सय ७ करदाताको पूर्ण कर परीक्षण, १ सय ९२ करदाताको विस्तृत अनुसन्धान र १ सय ५ करदाताको आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा अनुसन्धान, ८ सय ५१ करदाताको स्रोतमा कर कट्टी परीक्षण र १ सय ५० करदाताको चालु आर्थिक वर्षको कर परीक्षण गरी थप २ अर्ब ९२ करोड संशोधित आयकर, १ अर्ब मूल्य अभिवृद्धि कर र ३७ करोड अन्तःशुल्क निर्धारण गरिएको ।
२५९	विगतमा विभिन्न कारणले कर सहभागिता जनाउन नसकेका करदाताहरुलाई विगत तीन वर्षको आय विवरण पेश गरेमा करको दायरामा ल्याउने ।	यसबाट ५२ हजार ४ सय ८२ करदाताहरुले आय विवरण पेश गरी करको दायरामा आएका।
२६३	विभिन्न नियमनकारी निकायमा रहेको करदातासम्बन्धी सूचनाहरुलाई एकीकृत गर्न करदाता सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गरिने । बिल बिजक लिने दिने प्रणालीमा सुधार गरी कारोबारमा पारदर्शिता ल्याउन र कर प्रशासनको पहुँच स्थापित गर्न बिक्रेतालाई विद्युतीय	२ हजार ३ सय २१ करदाताहरुलाई विद्युतीय माध्यमबाट बिजक जारी गर्ने अनुमति प्रदान गरिएको । त्यसरी विद्युतीय माध्यमबाट बिजक जारी गर्ने करदाताहरुमध्ये ६७ करदाताहरुलाई आन्तरिक राजस्व विभागको केन्द्रीय बिजक

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	माध्यमबाट बिजक जारी गर्न अनिवार्य गरिने । विद्युतीय माध्यमबाट जारी भएका बिजकलाई आन्तरिक राजस्व विभागको केन्द्रीय बिजक अनुगमन प्रणालीमा आवद्ध गरिने ।	अनुगमन प्रणालीमा आवद्ध गरिएको ।
२६४	गैर करलाई लागत प्रभावी बनाई राजस्व संकलन वृद्धि गर्न यसका दरहरूलाई पुनरावलोकन गरिने । गैरकर संकलनसम्बन्धी हालको नीतिगत व्यवस्थामा परिमार्जन गरिने ।	गैर करका दरहरु परिमार्जन गर्ने प्रयोजनको लागि विषयगत मन्त्रालयहरूसँग छलफल र परामर्श गरी करका दरहरू समसामयिक रुपमा परिमार्जन गर्न सहमति प्रदान गरिएको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- साबिकमा सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य अर्थ मन्त्रालय, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, नेपाल राष्ट्र बैंकबाट हुँदै आएकोमा एकिकृत गरी एउटै कार्यालयबाट गर्न सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय स्थापना भएको ।
- आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गत मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय(काठमाडौं) र आन्तरिक राजस्व कार्यालय, ललितपुर-२ को स्थापना गरिनुकासाथै साविकका उपत्यका भित्रका करदाता सेवा कार्यालयहरू कोटेश्वर, बत्तिसपुतली, बानेश्वर, चावहिल, महाराजगञ्ज, बालाजु, कलङ्की, कालिमाटी, त्रिपुरेश्वर, नयाँसडक, ठमेल, पुतलीसडक, टंगाल तथा दमक (झापा), धुलिखेल (काभ्रेपलाञ्चोक), दमौली (तनहुँ), वाग्लुङ्ग र सुर्खेतलाई आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा स्तरोन्नति गरिएको ।
- करदाताको माग र आवश्यकता आधारमा फिदिम(पाँचथर), खांदवारी (संखुवासभा), राजविराज (सप्तरी), दिक्तेल (खोटाङ्ग), लुक्ला (सोलुखुम्बु), मलंगवा (सर्लाही), लम्की (कैलाली), डडेलधुरा, गल्छी (धादिङ्ग), कावासोती (पुर्व-नवलपरासी) र बिराटचोक (मोरङ्ग) मा करदाता सेवा कार्यालय स्थापना गरीएको ।
- भन्सार विभाग अन्तर्गत साबिकका छोटी भन्सार कार्यालयहरू भद्रपुर (झापा), ठाढी (सिरहा), महेशपुर (पश्चिम-नवलपरासी), सुठौली (कपिलवस्तु) र सती (कैलाली) लाई भन्सार कार्यालयमा स्तरोन्नति गरिएको ।

राजस्व व्यवस्थापनः

- केन्द्रीय विजक अनुगमन प्रणाली (Central Billing Monitoring System) को प्रारूप तयार गरी नमूनाको रूपमा लागु गरिनुका साथै थप विस्तारको क्रममा रहेको।
- आयकरको Audit Trail Report (ATR) तयार गरी प्रणालीमा आवद्ध गरिएको।
- आन्तरिक राजस्व विभागको सूचना प्रविधि प्रणालीको System Audit बाट औंल्याइएका कमी कमजोरीलाई व्यवस्थापन गरिएको।
- बक्यौता व्यवस्थापनको लागि प्रयोगमा रहेको Arrear Management System मा परिमार्जन गरी ATR प्रणालीबाट करदातागत बक्यौता Report Generate गर्ने व्यवस्था मिलाइएको।
- व्यवसाय नगरेका प्राकृतिक व्यक्ति स्वयंले Taxpayer Portal बाट आफ्नो Withholdee User बनाई करकट्टी भएको विवरण हेर्न सक्ने व्यवस्था थप गरिएको।

- आन्तरिक राजश्व विभागको डाटा सेन्टरमा थप गरिएका सर्भर, Storage लगायतका विद्युतीय उपकरणहरुलाई Configure गरी प्रयोगमा ल्याइएको।
- भन्सार विभागसँग Interconnectivity स्थापना गरी वेव सर्भिस मार्फत् आयात निर्यातसम्बन्धी तथ्याङ्क प्राप्त गर्ने व्यवस्थाको लागि समन्वय गरिएको।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका बीच करको क्षेत्राधिकार र व्यवस्थापनलाई स्पष्ट गर्न कार्ययोजना कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- कर निर्धारण पुनरावलोकनको लागि Appeal Information Management System (AIMS) को विकास गरिएको ।
- अन्तःशुल्क तर्फ भौतिक निरीक्षण प्रणाली लागु भएका उद्योगहरूको लागि Activity Recording System को विकास गरिएको।
- आर्थिक ऐन, २०७५ ले दिएका कर छुटको विवरण व्यवस्थापनको लागि Scheme Waiver नामक छुट्टै Module तयार गरी प्रणालीमा समावेश गरिएको।
- विद्युतीय हस्ताक्षर प्रयोग प्रारम्भ गर्नको लागि अध्ययन गरी Integrated Tax System मा यसको प्रयोग गर्ने तयारी गरिएको।
- अन्तःशुल्क निर्देशिका, २०६८ लाई परिमार्जन गरी (परिमार्जित संस्करण, २०७५) कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- बियरको बोतलमा अन्तःशुल्क टिकट लगाउने व्यवस्थाको कार्यान्वयन गरिएको ।
- अन्तरदेशीय कर छलि नियन्त्रण गर्न आर्थिक सहयोग तथा विकास संगठन (Organization for Economic Cooperation and Development, OECD) ले सन् २०१३ देखि परियोजनाको रूपमा अगाडि बढाएको नवीन अवधारणा (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) अनुसार नेपालको कर प्रणालीमा परेको प्रभाव सम्वन्धमा अध्ययन सम्पन्न भई प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
- गृह मन्त्रालयबाट कार्य सहमति प्राप्त गरी नेपालमा विभिन्न संघ, संस्था तथा निकायहरूमा रोजगारी गर्न आएका विदेशी नागरिकहरूको सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू मार्फत् कर सहभागिता अनुगमन गर्ने कार्य शुरुवात गरिएको ।
- नेपाल सरकारको निर्णयानुसार आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरूको स्वीकृत संगठन संरचनाअनुसार कार्यालयहरुको कार्यक्षेत्र निर्धारण तथा अधिकार समेत प्रत्यायोजन भई साविकको आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं. १, २ र ३ खारेज भएको र ठूला करदाता कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका करदाताहरुको कारोबार सीमा बार्षिक रू. ८० करोड भन्दा बढी, मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालय अन्तर्गतका करदाताहरूको कारोबार सीमा वार्षिक रू. ४० करोड देखि रू. ८० करोडसम्म र आन्तरिक राजस्व कार्यालयका कार्यक्षेत्र भित्र रहने करदाताहरुको कारोबारको सीमा बार्षिक रू. ४० करोडसम्म निर्धारण गरिएको ।
- बंगलादेशसँग दोहोरो कर मुक्ति तथा वित्तीय छल निरोधक सम्झौता गरिएको छ भने संयुक्त अधिराज्यसँग प्रथम चरणको वार्ता सम्पन्न भएको ।
- "स्थानीय तहले खरिद गर्ने एम्बुलेन्समा राजस्व छुटसम्बन्धी मापदण्ड, २०७५" लागू भएको ।

- मालवस्तुको Valuation Reporting System निर्माण गरी मुख्य मुख्य भन्सार कार्यालयको Valuation Data Upload गर्ने व्यवस्था मिलाउनुका साथै उक्त Data को अनुगमन गरी कार्यालयलाईं पृष्ठपोषण दिएको ।
- भन्सार एजेन्टको ९० इजाजतपत्र, वण्डेड वेयरहाउसको नयाँ ३ इजाजतपत्र, ८७ वण्डेडवेयरहाउस इजाजतपत्र नविकरण र १६ हजार १ सय ७ नयाँ Exim Code जारी गरिएको ।
- वीरगंज, सुक्खा बन्दरगाहा, भैरहवा, बिराटनगर, कृष्णनगर लगायत १५ भन्सार कार्यालयमा ASYCUDA World प्रणालीको कार्यान्वयन गरिएको ।
- मेची, विराटनगर, वीरगन्ज, सुक्खा बन्दरगाह, नेपालगञ्ज र कैलाली भन्सार कार्यालयमा भिडियो कन्फरेन्स उपकरण जडान गरिएको ।
- विस्तृत सूचना सञ्चालका लागि भन्सार विभाग र रसुवा, विराटनगर, वीरगन्ज भन्सार कार्यालयका बीच इन्टरनेट तथा इन्ट्रानेट कनेक्टिभिटी जडान गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्मको राजस्व संकलनको विवरणः

(रू. हजारमा)

राजश्व शीर्षक	वार्षिक लक्ष्य	फागुन महिनासम्मको		वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा असुली %	फागुन महिना सम्मको लक्ष्यको तुलनामा असुली %	वृद्धि दर %
		लक्ष्य	असुली			
भन्सार महशुल	**१७६,५२३,८७१**	**१११,२४३,४७९**	**१०३,६७८,७६९**	**५८.७३**	**९३.२०**	**२३.१९**
पैठारी	१५४,८३५,३८१	९७,५७९,७३१	९१,७००,६६२	५९.२२	९३.९८	२३.८७
निकासी	१,६६७,५१०	१,०५०,५३१	१३७,८७७	८.२७	१३.१२	७२.४५
पूर्वाधार कर	१२,४०६,३९१	७,८१६,०२६	७,४३७,४१७	५९.९५	९५.१६	११.७०
भन्सारको अन्य आय	१,०३०,६७५	६४९,३२५	३१९,८६८	३१.०३	४९.२६	१२.८७
कृषि सुधार शुल्क	६,५८३,९१४	४,१४७,८६६	४,०८२,९४५	६२.०१	९८.४३	३१.१५
मूल्य अभिवृद्धि कर	**२८४,६९१,१३२**	**१७८,०२८,६०७**	**१५२,६६०,००५**	**५३.६२**	**८५.७५**	**२१.१५**
उत्पादन, विक्री, सेवा	१०२,०१३,१०१	६२,६८४,०५२	५२,२२४,९३९	५१.१९	८३.३१	१२.३९
पैठारी	१८२,६७८,०३२	११५,३४४,५५५	१००,४३५,०६५	५४.९८	८७.०७	२६.२६
अन्तःशुल्क	**१३४,९५७,०८०**	**८१,८६७,८४६**	**७८,२२३,८२६**	**५७.९६**	**९५.५५**	**२७.५४**
आन्तरिक उत्पादन	७६,१०८,९८४	४४,९०८,७४७	४४,४८४,६३६	५८.४५	९९.०६	२७.८९
पैठारी	५८,८४८,०९६	३६,९५९,०९९	३३,७३९,१८९	५७.३३	९१.२९	२७.०७
शिक्षा सेवा शुल्क	**८१८,९६०**	**५२६,६९४**	**७९३,५५४**	**९६.९०**	**१५०.६७**	**४५.०१**
आयकर	**२२५,२७८,९५५**	**१२२,४३०,२९७**	**१०५,५६७,९८०**	**४६.८६**	**८६.२३**	**२७.५१**
आयकर	२०७,९२९,१०१	**११०,२२७,३४७**	९२,२०३,३९३	४४.३४	**८३.६५**	**२७.१५**
ब्याज कर	१७,३४९,८५४	**१२,२०२,९५०**	१३,३६४,५८८	**७७.०३**	**१०९.५२**	**३०.०५**
अन्य कर	**१६,०७८,०३५**	**१०,९३३,०६३**	**१६,०७४,०६२**	**९९.९८**	**१४७.०२**	**२५.५५**
कर राजस्व जम्मा	**८३८,३४८,०३३**	**५०५,०२९,९८७**	**४५६,९९८,१९६**	**५४.५१**	**९०.४९**	**२४.३०**
गैर कर जम्मा	**१०७,२१०,०००**	**५२,५३२,९०१**	**५१,५९५,८७१**	**४८.१३**	**९८.२२**	**१२.८९**
कुल राजस्व जम्मा	**९४५,५५८,०३३**	**५५७,५६२,८८८**	**५०८,५९४,०६७**	**५३.७९**	**९१.२२**	**२३.०४**

- आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन महिनासम्मको राजस्व संकलनको लक्ष्य रू. ५५७ अर्व ५६ करोड रहेकोमा रू. ५०८ अर्व ५९ करोड असुली भई लक्ष्यको तुलनामा ९१.२२ प्रतिशतले प्रगति भएको। गत वर्षको यही अवधिको राजस्व संकलनको तुलनामा वृद्धि दर २३.०४ प्रतिशत रहेको।
- राजस्व प्रशासनको सुधारको लागि संघीय राजस्व बोर्ड गठनका लागि विधेयकको प्रारम्भिक मस्यौदा तयार गरी परामर्शको लागि नेपाल कानुन आयोगमा पठाइएको ।
- प्रदेश र स्थानीय तहमा करसम्बन्धी देखिएका विवादहरूको निरुपणको लागि सचिव (राजस्व) अर्थ मन्त्रालय, सचिव संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र सचिव राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगद्वारा दिइएको प्रदेश तथा स्थानीय करसम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट निर्णय भई कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायहरूमा पठाइएको।

वित्तीय क्षेत्रः

- नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ (दोस्रो संशोधन) विद्येयक तयार, विमा ऐन २०७५ को विद्येयक संघीय संसदमा पेश गरिएको ।
- भुक्तानी तथा फछ्यौट ऐन, २०७५ स्वीकृत भएको।
- राष्ट्रिय बिमा कम्पनी लिमिटेडको कर्मचारी सेवा, शर्त विनियमावली, २०७४ र ग्रामीण स्वावलम्बन कोष निर्देशिका, २०७५ मा स्वीकृति प्रदान गरिएको ।
- धितोपत्र व्यवसायी (मर्चेण्ट बैंकर) नियमावली (पहिलो संशोधन) स्वीकृत गरिएको ।
- भूकम्प पीडितहरूलाई सामूहिक जमानीमा ऋण उपलब्ध गराउनेसम्बन्धी कार्यविधिमा संशोधन गरिएको ।
- नेपाल राष्ट्र बैंकको पुँजी वृद्धिका लागि आवश्यक थप रकम रू.२ अर्ब बैंकको साधारण जगेडा कोषको रकमबाट प्रयोग गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको ।
- नेपाल सरकारले साझा यातायातमा गरेको ऋण लगानीलाई शेयरमा परिणत गर्ने निर्णय भएको ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय विभाज्य कोष सञ्चालन सम्वन्धमा महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र नेपाल राष्ट्र बैंकसँग समन्वय गरी ती कोषहरू संचालनमा ल्याउने मार्गदर्शन तयार भई विभाज्य कोष सञ्चालनमा ल्याउने कार्य २०७५/०४/०१ बाट प्रारम्भ भएको।

आर्थिक नीतिः

- समष्टिगत आर्थिक सूचकहरू अद्यावधिक गरिएको ।Macroeconomic Dash Board मा अद्यावधिक गरी अर्थ मन्त्रालयको वेभसाईट (www.mof.gov.np) मा राखिएको ।
- कृषि उत्पादनमा भएको वृद्धि, उद्योगको क्षमता उपयोगमा भएको विस्तार, पर्यटकको आगमन संख्यामा भएको वृद्धि, ऊर्जा आपूर्तिमा भएको सुधार, विप्रेषण आप्रवाहमा भएको वृद्धि, राजस्व असूलीमा भएको वृद्धि र पूँजीगत खर्चमा भएको वृद्धि जस्ता अर्थतन्त्रका सूचकहरू सन्तोषजनक देखिएको ।

बजेट तथा कार्यक्रमः

- बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि समय सीमासहितको कार्ययोजना बनाई कार्यसम्पादन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको ।
- सबै प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूको वित्त व्यवस्थासम्बन्धी कानूनहरू तर्जुमा भई कार्यान्वयनमा आएको ।
- नेपाल सरकारबाट समपूरक अनुदान र विशेष अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत भई अनुदान हस्तान्तरण गरिएको ।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले तयार गरेको ढाँचा अनुरूप प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई वित्तीय समानीकरण अनुदान उपलब्ध गराइएको ।
- सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको Government Finance Statistics (GFS), 2014 मा आधारित "एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४" लाई आगामी आर्थिक वर्षदेखि संघीय बजेट प्रणालीमा लागू गर्ने गरी तयारी गरिएको ।
- GFS, 2014 अनुरुप हुने गरी बजेट प्रणालीको सुधार गर्न मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) सुधार सम्वन्धी अवधारणापत्र स्वीकृत भई कार्यान्वयन कार्ययोजना मुताविक सुधारको प्रकृया अगाडि बढाइ सोहीअनुसार आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को बजेट तर्जुमा भइरहेको ।
- गौतमवुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल, पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल, उत्तरदक्षिण (कोशी) लोकमार्ग र उत्तरदक्षिण (कालीगण्डकी कोरिडोर) लोकमार्गको प्रगति उत्साहजनक देखिएको ।
- आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेटको अर्धवार्षिक समीक्षा गरिएको ।
- नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहबीच सरकारी वित्त व्यवस्थापनका विषयमा समन्वय गर्न अन्तर सरकारी वित्त परिषद्को बैठक भएको ।

अनुगमनः

- अर्थ मन्त्रालयमा मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक भएको ।
- मन्त्रालयका सचिव, महाशाखा प्रमुख तथा विभागीय प्रमुखहरूबीच कार्यसम्पादन सम्झौता गरिएको।
- सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५(३) बमोजिमको सूचना प्रकाशन गरिएको।
- सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन ऐन, २०६४ को दफा ४१(३) बमोजिमको वार्षिक प्रतिवेदन र संविधानको धारा ५३ बमोजिमको प्रतिवेदन तयार गरिएको ।
- सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ३ वमोजिम यस मन्त्रालयसँग सम्बन्धित विषयहरूमा सरोकारवालाहरूले माग गरेबमोजिम सूचना तथा जानकारी प्रदान गरिएको।
- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को बजेटको द्वैमासिक समीक्षा गरी बजेट कार्यान्वयन कार्यतालिकाबमोजिम कार्य सम्पादन गर्ने/गराउने, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र मन्त्रालयहरुको शोधभर्ना लिनुपर्ने रकमको अभिलेख फरक फरक देखिएकोले महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको अभिलेखसँग भिडान गरी शोधभर्ना लिनु पर्ने अभिलेख दुरुस्त गर्ने, वार्षिक कार्यक्रम भन्दा बाहिरका कार्यक्रमहरूमा बजेट माग नगर्ने र वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने निर्णय भएको ।

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायताः

- २४ अगष्ट २०१८ (२०७५ भाद्र ८) मा नेपाल सरकार र बिश्व बैंकबिच Integrated Public Financial Management Reform (PFM) कार्यान्वयनको लागि अमेरिकी डलर १५ मिलियन (करीब रू. १ अर्ब ६४ करोड) बराबरको अनुदान सहायता सम्झौता भएको ।
- १० अक्टोवर २०१८ (२०७५ असोज २४) मा नेपाल सरकार र बिश्व बैंकबिच First Programmatic Energy Sector Development Policy Credit को रुपमा अमेरिकी डलर १०० मिलियन (करीब रू. ११ अर्ब ६३ करोड) बराबरको ऋण सहायता सम्झौता भएको ।
- १४ नोभेम्वर २०१८ (२०७५ कार्तिक २८) मा नेपाल सरकार र बिश्व बैंक समुह बिच Second Bridge Improvement and Maintenance Program को लागि अमेरिकी डलर १३३ मिलियन (करीब रू. १५ अर्ब ९० करोड) बराबरको ऋण सहायता र Support to Food and Nutrition Enhancement Project को लागि अमेरिकी डलर २२.७ मिलियन (करीब रू. २ अर्ब ६४ करोड) बराबरको अनुदान सहायता प्राप्त गर्ने सम्वन्धी सम्झौता भएको ।
- २० नोभेम्वर २०१८ (२०७५ मंसिर ४) मा नेपाल सरकार र एसियाली विकास बैंक बिच SASEC Highway Improvement Project को लागि अमेरिकी डलर १८० मिलियन (करीब रू. २० अर्ब ५७ करोड) बराबरको ऋण सहायता (Disaster Resilience of School Project) को लागि अमेरिकी डलर १४८.९ मिलियन (करीब रू. १७ अर्ब २ करोड) बराबरको ऋण र अमेरिकी डलर १५ मिलियन (करीब रू. १ अर्ब ७१ करोड) बराबरको अनुदान सहायता प्राप्त गर्ने सम्वन्धी सम्झौता भएको ।
- २६ नोभेम्वर २०१८ (२०७५ मंसिर १०) मा नेपाल सरकार र एसियाली विकास बैंक बिच Urban Water Supply and Sanitation Project को लागि अमेरिकी डलर १३० मिलियन (करीब रू. १४ अर्ब ६६ करोड) बराबरको ऋण सहायता र SASEC Power System Expansion Project को लागि अमेरिकी डलर २० मिलियन (करीब रू. २ अर्ब २५ करोड) बराबरको ऋण सहायता प्राप्त गर्ने सम्वन्धी सम्झौता भएको ।

सरकारी कोष व्यवस्थापनः

- संघ तर्फ सबै केन्द्रीय निकायले नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) मा आधारित वित्तीय प्रतिवेदन तयार भएको । तीनै तहका सरकारका लागि नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान प्रतिवेदन ढाँचा महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट स्वीकृत गराई कार्यान्वयन भएको ।
- तीनै तहका सरकारमा लागु हुने गरी आन्तरिक नियन्त्रण दिग्दर्शन २०७५ कार्यान्वयन भएको ।
- २०७४ फाल्गुण १५ गते देखी विद्युतीय भुक्तानी (Electronic Fund Transfer-EFT) सुरु गरी समिक्षा अवधीसम्म सबै कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा लागू भएको ।
- २०७५ श्रावण १ गतेदेखि विद्युतिय माध्यमबाट राजस्व जम्मा (Electronic Bill Payment-EBP) प्रणाली सुरू भएको ।

- तीनै तहका सरकारको आर्थिक वर्ष २०७४।७५ को सञ्चित कोष एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी महालेखापरीक्षक समक्ष पेश गरी सार्वजनिक समेत गरिएको । तीनै तहको सरकारको आर्थिक कारोवारको लेखांकन तथा प्रतिवेदनका लागि लेखा ढाँचा फाराम लागू गरिएको ।
- सातै प्रदेश तथा सवै स्थानीय तहका सञ्चित कोष, विभाज्य कोष तथा आकस्मिक कोषको व्यवस्थापन गरिएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा चालू तर्फ रू. ६९६ अर्ब ९१ करोड, पुँजीगत खर्च रू.२७० अर्ब ७१ करोड र वित्तीय व्यवस्था तर्फ रू.११७ अर्ब ४ करोड समेत जम्मा रू.१०८४ अर्ब ६८ करोड अर्थात ८४ प्रतिशत खर्च भएको ।
- भूकम्प पीडितलाई निजी आवास अनुदानतर्फ विनियोजित रकम रू.६३ अर्बको अतिरिक्त थप रू.३४ अर्ब समेत गरी रू.९७ अर्ब बजेट व्यवस्थापन गरिएको।
- प्रदेश तहको सरकार सञ्चालन गर्न प्रारम्भिक पूर्वाधार तयारीको लागि रू.१ अर्ब स्रोतको व्यवस्थापन गरिएको र विनियोजित रकम रू.७ अर्ब १४ करोड ३५ लाख प्रदेश कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमार्फत पूरै हस्तान्तरण गरिएको।
- खर्चको संरचनागत विश्लेषण गर्दा, राष्ट्रिय गौरव र राष्ट्रिय प्राथिमकताका निर्माणाधीन आयोजनाहरुलाई गति दिने क्रममा पुँजीगत खर्चमा उल्लेखनीय वृद्धि भएको छ। बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनामा रू. १० अर्व, मध्यपहाडी लोकमार्गमा रू. ५ अर्व ७५ करोड, हुलाकी राजमार्गमा रू. ४ अर्व ९९ करोड, धरान-चतरा-गाइघाट-सिन्धुलीबजार-हेटौडा मार्गमा रू. ५ अर्व २५ करोड, तराईका व्यापारिक मार्गमा रू. १ अर्व ७० करोड, उत्तर दक्षिण लोकमार्गमा रू. १ अर्व ९ करोड, बबई सिँचाईमा रू. १ अर्व ७ करोड, भेरी बबई डाइभर्सनमा रू. ३ अर्व ९६ करोड, सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरणमा रू. ५ अर्व ५० करोड, भैरहवा विमानस्थलमा रू. ९ अर्व ८० करोड, विनियोजनको अतिरिक्त थप निकासा भएको । यो खर्चले देशको पूर्वाधार निर्माणलाई अग्रगति दिन उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याएको ।
- कार्यालय सञ्चालन र उपभोग खर्च कम गर्दै पुँजीगत खर्च वृद्धि गर्ने अभिप्रायले मन्त्रिपरिषद्को निर्णयानुसार "सार्वजनिक खर्चमा मितव्ययिता र प्रभावकारिता कायम गर्नेसम्बन्धी नीतिगत मार्गदर्शन २०७५" स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा राजश्व सङ्कलनको कुल रू. ७३० अर्वको लक्ष्य रहेकोमा रू. ७३२ अर्व सङ्कलन भई लक्ष्यको तुलनामा १००.२७% उपलब्धि हासिल भएको ।
- विश्व बैंक समूहबाट करीब रू. ३३ अर्ब बराबरको Budgetary Support हुने गरी Development Policy Credit(DPC) प्रदान गर्न प्रतिवद्धता जनाएको ।
- ठूला अयोजनाहरूको कार्यान्वयन सहजीकरण तथा वित्तीय लगानी व्यवस्थापन गर्न परियोजनालाई Full Funded भएर कार्यान्वयन गर्न गराउन अर्थ मन्त्रालय र विषयगत मन्त्रालय सम्मिलित प्राविधिक समिति गठन गरी कार्य गरिएको ।

- राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक र नेपाल औधोगिक विकास निगम एक आपसमा गाभ्ने कार्य (मर्जर) भई मिति २०७५ वैशाख १९ देखि एकीकृत कारोवार सञ्चालनमा आएको।
- विशाल बजार कम्पनी लिमिटेडमा नेपाल सरकारको नाममा कायम भएको रू. ३ अर्व ९६ करोड वरावरको ३ करोड ९६ लाख कित्ता शेयर आपूर्ति मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको नाममा कायम गरिएको ।
- नेपाल सरकार र संयुक्त राज्य अमेरिका बीच उर्जा र सडक पूर्वाधार निर्माणका लागि सम्पन्न सम्झौता कार्यान्वयन गर्न मिलिनियम च्यालेन्ज एकाउण्ट नेपाल (गठन) आदेश, २०७४ जारी भएको ।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहको लागि सञ्चित कोष सञ्चालन कार्यविधि तयार भई कोष सञ्चालनमा आएको।
- प्रदेश र स्थानीय तहको लागि नमूना कर तथा गैरकर राजस्वसम्बन्धी ऐन तयार गरी प्रदेश र स्थानीय तहमा पठाइएको ।
- राष्ट्रिय गौरवका र प्राथमिकता प्राप्त रू.२५ करोडभन्दा बढी परियोजना लागत भएका निर्माणाधीन परियोजनाहरूको समग्र बजेट विनियोजन, ठेक्कापट्टाको स्थिति, खर्चको अवस्था त्यसको सवल र दुर्वल पक्षसमेतको स्थलगत अनुगमन गरिएको ।
- संघीय संरचना अनुरूप अर्थ मन्त्रालय, भन्सार विभाग र आन्तरिक राजस्व विभाग एवं अन्तर्गतका कार्यालयहरुको नयाँ संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण स्वीकृत भएको।
- सरकारका तीनै तहमा एकै प्रकारको आर्थिक संकेत तथा बजेट वर्गीकरणको खाता सूची (Chart of Accounts) स्वीकृत भई प्रदेश र स्थानीय तहमा कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- सरकारका तीनै तहको आर्थिक कारोबार सञ्चालनलाई व्यवस्थित गर्न तयार गरिएको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४ स्वीकृत गरिएको ।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (Sub-national Treasury Regulatory Application- SUTRA) कार्यान्वयन गर्ने निर्णय भएको ।
- एकीकृत कर प्रणाली (Integrated Tax System) को Standard Operating Procedure तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- नेपाल पुर्नबिमा कम्पनीको चुक्ता पुँजी बृद्धि गरी १० अर्व बनाउन स्वीकृति प्रदान गरिएको ।
- निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषको विभिन्न कोषमा मौज्दात रहेको रकम मध्येबाट रू.३ अर्व थपगरी चुक्ता पुँजी रू.८ अर्ब पुऱ्याउन स्वीकृति प्रदान गरिएको ।
- आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ आषाढ सम्म अनुदान सहायता रु ८४ अर्ब ९० करोड ४६ लाख र ऋण सहायता रु १ खर्व १७ अर्ब ९ करोड ४० लाख गरी जम्मा रु २ खर्व १ अर्ब ९९ करोड ८६ लाखको बैदेशिक सहायता प्रतिबद्धता प्राप्त भएको ।
- २४ जुलाइ २०१७ (२०७४ साउन ९) अर्थ मन्त्रालयमा स्थानीय बिकास साझेदारहरुसँग (Local Development Partners) बैठक आयोजना गरिएको ।

- १५ अगस्ट २०१७ (२०७४ साउन ३१ गते) मा बिद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रमको लागि जापानी यन ३०० मिलियन (करीब रू. २८ करोड २० लाख) सहायता प्राप्त गर्ने सम्बन्धी नेपाल सरकार र जापान सरकार बीच सम्झौता भएको ।
- १० सेप्टेम्बर २०१७ (२०७४ भाद्र २५) मा Asian Development Bank (ADB) बाट Power Transmission and Distribution Efficiency Enhancement Project का लागि अमेरिकी डलर १५० मिलियन Concessional OCR Loan र Japan Fund for Poverty Reduction बाट प्राप्त हुने अमेरिकी डलर २ मिलियन अनुदान गरी जम्मा रू. अमेरिकी डलर १५२ मिलियन (करीब रू. १५ अर्ब ४६ करोड बरावरको) सहायता प्राप्त गर्नको लागि सम्झौता भएको ।
- १० सेप्टेम्बर २०१७ (२०७४ भाद्र २५) मा Asian Development Bank बाट Implementation of SASEC Customs Reforms and Modernization for Trade Facilitation program का लागि अमेरिकी डलर २१ मिलियन (करीब रु २ अर्ब १३ करोड बरावरको) ऋण सहायता प्राप्त गर्नको लागि सम्झौता भएको ।
- ३१ डिसेम्बर २०१७ (२०७४ पौष १७ गते) मा Development Cooperation Report FY 2016-17, A Study on Foreign Aid Mobilization in Federal Nepal र Development Finance Assessment for Nepal गरी ३ प्रतिबेदनहरू, Development Partners Profile, Green Climate Fund(Handbook for Nepal) , Climate Change Financing Framework र जलवायु वित्तसम्बन्धी शब्दावली (नेपाली भावार्थ) नामक पुस्तिका प्रकाशन गरिएको ।
- २१ जनवरी २०१८ (२०७४ माघ ७) मा नेपाल सरकार र विश्व बैंकबीच Enhanced Vocational Education and Training Project II (EVENT -II), Livestock Sector Innovation Project (LSIP) and Earthquake Housing Reconstruction Project (EHRP) कार्यान्वयनको लागि अमेरिकी डलर ४४० मिलियन (करीब रू. ४५ अर्ब ९५ करोड) बराबरको ऋण सहायता सम्झौता भएको ।
- १२ फेब्रुवरी २०१८ (२०७४ माघ २९) मा नेपाल सरकार र एशियाली विकास बैंक वीच Integrated Rural Development कार्यान्वयनको लागि अमेरिकी डलर १०० मिलियन (करीब रू. १० अर्ब २४ करोड) ऋण सहायता सम्झौता भएको ।
- मे १०, २०१८ (तदनुसार २०७४ वैशाख २७) "First Programmatic Fiscal and Public Financial Management Development Policy Credit (DPC) को अमेरिकी डलर २०० मिलियन र रानी-जमरा-कुलरिया सिँचाइ कार्यक्रमको अमेरिकी डलर ६६ मिलियन गरी जम्मा अमेरिकी डलर २६६ मिलियन (करीब रू. २७ अर्ब ६५ करोड) बराबरको ऋण सहायता प्राप्त गर्नेसम्बन्धी नेपाल सरकार र विश्व बैंक बीच सम्झौता भएको ।
- नेपाल सरकार, प्रदेश र स्थानीय तहबीच अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापनका विषयमा परामर्श तथा समन्वय गर्ने उद्देश्यले अन्तर सरकारी वित्त परिषद्को पहिलो बैठक भएको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरण:

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

व.उ.शि.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय	खुद वजेट	खर्च	प्रतिशत
३०५०११३	अर्थ मन्त्रालय	३२५५६७	३०९८४३	९५%

ब.उ.शि.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०५०१२३	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	१४९३८७	११८४५५	७९%
३०५०१३३	निवृत्तिभरण व्यवस्थापन कार्यालय	५८५२३	५१३९०	८८%
३०५०१४३	कुमारी चोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालय	१८३६९	१५८५३	८६%
३०५०१५३	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू	६९९३०७	५६७६१६	८१%
३०५०१७३	राजस्व प्रशासन तालिम केन्द्र	५७८००	४१३५९	७२%
३०५०१८३	भन्सार विभाग	१६१७३३	८५४९१	५३%
३०५०१९३	भन्सार कार्यालयहरू	८८१३१३	६६३७२१	७५%
३०५०२०३	आन्तरिक राजस्व विभाग	८२६०६६	५९९६९४	७३%
३०५०२१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू	१११९८६९	८३०३५०	७४%
३०५०२२३	राजस्व अनुसन्धान विभाग	८६८७८	६४३३१	७४%
३०५०२३३	राजस्व अनुसन्धान ईकाई कार्यालयहरु	१०९९९९	९०२७१	८२%
३०५०२४३	ऋण असुली पुनरावेदन न्यायाधिकरण	१०९७६	८९६१	८२%
३०५०२५३	ऋण असुली न्यायाधिकरण	३१५५९	३०१६२	९६%
३०५०२८३	सम्पत्ति शुद्धिकरण अनुसन्धान विभाग	९१०७८	६०९७१	६७%
३०५०२९३	अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था सदस्यता शुल्क अनुदान विविध	१००५५६५	१७०७८६	१७%
३०५१०३३	कृषि बिकास बैंक , विविध	१७५९१	१७५९१	१००%
३०५१०४३	साना किसान विकास बैंक (वित्तीय संस्था), विविध	१९०९५०	१०६२१६	५६%
३०५१०५३	लघु विमा सहयोग कार्यक्रम (पशु ,बाली,स्वास्थ्य)	१८७५१५	१८७५१५	१००%
३०५१०६३	शीत घर निर्माण (ब्याज अनुदान)	५५८१९	४३७२८	७८%
३०५१०९३	सार्वजनिक संस्थान सुधार कार्यक्रम	१५४८०	१२४६१	८०%
३०५१११३	युवा स्वरोजगार कोष	१३८०४१	१३५४६९	९८%
३०५११४३	बजेट तथा निवृत्तिभरण सुधार आयोजना	२१०००	७९१४	३८%
३०५११५३	आर्थिक प्रशासन सुधार कार्यक्रम	७५७२१	४४२४४	५८%
३०५११७३	पुँजीबजार तथा पूर्वाधार क्षमता सहयोग आयोजना	२३८१०९	१६५०३	७%
३०५११९३	सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड	८८८९	३४५८	३९%
३०५१२०३	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	१७५००	५००	३%
३०५१२१३	मिलिनियम च्यालेन्ज नेपालको कार्यालय	१७६८७	७८१८	४४%
३०५१२२३	सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय	९३००	०	०%
३०५३२०३	वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि कार्यक्रम	३७१००	४९७	१%
३०५३२१३	भन्सार सुधार कार्यक्रम	२३०७७३	११७६७७	५१%
३०५३२२३	कृषी तथा पशुपालन ब्याज अनुदान	५०००००	५०००००	१००%
३०५३२३३	नगर बिकास कोष	६९३००६	४०१८८१	५८%
३०५३२४३	नगरपालिका फोहोर व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम-टिडिएफ	२३००००	१८२६८१	७९%
	जम्मा	**८३१८४७०**	**५४९५४०७**	**६६%**

पुँजीगत खर्च **(रू.हजारमा)**

व.उ.शि.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय	खुद वजेट	खर्च	प्रतिशत
३०५०११४	अर्थ मन्त्रालय	३२४५४	३०१४७	९३%
३०५०१२४	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	१६४६९	११८३५	७२%
३०५०१३४	निवृत्तिभरण व्यवस्थापन कार्यालय	१२०९१	११९८४	९९%
३०५०१४४	कुमारी चोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालय	१३४८	१३४५	१००%
३०५०१५४	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू	२०१६७३	१७६५२४	८८%
३०५०१७४	राजस्व प्रशासन तालिम केन्द्र	७५६४	३६७६	४९%
३०५०१८४	भन्सार विभाग	१६८१५	३६६५	२२%
३०५०१९४	भन्सार कार्यालयहरू	२३९१३३	१११००३	४६%
३०५०२०४	आन्तरिक राजस्व विभाग	४३२०४	३८६५०	८९%
३०५०२१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू	२७९३५५	१५५५९८	५६%
३०५०२२४	राजस्व अनुसन्धान विभाग	१०८३८	५५१६	५१%
३०५०२३४	राजस्व अनुसन्धान ईकाई कार्यालयहरू	२५८५१	८२७२	३२%
३०५०२४४	ऋण असुली पुनरावेदन न्यायाधिकरण	७७९	३८५	४९%
३०५०२५४	ऋण असुली न्यायाधिकरण	९०३	८६७	९६%
३०५०२८४	सम्पत्ति शुद्धिकरण अनुसन्धान विभाग	२६७७५	१८८२३	७०%
३०५१११४	युवा स्वरोजगार कोष	२६९५	१६८४	६२%
३०५११५४	आर्थिक प्रशासन सुधार कार्यक्रम	४३९७७	२८७८९	६५%
३०५११९४	सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड	१९३	०	०%
३०५१२०४	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	८३५००	९२४	१%
३०५१२१४	मिलिनियम च्यालेन्ज नेपालको कार्यालय	३७०३	४८५	१३%
३०५३२१४	भन्सार सुधार कार्यक्रम	८६९१६५	४३६७९३	५०%
	जम्मा	**१९१८४८५**	**१०४६९६५**	**५५%**

१०. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

व.उ.शि.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय	खुद वजेट	खर्च	प्रतिशत
३०५०११३	अर्थ मन्त्रालय	३१५२९९	१९३०३०	६१%
३०५०१२३	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	१४२५००	६८४२८	४८%
३०५०१३३	निवृत्तिभरण व्यवस्थापन कार्यालय	४५३७०	३३३६०	७४%
३०५०१४३	कुमारी चोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालय	१८०००	९४०९	५२%
३०५०१५३	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू	६१४०३५	३३४७५३	५५%
३०५०१७३	सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र	५७५००	३१०२७	५४%
३०५०१८३	भन्सार विभाग	१४२५७२	७३३९१	५१%
३०५०१९३	भन्सार कार्यालयहरू	८१४३०५	४९६२२८	६१%
३०५०२०३	आन्तरिक राजस्व विभाग	५०५५८४	२४८९३४	४९%
३०५०२१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू	११११०६९	६०५३७६	५४%

ब.उ.शि.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय	खुद वजेट	खर्च	प्रतिशत
३०५०२४३	ऋण असुली पुनरावेदन न्यायधिकरण	९७००	६५००	६७%
३०५०२५३	ऋण असुली न्यायधिकरण	३२९७४	२१११७	६४%
३०५०२९३	अन्तर्राष्ट्रीय संघ, संस्था सदस्यता शुल्क अनुदान विविध	३९२०००	१२९४९६	३३%
३०५१०४३	साना किसान विकास बैंक (बित्तिय संस्था), विविध	१७७९००	८६५२२	४९%
३०५१०५३	लघु विमा सहयोग कार्यक्रम (पशु ,बाली,स्वास्थ्य)	१८७०००	१८७०००	१००%
३०५१०६३	शीत घर निर्माण (ब्याज अनुदान)	३३००	०	०%
३०५११४३	बजेट तथा निवृत्तिभरण सुधार आयोजना	१५०००	०	०%
३०५११७३	पूँजीबजार तथा पूर्वाधार क्षमता सहयोग आयोजना	१४१५००	१२९२	१%
३०५११९३	सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड	९३००	५५९	६%
३०५१२०३	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	६८६२७१	१४३१६	२%
३०५१२१३	मिलिनियम च्यालेन्ज नेपालको कार्यालय	२०४६०००	४०३४	०%
३०५१२२३	सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय	२२१९८	३९५७	१८%
३०५३२१३	भन्सार सुधार कार्यक्रम	१३९२८०	२९१४७	२१%
३०५३२२३	ब्याज अनुदान (कृषी, पशुपालन तथा अन्य आयआर्जन)	१०७९२८०	३८२०१	४%
	जम्मा	**८७०७९३७**	**२६१६०७७**	**३०%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३०५०११४	अर्थ मन्त्रालय	१९४१८	९३७९	४८%
३०५०१२४	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय	१२९००	१२६०	१०%
३०५०१३४	निवृत्तिभरण व्यवस्थापन कार्यालय	८७००	७८६	९%
३०५०१४४	कुमारी चोक तथा केन्द्रीय तहसिल कार्यालय	४७००	२१८	५%
३०५०१५४	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू	१२९७५०	४९७०८	३८%
३०५०१७४	सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र	५०००	२७१६	५४%
३०५०१८४	भन्सार विभाग	५०००	०	०%
३०५०१९४	भन्सार कार्यालयहरू	१८७२००	३२३३८	१७%
३०५०२०४	आन्तरिक राजस्व विभाग	९७०००	३६६२	४%
३०५०२१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु	२४०४७२	१०१६४२	४२%
३०५०२४४	ऋण असुली पुनरावेदन न्यायाधिकरण	७००	०	०%
३०५०२५४	ऋण असुली न्यायाधिकरण	१९५४	४७२	२४%
३०५११७४	पूँजीबजार तथा पूर्वाधार क्षमता सहयोग आयोजना	१८७५००	७६११	४%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३०५११९४	सार्वजनिक संस्थान निर्देशन बोर्ड	३००	०	०%
३०५१२०४	सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	८८०३०	१८२६	२%
३०५१२१४	मिलिनियम च्यालेन्ज नेपालको कार्यालय	३०५५२०६	४५२८	०%
३०५१२२४	सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय	३६५००	२४५	१%
३०५३२१४	भन्सार सुधार कार्यक्रम	८१०७००	२४१५५५	३०%
	जम्मा	**४८९१०३०**	**४५७९४६**	**९%**

◆ ◆ ◆

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

कुल गार्हस्थ उत्पादनमा औद्योगिक क्षेत्रको योगदान बढाउनका लागि स्वदेशी तथा विदेशी पूँजीको परिचालन गर्दै एकलबिन्दु केन्द्र सेवा केन्द्रको माध्यमबाट वैदेशिक लगानी प्रवर्द्धन गर्न उपलब्ध श्रोत साधन र श्रमको उपयोग गरी औद्योगिक उत्पादन र उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि गर्ने, लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी ठूलो मात्रामा रोजगारी सिर्जना गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्ने, नेपाली वस्तु तथा सेवाको लागि लगानी मैत्री वातावरण सृजना गर्ने,आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धनको माध्यमबाट अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गर्ने, तुलनात्मक लाभ तथा प्रतिस्पर्धी क्षमता भएका नेपाली वस्तु तथा सेवाहरूको अभिवृद्धिद्वारा निर्यात प्रवर्द्धनका साथै आयात ब्यवस्थापन गरी आन्तरिक माग पूर्ति गर्ने, विद्यमान द्विपक्षीय, क्षेत्रीय र बहुपक्षीय ब्यापार प्रणालीबाट अधिकतम लाभ लिने गरी वैदेशिक ब्यापार सम्बन्धी योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्ने र अत्यावश्यक वस्तुहरू खाद्यान्न, औषधि तथा पेट्रोलियम पदार्थको सरल र उचित मूल्यमा सहज उपलब्धता गराउने, आपूर्ति ब्यबस्थापनमा सुधार ल्याई मूल्यस्थिरता कायम गर्ने, गुणस्तरिय वस्तु तथा सेवामा सहज पहुँच पुऱ्याई उपभोक्ताको हकहित संरक्षण गर्ने र खाद्यान्न तथा अन्य वस्तुहरुमा हुने मिसावट, ठगी, कालोबजारी नियन्त्रण गर्न बजार अनुगमनलाई तीब्र बनाई विद्यमान ऐन नियमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने गरी कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न मन्त्रालय क्रियाशिल रहेको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

- आर्थिक समृद्धिका लागि दिगो, रोजगारमूलक र उच्च प्रतिफलयुक्त औद्योगिक विकास गर्ने,
- आयात व्यवस्थापन, निर्यात प्रवर्द्धन र आर्थिक समृद्धिका लागि व्यापार सन्तुलन कायम राख्ने,
- प्रभावकारी, सहज, स्वचालित र जिम्मेवार आपूर्ति प्रणाली तथा उपभोक्ता हकको संरक्षण गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- औद्योगिक उत्पादन वृद्धि गरी कुल गार्हस्थय उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान बढाउने,
- उद्योगको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन र निर्यात वृद्धि गर्ने,
- लगानीमैत्री वातावरण सृजना गरी उद्योग क्षेत्रमा स्वदेशी र वैदेशिक लगानी बढाउँदै रोजगारीका अवसर बढाउने,
- खाद्यान्न तथा आधारभूत उपभोगका वस्तुहरू तथा तुलनात्मक लाभका निर्यातजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन वृद्धि गर्ने,
- आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार लागत कम गर्ने,
- नेपाली वस्तु तथा सेवाको अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य श्रृंखलामा आवद्धता अभिवृद्धि गर्ने,
- उपभोग्य वस्तु, अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवा, अत्यावश्यक औषधि तथा उपकरण, पेट्रोलियम पदार्थ लगायतका वस्तु तथा सेवाको देशव्यापी रूपमा सर्वसुलभ आपूर्ति सुनिश्चित गर्ने,
- बजार प्रणालीलाई स्वच्छ, प्रतिस्पर्धी र उपभोक्ताप्रति जिम्मेवार बनाउनु।

४. रणनीतिः

- औद्योगिक क्षेत्रको विकासका लागि नीतिगत, कानुनी र संस्थागत सुधार गर्ने,
- लगानीमैत्री वातावरण तयार गर्न प्रविधि प्रयोग, एकद्वार प्रणालीको विकास र औद्योगिक पूर्वाधार विकास निर्माण गर्ने,
- उद्योग क्षेत्रलाई अन्य उत्पादनमूलक क्षेत्रको अन्तर सम्बन्धको आधारमा विकास र विस्तार गर्ने,
- खानी तथा खनिजजन्य उद्योगको लागत प्रभावी र तुलनात्मक लाभका आधारमा विकास गर्ने,
- प्रतिस्पर्धी क्षमता र तुलनात्मक लाभ भएका स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगमा सार्वजनिक-निजी-सहकारी साझेदारीमा लगानी परिचालन गर्दै आयात प्रतिस्थापनमा जोड दिने,
- उद्योग धन्दाको विकास र विस्तारका लागि क्षमता विकास, वित्तीय पहुँच र प्रवर्द्धनात्मक उपायहरू अवलम्बन गर्ने,
- खाद्यान्न तथा आधारभूत उपभोगका वस्तु तथा तुलनात्मक लाभ र प्रतिस्पर्धी क्षमता भएका वस्तु तथा सेवाहरूको पहिचान, विकास, विविधिकरण तथा उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गरी आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने,
- व्यापारजन्य प्रविधि र पूर्वाधारको विकास र उपयोग, सूचना प्रविधिको प्रयोग एवं विस्तार, सुशासन र प्रभावकारी नियमन, व्यापार सहजीकरण र सँस्थागत सुदृढीकरण गरी आन्तरिक तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार लागत कम गर्ने,
- व्यापार सम्बद्ध बौद्धिक सम्पत्तिसम्बन्धी अधिकारको अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने,
- आर्थिक कूटनीतिलाई सुदृढ तुल्याउँदै व्यापार सम्बद्ध द्विपक्षीय, क्षेत्रीय र बहुपक्षीय सँयन्त्रको माध्यमबाट व्यापारजन्य क्षमता बढाउँदै अन्तर्राष्ट्रिय मूल्य शृंखलामा आवद्धता र नेपाली सामानको बजार विस्तार गर्ने,
- आपूर्ती व्यवस्था, प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन र उपभोक्ता हितसंग सम्बन्धित नीति, ऐन कानुनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- आपूर्ती व्यवस्थामा संलग्न संस्थानहरूको संस्थागत तथा संरचनागत सुदृढीकरण गर्ने,
- आपूर्ति अनुगमन प्रणालीको विकास गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- आधारभूत आवश्यकता तथा अत्यावश्यक वस्तु लगायतका सबै वस्तु तथा सेवाको बजारमा उपलब्धता तथा गुणस्तर, मूल्य र आपूर्तिमा पारदर्शीता कायम गरी कृत्रिम अवरोध र अभावको अन्त्य गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- औद्योगिक नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- औद्योगिक कोरिडोर, औद्योगिक पार्क वा ग्राम र निर्यात प्रशोधन केन्द्र,
- औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन, प्रशोधन केन्द्र,
- वैदेशिक लगानी तथा प्रविधि हस्तान्तरणसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन,

- उद्योग, औद्योगिक व्यवसाय र कम्पनीसम्बन्धी,
- उद्योग, तथा खनिजसम्बन्धी पूर्वाधार नीति, कानुन, मापदण्ड, समन्वय र नियमन ,
- सुरक्षा संवेदनशील उद्योग दर्ता, सञ्चालन अनुमति, खारेजी र नियमन,
- औद्योगिक प्रविधि विकास र हस्तान्तरण,
- अन्तर्राष्ट्रिय औद्योगिक सघ संस्थासँग सम्पर्क र समन्वय,
- केन्द्रीय कारागार कारखाना,
- करार, साझेदारी र एजेन्सीसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- रूग्ण उद्योग ताथ दामासाहीमा परेका उद्योग वा व्यावसायिक फर्म व्यवस्थापानसम्बन्धी नीति, कानुन मापदण्ड र नियमन,
- पेटेन्ट डिजाइन, ट्रेडमार्क, भौगोलिक संकेत (जोग्राफिकल इन्डिकेशन) औद्योगिक बौद्धिक सम्पतिसम्बन्धी नीति, कानुन मापदण्ड, कार्यान्वयन र प्रवर्द्धन एवं सोसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सघ-संस्थासँग सम्पर्क र समन्वय,
- नापतौल तथा गुणस्तरसम्बन्धी नीति, कानुन, कानुन मापदण्ड कार्यान्वयन र नियमन एवं सो सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय निकायसँग सम्पर्क र समन्वय,
- वस्तु, सेवा, प्रक्रिया र प्रणालीका राष्ट्रिय गुणस्तर निर्धारण, प्रत्यायन (एक्रिडिटेशन) र प्रत्यायन वोर्ड,
- खानी तथा खनिजसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- रेडियोधर्मी पदार्थ, पेट्रोलियम पदार्थ, प्राकृतिक ग्यास र वहुमूल्य पदार्थ तथा ठूला खानी तथा खनिज पदार्थसम्बन्धी सर्वेक्षण, अन्वेषण र उत्खनन, दर्ता अनुमति र नियमन,
- भौगर्भिक अध्ययन तथा अनुसन्धान र नक्सा,
- खानी तथा खनिजजन्य वस्तुहरूको लगत सङ्कलन तथा अभिलेखन र अनुसन्धान एवं उत्खननसम्बन्धी राष्ट्रिय प्रयोगशालाको स्थापना र सञ्चालन,
- भूकम्पीय अध्ययन एवं अनुसन्धान, भूकम्प निगरानी, भूकम्प मापन केन्द्रहरूको सञ्चालन,
- अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- द्विपक्षीय र अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार तथा पारवहन तथा सोसम्बन्धी द्विपक्षीय, क्षेत्रीय, उपक्षेत्रीय र बहुपक्षीय वार्ता, सन्धि सम्झौता, कार्यान्वयन र नियमन,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सहजीकरणसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- विश्व व्यापार संगठन लगायत बहुपक्षीय व्यापारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संस्थासँगको सम्पर्क, समन्वय, वार्ता, सम्झौताको कार्यान्वयन र अनुगमन,
- साफ्टा, बिमस्टेक लगायत क्षेत्रीय र उपक्षेत्रीय व्यापार तथा स्वतन्त्र व्यापार क्षेत्रसम्बन्धी संस्थासँगको सम्पर्क, समन्वयन, वार्ता, सम्झौता, कार्यान्वयन र अनुगमन,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारिक कारोवारको व्यवस्थापन र नियमन,
- निकासी प्रवर्द्धन, पैठारी व्यवस्थापन तथा नियमन,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारसम्बन्धी तथ्याङ्क, अध्ययन, अनुसन्धान र सर्वेक्षण,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार मेला तथा प्रदर्शनीको सञ्चालन र सहभागिता,

- व्यापारका लागि सहयोग(एड फर ट्रेड),
- अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारका सन्दर्भमा विदेशस्थित नियोगसंग समन्वय,
- वाणिज्यदूत,
- अन्तरप्रादेशिक व्यापारसम्बन्धी नीति, कानुन, सहजीकरण र नियमन,
- पारवहन,अन्तर्राष्ट्रिय परिवहन व्यवस्था, बहुविधिक (मल्टीमोडल) ढुवानीसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- सुक्खा बन्दरगाह,अन्तर्राष्ट्रिय कन्टेनर फ्रेट स्टेशन, क्लियरिङ्ग/अन्डरटेकिङ्ग सेवा, कार्गो गोदामसम्बन्धी नीति तथा सञ्चालन,
- अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारसम्बन्धी फर्म तथा संस्थाहरूको नियमन,
- राष्ट्रिय, द्विपक्षीय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापारसम्बन्धी भौतिक पूर्वाधारहरूको विकास, विस्तार एवम् सञ्चालन,
- उपभोग्य तथा अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको आपूर्ति, वितरण, मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- उपभोक्ता हक संरक्षण तथा प्रवर्द्धनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- अत्यावश्यक वस्तुहरूको राष्ट्रिय मौज्दात (बफरस्टक), सार्वजनिक गोदाम तथा राष्ट्रियस्तरमा अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवाको सूचना सङ्कलन, विश्लेषण, प्रक्षेपण र आपूर्ति व्यवस्था,
- पेट्रोलियम पदार्थको पैठारी, प्रशोधन, भण्डारण, गुणस्तर निर्धारण, मूल्य निर्धारण, आपूर्ति पूर्वाधार विकास र नियमन,
- आन्तरिक बजार व्यवस्थापन तथा प्रतिस्पर्धा प्रवर्द्धन र सिन्डकेट तथा कार्टेलिङ नियन्त्रणसम्बन्धी नीति, कानुन र नियमन,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा अन्तर्गतका माइनिङ्ग इन्जिनियरिङ्ग, केमिकल इन्जिनियरिङ्ग, मेटालर्जिकल इन्जिनयरिङ्ग, मेट्रोलजी, जियोलजी र केमेष्ट्री समूहको सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित बुँदाहरूको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१००	आगामी २ वर्ष भित्र चिनी, औषधि, फलामे डन्डी, काठ, सिमेन्ट लगायतका आधारभूत निर्माण सामग्रीको कम्तिमा एक दर्जन वस्तुहरूमा आत्मनिर्भर हुने उद्धेश्यले त्यस्ता	• उदयपुर सिमेन्ट उद्योग र हेटौडा सिमेन्ट उद्योगको स्तरोन्नति गरी क्षमता बृद्धि गरिएको । • विभिन्न निजी क्षेत्रका सिमेन्ट उद्योगको पूर्वाधार निर्माणका लागि सडक विभागबाट (३० आयोजना) र विद्युत प्राधिकरणबाट (११ आयोजना) पूर्वाधार निर्माणमा काम भइरहेको । • खनिजहरूको खोज तथा पहिचान कार्यको लागि धादिङ, गोरखा, तनहुँ, चितवन जिल्लाका ६ सय ५० व.कि.मि. क्षेत्रमा भौगर्भिक

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	उत्पादनलाई आधारभूत संरक्षण दिइने ।	म्यापिङ् कार्य सञ्चालनमा रहेकोमा हालसम्म ४ सय व.कि.मि. क्षेत्रको म्यापिङ् कार्य सम्पन्न भएको । • खोटाङ चुनढुङ्गा- ८८ मि. ड्रिलिङ् कार्य सम्पन्न भई ३ सय मि. ड्रिलिङ कार्य सञ्चालनमा रहेको। • सार्वजनिक निकायमा स्वदेशी मालवस्तुको उपयोगसम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ नेपाल सरकारको उपयुक्त निकायबाट जारी हुन निर्देशन दिनु पर्ने विषय NDAC को ४४ औं बैठकबाट खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ मा रहेको प्रावधान बमोजिम सबै सार्वजनिक निकायहरूले स्वदेशी उद्योगबाट उत्पादित वस्तु तथा सेवाको उपयोगलाई प्राथमिकता दिदैं सँघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट स्वदेशी वस्तुको खरिद गर्ने र यस पक्षलाई आन्तरिक लेखापरीक्षण र अन्तिम लेखापरीक्षणको समयमा ध्यान दिने पद्दतिको विकास गर्ने कार्य सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयमार्फत गर्ने निर्णय भई कार्यान्वयन भएको ।
१००	फलाम खानीको वैज्ञानिक परीक्षण गरी फलाम उत्खनन एवं प्रशोधन कार्य अघि बढाउने ।	• फलाम अन्वेषण (किट भञ्ज्याङ) -२५ वर्ग कि.मि. क्षेत्रको अन्वेषण कार्य सम्पन्न । • धौवादी फलाम क्षेत्रबाट संकलन गरिएको नमुनाहरूको Metallurgical Test को लागि चीन स्थित प्रयोगशालामा पठाइएकोमा प्रथम चरणमा पठाइएका नमुनाहरूको नतिजा ९० % कार्य सम्पन्न।
१००	निजी क्षेत्रको सहभागितामा सम्भाव्य देखिएका खनिज र बहुमूल्य धातुहरूको अन्वेषण, उत्खनन र प्रशोधन गरिने ।	• निजी क्षेत्रबाट माग भए अनुसार चुनढुङ्गा २ उद्योगको अन्वेषण, उत्खनन र प्रवर्द्धन कार्य भइरहेको । • चुनढुङ्गा,सुन, तामा गरी १५ खास खनिजको उद्योग प्रवर्द्धनको लागि खानी क्षेत्र यकिन, लागत यकिन, मूल्यांकनका आधार, Data Package को तयारी कार्य सम्पन्न भई सूचना प्रकाशन हुने क्रममा रहेको । • निर्माणमुखी खनिज अन्वेषण (नुवाकोट तथा काभ्रे) को ५० ब.कि.मि. क्षेत्रमा अन्वेषण कार्य सम्पन्न भएको।
१०१	प्रदेशहरूको समन्वय र सार्वजनिक र निजी क्षेत्रको सहभागिता प्रत्येक प्रदेशमा कम्तिमा एक औद्योगिक	• दमक औद्योगिक क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको सहभागितामा पूर्वाधारसहितको औद्योगिक क्षेत्र निर्माणका लागि निजी क्षेत्रलाई जग्गा उपलब्ध गराउने गरी (नेपाल सरकार) बाट सैद्धान्तिक सहमति भएको । साथै, दमक औद्योगिक क्षेत्रमा ९

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	क्षेत्र, एक आर्थिक क्षेत्र र एक विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापनाको सम्भाव्यता र पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।	सय ४२ विगाहाको जग्गाधनी पूर्जा प्राप्त गरिसकेको ४ सय ११ विगाहाको मुआब्जा वितरण शुरु गरिएको। • कञ्चनपुरको दैंजी, बाँकेको नौवस्ता, मकवानपुरको मयुरधाप, रुपन्देहीको मोतिपुर, चितवनको शक्तिखोरमा औद्योगिक क्षेत्र स्थापनाका लागि विस्तृत अध्ययन प्रतिबेदन स्वीकृत भएको। साथै सर्लाही, दाङ, दैलेख, तनहुँ र कैलालीमा थप औद्योगिक क्षेत्र घोषणा गर्ने प्रस्ताव मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको । • भैरहवा विशेष आर्थिक क्षेत्रमा उद्योग स्थापना तथा सञ्चालनार्थ उद्योगीहरूलाई अनुमतिपत्र प्रदान गरिएको । निजी क्षेत्रबाट उद्योगको भवन निर्माण सुरु भएको । यसबाट करिव ४ अर्व लगानी तथा ३ हजार रोजगारी सिर्जना हुने । • वारा जिल्लाको सिमरामा निर्माण हुने सिमरा गार्मेन्ट प्रशोधन क्षेत्रको कार्य द्रुत गतिमा अघि बढिरहेको र हालसम्म भवन निर्माण तर्फ ३४% र बाटो तथा जग्गा निर्माण तर्फ ८२% भन्दा बढी पूर्वाधार निर्माणको कार्य सम्पन्न भएको । • पाँचखाल विशेष आर्थिक क्षेत्रमा प्रशासनिक भवन र जग्गा विकासको लागि सम्झौता भई निर्माण कार्य शुरु भएको ।
१०१	बन्द र रुग्ण उद्योगहरूलाई सम्भाव्यताको आधारमा सहकारी र निजी क्षेत्रको साझेदारीमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	• जनकपुर चुरोट कारखानाका कर्मचारीहरूको दायित्व फरफारक गरिएको। साथै, उद्योग परिसरमा रहेका पुराना सवारी साधन तथा कवाडी सामानहरूको लिलामी कार्य सम्पन्न भएको। • गोरखकाली रबर उद्योगको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा कार्यदल गठन भई प्रतिवेदन प्राप्त भएको । प्रतिवेदनको कार्यान्वयनको पहिलो चरणमा कारखानामा रहेका कर्मचारीहरूको अनिवार्य अवकाशका लागि मन्त्रिपरिषद्बाट निर्णय भएको। • हेटौंडा कपडा उद्योग सञ्चालन सम्बन्धमा कार्यदल गठन भई प्रतिवेदन प्राप्त भएको र निजी क्षेत्रको सहभागितामा सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा मन्त्रिपरिषद्को स्वीकृतिका लागि प्रस्ताव गरिएको।
१०२	आगामी तीन बर्षभित्र स्थानीय तहमा निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा उद्योग ग्राम स्थापना गरिने।	• दक्षिणकाली नगरपालिकामा Footwear Zone स्थापनाका लागि निजी प्रयासबाट जग्गा व्यवस्थापनको कार्य भइरहेको हुनाले Footwear Zone सम्म पुग्ने पहुँच मार्ग (बागमती करिडोरबाट युटिकी वडा नं ६ र ७ सम्म) निर्माण सम्बन्धमा Footwear Zone को गुरुयोजना बनाउने काम भइरहेको ।
१०२	आगामी आर्थिक वर्ष प्रत्येक	• सुर्खेतमा निर्माणाधीन उद्योगग्रामको करिब ३०% कार्य सम्पन्न

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	प्रदेशमा न्यूनतम २० उद्योग ग्रामको पूर्वाधार विकास गरिने ।	भएको । • धनकुटामा निर्माणाधीन उद्योगग्रामको करिब ९०% कार्य सम्पन्न भएको ।
१०४	कबोल गरेको अवधिभित्र उत्पादन शुरु गर्ने उत्पादनमूलक उद्योगलाई कर सहुलियत दिइने ।	• उद्योग दर्तादेखि वर्हिगमनसम्मका सेवा सुविधाहरू एकै स्थानबाट उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा एकल विन्दु सेवा केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालनसम्बन्धी विस्तृत खाका तयार भई जेठ १ बाट सञ्चालनमा ल्याउने तयारी अन्तिम चरणमा पुगेको । • कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय र उद्योग विभागमा सञ्चालनमा रहेको Online प्रणालीलाई क्रमशः पूर्ण Automation मा लैजाने क्रम जारी रहेको । • कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा एक लाखसम्मको भुक्तानी Online बाट हुने गरी Online Payment सेवा शुरु गरिएको ।
१०५	निर्यात प्रवर्द्धनको लागि विदेश स्थित सबै कूटनीतिक नियोगहरूमा हस्तकला र आधारभूत निर्यातजन्य सामानहरूको स्थायी प्रदर्शनी कक्ष स्थापना गर्ने	• नेपालको निर्यात व्यापारलाई प्रवर्द्धन गर्न र नेपाली वस्तुहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पहिचान स्थापित गर्न साथै बजार विस्तार गर्ने सिलसिलामा न्यूयोर्क, टोकियो, इटाली, संघाई, गोन्जाउमा व्यापार मेला, प्रदर्शनीमा नेपालले सहभागिता जनाएको । उक्त मेला प्रदर्शनीमा विभिन्न उद्यमी व्यवसायीहरूसँग व्यवसायी-व्यवसायीबीच बैठक, सरकारी निकायका उच्च पदाधिकारीहरूसँग छलफल गरी नेपालको निर्यात अभिवृद्धि तथा लगानी विस्तार गर्न पहल भएको ।
	काठमाडौंमा हस्तकला बिक्रि तथा पर्दशनी स्थल निर्माण कार्यलाई अघि बढाइने ।	• त्रिपुरेश्वरमा SAARC हस्तकला विकास केन्द्रको भवन निर्माण भइरहेको।
१०६	औद्योगिक उत्पादनको निर्यातमा ५ प्रतिशतसम्म निर्यात अनुदान दिईने ।	• निर्यात अनुदान कार्यविधि मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृति भई कार्यान्वयन गरिएको ।
१०७	निकासी विन्दुहरूमा क्वारेन्टाईन सेवा विस्तार गर्नुको साथै संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	निर्यात हुने वस्तुको गुणस्तर परीक्षणका लागि Plant Diagnostic Reference प्रयोगशालाको स्थापना गर्ने कार्यका लागि निर्माण कार्य शुरु भएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	काठमाडौंमा कन्टेनर फ्रेट स्टेशन निर्माण गर्ने ।	काठमाडौंको चोभारमा Inland Clearance Depot (ICD) निर्माण गर्ने कार्य मध्ये Part-A मुख्य भवन निर्माणको लागि जुलाई ५, २०१८ मा ठेक्का सम्झौता भएको र Part-B कार्यालय भवन तथा क्वाटरका लागि जुलाई ११, २०१८ मा ठेक्का सम्झौता भएको । उक्त कार्यको लागि सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट मिति २०७५ माघ ३ मा शिलान्यास भई कार्यारम्भ भएको ।
१०८	गुणस्तर चिन्ह प्राप्त वस्तुहरूको गुणस्तर सुनिश्चित गर्नुका साथै नक्कली गुणस्तर चिन्ह प्रयोग गरी गुणस्तरहीन वस्तु विक्री वितरण रोक्न अनुगमन गर्ने कार्यलाई सशक्त गराइने।	• गुणस्तर चिन्ह प्राप्त वस्तुहरूको गुणस्तर सुनिश्चित गर्नुका साथै नक्कली गुणस्तर चिन्ह प्रयोग गरी गुणस्तरहीन वस्तु विक्री वितरण रोक्न अनुगमन गर्ने कार्य भइरहेको । • गुणस्तरहीन सामग्रीहरूको आयातलाई निरूत्साहित गर्न सेफगार्ड, एन्टिडम्पिङ तथा काउण्टरभेलिङ विधेयक पेश भएको।
१०९	प्रत्येक स्थानीय तहमा सहकारी संस्थाहरू मार्फत् सुपथ मूल्य पसल खोल्ने व्यवस्था मिलाइने	• सबै प्रदेशमा सहकारी मार्फत सुपथ मूल्य पसल सञ्चालन भई लक्षित वर्गका जनताले सहुलियत मूल्यमा खाद्यान्न खरिद गर्ने अवसर प्रदान गर्नका लागि निजी क्षेत्र समेतको सहभागितामा उपत्यकाका ४ स्थानबाट र अन्य ६ प्रदेशमा १-१ स्थानवाट सुपथ मूल्य पसल सञ्चालन भइरहेकोमा हालसम्म करिव ७८१४.६६ क्वी. खाद्यान्न (चामल) विक्री भएको ।
	सहकारी पसलहरूले खरिद गर्ने उपभोग्य वस्तुको थोकमूल्य पसलको व्यवस्था गरिने ।	• छुट दिने वस्तु र छुट मूल्य निर्धारण गर्न कार्यविधि तयार भई स्वीकृतिको क्रममा रहेको ।
११०	आपूर्ति प्रणालीलाई प्रतिष्पर्धी बनाउनुको साथै सबै प्रकारका वस्तु तथा सेवाको एकाधिकार र मूल्य मिलेमतोको अन्त्य गरिने ।	तरकारी क्षेत्रमा हुने मूल्य मिलेमतोका विषयमा काठमाडौंको कालिमाटी तरकारी बजार, मनहरा तरकारी बजार, काठमाडौंको बल्खु, धादिङको धार्के, सर्लाहीको लालबन्दी, महोत्तरीको गौशाला बजार, रौतहटको चन्द्रनिगाहपुर, धनुषाको ढल्केवर, सिन्धुलीको सिन्धुलीबजार, काभ्रेपलान्चोकको पाँचखाल बजार, बनेपा र धुलीखेल, दोलखाको मुढे बजार गरी कुल १३ स्थानमा अनुगमन गरिएको । साथै, उपत्यका भित्र र बाहिर गरी कुल १३ सय

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		फर्म/कम्पनीहरूको अनुगमन गरिएको ।
१११	खाद्य संस्थानलाई राष्ट्रिय आपूर्ति कम्पनीको रूपमा पुर्नसंरचना गरी नेशनल ट्रेडिङ्ग लिमिटेडको सम्पत्ति र दायित्व यसै कम्पनीमा गाभिने।	नेपाल खाद्य संस्थान र नेशनल ट्रेडिङ्ग लिमिटेडलाई रूपान्तरण गरी राष्ट्रिय आपूर्ति कम्पनी गठन गर्न मन्त्रिपरिषद्मा प्रस्ताव पेश भएको ।
	कम्पनी मार्फत् राज्यले तोकेको समर्थन मूल्यमा खाद्य वस्तु खरिद गर्ने र त्यस्ता वस्तुहरूको सुलभ आपूर्ति सुनिश्चित गर्ने प्रवन्ध मिलाइने ।	• धानको समर्थन मूल्य तोकी पहिलो पटक नेपाल खाद्य संस्थान मार्फत किसानहरूसँग खेतमा नै गई नेपाल सरकारबाट निर्धारित समर्थन मूल्यमा पुष मसान्तसम्म १,१०,३५१.७६ क्वीन्टल धान खरिद भएको ।
११२	पेट्रोलियम पदार्थको भण्डारण क्षमता बढाई तीन महिनाको माग धान्न सक्ने बनाइने।	• पेट्रोलियम पदार्थको न्यूनतम ९० दिनसम्मको मागलाई धान्ने गरी भण्डारण क्षमता वृद्धि गर्न भण्डारण गृह निर्माण कार्यको लागि सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको चीन भ्रमणका दौरानमा भएको Joint Statement बमोजिम कारवाही अगाडि बढाइएको।
	नेपाल आयल निगमको आपूर्ति लगायत संरचना र मूल्य निर्धारण प्रणालीको पुनरावलोकन गरिने ।	• पेट्रोलियम पदार्थको नियमित आपूर्तिका लागि मोतिहारी रक्सौल अमलेखगंज पेट्रोलियम पाइपलाईन निर्माण कार्य अघि बढिरहेको । • पेट्रोलियम पदार्थको ढुवानीमा हुने गरेको चुहावटलाई नियन्त्रण गर्न भारतबाट आउने सबै विन्दुहरूमा पेट्रोलियम ट्याङ्करहरूको लकिङ्ग प्रणाली लागु गरिएको ।

७. चालु आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

क्रियाकलाप	प्रगति
सिमेण्टको नेपाल गुणस्तर परिमार्जन गर्ने।	३३, ४३, ५३ ग्रेटको सिमेन्ट सम्बन्धी NS नेपाल गुणस्तर प्राविधिक समितिवाट सिफारिश भई गुणस्तर परिषदमा पेश भएको ।
विभिन्न निर्यातमूलक वस्तुहरुको पहिचान र विकासको लागि सीप विकासका	निर्यातमूलक हस्तकलाजन्य वस्तुहरुको कन्चनपुर र धनुषामा, फेल्ट वस्तुहरुको पोखरामा, हाते कागजको

क्रियाकलाप	प्रगति
कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी मेशीन औजार हस्तान्तरण गर्ने। ९ किसिमका तालिमबाट १००० जनालाई सीप विकास तथा मेशिन औजार हस्तान्तरण।	रामेछापमा, उनी गलैंचाको सिन्धुली र सर्लाहीमा, फुटवेयर छाला जुत्ताका वस्तुहरूको काठमाण्डौमा सम्झौता बमोजिम सिपमूलक तालिमहरु सञ्चालनमा रहेको ।
आयात निर्यात कार्यमा सहजीकरणको लागि Nepal National Single Window प्रणालीको विकास गर्ने ।	Nepal National Single Window प्रणाली विकासको काम जारी रहेको ।
निर्यात प्रवर्द्धनको लागि कोलकत्ता - काठमाण्डौ कोरिडोर अनुगमन तथ्यांक व्यवस्थापन प्रणाली विकास गर्ने।	तथ्यांक व्यवस्थापन प्रणाली विकास गर्न भारतीय पक्षसँग प्राविधिक सहयोगको लागि अनुरोध गरिएको।
नेपाल-चीन बीच भएको Transit Transport Agreement को प्रोटोकल सम्पन्न गरी चीनमार्फत पारवहन सुविधाको उपयोग गर्ने ।	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदवाट मिति २०७५।११।२६ मा प्रोटोकल स्वीकृत भइ सकेको । साथै चीन सरकारसँग उक्त प्रोटोकलमा हस्ताक्षर गर्ने कार्यको लागि परराष्ट्र मन्त्रालय मार्फत प्रक्रिया अगाडि बढाइएको ।
नेपाल-भारत वीच विद्यमान वाणिज्य सन्धि पुनरावलोकन गर्ने ।	नेपाल-भारत वाणिज्य सन्धिको पुनरावलोकनको लागि सहसचिवस्तरमा २ बैठक (९ अगष्ट २०१८ र ७-८ फेब्रुअरी २०१९) सम्पन्न भएको ।
बंगलादेशमा नेपाली वस्तुको अधिकतम बजार पहुँचका लागि नेपाल - बंगलादेश वीच Preferencial Trade Agreement गर्ने विषयमा पहल गर्ने ।	नेपाल बंगलादेशवीच Preferencial Trade Agreement को मस्यौदामा गृहकार्य भइरहेको ।
रसुवाको टिमुरेमा सुख्खा बन्दरगाह निर्माण प्रारम्भ गर्ने। तातोपानीमा सुख्खा वन्दरगाह निर्माण गरी उक्त नाका पुनःसञ्चालनमा ल्याउने ।	रसुवाको टिमुरेमा सुख्खा बन्दरगाह निर्माणका लागि डिजाइनको कार्य भइरहेको र तातोपानीमा निर्माणको कार्य ५० प्रतिशत भन्दा बढी सम्पन्न भएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरण:

उद्योग:

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०७०११३	उद्योग मन्त्रालय	१८६६३७	१४५१२२	७८%
३०७०१२३	उद्योग विभाग	२८३८२८	४८८३४	१७%
३०७०१३३	खानी तथा भूगर्भ विभाग	१११२६३	७७२६४	६९%
३०७०१४३	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग	८७६१६	७४७८२	८५%
३०७०१५३	केन्द्रीय कारागार कारखाना	९७३१	३२६२	३४%
३०७०१६३	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल विभाग	७०४४१	५८१०४	८२%
३०७०१७३	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयहरू	५५३४८	४७००६	८५%
३०७०१८३	कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय	३६०८२	२९९१४	८३%
३०७०१९३	सैनिक सामग्री उत्पादन निर्देशानलय	१८९९६५	१८९९६४	१००%
३०७१०१३	वातावरणीय क्षेत्र सहयोग कार्यक्रम-उर्जा कार्यक्रम समेत	१८०८०	७६१९	४२%
३०७१०२३	खनिज अन्वेषण तथा विकास आयोजना	१३२९१	४३७३	३३%
३०७१०३३	पेट्रोलियम अन्वेषण परियोजना	८९३४	६५४९	७३%
३०७१०४३	भू-वैज्ञानिक सर्भेक्षण तथा अनुसन्धान आयोजना	६१२८	३०९९	५१%
३०७१०५३	औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान	५४९३५	३२८९७	६०%
३०७१०६३	घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम (समिति)	१२४९५०	११७७९४	९४%
३०७१०७३	घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र	५३२७५	२९१८०	५५%
३०७१०८३	औद्योगिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (विशेष आर्थिक क्षेत्र समेत)	३८०८८	२०९३५	५५%
३०७१०९३	औद्योगिक लगानी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१३७२५	७१६८	५२%
३०७११२३	लधु उद्यम विकास कार्यक्रम	१०८६३६६	५३६३५९	४९%
३०७११४३	नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति (उद्योग कार्यक्रम)	१०१८४	६१६९	६१%
३०७११५३	ग्रामीण उद्यम् तथा विप्रेषण परियोजन (समृद्धि)	६११५९४	५६४९६	९%
३०७८०१३	घरेलु तथा साना उद्योग बिकास कार्यक्रम (४८ जिल्ला)	४५८९५८	३९७०३४	८७%
३०७८०२३	घरेलु तथा साना उद्योग बिकास कार्यक्रम (२७ जिल्ला)	२९०२५२	२१५५३९	७४%
	जम्मा	**३८१९६७१**	**२११५४६३**	**५५%**

बाणिज्य:

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३००११३	वाणिज्य मन्त्रालय	१०५४२१	३३९३१	३२%
३३००१२३	वाणिज्य विभाग	४२९७९	३४२६९	८०%
३३००१३३	वाणिज्य कार्यालयहरु	३७९३४	३०२४४	८०%
३३०१०४३	व्यापार सूचना तथा निर्यात सहयोग आयोजना-बहुपक्षीय	१५१३६५	८५५५३	५७%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
	तथा क्षेत्रीय व्यापार सुदृढीकरण			
३३०१०६३	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	२११४०२	१२५१४०	५९%
३३०१०८३	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा पारवहन आयोजना	१२५४०४	३९३६९	३१%
	जम्मा	**६७४५०५**	**३४८५०६**	**५२%**

आपूर्तिः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०६०११३	आपूर्ति मन्त्रालय	७४०७४	३९५९३	५३%
३०६०१२३	आपूर्ति व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभाग	८६४७६	५५७१६	६४%
३०६०१३३	खाद्यान्न ढुवानी कार्यक्रम (नेपाल खाद्य संस्थान)	६७१४३१	६७१४३१	१००%
३०६१०१३	कण्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम (नेपाल साल्ट ट्रेडिङ्ग लिमिटेट)	१६४७७५	१६४७७५	१००%
	जम्मा	**९९६७५६**	**९३१५१५**	**९३%**

उद्योगः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०७०११४	उद्योग मन्त्रालय	५८९३५	७०३०	१२%
३०७०१२४	उद्योग विभाग	९७१००	४१४०९	४३%
३०७०१३४	खानी तथा भूगर्भ विभाग	४०५१६	३३७४५	८३%
३०७०१४४	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग	३९७७९	१४८००	३७%
३०७०१५४	केन्द्रीय कारागार कारखाना	११६५	२५९	२२%
३०७०१६४	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल विभाग	२१४८२	१९२३७	९०%
३०७०१७४	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयहरू	१२९४७	७८६९	६१%
३०७०१८४	कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय	२०८१६	१४६७३	७०%
३०७०१९४	सैनिक सामग्री उत्पादन निर्देशानलय	१८५६०३	१८५६०३	१००%
३०७१०१४	वातावरणीय क्षेत्र सहयोग कार्यक्रम-ऊर्जा कार्यक्रम समेत	७९८	५६३	७१%
३०७१०२४	खनिज अन्वेषण तथा विकास आयोजना	११९४३६	४२८७१	३६%
३०७१०३४	पेट्रोलियम अन्वेषण परियोजना	११३९	११११	९८%
३०७१०४४	भू-वैज्ञानिक सर्भेक्षण तथा अनुसन्धान आयोजना	२०३३४	९५८०	४७%
३०७१०५४	औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान	९४५६	५९२०	६३%
३०७१०६४	घरेलु तथा साना उद्योग विकास कार्यक्रम (समिति)	१७१८	१६९९	९९%
३०७१०७४	घरेलु तथा साना उद्योग प्रशिक्षण केन्द्र	४९६८	२५२९	५१%
३०७१०८४	औद्योगिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (विशेष आर्थिक क्षेत्र समेत)	२२७१९६५	१३४०६८८	५९%
३०७१०९४	औद्योगिक लगानी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	९३०	९३०	१००%
३०७११२४	लघु उद्यम विकास कार्यक्रम	५०२७७	३०४७७	६१%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०७११४४	नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति (उद्योग कार्यक्रम)	८९८८	२८९१	३२%
३०७११५४	ग्रामीण उद्यम् तथा विप्रेषण परियोजन (समृद्धि)	९४२९४	५२२८२	५५%
३०७८०१४	घरेलु तथा साना उद्योग बिकास कार्यक्रम (४८ जिल्ला)	२७८२७५	२४८१३९	८९%
३०७८०२४	घरेलु तथा साना उद्योग बिकास कार्यक्रम (२७ जिल्ला)	११८१०४	६०४७५	५१%
	जम्मा	**३४५९०२५**	**२१२४७८०**	**६१%**

वाणिज्यः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३००११४	वाणिज्य मन्त्रालय	१३१०७	५२७५	४०%
३३००१२४	वाणिज्य विभाग	२९३५०	४९११	१७%
३३००१३४	वाणिज्य कार्यालयहरू	५३९०	५२५२	९७%
३३०१०४४	व्यापार सूचना तथा निर्यात सहयोग आयोजना-बहुपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापार सुदृढीकरण	११००	९८९	९०%
३३०१०६४	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	१५३०७	९२४६	६०%
३३०१०८४	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा पारवहन आयोजना	१०४५९९०	३१०६८६	३०%
	जम्मा	**१११०२४४**	**३३६३५९**	**३०%**

आपूर्तिः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०६०११४	आपूर्ति मन्त्रालय	६४८१	१९९०	३१%
३०६०१२४	आपूर्ति व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभाग	७८७३	५७६९	७३%
३०६०१३४	खाद्यान्न ढुवानी कार्यक्रम (नेपाल खाद्य संस्थान)	४६५००	१३५००	२९%
३०६१०१४	कण्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम (नेपाल साल्ट ट्रेडिङ्ग लिमिटेट)	१०५००	१०५००	१००%
	जम्मा	**७१३५४**	**३१७५९**	**४५%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०७०११३	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२६३६२७	६९६६२	२६%
३०७०१२३	उद्योग विभाग	८२७५५४	४६३८४३	५६%
३०७०१३३	खानी तथा भूगर्भ विभाग	७९८००	५३६४१	६७%
३०७०१५३	केन्द्रीय कारागार कारखाना	९३००	२३३९	२५%
३०७०१६३	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल विभाग	६८८००	४०४२८	५९%
३०७०१७३	गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयहरू	८३३००	३४४४९	४१%
३०७०१८३	कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय	४८३००	१८३३४	३८%
३०७०१९३	सैनिक सामग्री उत्पादन निर्देशानलय	१३९८००	२५४३५	१८%
३०७०२१३	खाद्यान्न ढुवानी कार्यक्रम (नेपाल खाद्य संस्थान)	५७६०००	३९८८८७	६९%
३०७०२२३	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग	६५५००	२९६०३	४५%
३०७०२३३	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरू	३८२००	२१५७७	५६%
३०७१०२३	खनिज अन्वेषण तथा विकास आयोजना	९६००	४२०६	४४%
३०७१०३३	पेट्रोलियम अन्वेषण परियोजना	७२००	४६६०	६५%
३०७१०४३	भू-वैज्ञानिक सर्भेक्षण तथा अनुसन्धान आयोजना	१५५००	८२४२	५३%
३०७१०५३	औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान	१४९००	९३४१	६३%
३०७१०८३	औद्योगिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (विशेष आर्थिक क्षेत्र समेत)	२३०००	१२६१२	५५%
३०७१०९३	औद्योगिक लगानी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१४०५०	४०२४	२९%
३०७११६३	कण्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम (नेपाल साल्ट ट्रेडिङ्ग लिमिटेट)	१५९५००	१५०५२५	९४%
३०७११७३	व्यापार सूचना तथा निर्यात सहयोग आयोजना-बहुपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापार सुदृढीकरण	६८०३०	२९६०८	४४%
३०७११८३	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	११५०००	६०७३५	५३%
३०७११९३	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा पारवहन आयोजना	८७८००	२२६६१	२६%
	जम्मा	**२७१४७६१**	**१४६४८१२**	**५४%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०७०११४	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१०५४००	१०३६१८	९८%
३०७०१२४	उद्योग विभाग	११३८६८	३२१८६	२८%
३०७०१३४	खानी तथा भूगर्भ विभाग	२८७००	५०९०	१८%
३०७०१५४	केन्द्रीय कारागार कारखाना	३४००	०	०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०७०१६४	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल विभाग	२५५००	९८३१	३९%
३०७०१७४	गुणस्तर तथा नापतौल कार्यालयहरु	२७४००	१९३४९	७१%
३०७०१८४	कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय	५४८३६	६३६९	१२%
३०७०१९४	सैनिक सामग्री उत्पादन निर्देशानलय	२१५०००	४५१९६	२१%
३०७०२२४	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग	१२३००	८१	१%
३०७०२३४	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरू	२१००	१२९५	६२%
३०७१०२४	खनिज अन्वेषण तथा विकास आयोजना	१०१५००	२९०१८	२९%
३०७१०३४	पेट्रोलियम अन्वेषण परियोजना	६९००	१३९३	२०%
३०७१०४४	भू-वैज्ञानिक सर्भेक्षण तथा अनुसन्धान आयोजना	१६१००	३५७५	२२%
३०७१०५४	औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान	७००	१९८	२८%
३०७१०८४	औद्योगिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम (विशेष आर्थिक क्षेत्र समेत)	२५२९५९९	६४९९८४	२६%
३०७१०९४	औद्योगिक लगानी प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४५०	०	०%
३०७११७४	व्यापार सूचना तथा निर्यात सहयोग आयोजना-बहुपक्षीय तथा क्षेत्रीय व्यापार सुदृढीकरण	७३००	०	०%
३०७११८४	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	३८००	१०५	३%
३०७११९४	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा पारवहन आयोजना	१४०३०००	१५५३०३	११%
	जम्मा	**४६५७८५३**	**१०६२५९१**	**२३%**

◆ ◆ ◆

ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

जलस्रोतको दिगो विकास, संरक्षण, उपयोग र पानीको बाँडफाँड तथा जलस्रोत, ऊर्जा, सिँचाइ र भूमिगत जलस्रोतसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकास गर्ने साविकको ऊर्जा मन्त्रालय र सिँचाइ मन्त्रालय तथा सो मातहतका निकायहरूका साथै साविकको वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र र जल तथा मौसम विज्ञान विभाग समेत समावेश गरी ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाइ मन्त्रालय गठन भएको हो।

२. दीर्घकालीन सोचः

- जलस्रोतको समन्वयात्मक विकास र बहुआयामिक तथा समन्यायिक उपयोगबाट आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न मुलुकको सम्पूर्ण कृषियोग्य भूमिमा कृषि उत्पादकत्वमा योगदान पुग्ने गरी वर्षैभरि दिगो एवं भरपर्दो सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउने,
- वैकल्पिक/नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन, विस्तार र दक्षता मार्फत् आधुनिक ऊर्जाको दिगो विकास गर्ने,
- जल उत्पन्न प्रकोपबाट सिर्जित मानवीय, भौतिक तथा आर्थिक हानी-नोक्सानीलाई उपयुक्त प्रविधिको माध्यमबाट जोखिम न्यूनीकरण गर्नुका साथै रोजगारी सिर्जना गरी गरिबी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने,
- विश्वसनीय र भरपर्दो जल तथा मौसम सेवा मार्फत हवाई उड्डयन, जलस्रोत, कृषि, पर्यटन, स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रको दिगो विकास एवं जलवायु समानुकुलित समाजको निर्माणमा योगदान पुर्‍याउने।

३. उद्देश्यः

- जलस्रोतको बहुआयामिक तथा समन्यायिक उपयोगमार्फत् आर्थिक, सामाजिक र वातावरणीय क्षेत्रको विकास गर्ने,
- जलाधार व्यवस्थापन तथा जलउत्पन्न विपद् न्यूनीकरण एवम् व्यवस्थापनबाट आर्थिक तथा सामाजिक क्षती न्यूनीकरण गर्ने,
- अन्तरदेशीय नदीको द्विपक्षिय लाभ हुने गरी व्यवस्थापनमा जोड दिने,
- जल तथा मौसम सेवालाई समयानुकुल विकास र विस्तार गर्न आवश्यक नीति निर्माण तथा संरचनागत सुधार गरी जल तथा मौसम जन्य वहुप्रकोपको भरपर्दो पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रवाहबाट नागरिकको जिउधनको सुरक्षा गर्ने,
- कृषिमा उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्न टेवा पुऱ्याउनका लागि मुलुकमा उपलब्ध जलस्रोतको अधिकतम उपयोग गरी सिँचाइ क्षेत्रको दिगो विकास एवं विस्तार गर्ने,
- सिँचाइ संरचनाहरूको उचित मर्मत, प्रभावकारी जल व्यवस्थापन, आधुनिकीकरण गर्ने तथा नयाँ सिँचाइ योजनाहरूको निर्माण गरी वर्षैभरी भरपर्दो सिँचाइ सेवा पुऱ्याउने,
- सिँचाइका लागि सतह तथा भूमिगत जलस्रोतलाई संयोजनात्मक रूपमा उपयोग गर्ने,

- बहुउद्देश्यीय जलाशय एवं अन्तर जलाधार जल स्थानान्तरण योजना लगायत सिँचाइसम्बन्धी प्रविधिको विकास तथा कार्यान्वयन गर्न सक्षम हुने गरी संगठनात्मक सुधार तथा जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- जनसंख्या वृद्धि, आप्रवासन, जलवायु परिवर्तन, अवैज्ञानिक भू–उपयोग तथा जलजन्य प्रकोपका कारण जलाधार, वस्तीटार, ठूला पूर्वाधारहरू (राजमार्ग) र अन्य समुदाय वसोवास गर्ने क्षेत्रमा परेको प्रतिकुल प्रभावको अध्ययन गरी अनुकुलनसम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- जलविद्युत विकासबाट ऊर्जा सुरक्षा हासिल गरी आर्थिक समृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने,
- स्वच्छ र वैकल्पिक ऊर्जाको प्रवर्द्धनबाट परम्परागत तथा आयातित ऊर्जाको प्रयोगमा न्यूनीकरण गरी ऊर्जा दक्षता मार्फत ऊर्जाको सन्तुलित विकासमा योगदान पुऱ्याउने र उपलब्ध ऊर्जाको दक्षतापूर्ण उपयोगवाट ऊर्जामा पहुँच बढाई ऊर्जा सुरक्षामा सहयोग पुऱ्याउने।

४. रणनीतिः

- जलस्रोतको अधिकतम उपयोग गरी कृषियोग्य जमीनमा वर्षैभरी भरपर्दो सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने,
- जल उत्पन्न प्रकोप न्यूनीकरणको लागि दिगो तथा प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्ने,
- जल तथा मौसम विज्ञानसम्बन्धी केन्द्रहरूको सञ्जाल विस्तार तथा आधुनिकीकरण गरी गुणस्तरीय तथ्यांकहरूको उपलब्धता मार्फत मौसम तथा बाढी भविष्यवाणीको कार्यलाई भरपर्दो बनाउने,
- जल तथा मौसम मापन केन्द्रहरूलाई नवीनतम् प्रविधिसहितको आधुनिक स्वचालित केन्द्रहरूमा रूपान्तरण तथा विस्तार गर्ने र उच्च प्रविधियुक्त संयन्त्र मौसमी राडार, माथिल्लो वायुमण्डलको सूचना लिने संयन्त्र (Radiosonde), उच्च गतिको कम्प्युटर प्रणाली (High Computing Facility) आदिको प्रयोग गरी मौसम तथा जल प्रवाहको भरपर्दो तथा गुणस्तरीय पूर्वानुमान गर्ने,
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको समन्वय र सहकार्यमा सिँचाई प्रणालीको विकास गर्ने तथा बाह्रै महिना सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउनका लागि ठूला बहुउद्देश्यीय, अन्तर जलाधार र जलाशययुक्त आयोजनालाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाउने,
- गुणस्तरयुक्त, भरपर्दो र सुलभ दरमा विद्युत सेवाको विस्तार गरी सवै घर परिवार र उत्पादनशिल क्षेत्रमा विद्युत सेवाको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्ने,
- जलविद्युतको विकास गरी क्षेत्रीय ऊर्जा व्यापारको विस्तार र पेट्रोलियम पदार्थको आयात क्रमशः प्रतिस्थापन गर्दै भुक्तानी सन्तुलनलाई अनुकुल बनाउने,
- वातावरणमैत्री आधुनिक ऊर्जाको पहुँच वृद्धि गरी आर्थिक सामाजिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने,
- राष्ट्रिय प्रशारण प्रणालीको पहुँच बाहिरका क्षेत्रमा समेत दिगो, भरपर्दो, सर्वसुलभ, किफायती, र गुणस्तरीय आधुनिक ऊर्जा उपलब्ध गराउने,
- स्वच्छ ऊर्जाको विस्तार गरी देशलाई ऊर्जामा आत्मनिर्भरता तर्फ अग्रसर बनाउने,
- ऊर्जाको दक्ष उपयोगवाट ऊर्जामा पहुँच बढाउनु र ऊर्जा खपत घनत्त्व (Energy Intensity) घटाई उत्पादकत्व बढाएर आर्थिक वृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार छन् :

- जलस्रोत र ऊर्जाको दिगो विकास, संरक्षण, उपयोग र पानीको बाँडफाँडसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- जलस्रोत र ऊर्जा पूर्वाधार संरचना निर्माणसम्बन्धी एकीकृत नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- सिँचाइसम्बन्धी एकीकृत नीति, कानुन, मापदण्ड,
- नदी बेसिन योजना र जल उपयोगसम्बन्धी गुरुयोजना र नियमन,
- जलस्रोत, ऊर्जा, सिँचाइ र भूमिगत जलस्रोतसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकास,
- प्रमुख नदीहरूको बहाव क्षेत्र निर्धारण र सो क्षेत्रको जमीनको संरक्षण, व्यवस्थापन र उपयोगसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- जलस्रोतसम्बन्धी वस्तु वा सेवा उपयोगको मापदण्ड र नियमन,
- जलस्रोत ऊर्जा र सिँचाइ क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकायहरूसँगको समन्वय,
- सङघीय र अन्तर प्रदेशस्तरमा सञ्चालन हुने जलस्रोत उपयोगका बहुउद्देश्यीय आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, निर्माण र नियमन,
- सङघीय र अन्तर प्रादेशिक सिँचाइ र अन्तर प्रदेश जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, निर्माण र नियमन,
- जलस्रोत, ऊर्जा र सिँचाइसम्बन्धी ठूला पूर्वाधार आयोजनाबाट विस्थापितहरुको पुनर्वास र पुनर्स्थापना,
- सङघीय र अन्तरप्रदेश सिँचाइ प्रणालीको बाँध, जलाशय, अन्य संरचना, मूल नहरको सञ्चालन, मर्मत सम्भार, व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, मापदण्ड र कार्यन्वयन,
- प्रदेश सीमा नदीको बाढी र नदी नियन्त्रण कार्यक्रम सञ्चालनमा समन्वय र सहयोग,
- जलस्रोत, ऊर्जा र सिँचाइसम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन, अध्ययन अनुसन्धान,
- राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाइन तथा विस्तार,
- राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय विद्युत व्यापारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, सन्धि-सम्झौता, कार्यान्वयन र नियमन,
- राष्ट्रिय महत्त्वका बहुउद्देश्यीय जल आयोजना र अन्तर जलाधार स्थानान्तरण,
- विद्युत सेवाको मापदण्ड, गुणस्तर र महसुलसम्बन्धी नीति र नियमन,
- विद्युत सेवाको राष्ट्रिय र क्षेत्रीय भार प्रणाली व्यवस्थापन र सञ्चालन,
- नवीकरणीय र वैकल्पिक ऊर्जाको उपयोग, गुणस्तर र मापदण्ड,
- विद्युत विकासमा लागनी,
- जल तथा मौसम विज्ञान सेवासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, तथ्याङ्क, योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- मौसम तथा बाढी पूर्वानुमान,
- विपद् पूर्व सूचना प्रणालीको विकास तथा सम्प्रेषण,
- जलवायुसम्बन्धी अध्ययन तथा अनुसन्धान, सूचना आदानप्रदान,

- जल तथा मौसमी राडार, रेडियोसोन्डे, चटयाङ नेटवर्क, सौर्य विकीरण केन्द्रहरूको व्यवस्थापन र सूचना प्रवाह,
- हिमनदी तथा हिमताल,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा अन्तर्गत देहायका समूह, उपसमूहको संचालन।

  क. इलेक्ट्रिकल इन्जिनियरिङ्ग समूह,

  ख. मेकानिकल इन्जिनियरिङ्ग समूह,

  ग. मेटेरियोलजी समूह,

  घ. एगृ इरिगेशन इन्जिनियरिङ्ग समूह,

  ङ. सिभिल इन्जिनियरिङ्ग समूहको इरिगेशन,हाइड्रो-पावर र हाइड्रोलोजी उपसमुह।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फाल्गुन मसान्त सम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१३६	पाँच वर्षभित्र सबै सिँचाइ योग्य जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउने गरी निर्माणाधीन आयोजनाहरू सम्पन्न गरिने।	कुल १४ लाख ७४ हजार हेक्टर जमिनमा दिगो भरपर्दो सिँचाइ सुबिधा पुगेको। बाँकी खेतीयोग्य जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउन क्रमागत बहु-उद्देशीय ठूला तथा बृहत र मझौला सिँचाइ आयोजनाहरुको बहुबर्षीय ठेक्का व्यवस्थापन भई निर्माण कार्य भइरहेको र केहि बहुउद्देश्यी आयोजनाहरुको विस्तृत अध्ययन भइरहेको। ठूला तथा बृहत सिँचाइ आयोजनाको प्रगति **<u>महाकाली सिँचाइ आयोजना</u>** • मूल नहरमा माटोको कार्य भइरहेको। • २ संरचना निर्माण कार्य सम्पन्न भएको र ४ संरचना निर्माणाधीन रहेको। **<u>सुनसरी मोरंग सिँचाइ आयोजना</u>** • मूल नहरको सर्भिस रोड ७ कि.मि. ग्राभेलिङ्ग कार्य भएको। • मूल नहरमा ११० मिटर लाइनिङ्ग कार्य भएको। • विभिन्न शाखा नहरहरूको २२ कि.मि. डिसिल्टिङ्ग कार्य भएको। • विभिन्न शाखा नहरको सर्भिस रोडमा १२ कि.मि. ग्राभेलिङ्ग कार्य भएको। **<u>बाग्मती सिँचाइ आयोजना</u>** • विभिन्न शाखाहरूमा ७०० मिटर लाइनिङ्ग गरेको। • ११०० मिटर तटबन्ध कार्य पूरा भएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		• बगहि कनकपुर उपशाखामा १ एक्वडक्ट निर्माण गरेको। • पूर्वी मूल नहरमा २.५ कि.मि. नहर सफा गरेको। • विभिन्न शाखामा १२ कि.मि. नहर सफा गरेको। व्यवस्थापनमा रहेका ठूला सिचाइ प्रणालीहरुको नियमित मर्मत सम्भार गरी सिचाइ सुबिधा उपलब्ध भइरहेको।
१३६	प्रदेश तथा स्थानीय तहसँगको लागत सहभागितामा साना सिँचाइ, टार सिँचाइ, स्यालो ट्युवेल लगायतका साना तथा मझौला आयोजनाहरू सञ्चालन गर्ने।	एकीकृत ऊर्जा तथा सिँचाइ विशेष कार्यक्रम र भेरी बबई करिडोर सिँचाइ आयोजना केन्द्रबाट तथा अन्य साना सिँचाइ, टार लिफ्ट सिँचाइ, डिप तथा स्यालो ट्युवेल लगायतका साना तथा मझौला आयोजनाहरु प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट सञ्चालन भइरहेको।
१३८	भेरी-ववई डाइभर्सन, रानी जमरा कुलरीया, सिक्टा र बबई सिँचाइ आयोजनाहरूको निर्माण कार्यालाई तिव्रता दिने।	<u>**भेरी ववई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना**</u> • सुरुङ्ग निर्माण कार्य अन्तर्गत यस आ.व.को ८ महिनामा ५.९४५ कि.मी. कार्य भएको जम्मा ११.६ कि.मी. सुरुङ निर्माण भएको। • डाइभर्सन हेडवर्कस्, पावर हाउस तथा एसेसरिज निर्माण कार्य अन्तर्गत सिभिल कार्यको ठेक्काको लागि खरिद प्रक्रिया सुरुभएको र हाइड्रो र इलेक्ट्रोमेकानिकल कार्यको लागत अनुमान स्वीकृतिको प्रक्रियामा रहेको। <u>**बबई सिँचाइ आयोजना**</u> २.६ कि.मी. मूल नहर निर्माण भएको। <u>**रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना**</u> मूल नहर अन्तर्गत २.५ कि. मि. नहरको माटो खन्ने कार्य भइरहेको, १.६ कि.मि. को दुवै साइडमा Lining कार्य सम्पन्न भएको। <u>**सिक्टा सिँचाइ आयोजना**</u> • पूर्वी मूल नहर २.६ कि.मी. निर्माण भएको। २५ कि.मी. सम्म रूख कटान भएको • सिँचाइ संरचना निर्माण अन्तर्गत Settling basin को सिभिल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको र ११ संरचना निर्माण कार्य भइरहेकोमा १ सम्पन्न, ३ वटामा ९०%, ३ वटामा ८०% र ४ वटामा ३०% कार्य भएको।
१३७.	तमोर-चिसाङ्ग, सुनकोसी-मरिन, सुनकोसी-कमला, कालीगण्डकी-तिनाउ र पश्चिम सेती-कैलाली-पाण्डुल सिँचाइ लगायतका नदी पथान्तरण आयोजनाको संभाव्यता अध्ययन	• सुनकोशी मरिन डाइभर्सन आयोजनाको विस्तृत ड्राफ्ट रिपोर्ट तयार भएको, सुनकोशी कमला र सुनकोशी मरिन डाइभर्सन आयोजनाको तुलनात्मक अध्ययनका लागि सम्झौता भएको र बातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको टर्म्स

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	तथा वृहत् दाङ्ग उपत्यका सिँचाइ आयोजना शुरु गर्ने	अफ रिफरेन्स, स्कोपिंगको डकुमेन्ट वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश भएको। • कालीगण्डकी तिनाउ डाइभर्सन आयोजनाको विस्तृत अध्ययनको फिल्ड रिपोर्ट प्राप्त भएको र विभिन्न विकल्प मध्ये उत्तम बिकल्प छनौट भई भौगर्भिक अध्ययन शुरु भएको। **वृहत् दाङ्ग उपत्यका सिँचाइ आयोजना** • माडी दाङ्ग डाइभर्सनको पुर्व सम्भाव्यता अध्ययन भई विकल्पहरु सहित पुनरावलोकन गर्ने कार्य भइरहेको। • पोखरी सिँचाइ प्रणाली २ निर्माण भएको र ७ योजना को निर्माण कार्य ८०% सम्पन्न भएको। • लिफ्ट सिँचाइ प्रणाली ५ निर्माण भएको। • जलाशययुक्त सिँचाइ प्रणाली निर्माणको ५०% कार्य सम्पन्न भएको।
१३९.	नयाँ प्रविधिमा आधारित सौर्य सिँचाइ कार्यक्रम शुरु गर्ने।	• एकीकृत ऊर्जा तथा सिँचाइ विशेष कार्यक्रममा मध्य पहाडी टार लिफ्ट सिँचाइ आयोजनाको अध्ययन गरी कार्यान्वयन अन्तर्गत निर्माण गरिने योजनाहरूको पहिचान भई विस्तृत सम्भाव्यताको अध्ययन कार्य भइरहेको र pilot project को रुपमा बेलघारी सिँचाइ योजना रामेछाप र रिसिम पाटन सिँचाइ योजना तनहुको विस्तृत संभाव्यताको अध्ययन कार्य पुरा भइ कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढेको। • भेरी-बबई करिडोर सिँचाइ आयोजनाबाट आँपखोली-बुलबुले सोलार लिफ्ट कार्य सम्पन्न भएको, घाटगाँउ सोलार लिफ्ट योजना र चौखे मस्ताडा सोलार लिफ्ट योजनाको solar panel राख्ने कार्य सम्पन्न भएको। किमु गोठरी सिँचाइ योजनामा लाइनिङ ८०० मि. सम्पन्न भएको।गोगनपानी हिमालपोखरी सिँचाइ योजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१४०.	प्रदेश र स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा समुदाय समेतको सहभागितामा नदी नियन्त्रण कार्यलाई अभियानको रूपमा अघि बढाइने। स्थानीय तहमा सुरु गरिने जैविक विधिमा आधारित एवम् नवप्रवर्तनमूलक नदी नियन्त्रण कार्य गर्ने।	• Flood Hazard Map तयार भएको। • ३ पहिरो क्षेत्रको अध्ययन भइसकेको तथा थप ३ क्षेत्रको अध्ययन अन्तिम चरणमा रहेको। • नयाँ प्रविधिमा आधारित नदी तथा पहिरो नियन्त्रण अन्तर्गत ६ स्थानमा जियो ब्याग, पर्कुपाइन, टेट्राहेड्रल र स्लोप स्टेबिलाईजेशन क्रिज्मर निर्माण गर्न सम्भावित स्थलहरूको अध्ययन भइरहेको।
१४१.	ठूला नदीहरूको नियन्त्रण गर्दै जनधनको सुरक्षा गर्ने।	यस अवधिमा २३.४५ कि.मि. तटबन्ध निर्माण भएको र ११५ वटा Spur निर्माण भएको।
१४२.	मौसम परिवर्तनको पूर्वानुमानलाई सहज बनाउन पाल्पा र उदयपुरमा राडार उपकरण जडान गरी एक हप्तासम्मको मौसम तथा जलवायु पूर्वानुमानको सूचना कृषक, पर्यटक लगायत सरोकारवालाले प्राप्त गर्न सक्ने प्रबन्ध गरिने।	• मौसमी राडार स्थापनाका लागि सुर्खेतको रातानाङलामा राडार उपकरण जडान भएको। उदयपुर र पाल्पामा एप्रोच रोड, भवन तथा विद्युत पूर्वाधार निर्माण कार्य भइरहेको र उपकरण खरिद तथा राडार जडानका लागि खरिद प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुगेको। • हवाई उड्डयनका लागि पोखरा र विराटनगरमा स्वचालित मौसम मापन केन्द्र स्थापना भई अन्य १६ विमानस्थलहरूमा कार्य भइहेको। • ४३ स्वचालित जलमापन केन्द्र स्थापना भएको। • ९ वटा Lightning Detection System को स्थापना कार्य सम्पन्न भई सफल परीक्षण समेत सम्पन्न भएको। • उच्च वायुमण्डलीय अवलोकनका लागि रेडियोसोण्ड (मौसमी बेलुन) केन्द्र स्थापना भई सञ्चालन भएको।
१४३	आगामी ३ वर्ष भित्र सबै नेपालीको घरमा आधुनिक ऊर्जा र ५ वर्ष भित्र सबै घर परिवारलाई विद्युत उपलब्ध गराउन जलविद्युत र सबै प्रकारका नविकरणीय ऊर्जाको विकास तथा विस्तार गर्ने।	• जलविद्युत उत्पादन, प्रशारण लाइन तथा वितरण लाइन विस्तार कार्यहरू भइरहेको।
१४४	सम्भाव्य प्रत्येक प्रदेशमा कम्तिमा एक बहुउदेश्यीय जल विद्युत आयोजना सञ्चालन हुने गरी तमोर, कन्काइ, उत्तर गंगा, नौमुरे, सुनकोशी दोस्रो र तेस्रो, कालिगण्डकी तथा नलगाडको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन	**तमोर जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजना** • आयोजनाको विस्तृत इन्जिनियरिङ डिजाइन तथा सर्भेक्षणसम्बन्धी कार्यका लागि परामर्शदाताको छनोट गर्न आसयपत्र तयार भएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	सम्पन्न गरी निर्माण कार्य अघि बढाउने। बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजनाको मुआब्जा वितरण सम्पन्न गरी निर्माण प्रक्रिया अघि बढाइने।	**कन्काई बहुउद्देश्यीय आयोजना** • Survey को कार्य सम्पन्न भएको। • Hydrology तथा Sediment मापन भई रिपोर्ट प्राप्त भएको। • Reservoir Simulationसम्बन्धी काम भइरहेको। **उत्तर गंगा जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजना** • सम्भाव्यता अध्ययन कार्य जारी। **नौमुरे बहुउद्देश्यीय आयोजना** • Main Dam को भौगर्भिक अध्ययन सम्पन्न भएको। **सुनकोशी दोस्रो र तेस्रो आयोजना** • Hydrology & Sediment को अध्ययन कार्य भइरहेको। • Geophysical investigation अन्तर्गत ERT को कार्य जारी रहेको। **नलगाड जलविद्युत आयोजना** • परामर्शदाताबाट DPR तयार गर्ने कार्य भइरहेको। • Draft Updated Feasibility Study Report र Design Criteria Report प्राप्त भएको।
१४७	राष्ट्रिय ग्रीड प्रणालीमा आवद्ध गर्न विभिन्न प्रसारण लाइन निर्माण गरिने।	**कर्णाली कोरिडोर (फुकोट-दोदोधारा (न्यु लम्की) ४०० केभी),** • बेतन सबस्टेशनको छुट जग्गाको मुआब्जा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुर्खेतबाट निर्धारण गर्ने काम सम्पन्न। • बिस्तृत इन्जिनियरिङ्ग र वातावरणीय अध्ययनको लागि परामर्शदाता नियुक्त गरिएको। • परामर्शदाताबाट Inception रिपोर्ट प्राप्त भएको। **किमाथांका अरुण-अरुण हब ४०० के.भी प्रशारण लाइन** • बिस्तृत इन्जिनियरिङ्ग र वातावरणीय अध्ययनको लागि सम्झौता सम्पन्न गरिएको **भेरी कोरिडोर (जगदुल्ला मैनतडा ४०० केभी)** • मैनतडा सुर्खेतको जग्गा अधिग्रहण सम्बन्धी कार्य भइरहेको। • त्रिवेणी तथा नलगाड सब स्टेशनको स्थान छनोटको लागि स्थलगत भ्रमण गरिएको। • प्रसारण लाईनको सर्वेक्षण अनुमतिपत्रको लागि विद्युत विकास विभागमा निवेदन दिएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		मेवा हब-चाँगे (ढुङ्गेसांघु २२० के.भी प्रशारण लाइन) • मेवा हब सब-स्टेशनको लागि मिक्वाखोला गाउँपालिकामा स्थलगत भ्रमण गरी जग्गा छनोट गरिएको। • प्रारम्भिक अधिकृत नियुक्त गर्न प्रतिवेदन तयार गरिएको। • प्रसारण लाईनको सर्वेक्षण कार्यको लागि RFP जारी गरिएको।
१४९	देशै भरी क्रमशः स्मार्ट मिटर प्रणाली लागु गरिने। वितरण प्रणालीलाई स्वचालित एवम् आधुनिकीकरण गरी स्मार्ट ग्रीड प्रणालीको रूपमा विकास गरिने।	• वितरण प्रणालीलाई स्वचालित एवम् आधुनिकीकरण गरी स्मार्ट ग्रीड प्रणालीको विकास गर्न आवश्यक कार्य भइरहेको।
१५० १५१	सबैलाई आधुनिक तथा नवीकरणीय ऊर्जामा पहुँच पुऱ्याउन सबै सम्भाव्य स्थलहरूमा जलविद्युत, सौर्य ऊर्जा, वायु ऊर्जा एबं अन्य नवीकरणीय ऊर्जाको प्रविधिलाई प्रोत्साहन गर्ने। तराई-मधेश तथा पहाडी क्षेत्रका सम्भाव्य स्थानहरूका बिपन्न २५ हजार घरपरिवारमा गोबरग्यास प्लान्ट जडान तथा शहरी तथा ब्यबसायिक बायोग्यास प्लान्ट जडान गर्ने।	• लघु तथा साना जलविद्युत आयोजना बाट ६ सय ३२ कि.वा. विद्युत उत्पादन हुनुका साथै ६७ सुधारिएको पानी घट्ट जडान भएको। २५ हजार ८ सय ५ घरेलु सौर्य विद्युत प्रणाली, ११ हजार २ सय ७० सुधारिएको फलामे चुलो, २ हजार ६ सय ६४ घरायसी बायोग्यास प्लान्ट, १९ संस्थागत बायोग्यास प्लान्ट, ३७ सौर्य ड्रायर कुकर, २० शहरी तथा व्यवसायिक बायोग्यास प्लान्ट जडान सम्पन्न भएको। लक्षित बर्गका लागि २४ सौर्य सिँचाइ पम्प तथा ९७ संस्थागत सौर्य विद्युत प्रणाली जडान भएको।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरूः

- मन्त्रालयको संरचनाका साथै विद्युत विकास विभाग र सिँचाइ तथा जलस्रोत विभाग एवं मातहतका निकायहरूको पुर्नसंरचना सम्पन्न भएको।

<u>सिँचाइ तथा नदी नियन्त्रण</u>

- प्रगन्ना तथा वडकापथ सिँचाइ आयोजनाको १ कि.मि मुल नहर तथा ४ सिँचाइ संरचना निर्माण सम्पन्न भएको।
- पूर्वी तराईका नदी नियन्त्रण आयोजनाको लागि मित्र रास्ट्र चीनको सहयोगमा विरिङ्ग, कन्काइ, रतुवा, किस्ने नदीको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिबेदन तयार भएको। बस्ति/टार बजार संरक्षण कार्यहरु अन्तर्गत ४ जोखिमयुक्त सदरमुकाममा (चैनपुर बझाङ, दुनै डोल्पा, बेनी म्याग्दी-पर्वत, भद्रपुर झापा) संरक्षणका कार्यहरू अघि बढेको।
- धादिङ्ग, स्याङ्जा, पर्वत, दाङ, बर्दिया, सिन्धुली, कन्चनपुर र डोटी जिल्लामा ९ अन्वेषण डिप ट्युबेल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।

जल तथा मौसम विज्ञान

- कोशी तथा पश्चिम राप्ती नदीमा बाढी पूर्व अनुमान प्रणाली स्थापना भएको।

जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास

- Climate change, Impact Study, System Efficiency, River Morphological study, Ground water, Hard rock aquifer का क्षेत्रमा अनुसन्धानात्मक अध्ययन कार्य भएको।
- भोजपुरको सुन्तलेमा १०० मि. माथि Ram Pump को प्रयोग गरी विना ऊर्जा ३ लि. प्रति मिनेट पानी लिफ्ट गर्न सफल भएको।
- दोलखा स्थित काब्रे सिँचाइ आयोजनाको मूल भूकम्पको कारण सुकेको मा Horizontal Drilling गरेर प्रति मिनेट १५०० लिटर पानी निकाल्न सफल भएको।
- लम्जुङ्गको चेपेघाटमा सोलार ऊर्जा तथा फोहोरा सिँचाइ कार्य गरि २५ हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुऱ्याउने कार्य सम्पन्न हुने क्रममा रहेको।

बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाः

- गोरखा र धादिङतर्फ हालसम्म ११ हजार २७ जग्गा धनीलाई ३८ हजार १ सय ९२ रोपनी जग्गाको रु २२ अर्व ७८ करोड ३४ लाख मुआब्जा वितरण गरिएको।
- डुवान क्षेत्रको गोरखा जिल्ला तर्फ ३० हजार ७८ रोपनी जग्गामध्ये आरुघाट र आरखेत बजार क्षेत्र बाहेक र धादिङ जिल्ला तर्फ २८ हजार ७५ रोपनी मध्ये आरुघाट र खहरे बजार क्षेत्र बाहेकका क्षेत्रका जग्गाहरूको मुआब्जा निर्धारण सम्पन्न भएको।
- गोरखा र धादिङ जिल्ला तर्फ बाँकी रहेको स्थानको जलाशय वरीपरी सिमाङ्कन कार्य र सडक सर्भेको Inception Report प्राप्त भएको।

माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजनाः

- यस अवधिको वित्तीय प्रगति- ७५.५७
- यस अवधिको भौतिक प्रगति- ७६.४२%
- आयोजना शुरुदेखिको खर्च- ८९.३०%
- आयोजना शुरुदेखिको भौतिक प्रगति- ९८.७०%
- हालसम्म भएका मुख्य कार्यहरू:- Headworks Concreting कार्य ९९.९० प्रतिशत सम्पन्न।
- मुख्य सुरुङ खन्ने कार्य सम्पन्न।
- अडिटलगायत अन्य सुरुङहरू खन्ने कार्य सम्पन्न।
- Tailrace, विद्युतगृह र Transformer Cavarn खन्ने तथा Concreting कार्य सम्पन्न।

विद्युत उत्पादनः

- निजी प्रवर्द्धकबाट अगाडि बढाइएको ७.८ मेगावाट क्षमताको सुपर माई र ०.९६ मेगावाट क्षमताको विष्णुप्रिया सोलार फाराम आयोजना गरी जम्मा ८.७६ मेगावाट निर्माण सम्पन्न भई राष्ट्रिय ग्रीडमा आवद्ध भएको।

प्रसारण लाइन

निम्नानुसार प्रसारण आयोजनाको देहायबमोजिम लाइन निर्माण भएकोः

- काबेली करिडोर १३२ के.भी. प्रसारण लाइन — ९५ सर्किट कि.मी. लाइन तानिएको
- मध्य मर्स्याङदी-डुम्रे-दमौली १३२ प्रशारण लाइन — ४५ सर्किट कि.मी. लाइन तानिएको
- कुश्मा तल्लो मोदी १३२ के.भी प्रसारण लाइन — ६ सर्किट कि.मी. लाइन तानिएको
- चमेलिया स्याउले अत्तरिया १३२ के.भी प्रसारण लाइन— ५१ सर्किट कि.मी. लाइन तानिएको
- लमही- घोराही १३२ के.भी प्रसारण लाइन आयोजना — १९ सर्किट किमी. लाइन तानिएको
- डुम्रे दमौली मर्स्याङदी-काठमाडौं प्रसारण लाइन — २५ सर्किट कि.मी लाइन तानिएको
- दाना - कुश्मा प्रसारण लाइन — २० सर्किट कि.मी लाइन तानिएको
- त्रिशुली ३ए-मातातिर्थ प्रसारण लाइन — ५९ सर्किट कि.मी लाइन तानिएको

डुम्रे दमौली मर्स्याङदी-काठमाडौं १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना सम्पन्न भइ चार्ज गरिएको।

विद्युत वितरण र ग्राहक सेवाः

- २ लाख ४० हजार विद्युत उपभोग गर्ने ग्राहक थप भएको।
- प्रतिव्यक्ति विद्युत खपत २०० किलोवाटघण्टा पुगेको।
- २ हजार ७ सय २० कि.मि विद्युत वितरण लाइन विस्तार गरिएको।

नवीकरणीय/वैकल्पिक ऊर्जाः

- वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र हरित जलवायु कोष (जिसिएफ) अन्तर्गत 'डाइरेक्ट एक्सेस इन्टिटी (डिएइ) मा सूचीकृत भएको।
- ६३२ किलोवाट लघु तथा साना जलविद्युत आयोजना जडान, १११ सुधारिएको पानि घट्ट जडान, ३३,४४५ घरेलु सौर्य जडान, ७० किलोवाट सौर्य मिनीग्रिड जडान, १४,९४५ सुधारिएको फलामे चुलो जडान, ३,४१४ घरायसी बायोग्याँस प्लाण्ट जडान गरी बिद्युत सेवा तथा स्वच्छ ऊर्जा उपलब्ध भएको।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरण:

ऊर्जाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८०११३	ऊर्जा मन्त्रालय	८०५५८६	६९८४३५	८७%
३०८०१२३	विद्युत विकास विभाग	९०३५१	६९९६७	७७%
३०८०१३३	विद्युत महशुल निर्धारण आयोग	३२३५	१४०८	४४%
३०८१०१३	जल तथा ऊर्जा आयोग	३०७४६	२४०४९	७८%
३०८१०२३	नदी बेसिन योजना तथा जलविद्युत विकास गुरुयोजना तर्जुमा आयोजना	२५५३	१८२०	७१%
३०८१०३३	विद्युत विकासमा निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन	११९३	११२५	९४%
३०८१०४३	ससकोशी बहुउद्धेश्यीय आयोजना	४८९७४	११४४९	२३%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८१०५३	पंचेश्वर बहुउद्धेश्यीय आयोजना	१५४६४	८८०४	५७%
३०८१०६३	जलविद्युत आयोजना अध्ययन	३०१४	८०३	२७%
३०८१०७३	जलविद्युत आयोजनासम्बन्धी मापदण्ड	८७९	८८०	१००%
३०८१०९३	रोयल्टी व्यवस्थापन तथा वितरण	६४८३६४	१९४२	०%
३०८११२३	बुढीगंगा जलविद्युत आयोजना	२७८८१	२००६२	७२%
३०८११३३	बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजना विकास समिति	३७३५८	२९५९०	७९%
३०८११५३	राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत विकास दशकसम्बन्धी कार्ययोजना	५६३७४	९७०९	१७%
	जम्मा	१७७१९७२	८८००४३	५०%

जलस्रोत तथा सिँचाइः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५७०११३	सिँचाइ मन्त्रालय	३६३७७	३१६८८	८७%
३५७०१२३	सिँचाइ विभाग	१००६१४	९५८४१	९५%
३५७०१३३	क्षेत्रीय सिँचाइ निर्देशनालयहरू	६३९०८	५४२०७	८५%
३५७०१४३	सिँचाइ विकास डिभिजन-सब डिभिजन समेत	४७३७२४	३९६८४९	८४%
३५७०१५३	सिँचाइ व्यवस्थापन डिभिजन - ८	१२९१७८	१०६७१२	८३%
३५७०१६३	यान्त्रिक कार्यालय-३	२२६४३	११९५८	५३%
३५७०१७३	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण विभाग	२१८३१४	१८९६७१	८७%
३५७१०१३	प्रणाली व्यवस्थापन तथा तालिम कार्यक्रम	८६०५	७६३२	८९%
३५७१०२३	सिँचाइ संस्थागत विकास कार्यक्रम	१२०५८	११६५५	९७%
३५७१०३३	सिँचाइ तथा जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना (सिँचाइ)	१७४३१६	१५३८१३	८८%
३५७१०५३	सिँचाइ सम्भाव्यता अध्ययन तथा निर्माण गुणस्तर कार्यक्रम	३९६४	२८११	७१%
३५७१०७३	यान्त्रिक व्यवस्थापन कार्यक्रम	४४१	४२७	९७%
३५७१०८३	समुदाय व्यवस्थित सिञ्चित कृषि क्षेत्र आयोजना	२५०७२	२३६२०	९४%
३५७१०९३	नदी नियन्त्रण	१००९३७	८७६२३	८७%
३५७११०३	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण प्रविधि परियोजना	१०५२०	१०३९८	९९%
३५७११२३	भारतीय अनुदान सहयोगमा सञ्चालित नदी नियन्त्रण आयोजनाहरु (बागमती,कमला,खाँडो र लालबकैया समेत)	१०७९६	६४७८	६०%
३५७११३३	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	६७१७६	३८५८५	५७%
३५७११४३	भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्युबबेल सिँचाइ आयोजना	४९६२	३७७५	७६%
३५७११८३	मर्मत संभार आयोजनाहरु	३८२०८	३२८४४	८६%
३५७११९३	बृहत सरकारी सिंचाई योजनाको पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण	११९६७	१११९५	९३%
३५७१२०३	बागमती सिँचाइ आयोजना	२१५२४	१८२००	८५%
३५७१२१३	बबई सिँचाइ आयोजना	१९०१९	१६७३०	८८%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५७१२२३	महाकाली सिँचाइ आयोजना (कन्चनपुर)	१९५४०	१७७१५	९१%
३५७१२३३	सुन्सरी मोरङ सिँचाइ आयोजना (तेस्रो)	३०२८८	२७६६५	९१%
३५७१२४३	प्रगन्ना तथा बड्कापथ सिँचाइ आयोजना, दाङ	७५६५	६८४१	९०%
३५७१२५३	सिक्टा सिँचाइ आयोजना	२२८२९	२०१२७	८८%
३५७१२६३	नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाइ आयोजना	५२६२	५१५९	९८%
३५७१२७३	मझौला सिँचाइ आयोजना	१३१२३	११९४४	८५%
३५७१२८३	दरौदी- पालुङटार सिँचाइ (नदी नियन्त्रण) आयोजना	७६७	६६४	८७%
३५७१२९३	कर्णाली अंचल सिँचाइ विकास कार्यक्रम	४१४	४१४	१००%
३५७१३०३	सेती महाकाली सिँचाइ विकास कार्यक्रम	४५५	३८१	८४%
३५७१३१३	टार - बजार सम्रक्षण कार्यक्रम (इन्द्रावती बगर कोरिडोर समेत)	१२७०	१२६७	१००%
३५७१३२३	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना (प्रणाली आधुनिकीकरण समेत)	४९४९१	२७०३७	५५%
३५७१३५३	भेरी - ववई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	१८४८७	१५०९८	८२%
३५७१३६३	जलसाधन योजना तयारी सुविधा आयोजना	४१८७५	२६९२३	६४%
३५७१३७३	सिँचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)	३५०७	२५८०	७४%
३५७१३८३	भूमिगत जल सिँचाइ बिकास डिभिजन	८७९०५	६४४६५	७३%
३५७१३९३	जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र	१६०८७	७७६३	४८%
३५७१४०३	सम्बृद्ध तराई मधेस सिँचाइ विशेष कार्यक्रम	३९९४	३४२७	८६%
३५७१४१३	सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देशिय आयोजना	३१०६	२९६८	९६%
	जम्मा	**१८८०२८८**	**१५५४२७०**	**८३%**

ऊर्जाः

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८०११४	ऊर्जा मन्त्रालय	४५५८७	१८९८३	४२%
३०८०१२४	विद्युत विकास विभाग	२३९१६५	८६०२६	३६%
३०८०१३४	विद्युत महशुल निर्धारण आयोग	२७४७	२००	७%
३०८१०१४	जल तथा ऊर्जा आयोग	३८९०५	२१४४०	५५%
३०८१०२४	नदी बेसिन योजना तथा जलविद्युत विकास गुरुयोजना तर्जुमा आयोजना	१०३२७७	२३६	०%
३०८१०४४	सपकोशी बहुउद्धेश्यीय आयोजना	१५१३०३	४९२०९	३३%
३०८१०५४	पंचेश्वर बहुउद्धेश्यीय आयोजना	८७१३	७४९२	८६%
३०८१०६४	जलविद्युत आयोजना अध्ययन	७६६४०३	२५७५२६	३४%
३०८१०७४	जलविद्युत आयोजनासम्बन्धी मापदण्ड	१७६७०	१५९८०	९०%
३०८११२४	बुढीगंगा जलविद्युत आयोजना	४६८१३३	८०८७०	१७%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८११३४	बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजना विकास समिति	२०१३६८८७	२००३८८५७	१००%
३०८११५४	राष्ट्रिय ऊर्जा संकट निवारण तथा विद्युत विकास दशकसम्बन्धी कार्ययोजना	२८९९३०	९६८३	३%
	जम्मा	२२२६८७२०	२०५८६५०२	९२%

जलस्रोत तथा सिँचाइः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५७०११४	सिँचाइ मन्त्रालय	१४६६०	९९२७	६८%
३५७०१२४	सिँचाइ विभाग	११४७	११४७	१००%
३५७०१४४	सिँचाइ विकास डिभिजन-सब डिभिजन समेत	२२६३६	२१५१२	९५%
३५७०१५४	सिँचाइ व्यवस्थापन डिभिजन - ८	६४७८	५८७९	९१%
३५७०१६४	यान्त्रिक कार्यालय-३	१४३२	१४३३	१००%
३५७१०१४	प्रणाली व्यवस्थापन तथा तालिम कार्यक्रम	९२३	३७१	४०%
३५७१०२४	सिँचाइ संस्थागत विकास कार्यक्रम	६८२८७	६३६७९	९३%
३५७१०३४	सिँचाइ तथा जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना (सिँचाइ)	१२९०८०७	११८२९९३	९२%
३५७१०५४	सिँचाइ संभाव्यता अध्ययन तथा निर्माण गुणस्तर कार्यक्रम	७२५३२	६६२५४	९१%
३५७१०७४	यान्त्रिक व्यवस्थापन कार्यक्रम	३३७९३	३३१८५	९८%
३५७१०८४	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र आयोजना	१५१७५८३	१३१२५२०	८६%
३५७१०९४	नदी नियन्त्रण	१०३९९४६०	१००५०८९१	९७%
३५७११०४	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण प्रविधि परियोजना	१९२२५४	१८१३२८	९४%
३५७११२४	भारतीय अनुदान सहयोगमा संचालित नदी नियन्त्रण आयोजनाहरु (बागमती,कमला,खाँडो र लालबकैया समेत)	८६३२३२	३६०००२	४२%
३५७११३४	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	४१५३९	३४११२	८२%
३५७११४४	भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्युबवेल सिँचाइ आयोजना	४२५२३२	३७८०९६	८९%
३५७११८४	मर्मत संभार आयोजनाहरु	१३२१८८६	१२४३९८२	९४%
३५७११९४	बृहत सरकारी सिंचाई योजनाको पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण	८१४६५१	८०९९६७	९९%
३५७१२०४	बागमती सिँचाइ आयोजना	५२७९६८	५२७९६८	१००%
३५७१२१४	बबई सिँचाइ आयोजना	८०३३९५	७९३९०८	९९%
३५७१२२४	महाकाली सिँचाइ आयोजना (कन्चनपुर)	४६०४९५	४५६३४४	९९%
३५७१२३४	सुन्सरी मोरङ सिँचाइ आयोजना (तेस्रो)	५९५१८५	५४२३६५	९१%
३५७१२४४	प्रगन्ना तथा बड्कापथ सिँचाइ आयोजना, दाङ	२४२८७९	२४२६४१	१००%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५७१२५४	सिक्टा सिँचाइ आयोजना	१२१४३३०	८९८१३५	७४%
३५७१२६४	नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाइ आयोजना	६९१२०६	६३००६९	९१%
३५७१२७४	मझौला सिँचाइ आयोजना	४१४५७१८	३८७०२५४	९३%
३५७१२८४	दरौदी- पालुङटार सिँचाइ (नदी नियन्त्रण) आयोजना	२०९६७	१८४६८	८८%
३५७१२९४	कर्णाली अंचल सिँचाइ विकास कार्यक्रम	१९७९९९	१९४१६९	९८%
३५७१३०४	सेती महाकाली सिँचाइ विकास कार्यक्रम	२९२१८७	२८०१८६	९६%
३५७१३१४	टार - बजार संरक्षण कार्यक्रम (इन्द्रावती बगर कोरिडोर समेत)	४५२८८२	४५००२९	९९%
३५७१३२४	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना (प्रणाली आधुनिकीकरण समेत)	१५८१३४१	१५०६२५३	९५%
३५७१३५४	भेरी - ववई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	४५४९६०५	४५४९५३९	१००%
३५७१३६४	जलसाधन योजना तयारी सुविधा आयोजना	२७७६४७	२४००११	८६%
३५७१३७४	सिँचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)	५९९७२८	४२६८५१	७१%
३५७१३८४	भूमिगत जल सिँचाइ बिकास डिभिजन	२२७९	२०९८	९२%
३५७१३९४	जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र	६५९८७	४७८२१	७२%
३५७१४०४	सम्वृद्ध तराई मधेस सिँचाइ विशेष कार्यक्रम	१५४१७२३	१४२७७४४	९३%
३५७१४१४	सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देशीय आयोजना	१४१६०	१३३९९	९५%
	जम्मा	**३५३६६२१३**	**३२८७५५३०**	**९३%**

९. आ.व. २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८०११३	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	१३१८३५	७९८५८	६१%
३०८०१२३	विद्युत विकास विभाग	७५७८०	५०३३२	६६%
३०८०१३३	विद्युत नियमन आयोग	३५००	०	०%
३०८०१४३	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	८५८००	५४७६६	६४%
३०८०१७३	जलस्रोत तथा सिँचाइ विभाग	२०१७०९	१३९५२७	६९%
३०८०२०३	सिँचाइ व्यवस्थापन डिभिजन - ८	६३४५७	३८७३४	६१%
३०८०२१३	यान्त्रिक कार्यालय-३	१८४४०	११६७५	६३%
३०८१०१३	जल तथा ऊर्जा आयोग	३१२५०	१८४५५	५९%
३०८१०२३	नदी बेसिन योजना तथा जलविद्युत विकास गुरुयोजना तर्जुमा आयोजना	२७००	५६२	२१%
३०८१०३३	विद्युत विकासमा निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन	१४००	१००	७%
३०८१०४३	सप्तकोशी बहुउद्धेश्यीय आयोजना	२५०००	५९१८	२४%
३०८१०५३	पंचेश्वर बहुउद्धेश्यीय आयोजना	९८२०	३४७४	३५%
३०८१०६३	जलविद्युत आयोजना अध्ययन	६००	९७	१६%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८१०७३	जलविद्युत आयोजनासम्बन्धी मापदण्ड	९००	४१४	४६%
३०८११२३	बुढीगंगा जलविद्युत आयोजना	२७६००	१४१४७	५१%
३०८११३३	बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजना	३४६००	१८१२०	५२%
३०८११४३	नलगाड हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेड	०	०	०
३०८११५३	विद्युत विकास दशकसम्बन्धी कार्ययोजना	१९९००	३४३३	१७%
३०८११६३	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यक्रम	७६७००	४७४६३	६२%
३०८११७३	वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र	१२४०३००	१७७८५८	१४%
३०८११८३	राष्ट्रिय ग्रामीण तथा नवीकरणीय ऊर्जा कार्यक्रम	२२५५९००	७६८९३४	३४%
३०८१२०३	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना	२७८२००	३०११४	११%
३०८१२४३	सिँचाइ संस्थागत विकास कार्यक्रम	१२८००	८३६४	६५%
३०८१२५३	सिँचाइ तथा जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना (सिँचाइ)	१७९००	९४५४	५३%
३०८१२६३	सिँचाइ संभाव्यता अध्ययन तथा निर्माण गुणस्तर कार्यक्रम	१७००	५०८	३०%
३०८१२७३	यान्त्रिक व्यवस्थापन कार्यक्रम	६००	१८६	३१%
३०८१२८३	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र आयोजना	२०३००	११२०३	५५%
३०८१२९३	नदी नियन्त्रण	२९०४९	१७१०३	५९%
३०८१३०३	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण प्रविधि परियोजना	३००	९७	३२%
३०८१३१३	भारतीय अनुदान सहयोगमा संचालित नदी नियन्त्रण आयोजनाहरु (बागमती,कमला,खाँडो र लालबकैया समेत)	१२८७०	९२३१	७२%
३०८१३२३	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	३१७००	२१४३१	६८%
३०८१३५३	मर्मत संभार आयोजनाहरु	१४२९२	७८०६	५५%
३०८१३६३	बृहत सरकारी सिंचाई योजनाको पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण	१२८००	६४२०	५०%
३०८१३७३	बागमती सिँचाइ आयोजना	२६२४७	१६३४५	६२%
३०८१३८३	बबई सिँचाइ आयोजना	२३३७०	१५५३९	६६%
३०८१३९३	महाकाली सिँचाइ आयोजना (कन्चनपुर)	२३२५०	१५५८३	६७%
३०८१४०३	सुन्सरी मोरङ सिँचाइ आयोजना (तेस्रो)	३५०३९	२४०९८	६९%
३०८१४१३	प्रगन्ना तथा बड्कापथ सिँचाइ आयोजना, दाङ	१४५७९	६५७९	४५%
३०८१४२३	सिक्टा सिँचाइ आयोजना	२७०७७	१७००९	६३%
३०८१४५३	पालुङटार- कुण्डुटार सिँचाइ आयोजना	४३३४	२०९१	४८%
३०८१४९३	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना (प्रणाली आधुनिकीकरण समेत)	३११५०	२०३८२	६५%
३०८१५०३	भेरी - ववई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	२६२३०	१५९९४	६१%
३०८१५१३	जलसाधन योजना तयारी सुविधा आयोजना	३३६००	११४२१	३४%
३०८१५२३	सिँचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)	७७००	५०७८	६६%
३०८१५४३	जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र	१८३२९	१०५९६	५८%
३०८१५५३	समृद्ध तराई मधेस सिँचाइ विशेष कार्यक्रम	९३४०	४०२१	४३%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८१५६३	सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देशिय आयोजना	७३१०	२६०८	३६%
३०८१५७३	बृहद् दाङ उपत्यका सिंचाई आयोजना	७४१०	५००१	६७%
३०८१५८३	नयाँ प्रविधिमा आधारित नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	७४५६	३०६४	४१%
३०८१६०३	एकीकृत ऊर्जा तथा सिंचाई विषेश कार्यक्रम	१०६९३	५९२०	५५%
	जम्मा	**५०५२८१६**	**१७३७११३**	**३४%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८०११४	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	१७८२७	६६०८	३७%
३०८०१२४	विद्युत विकास विभाग	२०४४००	२५१७१	१२%
३०८०१३४	विद्युत नियमन आयोग	२४००	०	०%
३०८०१४४	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	२६४४००	३५४९	१%
३०८०१७४	जलस्रोत तथा सिँचाइ विभाग	१४००	८०३	५७%
३०८०२०४	सिँचाइ व्यवस्थापन डिभिजन - ८	१०९००	६३१४	५८%
३०८०२१४	यान्त्रिक कार्यालय-३	४०००	४४३	११%
३०८१०१४	जल तथा ऊर्जा आयोग	३५३००	४०१२	११%
३०८१०२४	नदी बेसिन योजना तथा जलविद्युत विकास गुरुयोजना तर्जुमा आयोजना	१०५३००	२४९६६	२४%
३०८१०४४	सप्तकोशी बहुउद्धेश्यीय आयोजना	९९९००	८४	०%
३०८१०५४	पंचेश्वर बहुउद्धेश्यीय आयोजना	८५००	४२४५	५०%
३०८१०६४	जलविद्युत आयोजना अध्ययन	७३१५००	३४५१८	५%
३०८१०७४	जलविद्युत आयोजनासम्बन्धी मापदण्ड	७५००	४२६०	५७%
३०८११२४	बुढीगंगा जलविद्युत आयोजना	२७२३००	९७८५२	३६%
३०८११३४	बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजना	१७९६५०००	८५१००३०	४७%
३०८११५४	विद्युत विकास दशकसम्बन्धी कार्ययोजना	१७४६००	६८१	०%
३०८११६४	जल तथा मौसम विज्ञान कार्यक्रम	३५९००	१३७१६	३८%
३०८११७४	वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र	१४१००	८८८७	६३%
३०८१२०४	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना	१००३८००	२६२९९६	२६%
३०८१२४४	सिँचाइ संस्थागत विकास कार्यक्रम	१७५००	१०७६७	६२%
३०८१२५४	सिँचाइ तथा जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना (सिँचाइ)	४०३००	८०२४	२०%
३०८१२६४	सिँचाइ संभाव्यता अध्ययन तथा निर्माण गुणस्तर कार्यक्रम	११३८००	५२७०	५%
३०८१२७४	यान्त्रिक व्यवस्थापन कार्यक्रम	११५००	६२९४	५५%
३०८१२८४	समुदाय व्यवस्थित सञ्चित कृषि क्षेत्र आयोजना	२१३३००	९७०५०	४५%
३०८१२९४	नदी नियन्त्रण	३८२२७९४	१४८६३६५	३९%
३०८१३०४	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण प्रविधि परियोजना	७५७००	५१३५६	६८%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३०८१३१४	भारतीय अनुदान सहयोगमा संचालित नदी नियन्त्रण आयोजनाहरु (बागमती,कमला,खाँडो र लालबकैया समेत)	५२५१००	२०८८६५	४०%
३०८१३२४	भूमिगत जलस्रोत विकास समिति	५९००	२०४१	३५%
३०८१३५४	मर्मत संभार आयोजनाहरु	३९९३००	१४३२९८	३६%
३०८१३६४	बृहत सरकारी सिंचाई योजनाको पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण	४४०४००	१५१३२०	३४%
३०८१३७४	बागमती सिँचाइ आयोजना	४५२६००	२१९६२५	४९%
३०८१३८४	बबई सिँचाइ आयोजना	१०२९०००	३८१०६९	३७%
३०८१३९४	महाकाली सिँचाइ आयोजना (कन्चनपुर)	४९५४००	१५३००१	३१%
३०८१४०४	सुन्सरी मोरङ सिँचाइ आयोजना (तेस्रो)	४७९०००	१७२४३७	३६%
३०८१४१४	प्रगन्ना तथा बड्कापथ सिँचाइ आयोजना, दाङ	१९२८००	१५२२९८	७९%
३०८१४२४	सिक्टा सिँचाइ आयोजना	१४६८६००	६००९०७	४१%
३०८१४५४	पालुङटार- कुण्डुटार सिँचाइ आयोजना	३९५००	५६३	१%
३०८१४८४	टार - बजार संरक्षण कार्यक्रम (इन्द्रावती बगर कोरिडोर समेत)	३९८०००	२४१६८५	६१%
३०८१४९४	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना (प्रणाली आधुनिकीकरण समेत)	२४१९२००	६२१९३४	२६%
३०८१५०४	भेरी - ववई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	५२९८७००	२६०८९६२	४९%
३०८१५१४	जलसाधन योजना तयारी सुविधा आयोजना	५१३५००	८५९२२	१७%
३०८१५२४	सिँचाइ पुनर्स्थापना आयोजना (कुवेत फण्ड)	२६०३००	३८२	०%
३०८१५४४	जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र	४३९००	६८१२	१६%
३०८१५५४	समृद्ध तराई मधेस सिँचाइ विशेष कार्यक्रम	२७४५००	१३३६१	५%
३०८१५६४	सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देशिय आयोजना	६३८००	१५९०	२%
३०८१५७४	बृहद् दाङ उपत्यका सिंचाई आयोजना	१९४५००	३७८७५	१९%
३०८१५८४	नयाँ प्रविधिमा आधारित नदी नियन्त्रण कार्यक्रम	२००८००	०	०%
३०८१६०४	एकीकृत ऊर्जा तथा सिंचाई विषेश कार्यक्रम	२४८०००	६८८४	३%
	जम्मा	**४०६९६७२१**	**१६४८५०९२**	**४१%**

◆ ◆ ◆

कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

कानुनी राज्यको अवधारणाअनुरुप नेपाल कानुनको तर्जुमा, मौजुदा कानुनहरूमा समसामयिक संशोधन एवम् नेपाल राजपत्रको प्रकाशन तथा राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय विषयमा कानुनी राय लगायत न्याय प्रशासनसँग सम्बन्धित कार्यहरू सम्पादन गर्न कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयको स्थापना भएको हो ।

२. दीर्घकालीन सोचः

नेपाली जनताको इच्छा र आकांक्षा अनुकूलको कानुनी संरचना, न्याय अनुभूत गर्न सक्ने न्याय प्रबन्ध र देश विकास तथा राज्य सञ्चालनका लागि आवश्यक कानुन तर्जुमा गर्ने।

३. उद्देश्यः

- संविधान प्रदत्त मौलिक हक र विश्वव्यापी रूपमा अवलम्बन गरिएका मानव अधिकारहरूको प्रवर्द्धन र संरक्षण गर्ने,
- कानुनको प्रभावकारी कार्यान्वयनबाट कानुनी शासनको अनुभूति जनतामा पुऱ्याउने, कानुनी सहायताको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने ।

४. रणनीतिः

- ऐन, अध्यादेश, नियम र आदेश बनाउने सम्बन्धमा परामर्श दिने, मस्यौदा गर्ने, मस्यौदा जाँच गर्ने,
- नेपाल सरकारको लागि आवश्यक पर्ने राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी विवादको सम्बन्धमा आवश्यक राय परामर्श दिने,
- कानुनको एकीकरण तथा संहिताकरण, नेपाल कानुन, अन्तर्राष्ट्रिय कानुन, न्याय प्रणाली र न्याय प्रशासनको अनुसन्धान, पुनरावलोकन, सुधार गर्ने,
- न्याय प्रशासनसम्बन्धी काम गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- सङ्घीय विधेयक, अध्यादेश, नियम, आदेश तथा नेपाल सरकारबाट जारी हुने निर्देशिका, कार्यविधिको तर्जुमा तथा सहमति,
- सङ्घीय संसदमा विधेयक प्रस्तुत, फिर्ता, पारित विधेयकको प्रमाणीकरण,
- सरकारी तथा गैरसरकारी विधेयक,
- सार्वजनिक लिखत प्रमाणीकरण,
- सर्वोच्च अदालत, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, उच्च अदालत, जिल्ला अदालत तथा सङ्घीय कानुन अन्तर्गत गठित विशिष्टीकृत अदालत र न्यायिक निकाय,
- कानुनी राय तथा परामर्श,

- नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन हुने सूचनाको सम्पादन,
- नेपाल सरकार वादी हुने मुद्दा तथा नेपाल सरकारलाई सरोकार पर्ने मुद्दा फिर्ता, मिलापत्र तथा प्रतिरक्षा,
- सन्धि, सम्झौता, समझदारीको अनुमोदन, हस्ताक्षर, सम्मिलन, स्वीकृति वा समर्थन, अन्तर्राष्ट्रिय र अन्तरसरकारी संस्थाको सदस्यता प्राप्ति, अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी दायित्व र अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन र वार्तामा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनको विषयमा अपनाउनुपर्ने दृष्टिकोणमा परामर्श,
- अन्तर्राष्ट्रिय कानुनी विवाद,
- राष्ट्रिय न्याय प्रणाली, न्यायप्रशासन तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानुनसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान,
- अन्तर्राष्ट्रिय करार तथा अन्य लिखतको मस्यौदा र सोसम्बन्धी परामर्श,
- पारस्परिक कानुनी सहायता,
- सरकारी आश्वासन तथा सङ्कल्प प्रस्ताव,
- फौजदारी तथा देवानी कानुन निर्माण, अनुसन्धान तथा पुनरावलोकन,
- सङ्घीय कानुनको प्रकाशन तथा वितरण,
- प्रदेश र स्थानीय तहको लागि नमुना कानुनको मस्यौदा र समन्वय,
- मानव अधिकार र मानवीय कानुन,
- न्यायमा पहुँच र निःशुल्क कानुनी सहायता, विवाद समाधानका वैकल्पिक उपाय, मेलमिलाप,
- कानुन व्यवसायी परिषद्,
- नोटरी पब्लिक तथा नोटरी पब्लिक परिषद्,
- नेपाल सरकारलाई आवश्यक पर्ने कानुन तथा कानुनी लिखत र सन्धिको अनुवाद,
- नेपाल पक्ष भएका सन्धिको केन्द्रीय अभिलेखीकरण,
- कानुनको एकीकरण र संहिताकरण,
- अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि तथा सम्झौताको प्रकाशन,
- सङ्घीय संसद कार्यसञ्चालन तथा सम्पर्क,
- नेपाल कानुन आयोग, राष्ट्रिय न्यायिक प्रतिष्ठान, न्यायिक जाँचबुझ आयोग,
- सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोग,
- वेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोग,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, समिति, प्रतिष्ठान आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल न्याय सेवाको न्याय समूह र कानुन समूहको सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरण

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
२१३	न्यायमा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्न न्याय प्रणालीमा सुधार, न्याय निरोपणमा शीघ्रता एवम् निःशुल्क	• मुलुकी देवानी र फौजदारी संहिता लगायत ५ संहिता प्रारम्भ भएको उपलक्ष्यमा २०७५ भाद्र १ गते सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको समुपस्थितिमा कार्यक्रम

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	कानुनी सेवालाई विस्तार गर्ने ।	गरिएको । सोही दिनको अवसर पारी विभिन्न सञ्चार माध्यम मार्फत् प्रचार प्रसार गरिएको। • मुलुकी देवानी र फौजदारी संहितासम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिको लागि मुलुकी देवानी र फौजदारी संहिताको सरलीकृत जानकारी पुस्तिका तयार गरी वितरण गरिएको। • मोरङ, मकवानपुर र चितवन जिल्लामा देवानी र फौजदारी संहितासम्बन्धी अन्तरक्रिया तथा सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम ३ वटा सञ्चालन गरिएको जसमा जम्मा ५ सय १९ जनाको सहभागिता रहेको। • निःशुल्क कानुनी सहायता सम्बन्धी एकीकृत नीतिको मस्यौदा तयार भएको। • धरान र चितवन जिल्लामा निःशुल्क कानुनी सहायताको प्रभावकारितासम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको। • मौलिक हकसँग सम्बन्धित देहायका १६ ऐनहरु प्रमाणीकरण भएकाः - सार्वजनिक सुरक्षा (तेस्रो संशोधन) ऐन, २०७५ - सुरक्षित मातृत्व तथा प्रजनन स्वास्थ्य अधिकार ऐन, २०७५ - उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ - जनस्वास्थ्य सेवा ऐन, २०७५ - आवासको अधिकारसम्बन्धी ऐन, २०७५ - खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुतासम्बन्धी ऐन, २०७५ - वैयक्तिक गोपनीयतासम्बन्धी ऐन, २०७५ - भूमिसम्बन्धी (सातौं संशोधन) ऐन, २०७५ - अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षासम्बन्धी ऐन, २०७५ - रोजगारीको हकसम्बन्धी ऐन, २०७५ - जातीय भेदभाव तथा छुवाछुत (कसूर र सजाय) (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७५ - सामाजिक सुरक्षा ऐन, २०७५ - अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकारसम्बन्धी (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७५

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		- वातावरण संरक्षण (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७५ - अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५ - बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ • इलाम, पाँचथर, ताप्लेजुङ, पर्सा र मोरङ जिल्लामा न्यायिक अधिकारको प्रयोगको विषयका सैद्धान्तिक तथा कार्यविधिगत विषयमा स्थानीय न्यायिक समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको।
२१५	शान्ति प्रक्रियाका बाँकी कार्यहरू पूरा गरिने। संक्रमणकालीन न्यायसँग सम्बन्धित सत्यनिरुपण तथा मेलमिलाप आयोग र बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोगलाई निर्धारित समयभित्र कार्य सम्पन्न गर्न आवश्यक स्रोत-साधनको व्यवस्था गर्ने।	• उजुरी परेका सबै जिल्लामा रहेका ३ हजार १ सय ९७ उजुरीहरुमध्ये ६४ जिल्लाका २ हजार ८ उजुरीहरुमा पीडित, साक्षीको कागज गराउने लगायत बेपत्ता परिवारबाट एण्टिमोर्टम तथा परिपुरण फारम भराउने कार्य सम्पन्न गरिएको । • उजुरीकर्ता, पीडित परिवार, साक्षी, घटनाका सम्बन्धमा जानकार व्यक्ति तथा अन्य सरोकारवालाहरूको सहभागितामा २४ जिल्लामा २७ अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको । • बेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानबिन आयोगको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित भविष्यमा द्वन्द्व दोहोरिन नदिने, परिपूरण सिफारिस, बयान कार्यविधि, परिचयपत्र वितरण कार्यविधि र कारवाही सिफारिस विषयमा विज्ञ विशेषज्ञहरूको राय सुझावको आधारमा कार्यविधि तथा प्रतिवेदन तयार गरिएको ।
२१६	सबै नागरिकको मानव अधिकार सुनिश्चित गर्न घरघरमा मानव अधिकार कार्यक्रमलाई जनस्तरमा कार्यान्वयनमा ल्याइने।	• स्थानीय तह तथा शैक्षिक संस्थाहरुमा मानव अधिकार र मानवीय कानुनका सम्बन्धमा ९ वटा सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको जसबाट १ हजार ६ सय ५३ जना लाभान्वित भएको।
		• झापा जिल्लामा सरोकारवालाहरुको उपस्थितिमा मानव अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहरू, सिद्धान्त तथा मूल्य र मान्यता र विकसित अवधारणाहरू सम्बन्धमा कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको । • झापा जिल्लामा २ सय ४ जनाको सहभागितामा लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको राष्ट्रिय कार्ययोजना अन्तर्गत

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		कानुनी सुधार सचेतना कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको।

७. आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरू:

❖ **देहायका नमुना कानुनका मस्यौदा गरी सबै प्रदेशमा पठाइएको**

- प्रदेशका सार्वजनिक लिखत प्रमाणीकरण कार्यविधिका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- गाँउ सभा र नगर सभाको कानुन निर्माण प्रक्रियाका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश सरकारको आर्थिक कार्यविधि नियमित तथा व्यवस्थित गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश आकस्मिक कोष सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- मुख्य मन्त्री र मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सुविधा सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश सभाका पदाधिकारी तथा सदस्यको पारिश्रमिक तथा सुविधा सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश सभा सचिवालय सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- मुख्य न्यायाधिवक्ताको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा सेवा शर्त सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश आन्तरिक सार्वजनिक खरिद कार्यविधि,
- गाउँ सभा/नगर सभाको सञ्चालन सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वनेको विधेयक,
- आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को सेवा र कार्यहरूको लागि प्रदेश सञ्चित कोषबाट केही रकम खर्च गर्ने र विनियोजन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- जिल्ला सभा तथा जिल्ला समन्वय समिति सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश सहकारी सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेशको कर तथा गैरकर राजस्व लगाउने र उठाउने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेशको वित्त व्यवस्थापन सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश सरकार अर्थसम्बन्धी प्रस्तावलाई कार्यान्वयन गर्न बनेको विधेयक,
- न्यायिक समितिको कार्यविधिका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- प्रदेश सभाको अन्तरिम कार्यविधि नियमावली ।

❖ ५० विभिन्न विधेयक व्यवस्थापिका-संसदबाट पारित भएका।

❖ मानव अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहरू सिद्धान्त तथा मूल्य मान्यता र विकसित अवधारणाहरू सम्बन्धमा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम नुवाकोट र गोरखामा सम्पन्न गरिएको । यसवाट ३ सय २० लाभान्वित भएका ।

❖ मानव अधिकार र मानवीय कानुनका सम्बन्धमा सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम विभिन्न १७ जिल्लाका ६ हजार १ सय ७२ लाभान्वित हुने गरी सम्पन्न ।

❖ कानुनी सहायताको प्रभावकारिता सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसंग अन्तरक्रिया कार्यक्रम सिन्धुपाल्चोक, मुस्ताङ र ओखलढुङ्गामा सम्पन्न गरिएको। यसबाट ८८ जना लाभान्वित भएका ।

- ❖ लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको राष्ट्रिय कार्ययोजना अन्तर्गत सञ्चालित कानुनी सुधार सचेतना १ हजार ७ सय ३८ सहभागी भई ७ जिल्लामा सम्पन्न ।
- ❖ मानव अधिकारसम्बन्धी विश्वव्यापी आवधिक पुनरावलोकन सिफारिस कार्यान्वयनसम्बन्धी कार्यक्रममा ९सय ७ सहभागी भई ५ जिल्लामा सम्पन्न भएको ।
- ❖ देवानी र फौजदारी संहिता सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम विभिन्न ७ जिल्लामा सम्पन्न भएको। यसबाट ४ सय १ जना लाभान्वित भएका ।

८. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादित मुख्य-मुख्य कार्यहरु

- नेपालको संविधानको धारा ३०४ तथा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा सूचीको अधिकारको विषयलाई समेत कार्यान्वयनमा सहजता ल्याउन मौजुदा ३ सय ३९ ऐनहरूमा पुनरावलोकन गरी तत्काल संशोधन गर्न आवश्यक देखिएका १६५ भन्दा बढी ऐनहरूमा संशोधन गर्ने गरी २२ ऐनहरु प्रमाणीकरण भएको।
- २७ विषयमा सैद्धान्तिक सहमति, ३० विषयमा तर्जुमा सहमति, २७ संशोधन विधेयकमा तर्जुमा सहमति, १२ नयाँ र १६ संशोधन गर्नुपर्ने नियममा सहमति, ९ गठन आदेश, ९ निर्देशिका र ३ कार्यविधिहरुमा सहमति दिइएको।
- दातृ संघ संस्थाहरूसँग ऋण तथा अनुदान सम्झौतालाई प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धमा ८ विषयमा कानुनी राय प्रदान गरिएको।
- मौलिक हकसम्बन्धी हातेपुस्तिका प्रकाशन र वितरण गरिएको ।
- संविधानले गरेका मूलभूत व्यवस्था र अन्य आधारभूत कानुनी व्यवस्था समेतको विषय समावेश गरी कानुनी शिक्षा सचेतना पुस्तिका परिमार्जनसहित पुनः प्रकाशन र वितरण गरिएको ।

नेपाल कानुन आयोगबाट देहायका ६ विधेयक तर्जुमा गरी आवश्यक कारवाहीका लागि सम्बन्धित मन्त्रालयमा पठाइएकोः

- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त केही पूर्वाधार संरचना आयोजनाको द्रुततर निर्माण तथा विकासका सम्वन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका सम्वन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक,
- संस्था दर्ता विधेयक,
- प्रमाण ऐन ,२०३१ को संशोधन विधेयक,
- कम्पनी ऐन, २०६३ को संशोधन विधेयक,
- साझेदारी ऐन, २०२० को संशोधन विधेयक ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३११०११३	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	१३९३५४	९१९८०	६६%
३११०१२३	नेपाल कानुन आयोग	३६०९७	२४८९२	६९%
३११०१३३	न्याय सेवा तालिम केन्द्र	३२४३९	३०७७६	९५%
	जम्मा	**२०७८९०**	**१४७६४८**	**७१%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३११०११४	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	७०१०	५७८२	८२%
३११०१२४	नेपाल कानुन आयोग	१४२९	९००	६३%
३११०१३४	न्याय सेवा तालिम केन्द्र	१६२४	१६२४	१००%
	जम्मा	**१००६३**	**८३०६**	**८३%**

१०.आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३११०११३	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	४४२६९९	१४०४२६	३२%
३११०१२३	नेपाल कानुन आयोग	३१९११	१६३३२	५१%
३११०१३३	न्याय सेवा तालिम केन्द्र	२७४००	१४८७५	५४%
	जम्मा	**५०२०१०**	**१७१६३३**	**३४%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३११०११४	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	९४००	३८७	४%
३११०१२४	नेपाल कानुन आयोग	१२७५	५०	४%
३११०१३४	न्याय सेवा तालिम केन्द्र	९००	४५८	५१%
	जम्मा	**११५७५**	**८९५**	**८%**

◆ ◆ ◆

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

नेपालको कृषि विकाससम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालनको थालनी संस्थागत रूपमा वि.सं. १९७८ मा चारखालमा स्थापित कृषि अड्डाबाट शुरू भएको हो। यसपछि कृषिको समग्र विकास गर्ने उद्देश्यले १९९४ मा कृषि परिषद्को गठन भयो । वि.सं.२०३० सालमा खाद्य, कृषि तथा सिँचाइ मन्त्रालयका रूपमा रहेको यस मन्त्रालय आर्थिक वर्ष २०५५/५६ मा कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय हुँदै २०६९ जेष्ठ ५ मा कृषि विकास मन्त्रालय र आ. व. २०७४/७५ देखि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको रूपमा रहेको छ।

२. दीर्घकालीन सोंचः

निर्वाहमूखी कृषि प्रणालीलाई व्यवसायिक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गरी दिगो कृषि विकासको माध्यमबाट जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने ।

३. उद्देश्यः

- कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाउने,
- व्यवसायिक तथा प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी क्षेत्रीय र विश्व बजारसँग प्रतिस्पर्धात्मक बनाउने,
- प्राकृतिक श्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन एवं सदुपयोग गर्ने।

४. रणनीतिः

- कृषि उत्पादनको व्यवसायिकरण, विविधिकरण, गुणस्तर प्रवर्द्धन र ग्रामीण पूर्वाधारहरूको विकास र यान्त्रिकरण मार्फत् उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई आय आर्जन र रोजगारीका अवसर वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चितता गर्ने,
- उन्नत र गुणस्तरीय बीउ विजनको सुरक्षा, विषादीका असरहरूलाई न्यूनीकरण, कृषि बाली, पशुपन्छी तथा मत्स्य बिमाको माध्यमबाट उत्पादन लागत कम गरी प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बढाउने,
- आर्थिक तथा जनस्वास्थ्यको दृष्टिकोणले महत्त्वपूर्ण पशुपन्छी रोगहरूको रोकथाम, नियन्त्रण तथा उन्मुलन गरी स्वच्छ उत्पादनमा अभिवृद्धि गर्ने,
- कृषि उत्पादनलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रतिस्पर्धी बनाउन गुणस्तर, मापदण्ड निर्धारण तथा अभिवृद्धि गर्ने,
- कम आयतन तथा उच्च मूल्यका बाली वस्तु उत्पादन गर्न प्रोत्साहित गरी मूल्य अभिवृद्धि हुने प्रशोधनमा आधारित कृषिजन्य उद्योगको विकासमा जोड दिने,
- खाद्य, कृषि तथा मत्स्यजन्य वस्तुहरूको गुणस्तर परीक्षण, प्रशोधन, अनुगमन र नियमनलाई स्थानीय स्तरका जनताको पहुँच हुनेगरी प्रभावकारी बनाउँदै बजारीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- कृषिजन्य जैविक विविधताको संरक्षण सम्वर्द्धन तथा सदुपयोग गर्दै जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण गर्न अनुसन्धानमा आधारित वातावरणमैत्री कृषि प्रविधिहरूको विकास एवं विस्तार गर्ने,

- कृषिलाई सम्मानजनक र आकर्षक पेशाको रूपमा विकास गरी युवालाई व्यवसायिक कृषितर्फ आकर्षण गर्न प्रोत्साहित गर्दै कृषि क्षेत्रको विकास, अनुसन्धान, प्रसार र गुणस्तर परीक्षणमा संलग्न निकायहरूको सहकार्यमा प्राविधिक, कृषक/कृषि उद्यमी तथा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- कृषि शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसार बीचको त्रिपक्षीय सम्बन्धलाई मजबुत तुल्याई अनुसन्धानबाट विकास भएका प्रविधिहरूको विस्तारमा कृषि क्षेत्रमा कार्यरत् सम्पूर्ण सरकारी तथा गैह्र–सरकारी संस्थाहरू बीच अन्तर निकाय समन्वय र सहकार्य कायम गर्दै कार्यान्वयनलाई नतिजाउन्मूख बनाउने।
- आधारभूत कृषि सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन एवं विश्लेषण प्रणालीलाई समयानुसार आधुनिकिकरण गर्दै तथ्यमा आधारित (Evidence Based) कार्यक्रम तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउने,
- प्रत्येक प्रदेशहरूको विभिन्न भू–परिस्थितिकीय (Agro-eco Zone) क्षेत्रमा उन्नत प्रविधिहरूको प्रभावकारी अनुसरणको लागि नमूना प्रविधि गाउँ (Model Technology Village), कृषक पाठशाला (Farmers' Field School) र बाह्य अनुसन्धानलाई थप सुदृढीकरण गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्ः

- कृषि तथा कृषिजन्य जैविक विविधता र जैविक प्रविधि सम्बन्धि नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- खाद्य सुरक्षा, खाद्य अधिकार र खाद्य सम्प्रभुता, खाद्यपदार्थको गुणस्तर तथा खाद्य स्वच्छतासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्छीजन्य औषधि, सुक्ष्मपोषणतत्व र जैविक विषादीको उपयोग र व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- खाद्य क्वारेन्टाइन, पशु तथा वनस्पतिजन्य क्वारेन्टाइनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यन्वयन र नियमन,
- विषादीको स्तरीकरण, सूचना सङ्कलन, वर्गीकरण, सूचना प्रवाह र नियमन,
- कृषिसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सहजीकरण,
- कृषि तथ्यांक प्रणाली, अनुसन्धान, स्रोत संरक्षण, विकास र विस्तार,
- कृषि तथा खाद्यसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रत्यायन, प्रमाणीकरण, प्रयोगशाला विकास र व्यवस्थापन,
- रासायनिक तथा जैविक मल उत्पादन, आयात तथा प्रयोगसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, गुणस्तर निर्धारण, समन्वय र नियमन,
- कृषि, मत्स्य तथा पशुपन्छीजन्य महामारी नियन्त्रण,
- कृषि औद्योगिकिकरण, मत्स्य, पशुपन्छी उद्योग व्यवसायको अन्तर प्रादेशिक विकास, प्रवर्द्धन र समन्वय,
- बीउविजन एवं नश्लसम्बन्धी राष्ट्रिय गुणस्तर निर्धारण र नियमन,
- अन्तरदेशीय चरन तथा खर्कसम्बन्धी नीति, कानुन र नियमन,

- पशुपन्छीजन्य औषधि र दानाको नीति, कानुन, मापदण्ड, गुणस्तर निर्धारण, आयात अनुमति र नियमन,
- पशुचिकित्सासम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड र व्यवस्थापन,
- पशुचिकित्सकको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र नियमन,
- दुग्ध र दुग्ध पदार्थबाट बनेका वस्तुहरूको अनुसन्धान र विकास,
- मासु तथा मासुजन्य पदार्थ र पशु छाला तथा अन्य पदार्थसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- कृषि तथा पशुपन्छी विमासम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- पशुसेवासम्बन्धी प्रयोगशालाको सम्वद्धता,
- राष्ट्रिय किसान आयोग,
- नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासंग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल कृषि सेवाको सञ्चालन।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
६९	कृषिलाई गरिबी निवारण, वेरोजगारीको अन्त्य र खाद्य सुरक्षाको आधारको रूपमा विकास गर्ने ।पाँच वर्षमा कृषिको उत्पादन दोब्वर बनाउँदै सवल अर्थतन्त्र निर्माण गर्न कृषिको व्यवसायिकरण, यान्त्रिकरण, र मूल्य श्रृखला विस्तारमा जोड दिइने ।	धानको उत्पादन गत वर्ष भन्दा ८.८९% ले वृद्धि भइ ५६,१०,०१० मे.टन उत्पादन भएको छ। सो अवधिमा उत्पादकत्वमा ७.४% ले बृद्धि भई ३.७६ मे.टन. प्रति हेक्टर पुगेको । मकैको उत्पादन ३.४८% ले वृद्धि भई २६,४४,८०१ मे.टन. पुगेको । उत्पादकत्वमा ४.७९% ले बढोत्तरी भइ २.८० मे.टन. प्रति हेक्टर पुगेको ।तरकारी तर्फ ९.३१% ले उत्पादनमा वृद्धि भई कूल ४०,९९,३५० मे.टन उत्पादन पुगेको ।
		साना सिँचाइ पूर्वाधारहरू निर्माण तर्फ १ हजार ६० स्यालो ट्युववेल तथा ११ डीप ट्युबवेल निर्माणका लागी कृषि ज्ञान केन्द्रहरू मार्फत् कार्य भईरहेको। ४ सय २२ साना सिँचाइ र ३५ सौर्य सिंचाइका पूर्वाधारहरू निर्माण गरेको।
		यूरियाः११८४९३.४५ डि.ए.पी.: ७०६७४.५९ पोटासः२३६७.४५ गरि जम्माः १९१५३५.४९ मे.टन रासायनिक मल वितरण भएको ।
		कृषि उपज भण्डारणका लागि प्रयोग गरिने

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		शीतघरमा विद्युत महशुलको ५० प्रतिशत छुट दिने नीतिअनुरुप नेपाल विद्युत प्राधिकरण मार्फत् ३८ उद्यमीको जरिवाना बाहेक रु ५ करोड बराबरको महशुलमा अनुदान बापत रकम भुक्तानी गरिएको।
		मकै सुपर जोन दाङ्गमा TMR उद्योग निर्माण कार्य सम्पन्न हुनुका साथै आलु चिप्स उद्योग स्थापना र नीजि क्षेत्र वा सहकारी संस्था मार्फत् सुनसरी, पर्सा, कपिलवस्तु र वर्दियामा कृषि उत्पादन भण्डारण घर निर्माणको लागि कार्यविधि स्वीकृत भएको।
		बगर खेती विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत कृषि ज्ञान केन्द्र कञ्चनपुर, सुनसरी तथा कपिलवस्तुमा कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको।
		मूल्य श्रृंखला कोष (उत्पादन तथा मूल्य अभिवृद्धि लगानी) स्थापनाका लागि १ सय २५ समूह, सहकारी, रिसर्च र निजी व्यवसायीहरूलाई अनुदान किस्ता उपलव्ध गरिएको । यसबाट २ हजार ३ सय ६ कृषक परिवारहरू लाभान्वित भएका छन् । मागमा आधारित उच्च मूल्य जाने वस्तु उत्पादन, बजार प्रवर्द्धन र पोष्ट हार्वेष्ट कार्यक्रम सञ्चालन भएको ।
		पशु नश्ल सुधारका लागि ३,५३,९५९ पशुहरूमा कृत्रिम गर्भाधान गरिएको, १,६५,७७३ लिटर तरल नाईट्रोजन उत्पादन, भण्डारण तथा वितरण भएको, ३,८०,९६२ डोज राँगो, साँढे तथा बोकाको जमेको वीर्य उत्पादन भएको, ८७० हे. क्षेत्रफलमा हिउदे, बर्षे घाँस खेती भएको।
७०	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनालाई विस्तार गरी चिया, कफी, अलैची, सुपारी, आलु, केरा तथा कागतीको उन्नत वीउ र विरुवामा अनुदान उपलव्ध गराउने	६९ जोन, १४ सुपरजोन सञ्चालनका लागि कार्यक्रम स्वीकृत भएको। चालु आर्थिक वर्षमा थप भएका नयाँ ३४ जोन/सुपरजोनहरूको कार्यक्षेत्र निर्धारण मध्ये ३० कार्यक्षेत्र निर्धारण कार्य भएको । ३सय १२ ब्लक तथा २ हजार ७ सय ९३ पकेट कार्यक्रम संचालनका लागि

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		प्रदेश भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयमा बजेट विनियोजन भएको।
		संघीय संरचनाअनुसार विद्यमान पकेट, ब्लक, जोन तथा सुपरजोन कार्यान्वयन कार्यविधि तथा परियोजना दस्तावेज परिमार्जन समितिबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएको ।
		१७ पोष्ट हर्भेष्ट सेन्टर र ३३ कष्टम हाइरिङ्ग सेन्टर स्थापना भएको ।
७१	उच्च मूल्यका कृषि उपजहरूको निर्यात वृद्धि गर्ने नीति अवलम्वन गरिने । कृषि उत्पादनको बहु उपयोग हुनेगरी उत्पादन विविधिकरण र मूल्य श्रृंखला विस्तार गरिने । कृषि उपजहरूको अर्गानिक उत्पादन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइने।	प्राङ्गारिक खेती प्रवर्द्धन कार्यक्रमको विस्तृतिकरण र कार्यविधि निर्माण गरी कृषि ज्ञान केन्द्र मार्फत सञ्चालन हुने क्रममा रहेको र भकारो सुधार कार्यक्रम १ हजार २ सय २५ सम्पन्न भएको।
७२	कृषि तथा पशुपंक्षीसम्बन्धी प्राविधिक ज्ञान र सिप प्रदान गर्न सबै स्थानीय तहमा क्रमशः कृषि ज्ञान केन्द्र स्थापना गरिने। बैदेशिक रोजगारीवाट फर्केका युवाहरूलाई अर्गानिक खेती र कृषि व्यवसायमा आकर्षित गरिने।	५१ कृषि ज्ञान केन्द्र तथा ४७ भेटेरिनेरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्रहरूको स्थापना भएको। सहकारी मार्फत् कृषिमा युवा विशेष कार्यक्रम संचालनका लागि कार्यविधि स्वीकृत भएको।
७४	चुरे भावर लगायत मुलुकका अन्नवाली कम हुने क्षेत्रमा फलफूलको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी फलफूल नर्सरी स्थापना, विरुवा वितरण र प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।सातै प्रदेशमा कम्तिमा एक एकीकृत सामुदायिक वा सहकारी नमूना कृषि फार्म स्थापनाको लागि बजेट व्यवस्था गरिएको । सातै प्रदेशमा कम्तिमा एक एकीकृत सामुदायिक वा सहकारी नमूना कृषि फार्म स्थापनाको लागि बजेट व्यवस्था गरेको ।	निजी तथा सार्वजनिक जग्गामा फलफूल खेती विस्तार कार्यक्रम सञ्चालनको लागि २३ प्रस्तावहरूसँग सम्झौता भएको, सिंहदरबार परिसर र मन्त्री आवास क्षेत्रमा जम्मा २०० विरुवा रोपणका लागि स्थान उपलब्ध भएको र layout तयार भई कार्य अगाडि बढेको ।साथै, निजामती सेवा दिवसको अवसरमा १०० फलफूल विरुवा गोकर्ण सामुदायिक वनमा रोपण गरिएको। सघन फलफूल बाली विकास कार्यक्रम कार्यविधि स्वीकृत भएको। सिन्धुली जिल्लाको मरिन खोला क्षेत्रमा एकीकृत कृषि विकासका लागि सम्भाव्यता अध्ययनको लागि TOR स्वीकृत भएको। प्रत्येक प्रदेशमा एकिकृत सामूदायिक

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		नमूना आधुनिक कृषि फार्म स्थापनाका लागि कार्यविधी स्वीकृत भएको।
७५	कृषि उत्पादनलाई चाहिने मल वीउ विषादि औषधि उपकरण र अन्य आवश्यक सेवाहरू स्थानीय तहको कृषि सेवा केन्द्रमार्फत उपलब्ध गराउने । कृषि अनुसन्धान केन्द्र, कृषि सहकारी र कृषि क्याम्पसहरूलाई कृषि तथा पशु विकास केन्द्रित अध्ययन अनुसन्धानमा प्रोत्साहित गर्ने ।	विभिन्न बालीका १९ जात (जसमध्ये ७ जात उन्मोचन र १२ विभिन्न बालीका दर्ताको लागि) सूचित भएको ।उन्नत कृषि प्रविधिको विकासका लागि अनुसन्धान भइरहेको।स्थानीय बाली तथा पशुपंक्षीहरूको जात/नश्ल संरक्षणका लागि विभिन्न ३० बालीहरूको ५६ स्थानीय जातहरू संकलन गरिएको।
		कृषि स्नातक (इन्टर्न) २५७ जना जोन/सुपरजोनहरूमा खटाइएको । कृषि शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसार कार्यक्रम सञ्चालनको लागि प्रस्ताव प्राप्त भई मूल्याङ्कनको क्रममा रहेको।खाद्यान्न, तरकारी र घाँसको १९२.६९ मे.ट., श्रोत वीउ उत्पादन भएको।
७६	उत्पादन जोखिम सम्वोधन गर्न कृषि विमा विस्तार गरिने ।कृषि, पशुपंक्षी, तथा मत्स्यपालनको विमामा लाग्ने शुल्कको ७५ प्रतिशत अनुदान को व्यवस्था गरेको ।	कृषि विमामा लाग्ने शुल्कमा ७५ प्रतिशत अनुदान अन्तर्गत बिमा समितिबाट माग भएको कुल रकम रू. ३५ करोड ३१ लाख ५८ हजार भुक्तानी गरिएको।
८३	खाद्य स्वच्छता र गुणस्तर प्रवर्द्धन गर्न प्रभावकारी नियमनको व्यवस्था गरिने र खाद्य गुणस्तर परीक्षण उपकरणहरूको प्रयोगलाई सघन बनाउने ।	खाद्य तथा दाना बजार तथा उद्योगको अनुगमन २ हजार १ सय ८० पटक, खाद्य तथा दाना नमुना संकलन १ हजार ३ सय १ पटक, खाद्य तथा दाना नमुना विश्लेषण १० हजार ४ सय ८०, खाद्य आयात निर्यात तथा गुण प्रमाणीकरण ३० हजार ३ सय ७४ पटक र खाद्य स्वच्छता अभियान कार्यक्रम सञ्चालन (दुध, प्रशोधित पानी, खाने तेल र होटल रेष्टुरेण्ट) गरिएको, जीवनाशक विषादीका अवशेषको १५ थप प्यारामिटरमा एक्रीडिटेशन प्राप्त गरी हालसम्म २८ प्यारामिटरमा एक्रीडिटेशन प्राप्त भएको ।
८४	प्रदेशसगँको सहकार्यमा प्रत्येक प्रदेशमा कम्तिमा एक जैविक विषादि प्रयोगशाला	जैविक विषादी प्रयोगशाला सम्बन्धी कार्यविधि स्वीकृत भएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने । आवश्यक उपकरणमा अनुदान दिने ।	
८५	बाली लगाउनु पूर्व नै धान, गहुँ, उखु लगायतका तोकिएका कृषि उपजहरूको समर्थन मूल्य तोकिने । मोवाईल सेवा मार्फत् कृषकलाई कृषि उपजको मूल्य लगायतका बजार सूचना प्राप्त हुने प्रणाली व्यवस्था गरेको ।	धानवालीको लागि समर्थन मूल्य तोक्न उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयमा सिफारिस गरिसकिएको जसमा मोटो धानको प्रति क्वी. २ हजार ३ सय ३२ रुपैया २२ पैसा र मसिनो धानको प्रति क्वी. २ हजार ४ सय ६० रुपैया ५७ पैसा सिफारिस भएको उखुको न्यूनतम खरिद मूल्य प्रति क्वी. रू. ५३६.५२ तोकिएको।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- दूध उत्पादनमा गत वर्षको तुलनामा ९.०६% ले वृद्धि भई २००५.७५ हजार मेट्रिक टन, मासुमा १८.४४% ले वृद्धि भई ३५३.०८ हजार मेट्रिक टन, अण्डामा ६.०८% ले वृद्धि भई १३९.७५ लाख गोटा र माछामा ७.४१% ले वृद्धि भई ८५.०९६ हजार मेट्रिक टन पुगेको। पशुपन्छीजन्य उत्पादन अन्तर्गत दूध, मासु, अण्डा र माछाको प्रति व्यक्ति प्रति वर्ष उपलव्धता क्रमशः ७१.७ लि, १२.४ केजी, ५० गोटा र ३.०१ केजी वाट वढेर ७८.३५ लि., १२.०२ केजी, ५१.२७ गोटा र ३.१५ केजी पुगेको।
- मोरङ (कटहरी) मा तरकारी, फलफूल थोक तथा हाट बजार निर्माण भएको । रुपन्देही (बुटवल) को कृषि थोक वजार स्तरोन्नति गरिएको । झापाको दमकमा पशुपन्छी हाटबजारको निर्माण सम्पन्न भएको र धनुषा जिल्लाको महेन्द्रनगरमा पशुपन्छी हाटबजार निर्माणको भएको ।
- उत्पादित वस्तुहरूको भण्डारण क्षमता अभिवृद्धि गरि बजार स्थायित्वका लागि प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तर्गत २ जिल्लाहरूमा र साना तथा मझौला कृषक आयस्तर आयोजना वाट ६ जिल्लाहरूमा गरी कुल ३५ हजार मे.ट. भण्डारण क्षमता वढ्ने गरि ८ नयाँ शीत भण्डार गृह निर्माण भइरहेको र थप १ लाख १० हजार मे.ट. भण्डारण क्षमता वृद्धिका लागि ११ शीत भण्डार गृह निर्माणका लागि छनौट गरिएको ।
- प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत् यो अवधिमा ३३ कस्टम हायरिंग सेन्टर, १७ पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर ३७ माछा पोखरी निर्माण, ३ हाइटेक र ३० सेमी हाइटेक ग्रीन हाउस निर्माण, रष्टिक स्टोर २ र प्रशोधन उद्योग २ निर्माण भएको।
- ६ माटो तथा वाली संरक्षण मिनी ल्याव, ४ जैविक विषादी उत्पादन कारखाना, १३ हाइटेक फलफूल नर्सरी स्थापना गरिएको ।
- माटो परिक्षण मोवाइल भ्यान ४ र २ खाद्य परिक्षण मोवाइल भ्यान खरिद गरी संचालनमा ल्याइएको ।
- कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम अन्तर्गत खाद्यान्न, तरकारी र घाँसको १९२.६९ मे.ट., श्रोत वीउ उत्पादन भएको, गहुँमा 'वि. एल. ४३४१, 'मुसुरोमा खजुरा मुसुरो ४, मासमा रामपुर मास र खजुरा मास १,

मुङ्गमा प्रतिज्ञा, आलुमा खुमल विकास र काँक्रोमा भक्तपुर लोकल जातहरू उन्मोचन भएको। धानमा कालो चामल र चार हाईब्रिडहरू एरिज़ आइड़िया, श्रीराम खुस्बू ,यल. पि. एन. बि.आर र अल्ट्रा सुपर, लट्टेमा रामेछाप हरियो लट्टे, कागतिमा तेह्थुम स्थानिय, सुन्तलामा खोकु स्थानीय, स्क्वास फर्सी मा Super Squash Ball, तिते करेलामा CG ०१ र CG ०२, सिमीमा Long Green Bean र Semi Light Long Bean र तने बोडीमा Great wall-२ र Great wall-३ जातहरू पञ्जीकरण भएको।

- पशुपन्छीहरूमा लाग्ने रेविज, रानीखेत, पि.पि.आर., एच.एस.एण्ड बि.क्यू., स्वाइन फिबर, एच.एस. जस्ता महामारीजन्य संक्रामक रोगहरूको सम्भावित संक्रमणबाट कृषकहरूलाई हुने ठूलो आर्थिक क्षतिबाट जोगाउन तथा मानव स्वास्थ्य समेतको संरक्षण गर्न उल्लेखित रोगहरू विरुद्ध २ करोड ६८ लाख २४ हजार ९ सय डोज उत्पादन गरी ५९ लाख ९० हजार डोज खोप विभिन्न जिल्लामा आपूर्ति गरी पशुपन्छीमा प्रयोग गरी रोग रोकथाममा टेवा पुऱ्याइएको।
- विभिन्न पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाहरूबाट कूल ५१ हजार १ सय ७० गोटा नमुना परीक्षण गरी खोरेत, पि.पि.आर. रेविज, पि.पि.आर.एस, बर्ड फ्लु लगायतका रोग निदान गरिएको।
- मकवानपुर, कास्की, काठमाडौं र ललितपुर, मोरङ्ग तथा सुनसरी जिल्लामा देखापरेको बर्ड फ्लु रोग नियन्त्रण गरी संक्रमित परिसर निसंक्रमण गरिएको ।
- फ्लस सिजनमा दूध विदा **(Milk Holiday)** हुन नदिन दुग्ध विकास संस्थान अन्तरगतको विराटनगर धुलो दूध कारखानामा मेशिनरी उपकरण जडान तथा क्षमता बिस्तारको कार्य सम्पन्न भई दैनिक औषत १ लाख ३० हजार लिटर दूध प्रशोधन गरी धुलो दूध उत्पादन गरिएको ।
- राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम तर्फ विभिन्न फार्म केन्द्रहरू मार्फत १ लाख ४५ हजार फलफूल रुटस्टक विरुवा उत्पादन, १ लाख १९ हजार २ सय ३० गोटा फलफूल बिरुवा उत्पादन, ५ लाख ६ हजार १ सय ८९ गोटा फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण, ८ के.जी. वीयां आलु उत्पादन तथा बिक्री वितरण र ७३५ के.जी. तरकारी वीउ उत्पादन गरिएको।
- मत्स्य विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनबाट शुद्ध नश्लको मत्स्य विज (ह्यायाच्लिङ्ग १५ लाख, फिङ्गरलिङ्ग १०५.२२ हजार) उत्पादन तथा वितरण, ह्याच्लिङ्ग ३६४ लाख, फ्राई २०.५० लाख, फिङ्गरलिङ्ग ३५.९९ हजार, सौन्दर्य माछा १०.८१ हजार उत्पादन गरी कृषक उद्यमीहरूलाई वितरण गरिएको।
- खाद्यपोषण तथा प्रविधि कार्यक्रम तर्फ १११२ पटक बजार निरीक्षण गरी खाद्य वस्तुका ९६६ नमूना संकलन, खाद्य तथा दाना उद्योगको उत्पादन स्वच्छता सम्बन्धमा २१ मुद्दा दायर, ४ हजार ६ सय ५ खाद्य वस्तुका नमूनाहरूको प्रयोगशाला परीक्षण, क्षेत्रीय खाद्य क्वारेन्टाईन प्रयोगशालाहरूबाट आयात निर्यात प्रमाणिकरणको लागि खाद्य वस्तुका १५ हजार २ सय १६ नमूना जाँच परीक्षण भएको, २ सय २० जना सम्भाब्य उद्यमी/ व्यवसायीहरूलाई खाद्य प्रशोधनसम्बन्धी तालिम दिएको, खाद्य स्वच्छता, तथा गुणस्तर एवम **SPS** लगायत अन्य स्वरोजगार मुलक तालिम १६६७ सम्भाब्य उद्यमी तथा व्यवसायीहरूलाई प्रदान गरिएको, खाद्य प्रविधि विकासका लागि विभिन्न स्तरमा ४ ट्रायल परीक्षण तथा अध्ययन गरिएको, सञ्चालित कार्यक्रमबाट उपभोक्ता वर्गमा खाद्य स्वच्छता र पोषणको ज्ञान विस्तार भएको, ६ पटक होटल स्तरिकरण लोगो वितरण गरिएको।
- प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादि ब्यवस्थापन कार्यक्रमबाट अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा **Fall Armyworm / Invasive Species** विषयक गोष्ठी सम्पन्न, विशेषगरी मकै लगायत अन्य खाद्यान्न तथा तरकारी

वालीहरूमा व्यापक रुपमा क्षती पुऱ्याउने आक्रामक सिपाही कीरा (**Fall Armyworm**) बारे सचेतनाका लागि नेपाली रेडियो नेटवर्क मार्फत देशका १०० भन्दा बढी एफ.एम. रेडियोहरूबाट सचेतना कार्यक्रम प्रसारण गरिएको। फागुन ६ गते देखि १२ गते सम्म सप्ताहव्यापी रुपमा विभिन्न कार्यक्रम सहित "विषादी प्रयोग मुक्त सप्ताह २०७५" काभ्रेको बनेपामा सम्पन्न, राष्ट्रिय स्तरमा राष्ट्रिय बाली संरक्षण सगंठन **NPPO** गोष्ठी सम्पन्न ।

- बाली विकास तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत कृषि विकास फार्म चन्द्रडाँगीमा ५६ मे. टन धानको बीउ उत्त्पादन भएको, ७ हे. मा मकै, ७ हे. मा गहुँ र १० हे. मा धान स्रोत बीउ उत्पादन कार्य सञ्चालन भएको।तोरी ४८० के.जी. र मुसुरो ११०० के.जी. स्रोत बीउ हार्भेष्ट गरिसकिएको।कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुरमा १ हे. मा मकै, गहुँ ११.५ हे. मुङ्ग/मास १ हे. मा बीउ उत्पादन कार्य सञ्चालन भएको, ६२.५ मे. टन धानको बीउ उत्त्पादन भएको, १५ मे.टन गहुँ बीउ बिक्री गरिएको ।
- कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र र नेपाल कृषि प्रसार समितिको संयुक्त आयोजनामा आश्विन ४ देखि ७ सम्म आयोजना गरिएको **International Conference on Doubling the Farmers' Income of SAARC Countries** बाट सार्क देशहरूले किसानको आय बृद्धि गर्न अपनाएका रणनीतिहरूको विश्लेषण भई नयाँ रणनितिको पहिचान गर्न सहज भएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान तथा विकास कोषको अनुदान सहयोगबाट सञ्चालित ७४ आयोजनाहरू मार्फत् तालिम, अध्ययन भ्रमण, उन्नत बीउ कीट, प्रविधि प्रदर्शन लगाएतका कृषि प्रसार कार्यक्रमबाट कृषकहरू लाभान्वित भएका, कृषि/पशु विज्ञान विषयमा स्नातकोत्तर अध्ययनरत ३५ जना विद्यार्थीहरूले शोधकार्यका लागि अनुदान प्राप्त गरेका।
- साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्धि आयोजना अन्तर्गत मागमा आधारित उच्च मूल्य जाने वस्तुमा ६,७७२.७३ हेक्टर थप क्षेत्रफल विस्तार, उच्च मूल्य वाली उत्पादन — ५४,१७८.२९ टन, आम्दानी वृद्धि - समूह, सहकारीका सदस्यः रू. ७८,६५४ प्रति घरपरिवार र कृषि उद्यमी, व्यवसायी रू. ११,६५,५८४ प्रति घरपरिवार, लाभान्वित मध्ये ५८ प्रतिशत महिला लाभान्वित, १,६७,२७५ मौरी घार वितरण, ४०३५ हे क्षेत्रफल सिञ्चित, ४२३ पावर टेलर, २८९४५ प्लाष्टिक क्रेट, २,११७ स्प्रेयर टंकी, ३,०८१ हजारी, ४,७१३ प्लाष्टिक हाउस निर्माण, ल्याब ७, प्रशोधन भवन ८२ वटा, ९८०५ मे टनको गोदाम घर, १२,६२५ मे टनको १० शीत गृह र १२१ संकलन केन्द्र निर्माणाधिन रहेका।
- बागवानी विकास कार्यक्रमबाट फलफूल बगैंचा स्याहार संभार -२१०.५ हेक्टर , फलफूल बिरुवा उत्पादन- ३,६०,५२४, फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण-२,२५,८७०, आलङ्कारिक बिरुवा उत्पादन तथा बिक्री-५६,८६२, फलफूल रुटस्टक उत्पादन- ६,०९,४००, तरकारी वीउ उत्पादन - १,६३४.३४ के.जी., आलु विउ उत्पादन-२१.४२ मे. टन, तरकारी बेर्ना बिक्रि बितरण-२२,२२६.५ हजार।
- आलु तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम मार्फत विभिन्न तरकारी वालीको ६२० के.जी. मुल तथा उन्नत वीउ उत्पादन, फर्म/केन्द्रहरूबाट ७७५ के.जी. बिभिन्न तरकारीका उन्नत वीउहरू बिक्री

बितरण गरिएको। २२ लाख ३ हजार विभिन्न हिउदे तरकारीको विरुवा, १,५६० मे.टन विभिन्न ताजा तरकारी विक्रि वितरण गरिएको। १३.८६ मे.टन वीउ आलु , १८ के.जी. टि.पि.एस., १,२७२ के.जी. कन्दमुल प्रसारण सामाग्री तथा १,००४ के.जी. ताजा कन्दमुल उत्पादन भई बिक्री बितरण भएको। नेचुरल भेन्टीलेटेड ग्लास हाउस २० र एग्रि नेट हाउस १० निर्माण भएको।

- मत्स्य विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनबाट मत्स्यपालन क्षेत्रफलमा ०.६० प्रतिशतले वृद्धि भएको (९९३४ हे.वाट १०,१९३.८ हे. पुगेको) ।मत्स्य उत्पादनमा ७.७९ प्रतिशतले वृद्धि भई (७७,००० मे.टन वाट ८३,००० मे.टन पुगेको)
- बाली संरक्षण कार्यक्रमबाट **RBPR** प्रयोगशाला मार्फत १,८२४ तरकारी तथा फलफूलका नमुना परीक्षण गरिएको, हाल सम्म ६,८५५ विरुवा स्वस्थता प्रमाणपत्र तथा ३२,९११ आयात इजाजत प्रमाणपत्र जारी भई आयात निर्यात सहजिकरणमा सहयोग पुगेको । ट्राइकोड्रमा २०६ क्विन्टल, एन. पी. भी. २० लीटर, च्याउको बीउ,४००० बोटल ट्राइकोग्रमा ३ लाख र आइ. जे इन्टोमोप्याथोजेनिक नेमाटोड ४,५०० हजार उत्पादन गरी कृषकहरूमाझ वितरण।
- रानी जमरा कुलेरिया सिँचाइ आयोजना (कृषि) तर्फ गहुँको वीज बृद्धि १०० हेक्टरमा सञ्चालन भएको र त्यसबाट ३९५ मे. ट. वीउ उत्पादन भएको। तरकारीको ब्लक प्रदर्शन ६ हे. मा सञ्चालन गरिएको र जसबाट १२० मे. ट. ताजा तरकारी उत्पादन भएको।आलुको वीउ उत्पादन कार्यक्रम १० हे. मा संचालन गरिएको र त्यसबाट ७९ मे. ट. आलु वीउ उत्पादन भएको।धानको वीजवृद्धि १२० हेक्टरमा संचालन भएको ।फलफूलको ब्लक प्रदर्शन कार्यक्रम ४० हेक्टरमा सञ्चालन भई केरा, कागती, आँप, लिची आदिको क्षेत्र विस्तार भएको।
- प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अन्तर्गत ३०० हेक्टर नयाँ र ९५ हेक्टर पुराना पोखरी मर्मत तथा निर्माण सम्पन्न भएको । ३१४ प्लाष्टिक टनेल, ४३ आधुनिक नर्सरी, १६ सेमी हाइटेक ग्रिनहाउस निर्माण, ८५ हेक्टरमा आधुनिक जैतुन बगैंचा स्थापना, १,२४५ साना सिँचाइ आयोजना निर्माण, १५ सौर्य सिँचाइ आयोजना सम्पन्न, २० संकलन केन्द्र, २० कृषि उपज प्रशोधन तथा भण्डारण घर निर्माण, ३ सेलार स्टोर निर्माण, ४ रष्टिक स्टोर मर्मत सुधार, २ आलु चिप्स उद्योग स्थापना हुनुका साथै ९ ढुवानी साधन खरिद कार्य सम्पन्न, ४५ अलैंची सुकाउने आधुनिक भट्टी निर्माण सम्पन्न,, ४ माटो परिक्षण मोबाइल प्रयोगशाला भ्यान खरिद, २ कोल्डस्टोर निर्माणका लागि सम्झौता भई निर्माण कार्य शुरुवात भएको।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

कृषि विकासः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०११३	कृषि विकास मन्त्रालय	९०३३२	८३०४६	९२%
३१२०१२३	कृषि विभाग	७२४३३	४९९०७	६९%
३१२०१३३	क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालयहरू	८४४७३	७३११२	८७%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०२०३	कपास विकास समिति	१९०६१	१९०२२	१००%
३१२०२१३	चिया, कफि तथा अलैंची विकास बोर्ड	९८३९०	९७०६१	९९%
३१२०२२३	राष्ट्रिय किसान आयोग	४७११८	३६०११	७६%
३१२१०१३	कृषि अनुसन्धान तथा विकास कोष	१०७९०३	१०३५०१	९६%
३१२१०२३	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम	१३२६८९५	१०६६६१५	८०%
३१२१०३३	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम	४८०३७६२	४७३०३४२	९८%
३१२१०४३	साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्धि आयोजना	९४०३१४	५७७४२५	६१%
३१२१०५३	कृषि विकास आयोजना (जनकपुर)	२५२६४	२०८५०	८३%
३१२१०६३	रेशम खेती विकास कार्यक्रम	८२७९०	७५१७३	९१%
३१२१०७३	बागबानी विकास कार्यक्रम	२८८८४६	२३८२३१	८२%
३१२१०८३	आलु,तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम	२७५५१७	२४९२२८	९०%
३१२१०९३	बीउ प्रवर्द्धन तथा गुण नियन्त्रण कार्यक्रम	३४३४५	२९७७२	८७%
३१२११०३	मत्स्य विकास कार्यक्रम	१९२०१५	१७९७३८	९४%
३१२१११३	खाद्य पोषण तथा प्रविधि कार्यक्रम	२२४४२७	१७५२९१	७८%
३१२११२३	बाली संरक्षण कार्यक्रम	२२८११५	१५९८१५	७०%
३१२११३३	व्यवसायीक कीट विकास	५८२५६	५३२३४	९१%
३१२११४३	वाली बिकास कार्यक्रम	८३९८२	७८२९८	९३%
३१२११५३	कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र	४४३९३	४१६३२	९४%
३१२११६३	कृषि प्रसार तथा तालिम केन्द्र	१२६५२७	१०४८३४	८३%
३१२११७३	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम(कृषि)	६९८३२	५८८८६	८४%
३१२११८३	माटो परीक्षण तथा सुधार सेवा कार्यक्रम	७२२४१	५९९१२	८३%
३१२११९३	कृषि व्यावसाय प्रवर्धन तथा बजार विकास कार्यक्रम	११५६५७	८०६७४	७०%
३१२१२०३	सहकारी खेती, साना सिचांइ तथा मल बीउ ढुवानी कार्यक्रम	१५०६३१	१०५८२७	७०%
३१२१२२३	व्यावसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना	१७८०८२५	८७७११२	४९%
३१२१२४३	एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना	९६४४५	८४३०४	८७%
३१२१३६३	कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम	१९४६७७५	१८०२२३६	९३%
३१२१४३३	चीनी तथा उखु बिकास समिति	८१३१	६७७३	८३%
३१२१५३३	उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना	३४८१४७	२४३३६६	७०%
३१२१५६३	रानी जमरा कुलरिया सिचाई आयोजना—प्रणाली आधुनिकिकरण कृषि कार्यक्रम	३१५०९	२४५७२	७८%
३१२१५७३	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन तथा सूचना प्रणाली)	१२३९५४	९४९०६	७७%
३१२१५८३	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा आयोजना	१२३८६७५	११५५८३१	९३%
३१२१६०३	किसानका लागि उन्नत बीउ विजन कार्यक्रम	९५७७९९	७०१०५९	७३%
३१२१६२३	नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति (कृषि कार्यक्रम)	२३४०१	२१२५५	९१%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२१६३३	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	२०८२५९६	१४५३१६१	७०%
३१२१६४३	नेपाल कृषि बजार विकास कार्यक्रम	२३२६११	०	०%
३१२१६५३	नेपाल कृषि सेवा विकास कार्यक्रम	२६३४०९	०	०%
३१२८०२३	कृषि प्रसार कार्यक्रम	१५८७५३७	१२८५७३८	८१%
३१२८०५३	घर बगैचा कार्यक्रम	८७६६४	१३२३१	१५%
	जम्मा	**२०४७२९९७**	**१६३१०९८१**	**८०%**

पशुपन्छी विकासः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२७०११३	पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	१३४८७९	७१२६३	५३%
३२७०१२३	पशु सेवा विभाग	६९६०६	५२८७५	७६%
३२७०१३३	क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरू	६३१६०	५०११६	७९%
३२७०१४३	नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्	८६२७	६४६८	७५%
३२७१०१३	पशु स्वास्थ्य ,रोग अन्वेशण सेवा तथा क्वारेन्टाईन कार्यक्रम	६३३३८६	५३७६८३	८५%
३२७१०२३	लाइभस्टक सेक्टर इन्नोभेसन आयोजना	१७६००७	१२२४४	७%
३२७१०३३	पशु विकास सेवा कार्यक्रम	५५३८८२	४१८६८९	७६%
३२७१०४३	पशुसेवा तालीम तथा प्रसार कार्यक्रम	८१३१२	६५३००	८०%
३२७१०५३	पशु आहारा सेवा कार्यक्रम	४९२२२	४५९१८	९३%
३२७१०६३	पशुपन्छी बजार प्रवर्धन कार्यक्रम	१३७१८८	८९६६५	६५%
३२७१०७३	पशुपन्छी विकास फार्महरू	२२७०७९	२०४८३७	९०%
३२७१०८३	कृषि विकास योजना अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम	३४१०६८	३०४७१२	८९%
३२७१०९३	उच्च पहाडी कृषि व्यवसाय प्रवर्धन तथा जिविकोपार्जन सुधार आयोजना	२६५७९९	२१०११४	७९%
३२७११०३	राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड	६०४९२	५२३७२	८७%
३२७११२३	नेपाल एकीकृत व्यापार रणनीति	६२१४	३७९५	६१%
३२७११३३	बङ्गुर तथा कुखुरा पालन सहकारी कार्यक्रम	१५१०	१२१५	८०%
३२७८०१३	पशुसेवा प्रसार कार्यक्रम	१५७७७०१	१३०२२३३	८३%
	जम्मा	**४३८७१३२**	**३४२९४९९**	**७८%**

कृषि विकासः

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०११४	कृषि विकास मन्त्रालय	५२६५	४०४०	७७%
३१२०१२४	कृषि विभाग	६८७६४	३३६४३	४९%
३१२०१३४	क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालयहरू	६५८१	४८०९	७३%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०२१४	चिया, कफि तथा अलैंची विकास बोर्ड	१८५३०	१८५२८	१००%
३१२०२२४	राष्ट्रिय किसान आयोग	४७३९८	४५७८५	९७%
३१२१०१४	कृषि अनुसन्धान तथा विकास कोष	८४०	६९६	८३%
३१२१०४४	साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्धि आयोजना	१०००	९६१	९६%
३१२१०५४	कृषि विकास आयोजना (जनकपुर)	२०६०९५	१७६५४९	८६%
३१२१०६४	रेशम खेती विकास कार्यक्रम	३४४५९	२५८६८	७५%
३१२१०७४	बागबानी विकास कार्यक्रम	१३४०४९	१०५८४५	७९%
३१२१०८४	आलु,तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम	४४०७६	३८५६७	८८%
३१२१०९४	बीउ प्रवर्द्धन तथा गुण नियन्त्रण कार्यक्रम	७७५२	४६७३	६०%
३१२११०४	मत्स्य विकास कार्यक्रम	३३३१८	३२८१६	९८%
३१२१११४	खाद्य पोषण तथा प्रविधि कार्यक्रम	९७२९०	६४९२९	६७%
३१२११२४	बाली संरक्षण कार्यक्रम	२३५४३	२२५६६	९६%
३१२११३४	व्यवसायीक कीट विकास	७७०८	६६२९	८६%
३१२११४४	वाली बिकास कार्यक्रम	१९३२१	१८०३७	९३%
३१२११५४	कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र	११३८३	८१४	७%
३१२११६४	कृषि प्रसार तथा तालिम केन्द्र	२७६०६	२६८२८	९७%
३१२११७४	समुदाय व्यवस्थित सिंचित कृषि क्षेत्र कार्यक्रम(कृषि)	८२००	०	०%
३१२११८४	माटो परीक्षण तथा सुधार सेवा कार्यक्रम	१०१५२	८९१३	८८%
३१२११९४	कृषि व्यावसाय प्रवर्धन तथा बजार विकास कार्यक्रम	७६९८	६०१०	७८%
३१२१२०४	सहकारी खेती, साना सिचांइ तथा मल बीउ ढुवानी कार्यक्रम	१०४२	१४२	१४%
३१२१२२४	व्यावसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना	६८३०००	३८६६७०	५७%
३१२१२४४	एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना	२५६४५	२३९८३	९४%
३१२१३६४	कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम	४८९६३१	४४८५६७	९२%
३१२१४३४	चीनी तथा उखु बिकास समिति	१०९६	१०८७	९९%
३१२१५३४	उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना	३७२१	१३९१	३७%
३१२१५६४	रानी जमरा कुलरिया सिचाई आयोजना—प्रणाली आधुनिकिकरण कृषि कार्यक्रम	९००	९००	१००%
३१२१५७४	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन तथा सूचना प्रणाली)	१०४४५०	७७८१९	७५%
३१२१५८४	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा आयोजना	२८६४३९	२४६४७१	८६%
३१२१६०४	किसानका लागि उन्नत बीउ विजन कार्यक्रम	१३८६७५	९३७७४	६८%
३१२१६३४	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	९४९४९४	८१५५२५	८६%
३१२१६४४	नेपाल कृषि बजार विकास कार्यक्रम	९९४	०	०%
३१२१६५४	नेपाल कृषि सेवा विकास कार्यक्रम	१२२०	०	०%
३१२८०२४	कृषि प्रसार कार्यक्रम	२९३९०७	२१७०५७	७४%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
	जम्मा	**३८०१२४२**	**२९६०८९२**	**७८%**

पशुपन्छी विकासः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२७०११४	पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	२०७२०	१७६८७	८५%
३२७०१२४	पशु सेवा विभाग	१७२०३१	१२२८६३	७१%
३२७०१३४	क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरू	३०५१४	२२०२२	७२%
३२७०१४४	नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्	८०४	८०३	१००%
३२७१०१४	पशु स्वास्थ्य ,रोग अन्वेशण सेवा तथा क्वारेन्टाईन कार्यक्रम	८७६१९७	७१४४५४	८२%
३२७१०२४	लाइभस्टक सेक्टर इन्नोभेसन आयोजना	२३००५१	४५७२०	२०%
३२७१०३४	पशु विकास सेवा कार्यक्रम	१५७१८९	१३००४२	८३%
३२७१०४४	पशुसेवा तालीम तथा प्रसार कार्यक्रम	३३१०४	३२२१९	९७%
३२७१०५४	पशु आहारा सेवा कार्यक्रम	१५४५२	१५२९७	९९%
३२७१०६४	पशुपन्छी बजार प्रवर्धन कार्यक्रम	२२६८	२०२८	८९%
३२७१०७४	पशुपन्छी विकास फार्महरू	६६०८८	६२९३५	९५%
३२७१०९४	उच्च पहाडी कृषि व्यवसाय प्रवर्धन तथा जिविकोपार्जन सुधार आयोजना	१३३१२९	९३९००	७१%
३२७११०४	राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड	१८३६	१४८३	८१%
३२७११२४	नेपाल एकीकृत व्यापार रणनीति	१४६७	११४०	७८%
३२७८०१४	पशुसेवा प्रसार कार्यक्रम	६७५८	६७५८	१००%
	जम्मा	**१७४७६०८**	**१२६९३५१**	**७३%**

१०.आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०११३	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	१६१२८९	८४८०६	५३%
३१२०१२३	कृषि विभाग	७५३७४२	१४१८३३	१९%
३१२०२०३	कपास विकास समिति	२२१००	१६३२४	७४%
३१२०२१३	राष्ट्रिय चिया, कफी तथा अलैंची विकास बोर्ड	८४६००	५०८१६	६०%
३१२०२२३	राष्ट्रिय किसान आयोग	५५२००	३३९६६	६२%
३१२०२३३	पशु सेवा विभाग	७६५१५३	३९६२८२	५२%
३१२०२५३	नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्	७५००	४७४९	६३%
३१२१०२३	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम	१२९६२४३	१०३२९४०	८०%
३१२१०३३	विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम	६०००२००	५९८०१०६	१००%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२१०४३	साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्धि आयोजना	४२५०७३	३०८०३	७%
३१२१०७३	राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम	२२१५७०	७९२४७	३६%
३१२१०८३	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम	२८८२००	५०१९५	१७%
३१२१०९३	बीउ प्रवर्द्धन तथा गुण नियन्त्रण कार्यक्रम	२५२६५	१६०२८	६३%
३१२११०३	मत्स्य विकास कार्यक्रम	७६९००	५२५२१	६८%
३१२१११३	खाद्य पोषण तथा प्रविधि कार्यक्रम	३४८५००	१५६५७४	४५%
३१२११२३	प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादि ब्यवस्थापन कार्यक्रम	९३९००	५१७४०	५५%
३१२११३३	व्यवसायीक कीट विकास कार्यक्रम	४८१७५	३१४९४	६५%
३१२११४३	वाली बिकास तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	५१०००	२४५३०	४८%
३१२११५३	कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम	१५९१००	६७४४७	४२%
३१२११८३	केन्द्रिय कृषि प्रयोगशाला कार्यक्रम	३९०००	१४६०५	३७%
३१२११९३	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्धन कार्यक्रम	४५३१३५	३८५०६	८%
३१२१२२३	व्यावसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना	१८७००	१६३०६	८७%
३१२१२४३	एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना	१३७००	६६९५	४९%
३१२१३६३	कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम	१९८६७००	१२४४१०४	६३%
३१२१३९३	कृषि ज्ञान केन्द्र	०	०	#DIV/0!
३१२१४३३	चीनी तथा उखु बिकास समिति	८३००	६००८	७२%
३१२१५३३	उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना	८५७००	४६४३५	५४%
३१२१५६३	रानी जमरा कुलरिया सिचाई आयोजना—प्रणाली आधुनिकिकरण कृषि कार्यक्रम	१५३४००	१६७०१	११%
३१२१५७३	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन तथा सूचना प्रणाली)	७१०००	३२९०७	४६%
३१२१६०३	किसानका लागि उन्नत बीउ विजन कार्यक्रम	३९४५००	१६६१२४	४२%
३१२१६३३	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	२९८०५००	७४६६२५	२५%
३१२१६४३	नेपाल कृषि बजार विकास कार्यक्रम	२०६५००	०	०%
३१२१६५३	नेपाल कृषि सेवा विकास कार्यक्रम	८८०००	०	०%
३१२१६६३	पशु स्वास्थ्य ,रोग अन्वेशण सेवा तथा क्वारेन्टाईन कार्यक्रम	३७१६००	२२२३७१	६०%
३१२१६७३	लाइभस्टक सेक्टर इन्नोभेसन आयोजना	३५२४००	५८१६१	१७%
३१२१६८३	पशुपन्छी स्रोत ब्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	४५६३००	२३२३६८	५१%
३१२१७०३	पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण ब्यवस्थापन कार्यक्रम	४१२००	२१२१५	५१%
३१२१७४३	उच्च पहाडी कृषि व्यवसाय प्रवर्धन तथा जिविकोपार्जन सुधार आयोजना	८४२७	२४५७	२९%
३१२१७५३	राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड	४५२००	३१५५६	७०%
३१२१७६३	नेपाल एकीकृत व्यापार रणनीति	२६००	१९५	८%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२१७७३	बङ्गुर तथा कुखुरा पालन सहकारी कार्यक्रम	१८००	२०२	११%
३१२१९८३	खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजना	२२८६००	१४२१	१%
३१२१९९३	कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम	१७१६००	१०८८३	६%
३१२८०२३	कृषि प्रसार कार्यक्रम	१४७६	०	०%
	जम्मा	**१९०६४०४८**	**११२१८२४६**	**५९%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०११४	कृषि, भूमि व्यवस्था तथा सहकारी मन्त्रालय	३१२९	९४४	३०%
३१२०१२४	कृषि विभाग	४८२७०	७३५६	१५%
३१२०२१४	राष्ट्रिय चिया, कफी तथा अलैंची विकास बोर्ड	६४००	३२६७	५१%
३१२०२२४	राष्ट्रिय किसान आयोग	१६००	११५२	७२%
३१२०२३४	पशु सेवा विभाग	५५९००	९४३९	१७%
३१२०२५४	नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्	५००	३५	७%
३१२१०२४	कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रम	१४३०००	२९४२०	२१%
३१२१०७४	राष्ट्रिय फलफूल विकास कार्यक्रम	२४३४४	३६०९	१५%
३१२१०८४	राष्ट्रिय आलु, तरकारी तथा मसला विकास कार्यक्रम	१०३००	५३१७	५२%
३१२१०९४	बीउ प्रवर्द्धन तथा गुण नियन्त्रण कार्यक्रम	६२००	५०८४	८२%
३१२११०४	मत्स्य विकास कार्यक्रम	१७०००	१०४२४	६१%
३१२१११४	खाद्य पोषण तथा प्रविधि कार्यक्रम	९३८००	४०७६०	४३%
३१२११२४	प्लान्ट क्वारेन्टाइन तथा विषादि व्यवस्थापन कार्यक्रम	५८००	४५११	७८%
३१२११३४	व्यवसायीक कीट विकास कार्यक्रम	६५५०	३९०२	६०%
३१२११४४	वाली बिकास तथा जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	४००	२३८	६०%
३१२११५४	कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण कार्यक्रम	१८००	९५६	५३%
३१२११८४	केन्द्रिय कृषि प्रयोगशाला कार्यक्रम	४७००	०	०%
३१२११९४	कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्धन कार्यक्रम	२३०३०५	३०६९४	१३%
३१२१२२४	व्यावसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना	९८०००	९७०९९	९९%
३१२१३६४	कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम	३९११००	१२६०५३	३२%
३१२१४३४	चीनी तथा उखु बिकास समिति	३००	१००	३३%
३१२१५६४	रानी जमरा कुलरिया सिचाई आयोजना—प्रणाली आधुनिकिकरण कृषि कार्यक्रम	१७७००	५००	३%
३१२१५७४	जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (कृषि व्यवस्थापन तथा सूचना प्रणाली)	२१५००	९८८	५%
३१२१६०४	किसानका लागि उन्नत बीउ विजन कार्यक्रम	३००	२७०	९०%
३१२१६३४	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना	२४९९००	३४१४३	१४%
३१२१६४४	नेपाल कृषि बजार विकास कार्यक्रम	१४००	०	०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२१६६४	पशु स्वास्थ्य ,रोग अन्वेशण सेवा तथा क्वारेन्टाईन कार्यक्रम	२००७००	६७०८५	३३%
३१२१६७४	लाइभस्टक सेक्टर इन्नोभेसन आयोजना	७८८३००	१४९७०	२%
३१२१६८४	पशुपन्छी स्रोत ब्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१३०५००	२९६९८	२३%
३१२१७०४	पशु आहारा तथा लाइभस्टक गुण ब्यवस्थापन कार्यक्रम	२८१००	५६०९	२०%
३१२१७५४	राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड	२००	१७२	८६%
३१२१९८४	खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजना	६९६००	०	०%
३१२१९९४	कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम	७७०००	१७३०	२%
	जम्मा	**२७३४५९८**	**५३५५२५**	२०%

◆ ◆ ◆

खानेपानी मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि :

खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाले मानव जीवनमा पार्ने बहुआयामिक प्रभावका कारणले यस सेवालाई नेपालको संविधानले मौलिक हकको रूपमा व्यवस्था गरेको छ । साथै, अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा समेत दिगो विकास लक्ष्यले खानेपानी तथा सरसफाइसम्बन्धी स्पष्ट लक्ष्यहरू निर्धारत गरेको छ । नेपालमा व्यवस्थित खानेपानी प्रणालीको शुरूवात वि.सं. १९५१ मा वीरधाराबाट शुरु भएको हो । हालसम्म आइपुग्दा करिव ४१,००० खानेपानी प्रणालीहरूको निर्माण भई ८८ प्रतिशत जनसंख्यालाई आधारभूतस्तरको र २० प्रतिशत जनसंख्यालाई उच्च तथा मध्यम स्तरको खानेपानी सेवामा पहुँच पुगिसकेको छ । सरसफाइ तर्फ हालका वर्षहरूमा उल्लेख्य प्रगति भई ९९ प्रतिशत घरधुरीहरूले आधारभूतस्तरको सरसफाइ सेवा उपयोग गरिरहेका छन् ।

२. दीर्घकालीन सोचः

सुरक्षित, सर्वसुलभ र दिगो खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाको माध्यमबाट समृद्ध समाज तथा प्रदुषणमुक्त वातावरण निर्माणमा टेवा पुऱ्याउने ।

३. उद्देश्यः

- पर्याप्त, सुरक्षित र सर्वसुलभ पहुँच हुनेगरी आगामी पाँच वर्षभित्र सबै नागरिकलाई आधारभूतस्तरको खानेपानी र ४० प्रतिशत नागरिकलाई उच्च / मध्यमस्तरको खानेपानी सेवा उपलव्ध गराउने,
- आगामी पाँच वर्षभित्र सबै नागरिकलाई आधारभूतस्तरको सरसफाइ सेवा र २० प्रतिशत नागरिकलाई सुधारिएको सरसफाइ सेवा उपलव्ध गराउने,
- जलवायू परिवर्तन अनुकूल तथा विपद् व्यवस्थापनमैत्री खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा सुनिश्चित गर्ने।

४. रणनीतिः

- आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाइ सेवाबाट वञ्चित रहेका समुदायहरूको सहभागितामा खानेपानी तथा सरसफाइ सेवा पुऱ्याउने,
- निर्माणाधीन आयोजनाहरूको निर्माण सम्पन्न तथा सेवा सञ्चालनमा समस्या भएका आयोजनाहरूको उचित मर्मत सम्भार, पुनर्स्थापना तथा समय सापेक्ष सेवास्तर अभिवृद्धि गर्दै जाने,
- उच्च तथा मध्यमस्तरको खानेपानी सेवा विस्तारको लागि मागको आधारमा सहलगानी, लागत साझेदारी, लागत उठ्तीको सिद्धान्तअनुरुप खानेपानी आयोजनाहरू सञ्चालन गर्ने,
- फोहोर पानीको उत्सर्जन कम गर्ने र उत्पादित फोहोरपानीको व्यवस्थापन गरी लाभ प्राप्त गर्ने,
- मानवजन्य फोहोरपानी प्रशोधन सहित व्यवस्थापन तथा दिसाजन्य लेदो व्यवस्थापन गर्दै नदी नाला, जलाशय, जलाधार तथा ताल तलैयाहरूको पर्यावरणीय स्वच्छता तथा सौन्दर्यता कायम गर्ने,

- जलवायु अनुकुलन, विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरूमा प्राथमिकता दिई दिगोपना कायम गर्ने,
- खानेपानीका स्रोतहरू तथा जलाधार क्षेत्रहरूको पहिचान र संरक्षण, भूमिगत पानीको पुनर्भरण तथा जलस्रोतको बहुउपयोग, एकीकृत उपयोग तथा पुनरुपयोगलाई प्रोत्साहन र प्रवर्धन गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्ः

- खानेपानी र सरसफाइसम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड,
- राष्ट्रियस्तरका ठूला खानेपानी आयोजना र अन्तर प्रदेश खानेपानी आयोजना,
- राष्ट्रियस्तरका प्रशोधनसहितका बृहत् ढल र अन्तर प्रदेश ढल प्रशोधनसहितका आयोजनाहरूको पहिचान, निर्माण र नियमन,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा, सिभिल इन्जिनियरिङ्ग समूहको स्यानिटरी उपसमूहको सञ्चालन ।

६. आ.व. २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१२८	तीन वर्षभित्र सबै नागरिकलाई आधारभूत खानेपानी पूर्वाधारमा पहुँच सुनिश्चित गर्ने।	• ८८% जनसंख्याको आधारभुत खानेपानी सेवामा पहुँच पुगेको। • तेस्रो साना सहरी खानेपानी आयोजनाका २० नगर आयोजनाहरू मध्ये १२ निर्माणको चरणमा रहेको, ४ नगर आयोजनाहरू - सखुवा महेन्द्रनगर (धनुषा), मिर्चैया (सिरहा), बबियाचौर (सुर्खेत), चन्द्रौटा (कपिलवस्तु) को निर्माण सम्पन्न भई सञ्चालन तथा मर्मत चरणमा प्रवेश गरेको, ३ नगर आयोजना टिकापुर (कैलाली), चाराली (झापा), महेन्द्रनगर (सुनसरी) सञ्चालन तथा मर्मत चरण सम्पन्न भई मर्मत तथा सम्भार चरणमा रहेको र १ नगर आयोजना - खलङ्गा सितलपाटी (सल्यान) मर्मत तथा सम्भार चरण पूरा गरेको। • क्रमागत रहेका ३९ सहलगानीमा आधारित खानेपानी आयोजनाहरू मध्ये यस आ व को हाल सम्मको अवधिमा ६ आयोजना सम्पन्न भई १ लाख ६८ हजार ६ सय २ जनसंख्या लाभान्वित भएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		• सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ (क्षेत्रगत) आयोजनाका २० नँया सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना कार्यान्वयन गर्न १० आयोजनाको विस्तृत सर्भेक्षण, DPR तयारी भइरहेको र ६ आयोजनाको ठेक्का सूचना प्रकाशन भएको। • ४४ जिल्लामा सञ्चालित १७७ क्रमागत आयोजनाहरू निर्माण कार्य सुचारु भएको। • जलवायु अनुकुलित वृहत खानेपानी आयोजना अन्तर्गत १० आयोजनाहरूमा निर्माण कार्य सुचारु रहेको ।१० मध्ये ३ (यासोक, पकरवास, पाल्पा-तानसेन बृहत पम्पिङ) आयोजनाहरू निर्माणको अन्तिम चरणमा। • खानेपानी गुणस्तर सुधार तथा सेवा नियमन शाखा अन्तर्गत २८ खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरूमा निर्माण कार्य सुचारु रहेको। यस आर्थिक वर्षमा २८ मध्ये १५ आयोजनाहरूको निर्माण कार्य सम्पन्न भई ६८३९९ जनसंख्या लाभान्वित हुने।
१२८	खानेपानी स्रोत संरक्षण गरी सहरी क्षेत्रमा खानेपानी उपलब्ध गराउन विशेष जलाधार क्षेत्र तोकी संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।	• काठमाण्डौं उपत्यकाका ४ स्थानहरू — बोडे, सुन्दरीजल, विष्णुमती र फर्पिङमा खानेपानीको श्रोतको संरक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको ।
१३१	मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको प्रथम चरणको कामलाई यथाशीघ्र सम्पन्न गरी काठमाडौं उपत्यकामा खानेपानी वितरण कार्य शुरु गर्ने ।	**<u>मेलम्ची खानेपानी:</u>** • २० कि.मी. इन्भर्ट लाइनिङ्ग र फाइनल सपोर्ट मध्ये १८.३ कि.मि सम्पन्न । समग्रमा २४.९६४ कि मी Invert Lining कार्य र २५.३५ कि. मी. Final Support कार्य सम्पन्न भएको । • पानी प्रशोधन केन्द्र भाग – २ को फागुन महिनासम्ममा ५,०७१ घ.मी. RCC भएको । २२० घ.मी PCC गरिएको र ३७५ घ.मी.ढुंगाको काम भएको। • हेडवर्क्स डाइभर्सन टनेलको इनलेट तथा आउटफलमा गेट जडान गरिएको । • १ भ्यान्टिलेशन साफ्ट ड्रिल गर्ने कार्य सम्पन्न भएको। • हाल ठेकेदार कम्पनीको कारण देखापरेको गतिरोधले निर्माण कार्य अवरुद्ध रहेको । साथै, निर्माण कार्य

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		सुचारु गर्न पहल भइरहेको । **<u>आयोजना कार्यान्वयन निर्देशानालयः</u>** • २.७५ कि.मि. मुख्य प्रशारण पाइप लाइन जडान (थोक वितरण प्रणाली) कार्य सम्पन्न भएको। • पानीपोखरी निर्माण कार्य ९ वटाको ९५ प्रतिशत भन्दा वढी सम्पन्न भएको । साथै, बाँकी १ पानीपोखरीको निर्माण कार्य शुरु भएको । • वितरण प्रणाली निर्माण कार्य (धारा जडान समेत) तर्फ ९८.५३ कि.मि. सम्पन्न।
१३१	मेलम्ची दोस्रो चरणको आयोजनाको प्रारम्भ गर्नुका साथै खानेपानीको वैकल्पिक स्रोत व्यवस्थापन र एकीकरण बजेट विनियोजन ।	• मेलम्ची दोस्रो चरणको विस्तृत डिजाइन प्रतिवेदनको लागि EIA भइरहेको र डिजाइन प्रतिवेदनमा छलफल भइरहेको। • मुख्य प्रवेश मार्ग निर्माणका लागि जग्गा प्राप्ति र मुआब्जा वितरणको लागि समिति गठन गरिएको । • मुख्य प्रवेश मार्ग निर्माणको लागि निर्माण व्यवसायी परिचालन भएको।
१३२	तराई मधेशमा आर्सनिकबाट सुरक्षित खानेपानी कार्यक्रमको लागि बजेट व्यवस्था ।	• तराई मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम प्रदेशमा हस्तान्तरण भइसकेको। संघीयस्तरबाट पनि गुणस्तर सुधारका कार्यक्रमहरू सुचारु रहेको।
१३३	ठूला नदीहरूमा नमूना खानेपानी आयोजना सञ्चालनमा गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिने ।	• कर्णाली, कोशी, नारायणी, पश्चिम राप्ती ,भेरी बबइ , कन्काई समेत ८ थोक वितरण प्रणालीका आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भएको। • महादेवखोला जलाशययुक्त खानेपानी आयोजनाको विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयारी तथा अन्य ५ जलाशययुक्त खानेपानी आयोजना को सम्भाव्यता अध्ययन सम्पन्न भएको।
१३४	आगामी तीन वर्ष भित्र सबै नेपालीलाई आधारभूत सरसफाइको पहुँच सुनिश्चित गर्न आर्थिक वर्ष २०७५/७६ लाई राष्ट्रिय सरसफाइ अभियान बर्षको रुपमा मनाइने।सबै घरमा शौचालय निर्माण गरी	• यस अवधिमा थप २४ गाउँपालिका, २२ नगरपालिका तथा ३ जिल्ला (रुपन्देही, झापा, रौतहट र धादिङ्) गरी हालसम्म कुल ४३६ गाउँपालिका, २४९ न.पा., ६४ जिल्ला र ३ प्रदेशहरू खुला दिसा मुक्त क्षेत्र घोषणा भएका छन। यससँगै आधारभूतस्तरको सरसफाइमा ९९ प्रतिशत जनसंख्याको पँहुच पुगेको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	नेपाललाई खुला दिशामुक्त राष्ट्र घोषणा गरिने ।खुला दिशामुक्त क्षेत्रमा स्थानीय तहको सहकार्यमा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।	• वातावरणीय सरसफाई कार्यक्रम स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएको। पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम सञ्चालनमा स्थानीय तहलाई आवश्यक सहयोग तथा समन्वय भइरहेको ।
१३५	सहरी क्षेत्र, राजमार्ग आसपास र सार्वजिनक स्थानहरूमा सुविधा सम्पन्न स्मार्ट शौचालयहरू निर्माण गरिने ।	• देशका विभिन्न १५ स्थानहरूमा स्मार्ट शौचालय निर्माणको लागि स्थान छनौट भइरहेको। पानीपोखरी र स्वयम्भूमा २ स्मार्ट शौचालय निर्माणधीन।

७. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा यस मन्त्रालयबाट सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरू:

- देशैभर सञ्चालित क्रमागत उच्च प्रविधियुक्त खानेपानी आयोजनाहरूको निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिई २३० योजना सम्पन्न गरी ३,०३,४५५ जनसंख्या लाभान्वित ।
- ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ तर्फ नवौं समुहका २६ आयोजना तथा दशौं समुहका १४८ आयोजनाहरू भौतिक रुपमा सम्पन्न भै ९८,७९० जनसंख्या आधारभुत खानेपानी तथा सरसफाइबाट लाभान्वित भएका।
- २२ खानेपानी गुणस्तर आयोजनाहरू सम्पन्न गरी थप १,१०,९४६ जनसंख्या सुरक्षित खानेपानीबाट लाभान्वित भएका।
- ४ सहलगानी खानेपानी आयोजनाहरूको निर्माण सम्पन्न भई १,०१,७१५ जनसंख्या उच्चस्तरको खानेपानी सेवाबाट लाभान्वित ।
- तेस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरूमा निर्माणाधीन १९ मध्ये ४ आयोजनाहरू (टिकापुर, सल्यान, महेन्द्रनगर सुनसरी र चारआली खानेपानी आयोजना) सम्पन्न भइ ७८,५८६ जनसंख्या लाभान्वित र बाँकी आयोजनाहरू निर्माण चरणमा रहेको।
- निर्माण सम्पन्न भइ विभिन्न कारणले सेवा अवरुद्ध रहेका १,३२५ ओटा खानेपानी आयोजना प्रणालीको मर्मत सुधार गरी ३,२९,१५८ जनसंख्या लाभान्वित।

८. चालु आर्थिक वर्ष २०७५/७६ फाल्गुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरु:

- चालु आर्थिक वर्षको हालसम्मको अवधिमा मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको निर्माणाधीन सुरुङको भुई ढलान कार्य (Invert Lining) २१.३६४ किलोमिटर भुई ढलान कार्य सम्पन्न भई समग्रमा २४.९६४ कि. मी. Invert Lining कार्य सम्पन्न भएकोछ भने यस आर्थिक वर्षको हालसम्मको अवधिमा २५.३५ कि मी Final Support कार्य सम्पन्न भएकोछ।साथै, हेडवर्क्स डाइभर्सन टनेलको इनलेट तथा आउटफलमा गेट जडान गरिएको, वैकल्पिक डाइभर्सन पाइप लाइन तथा अन्य संरचना निर्माण गरिएको, नदि नियन्त्रणको कार्य गरिएको, पहुँच मार्गको नियमित मर्मत गरिनुका साथै १ भ्यान्टिलेशन

साफ्ट ड्रिल गर्ने कार्य सम्पन्न भएकोछ। हालसम्म पानी प्रशोधन केन्द्रभाग २ को ३० प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।

- शहरी तथा अर्धसहरी क्षेत्रमा गुणस्तरीय खानेपानी तथा आधारभूत सरसफाइको सुविधा पु-याउने उद्धेश्यले सञ्चालित तेस्रो साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना अन्तर्गत क्रमागत रहेका २० आयोजनाहरू मध्ये यस आ व को हालसम्मको अवधिमा २ आयोजनाहरू सम्पन्न भई १४,५४४ जनसंख्या लाभान्वित भएका । क्रमागत रहेका ३९ सहलगानीमा आधारित खानेपानी आयोजनाहरू मध्ये यस आर्थिक वर्षको हालसम्मको अवधिमा ६ आयोजना सम्पन्न भई १,६८,६०२ जनसंख्या लाभान्वित भएका ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा विनियोजित बजेट एवं खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१३०११३	खानेपानी तथा सरसफाइ मन्त्रालय	७००३७	४३६७६	६२%
३१३०१२३	खानेपानी तथा ढल निकास विभाग	८१४४७	५८४७६	७२%
३१३१०१३	राष्ट्रिय सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन आयोजना	१५५९०	१०७४०	६९%
३१३१०२३	खानेपानी सेवा नियमन तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम	१९३०	१७१५	८९%
३१३१०३३	डीप ट्युवेल आयोजना (मर्मत सूधार)	६१६	५८१	९४%
३१३१०४३	जनसाधन विकास कार्यक्रम	२७१७४	२४४०१	९०%
३१३१०६३	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	८८४३	५५५९	६३%
३१३१०७३	दोस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	२४६७३	१७०१६	६९%
३१३१०८३	तेस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	७०४७८	५०४८८	७२%
३१३१०९३	जलवायु परिवर्तन प्रभाव न्यूनिकरण तथा उपयुक्त प्रविधि प्रवर्धन कार्यक्रम	३७४४	१२९७	३५%
३१३११०३	ढल निर्माण तथा प्रशोधन कार्यक्रम	३१६०	३१०४	९८%
३१३१११३	खानेपानी तथा सरसफाइ सह-लगानी कार्यक्रम	२६१९७	१९६८५	७५%
३१३११२३	सुख्खा क्षेत्र खानेपानी आयोजना (रामेछाप वृहत, पकरवास, तिमाल र यासोक)	२२६३९	१५६७८	६९%
३१३११३३	तराई-मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम	१६२४	१४२४	८८%
३१३११४३	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	८०५०६	६४७१२	८०%
३१३११५३	ग्रामिण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष	१६१०२०	९५३७०	५९%
३१३११६३	वातावरणीय सरसफाइ आयोजना	२४१३४३	१३३७३२	५५%
३१३११७३	उच्च- प्रविधियुक्त केन्द्रीय खानेपानी कार्यक्रम	८२९३१४	७३९५५२	८९%
	जम्मा	**१६७०३३५**	**१२८७२०६**	**७७%**

पुँजीगत **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१३०११४	खानेपानी तथा सरसफाइ मन्त्रालय	३१४०६०	१६७१२६	५३%
३१३०१२४	खानेपानी तथा ढल निकास विभाग	१३१२५	५७८३	४४%
३१३१०१४	राष्ट्रिय सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन आयोजना	५६	५५	९८%
३१३१०२४	खानेपानी सेवा नियमन तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम	३८८६६०	३४६२७९	८९%
३१३१०३४	डीप ट्युवेल आयोजना (मर्मत सूधार)	२०९४५०	२००५७३	९६%
३१३१०४४	जनसाधन विकास कार्यक्रम	२०३४७	१६१०१	७९%
३१३१०६४	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	५३९९५०	४६१०४३	८५%
३१३१०७४	दोस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	२७७५००	१७५७४२	६३%
३१३१०८४	तेस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	१७५६९३४	१६०१२८८	९१%
३१३१०९४	जलवायु परिवर्तन प्रभाव न्यूनिकरण तथा उपयुक्त प्रविधि प्रवर्धन कार्यक्रम	१३७२२०	११८८२३	८७%
३१३११०४	ढल निर्माण तथा प्रशोधन कार्यक्रम	४५३७४४	३८४३१०	८५%
३१३१११४	खानेपानी तथा सरसफाइ सह-लगानी कार्यक्रम	१२००९४२	१०९६५२७	९१%
३१३११२४	सुख्खा क्षेत्र खानेपानी आयोजना (रामेछाप वृहत, पकरवास, तिमाल र यासोक)	११०३९२९	१०८११२८	९८%
३१३११३४	तराई-मधेश खानेपानी सुधार कार्यक्रम	१७९८३८३	१६००२९३	८९%
३१३११४४	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	५६७१९२२	२४१९९०३	४३%
३१३११५४	ग्रामिण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष	२०३५५७९	१७६०१४६	८६%
३१३११६४	वातावरणीय सरसफाइ आयोजना	१९८११२	१७६४७०	८९%
३१३११७४	उच्च- प्रविधियुक्त केन्द्रीय खानेपानी कार्यक्रम	७३५०३४६	७०५०४२६	९६%
३१३८०१४	ग्रामिण खानेपानी आयोजना	२५०००	०	०%
	जम्मा	**२३४९५२५९**	**१८६६२०१६**	**७९%**

१०.आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा विनियोजित बजेट एवं चैत्र मसान्त सम्मको खर्चको यथार्थ विवरण

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१३०११३	खानेपानी मन्त्रालय	६८९०८	३१४९०	४६%
३१३०१२३	खानेपानी विभाग	८२२११	४२९१२	५२%
३१३१०१३	राष्ट्रिय सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन आयोजना	१३८००	३६०	३%
३१३१०२३	खानेपानी सेवा नियमन तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम	४२००	०	०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१३१०४३	जनसाधन विकास कार्यक्रम	२५४००	१२४३०	४९%
३१३१०६३	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	६९००	१६२५	२४%
३१३१०८३	तेस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	८६१००	४२२९५	४९%
३१३१०९३	जलवायु अनुकिलित वृहत खानेपानी आयोजना	२४७४०	९८८१	४०%
३१३११०३	ढल निर्माण तथा प्रशोधन कार्यक्रम	६२००	२६०९	४२%
३१३१११३	खानेपानी तथा सरसफाइ सह-लगानी कार्यक्रम	१६८००	१०४३६	६२%
३१३११४३	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	८८५००	३८३७३	४३%
३१३११५३	ग्रामिण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष	१५७५००	३८७५९	२५%
३१३११८३	सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ (क्षेत्रगत) आयोजना	२६०००	२०४	१%
३१३११९३	संघीय गुणस्तर अनुगमन तथा आयोजना कार्यान्वयन कार्यालयहरू	१४१३००	४९०४७	३५%
	जम्मा	**७४८५५९**	**२८०४२१**	**३७%**

पुंजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१३०११४	खानेपानी मन्त्रालय	१०२००	२२२८	२२%
३१३०१२४	खानेपानी विभाग	४४२००	०	०%
३१३१०१४	राष्ट्रिय सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन आयोजना	१००	०	०%
३१३१०२४	खानेपानी सेवा नियमन तथा पुनर्स्थापना कार्यक्रम	५०४६००	०	०%
३१३१०४४	जनसाधन विकास कार्यक्रम	२२९००	८७२७	३८%
३१३१०६४	खानेपानी तथा गुणस्तर सुधार कार्यक्रम	१८३३००	८००६	४%
३१३१०८४	तेस्रो साना सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना	२८०७७००	६५०७२४	२३%
३१३१०९४	जलवायु अनुकिलित वृहत खानेपानी आयोजना	२२४८४००	५९५८५७	२७%
३१३११०४	ढल निर्माण तथा प्रशोधन कार्यक्रम	४१६६००	२३६१	१%
३१३१११४	खानेपानी तथा सरसफाइ सह-लगानी कार्यक्रम	९७०३००	३५६१९१	३७%
३१३११४४	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	६९७७४००	६६२३४७	९%
३१३११५४	ग्रामिण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष	२२४२०००	११९२२६	५%
३१३११८४	सहरी खानेपानी तथा सरसफाइ (क्षेत्रगत) आयोजना	८४६२००	४५४९८	५%
३१३११९४	संघीय गुणस्तर अनुगमन तथा आयोजना कार्यान्वयन कार्यालयहरू	१६४००	३७७१	२३%
	जम्मा	**१७२९०३००**	**२४५४९३६**	**१४%**

◆ ◆ ◆

गृह मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

जनताको अपेक्षाअनुरूप गृह प्रशासन सञ्चालन गरी देशमा भरपर्दो शान्ति सुरक्षा प्रदान गर्ने, आमजनतामा शान्ति र सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउने, गृह प्रशासनको प्रभावकारितामा अभिवृद्धि गर्ने र नेपाली नागरिकहरूको राष्ट्रिय पहिचानको प्रबन्ध गर्ने तथा स्थानीय प्रशासनलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने कुरालाई निर्देशक सिद्धान्तको रूपमा लिई **"राष्ट्रिय एकता र जनसेवाका लागि गृह प्रशासनःविकास र समृद्धिको लागि शान्ति, सुरक्षा र सुशासन"** भन्ने मूल उद्देश्यअनुरूप गृह मन्त्रालयले देशभरि नै शान्ति सुरक्षा र अमन चयन कायम गर्दै आएको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

नेपालको संविधान तथा कानुनद्वारा प्रत्याभूत नागरिक स्वतन्त्रता, विधिको शासन, मानव अधिकार लगायत लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यतालाई स्थापित गर्ने ।

३. उद्देश्य

- आन्तरिक सुरक्षा नीति कार्यान्वयनमा ल्याई शान्ति सुरक्षा प्रभावकारी बनाउने,
- दण्डहिनताको अन्त्य गरी जवाफदेहिता बहन गर्ने प्रणालीलाई दृढतासाथ कार्यान्वयन गर्ने,
- नागरिकता वितरण र राहदानी सिफारिस जस्ता सेवालाई थप प्रभावकारी तुल्याउने,
- गृह प्रशासन सुधार कार्ययोजनालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।

४. रणनीति

- सुरक्षा निकायको एकीकृत र समन्वयात्मक परिचालनद्वारा सुरक्षा, विधिको शासन तथा सुशासनको प्रत्याभूति गर्ने,
- नागरिक सुरक्षाका लागि प्रविधि र पद्धति केन्द्रित प्रणालीको स्थापना र विकास तथा पेशागत विशिष्ठताको प्रर्वद्धन गर्ने,
- समाजको सुरक्षा र स्थायित्व तथा नागरिकलाई सबै प्रकारका त्रासबाट उन्मुक्ति दिलाउने,
- सुरक्षाको प्रत्याभूतिद्वारा सबै नेपालीबाट सामाजिक, सांस्कृतिक र धार्मिक सद्भावको अभिवृद्धि गर्दै अखण्डता, राष्ट्रिय एकता र सार्वभौमिकताको संरक्षण र सम्वर्द्धनमा योगदान पुऱ्याउने,
- विपद्को एकीकृत र समन्वयात्मक व्यवस्थापन गर्ने,
- सक्षम प्रशासन र सुदृढ व्यवस्थापनको सुनिश्चितता प्रदान गर्ने,
- मानव अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने,
- लागू औषधको उत्पादन बिक्री वितरण एवं ओसार पसारलाई निषेध गर्ने कार्यवाही कडाईका साथ सञ्चालन गर्ने,
- अध्यागमन प्रशासनलाई सक्षम सुदृढ र प्रविधिमैत्री बनाउने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्ः

- आन्तरिक सुरक्षा तथा शान्ति सुव्यवस्थासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन,
- विशिष्ट व्यक्ति, महत्त्वपूर्ण स्थल, भवन, संरचना, कूटनीतिक नियोग र लोकमार्गको सुरक्षासम्बन्धी सूचना संकलन, विश्लेषण, उपयोग, समन्वय र सुरक्षा प्रवन्ध,
- संघ र प्रदेश प्रहरीसम्बन्धी कानुन, सुपरीवेक्षण र समन्वय,
- अपराध रोकथाम तथा नियन्त्रणसम्बन्धी नीति, कानुन मापदण्ड र नियमन,
- अपराध अनुसन्धान र अपराध अनुसन्धान अभिलेख,
- अपराध नियन्त्रणसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय समन्वय तथा सहयोग,
- सुपुर्दगीसम्बन्धी कानुन, सन्धि,सम्झौता र कार्यान्वयन,
- नागरिकतासम्बन्धी नीति, कानुन, कार्यान्वयन र नियमन,
- पारिवारिक मामिला (विवाह, सम्पत्ति हस्तान्तरण, सम्बन्ध विच्छेद, लोपोन्मुख, टुहुरा, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री उत्तराधिकार र संयुक्त परिवार) सम्बन्धी कानुन,
- उमेर, नाम र जात सच्याउनेसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन ,
- हातहतियार, खरखजाना तथा विस्फोटक पदार्थको प्रयोगसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन, नियन्त्रण र नियमन,
- यातना पीडितसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, समन्वय र नियमन,
- निवारक नजरबन्द, कारागार तथा हिरासत व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- अभियुक्त, थुनुवा र कैदी अन्तरप्रदेश स्थानान्तरणसम्बन्धी,
- शरणार्थी मामिलासम्बन्धी नीति, कानुन र व्यवस्थापन
- सम्पत्ति प्राप्ति, जग्गा प्राप्ति, अधिग्रहण र मुआब्जासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- चिट्टा तथा जुवा नियन्त्रणसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन, मापदण्ड कार्यान्वयन र नियमन,
- राष्ट्रिय विपद् कोष स्थापना र सञ्चालन तथा प्रादेशिक विपद् कोषमा सहयोग र समन्वय,
- सजाय, माफी, मुल्तबी र परिवर्तन,
- निर्वाचन तथा जनमत संग्रह,
- सार्वजनिक विदा, उत्सव, उर्दी आदिको व्यवस्थापन,
- इन्टरपोल तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रहरी संगठनहरूसँगको सम्पर्क र समन्वय,
- मानव अधिकार र नागरिक स्वतन्त्रताको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन,
- अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति स्थापना कार्यमा सहयोग र समन्वय,
- अन्तर्राष्ट्रिय सीमा, सीमास्तम्भको सुरक्षा, सीमा प्रशासन तथा अन्तर्राष्ट्रिय सिमानाको सुरक्षा,
- सशस्त्र विद्रोह, आर्थिक तथा साङ्गगठित अपराध, आतङ्ककारी क्रियाकलाप एंव अवैध संघसंस्थाहरूको गतिविधि नियन्त्रण र बारूदी सुरूङ्गको निवारण,
- सार्वजनिक चासो र महत्वका सूचना सङ्कलन आदानप्रदान, विश्लेषण, उपयोग र संरक्षण,

- राष्ट्रिय परिचयपत्र व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- विदेशी नागरिकको प्रवेश, उपस्थिति, गतिविधि तथा प्रस्थानको व्यवस्थापन, नियमन, नियन्त्रण र अभिलेखीकरण,
- अध्यागमन,
- अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको आपूर्ति समन्वय,
- उपाधि, सम्मान तथा विभूषण र सुशोभन,
- द्वन्द्वपीडित तथा विस्थापित व्यक्तिहरूको राहत तथा पुनर्स्थापना,
- आर्थिक सहायता,
- लागू औषध नियन्त्रण,
- धार्मिक विषय, तीर्थस्थान र तीर्थयात्री,
- कल्याण धन र बेवारिसी धन,
- सार्वजनिक स्थानमा अवाञ्छनीय व्यवहारको रोकथाम, मादक पदार्थ, सार्वजनिक अपराधको नियन्त्रण,
- सार्वजनिक चन्दा सङ्कलन नियमन र नियन्त्रण,
- गृह प्रशासन (कारागार, शान्ति सुव्यवस्था, लागूऔषध, प्रकोप व्यवस्थापन, सुपुर्दगीलगायत) विषयक राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय समन्वय र सम्पर्क,
- निर्वाचन आयोग,
- प्रहरी कल्याण,
- नेपाल प्रहरी,
- सशस्त्र प्रहरी बल, नेपाल,
- प्रहरी किताबखाना,
- सार्वजनिक विषयसँग सम्बन्धित विवाद, घटनाको जाँचबुझ र अनुसन्धान,
- सवारी नियन्त्रण तथा सरकारी सवारी साधनको व्यवस्थापन र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान आदिको सञ्चालन र नियमन,
- अन्य मन्त्रालयको कार्य विभाजनमा नपरेका विषय ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
३८	सबै सार्वजनिक स्थल र सवारी साधनहरूमा धुम्रपान र मदिरा सेवन निषेध गरिने । मदिरा र सूर्तिजन्य पदार्थको उत्पादन,आयात तथा विक्री वितरणलाई कार्यविधि बनाई व्यबस्थित गरिने ।	• मदिरा तथा मदिराजन्य पदार्थको उत्पादन विक्री वितरणमा नियमन तथा हानिकारक सेवन नियन्त्रण कार्यविधि २०७५ को मस्यौदा तर्जुमा भएको । • लागू औषध नियन्त्रण कार्ययोजना, २०७५ जारी गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको । • लागू औषध नियन्त्रण विशेष अपरेसन सञ्चालन गरी लागू औषध अपराधमा संलग्न १८३६ जना व्यक्तिहरूलाई पक्राउ गरी १८२६ मुद्दा दर्ता गरी आवश्यक कानूनी कारबाही प्रक्रिया अघि बढाइएको ।
१७९	प्रदेश र स्थानीय निकायसँगको सहकार्यमा विपद् व्यवस्थापनको लागि पूर्व तयारी गरिने। विपद् प्रभावितले अकालमा ज्यान गुमाउनुपर्ने अवस्थाको अन्त्य गर्ने ।	• विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति २०७५ र विपद् जोखिम न्यूनिकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना(सन् २०१८-२०३०) कार्यान्वयनमा रहेको । • प्रत्येक प्रदेशमा विपद् व्यवस्थापन गुल्म स्थापना गर्ने लक्ष्य रहेकोमा नेपाल प्रहरीतर्फ ७ वटै प्रदेशमा गरी विपद् व्यवस्थापन कार्यदलमा ५सय १७ जनशक्ति खटिएको । सशस्त्र प्रहरी बल तर्फ प्रत्येक जिल्लामा रहेका यूनिटमा २५/२५ जनाको नफ्री उद्धार सामग्री सहित स्टाण्डवाई खटिएको । • सम्भावित विपद्बाट हुनसक्ने जनधनको क्षति न्यूनीकरणका लागि प्रकोप पीडित उद्धार र राहतसम्बन्धी मापदण्ड, २०६४ (छैठौं संशोधन २०७४) बमोजिम मृतक परिवार, आवास तथा खाद्यान्न, आवास विस्थापन, विशेष परिस्थितिको राहत र उपचार खर्च लगायतका आर्थिक सहयोग वितरण गरिएको ।
२१९	मुलुकमा प्रभावकारी शान्ति सुरक्षा र अमनचैन कायम गरी जनतामा सुरक्षाको	• त्रिवर्षिय अपराध नियन्त्रण कार्ययोजना कार्यान्वयनमा रहेको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	अनुभूति गराई विकास र समृद्धिका लागि अनुकुल वातावरण निर्माण गरिने। नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरीबलको क्षमता अभिबृद्धि गरी आधुनिक र व्यवसायिक तुल्याइने ।	• सवारीगस्ती/चेकिङ/पैदलगस्ती/पिकेटिङ/स्कर्टिङ् कार्य तथा निवास सुरक्षा/पि.एस.ओ. को माध्यमवाट प्रहरीको भौतिक उपस्थितिको दर १३.२५ प्रतिशतले बढेको । • प्रदेश नं १ र कर्णाली प्रदेशमा Digital Forensic lab स्थापना भई सञ्चालनमा आएको । • ११४.१२३ के.जी. अवैध सुन, ९९.५०३ के.जी अवैध चाँदी वरामद विभिन्न किसिमका २७० थान साना ठूला अबैध हतियार र ३२९ राउन्ड गोली लगायतका वस्तुहरू बरामद गरिएको । • विभिन्न अपराधमा अदालतले सजाय फैसला गरी लामो समयदेखि फरार ११०४ जना पक्राउ गरिएको। • दश स्थानमा सशस्त्र प्रहरी बलको वि.ओ.पी. (वोर्डर आउटपोष्ट) स्थापना गर्ने लक्ष्य रहेकोमा १० वि.ओ.पी. स्थापना भएको । • नेपाल प्रहरीतर्फ हालसम्म ४ विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी तालिम सम्पन्न भएको। २ तालिम सञ्चालन भइरहेको । • तल्लो तहका ६० जना प्रहरी कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि French र English कक्षा सञ्चालन गरिएको ।
२२०	साईबर अपराध र मानव बेचविखनको नियन्त्रण गरिने ।	• केन्द्रीय साईवर ब्यूरोको दैनिक कामकाज तत्काल सञ्चालन गर्न प्रहरी नियमावली २०७१ को नियम १९६ बमोजिम केन्द्रीय साईवर व्यूरो कार्य सञ्चालन कार्यादेश, २०७५ जारी गरिएको। • मानव बेचविखन नियन्त्रण गर्न व्यूरो गठन गरी सञ्चालनमा ल्याइएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
२२१	पाँच वर्ष भित्र सबै नागरिकलाई राष्ट्रिय परिचयपत्र वितरण गरिने ।	• राष्ट्रिय परिचय पत्र वितरणसम्वन्धी कार्यविधि २०७५" कार्यान्वयनमा रहेको । • पाँचथर जिल्लामा राष्ट्रिय परिचयपत्रका लागि हालसम्म ८०,६४४ पाँचथर वासीको विवरण दर्ता कार्य सम्पन्न भएको र १३,२६२ जनालाई कार्ड वितरण भएको । • सिंहदरबारभित्र कार्यरत ५,४३६ कर्मचारीहरूको विवरण सङ्कलन भई हालसम्म ४,६१७ जनालाई परिचयपत्र प्रदान गरिएको । • सवै प्रदेशमा प्रदेशस्तरीय र १५ जिल्ला मध्ये १२ जिल्लामा परिचयपत्रसम्बन्धी जिल्लास्तरीय अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फाल्गुण मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरुः

- शान्ति सुरक्षा प्रयोजन बाहेकका र मापदण्डबाहेक खटिएका २७५ जना सुरक्षाकर्मीहरू फिर्ता गरी सुरक्षा कार्यमा लगाइएको।
- आपराधिक क्रियाकलापहरूको सूक्ष्म निगरानीको लागि मुलुकको विभिन्न स्थानमा २,०८९ सिसिटिभी क्यामेरा जडान भएको ।
- अवैध विदेशी मुद्रा वरामद तर्फ भारतीय रुपैयाँ १,९४,८९,६५०।- अमेरीकी डलर २,७४,९२५।- यूरो ३,८००।- पाउण्ड स्टर्लिङ १,०००।- यूएई दिराम ४०,००००।— र चिनियाँ यूआन ३८,०००। वरामद गरिएको तथा ३४ जना व्यक्तिलाई पक्राउ गरिएको ।
- राजमार्गमा हुने अवरोध हटाउन सुरक्षा कारवाहीको कार्यविधि तयार गरी सबै जिल्लामा लागू गरिएको साथै यसअवधिमा राजमार्गमा यातायात सेवा सञ्चालनमा अवरोध नआएको ।
- उपत्यकाभित्रको ट्राफिक व्यवस्थापन र दूर्घटना न्यूनीकरणका लागि उपत्यका भित्र निर्माण सामाग्री ढुवानी गर्ने ट्रिपर र ठूला मालवाहक सवारी साधनहरूलाई समयसीमा निर्धारण गरी रातको समयमा मात्र उपत्यका प्रवेश गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको।
- विपद्का घटना घटेको १० मिनेट भित्र घटनास्थलमा पुग्ने गरी २५/२५ जनाको टोली (Quick Response Team-QRT) तयारी अवस्थामा राखिएको । साथै विभिन्न विपदका २ हजार १ सय ८९ घटनामा १५ हजार ७ सय ७५ जना सशस्त्र प्रहरी परिचालन गरिएको ।
- २३ कारागारमा CCTV जडान र १४ Video Conference जडान सम्पन्न ।
- विदेशी नागरिक अनुगमन निर्देशिका, २०७५ कार्यान्वयनमा रहेको ।

- अध्यागमन विभागबाट प्रदान गरिने पर्यटक र गैर पर्यटक भिसा वितरण सेवालाई विद्युतीय टोकन प्रणालीबाट प्रदान गर्न थालिएको। ई-भीसा प्रणाली लागू गर्ने सम्बन्धमा गृह कार्य भइरहेको।
- सन् २०१९ जनवरी १ वाट लागू हुनेगरी नेपाल र संयुक्त राज्य अमेरीकाबीच भिषा पारस्पारिकता कायम भएको ।
- अध्यागमन कार्यालय, त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा वायोमेट्रिक सुविधासहितको अध्यागमन प्रणालीको विकास गर्ने कार्य शुरू गरिएको ।
- सीमा क्षेत्रमा सशस्त्र प्रहरी बल नेपाल र भारतीय सशस्त्र सीमा बलको संयुक्त गस्ती ६ सय ८२ पटक भएको र नेपाल भारत सीमा समन्वयात्मक बैठक ५५ पटक सम्पन्न भएको ।
- देशका विभिन्न भागबाट तयारी मदिरा ६६,३४६ लिटर र कच्चा मदिरा १२,४७,९८३ लिटर गरी जम्मा १३,१४,३२९ लिटर अवैध मदिरा बरामद गरी नष्ट गरिएको ।
- सूचना प्रविधिमैत्री सेवाप्रवाहका लागि १० जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा मोवाईल एप सञ्चालनमा रहेको।
- प्रमुख जिल्ला अधिकारीहरूसँग कार्यसम्पादन करार सम्झौता भई कार्यान्वयनमा रहेको ।
- १४ संघीय प्रहरी एकाइ कार्यालय मध्ये ७ कायम गरिएको तथा समायोजनमा परेका ७ संघीय प्रहरी एकाइ कार्यालय तथा प्रहरी प्रधान कार्यालय अन्तर्गतका विभिन्न विभागबाट गरी १ हजार ४ सय ४६ दरबन्दी प्रादेशिक संरचना अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा समायोजन गरिएको ।
- भरपर्दो सञ्चार नेटवर्कको लागि ८ प्रहरी कार्यालयहरू (सीमा प्रहरी चौकी ओलाङचुङगोला ताप्लेजुङ, प्रहरी चौकी फोक्सेटार काभ्रे, सीमा प्रहरी चौकी लोमाङथाङ मुस्ताङ्ग, इलाका प्रहरी कार्यालय रन्मामैकोट रुकुम, प्रहरी चौकी राराली जुम्ला, प्रहरी चौकी शहरतारा डोल्पा, सीमा प्रहरी चौकी धुली वझाङ र प्रहरी प्रधान कार्यालय नक्साल) मा V-SAT जडान गरी सेवा सञ्चालन गरिएको।
- विगतमा ५ क्षेत्रबाट चारित्रिक प्रमाणपत्र वितरण गर्ने गरिएकोमा हाल सवै प्रदेशहरूबाट चारित्रिक प्रमाणपत्र वितरण गरिएको । पहिले चारित्रिक प्रमाणपत्र वितरण कार्य दैनिक ८ घण्टा हुने गरेकोमा हाल समयावधि वढाई दैनिक १२ घण्टा गरिएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरुः

- स्थानीय तहको दोस्रो र तेस्रो चरणको र संघीय प्रतिनिधिसभा तथा प्रदेश सभाको प्रथम र दोस्रो चरणको निर्वाचन आवश्यक सुरक्षा व्यवस्था मिलाई शान्तिपूर्ण वातावरणमा सम्पन्न गरिएको ।
- प्रादेशिक सुरक्षा गोष्ठी विराटनगर, जनकपुर, पोखरा, नेपालगञ्ज, धनगढीमा सम्पन्न गरी प्रादेशिक सुरक्षा तथा निर्वाचन सुरक्षा व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाइएको ।
- सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको भारत भ्रमणको क्रममा "Drug Demand Reduction and Prevention of Illicit Trafficking in Narcotic Drugs, Psychotropic Substances and Precursor Chemicals and Related Matters" सम्बन्धी नेपाल र भारत बीच समझदारी भएको ।

- अध्यागमन सुधार रणनीतिक योजना, २०७४-२०७६ कार्यान्वयनमा आएको ।
- अध्यागमनबाट हुने सेवाप्रवाहको जानकारीका लागि अध्यागमन Mobile Apps प्रणाली शुरू गरिएको ।
- भौगोलिक क्षेत्रमा हुने विपद्को सम्भावनाको आधारमा सरोकारवालाहरूको सहभागितामा जिल्ला विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गरिएको । विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि जनचेतनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेको ।
- नेपालसंग सीमाना जोडिएका मित्र राष्ट्रहरू भारत र चीनसँग सीमाक्षेत्रमा रहेका सुरक्षा र अपराध लगायतका समस्याहरू समाधान गर्न विभिन्न जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारीहरूको नेतृत्वमा आठ वटा बैठक सम्पन्न भएको ।
- शान्तिसुरक्षा, जनसेवा र सुशासनयुक्त वातावरण निर्माण गरी राष्ट्रिय एकतासहितको विकास र समृद्धिमा योगदान गर्ने गरी दश सुधारका क्षेत्रहरू रहेको गृह प्रशासन सुधार कार्ययोजना, २०७४ कार्यान्वयन गरिएको ।
- संघीय संरचनाअनुरूप गृह मन्त्रालयको संगठन संरचना स्वीकृत भएको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०११३	गृह मन्त्रालय	५००६६०	४७०९१८	९४%
३१४०१३३	राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग	११३७३८४	९८७१६४	८७%
३१४०१४३	समरजंग कम्पनी कार्यालय	१२८९९	१२०९५	९४%
३१४०१६३	जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू	१३३३६८२	१०५१६५३	७९%
३१४०१७३	सीमा प्रशासन कार्यालयहरू	२३४५१	१४३४०	६१%
३१४०१८३	इलाका प्रशासन कार्यालयहरू	३३७२४४	२३२०२५	६९%
३१४०१९३	कारागार व्यवस्थापन विभाग	२४२४५	१५५५१	६४%
३१४०२०३	कारागार कार्यालयहरू	१३६८८५६	१२८७१५१	९४%
३१४०२१३	अध्यागमन विभाग	१४००६६	४६२०८	३३%
३१४०२२३	अध्यागमन कार्यालयहरू	१७०३३६	१२८३१३	७५%
३१४०२३३	जुद्ध वारुणयन्त्र कार्यालय	१५५९६	११९६५	७२%
३१४०२४३	प्रहरी प्रधान कार्यालय	३३३१५२२	३२२५१६१	९७%
३१४०२५३	नेपाल प्रहरी अस्पताल	३९८६१०	३९२८१४	९९%
३१४०२६३	राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	५१६३०१	५१८१८७	१००%
३१४०२७३	क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालयहरू	४८४२५२९	४६८४१६०	९७%
३१४०२८३	जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरू	२२८८६६४७	२२४५७४३०	९८%
३१४०२९३	महानगरीय प्रहरी	४९०२३७८	४७४१९०३	९७%
३१४०३०३	सशस्त्र प्रहरी बल	१३५९९४२	१२६७१५२	९३%
३१४०३१३	प्रहरी किताबखाना	१८३१८	१६१८४	८८%
३१४०३२३	राष्ट्रिय परिचयपत्र व्यवस्थापन केन्द्र	४४९९८	२७३९१	६१%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०३३३	महानगरीय सशस्त्र प्रहरी कार्यालय	१४२७५२१	१४१००२९	९९%
३१४०३४३	सशस्त्र प्रहरी बल तालिम केन्द्रहरू	४५५९६१	४४७९१०	९८%
३१४०३५३	नेपाल ए.पी.एफ अस्पताल	१७६९५३	१७५८३१	९९%
३१४०३६३	क्षेत्रीय सशस्त्र प्रहरी बल कार्यालय	१०७४४०३०	१०६०७६६७	९९%
३१४०३७३	सशस्त्र प्रहरी बल राजश्व भन्सार तथा औद्योगिक सुरक्षा बल	८७९७४९	८६५४७१	९८%
३१४१०१३	लागू औषध नियन्त्रण कार्यक्रम	१९४९४	१६००४	८२%
३१४१०४३	महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्र	४७६३५	३४८६८	७३%
३१४१०५३	त्रि-वर्षिय अपराध नियन्त्रण तथा अनुसन्धान कार्ययोजना	११२९७	१०४०५	९२%
	जम्मा	**५७१२८३०४**	**५५१५५१५०**	**९७%**

पुँजीगत खर्च

(रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०११४	गृह मन्त्रालय	१०९९०४	८२३६१	७५%
३१४०१३४	राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग	१५२५९६	१३५२५२	८९%
३१४०१४४	समरजंग कम्पनी कार्यालय	१८७	१८६	९९%
३१४०१६४	जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू	४९२४६४	३९५०५७	८०%
३१४०१७४	सीमा प्रशासन कार्यालयहरू	२०८	२०८	१००%
३१४०१८४	इलाका प्रशासन कार्यालयहरू	८९७७६	७८१२३	८७%
३१४०१९४	कारागार व्यवस्थापन विभाग	४०८३५५	२७६८७२	६८%
३१४०२०४	कारागार कार्यालयहरू	१७२८६६	१५५०५१	९०%
३१४०२१४	अध्यागमन विभाग	२५५३१	१६०९३	६३%
३१४०२२४	अध्यागमन कार्यालयहरू	११६३७	१०३११	८९%
३१४०२३४	जुद्ध वारुणयन्त्र कार्यालय	४४८	४४८	१००%
३१४०२४४	प्रहरी प्रधान कार्यालय	९६३८४२	९३९९७३	९८%
३१४०२५४	नेपाल प्रहरी अस्पताल	१३००२७	१२१९६५	९४%
३१४०२६४	राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	३१४९४५०	१०३५३३	३%
३१४०२७४	क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालयहरू	२८९९२१	२८८२९७	९९%
३१४०२८४	जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरू	७३४४४८	७२५२५८	९९%
३१४०२९४	महानगरीय प्रहरी	४८६७८९	४८३३६५	९९%
३१४०३०४	सशस्त्र प्रहरी बल	३८७००९	३५७१०३	९२%
३१४०३१४	प्रहरी किताबखाना	१७४०	१५३१	८८%
३१४०३२४	राष्ट्रिय परिचयपत्र व्यवस्थापन केन्द्र	३९८२१	९८१०	२५%
३१४०३३४	महानगरीय सशस्त्र प्रहरी कार्यालय	२८८५५	२८८५१	१००%
३१४०३४४	सशस्त्र प्रहरी बल तालिम केन्द्रहरू	२९८५१	२८२४४	९५%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०३५४	नेपाल ए.पी.एफ अस्पताल	४७२३०	३९०२४	८३%
३१४०३६४	क्षेत्रीय सशस्त्र प्रहरी बल कार्यालय	३२३५४८	३२२३७९	१००%
३१४०३७४	सशस्त्र प्रहरी बल राजश्व भन्सार तथा औद्योगिक सुरक्षा बल	१३५८६	१३४१३	९९%
३१४१०१४	लागू औषध नियन्त्रण कार्यक्रम	६९५८	४१८६	६०%
३१४१०४४	महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्र	१७१५३४	९९८९६	५८%
३१४१०५४	त्रि-वर्षिय अपराध नियन्त्रण तथा अनुसन्धान कार्ययोजना	८३२८४	८१४६४	९८%
	जम्मा	**८३५१८६५**	**४७९८२५४**	**५७%**

१०.आ.व. २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०११३	गृह मन्त्रालय	४०८७४९	२६९००५	६६%
३१४०१४३	समरजंग कम्पनी कार्यालय	१२४००	८४४०	६८%
३१४०१६३	जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू	१३२५९७४	७८२०७८	५९%
३१४०१७३	सीमा प्रशासन कार्यालयहरू	२३२००	८६२५	३७%
३१४०१८३	इलाका प्रशासन कार्यालयहरू	३१३४६८	१६५५०८	५३%
३१४०१९३	कारागार व्यवस्थापन विभाग	१९८००	११७००	५९%
३१४०२०३	कारागार कार्यालयहरू	१५३५१०५	९७०३०२	६३%
३१४०२१३	अध्यागमन विभाग	६१२७४	३५१०९	५७%
३१४०२२३	अध्यागमन कार्यालयहरू	१९०७००	१०४०७३	५५%
३१४०२३३	जुद्ध वारुणयन्त्र कार्यालय	१४४००	८४०७	५८%
३१४०२४३	प्रहरी प्रधान कार्यालय	३०२३२१२	१७३५९६४	५७%
३१४०२५३	नेपाल प्रहरी अस्पताल	४५८८७०	२९३८५०	६४%
३१४०२६३	राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	५५३३९१	४०६७१३	७३%
३१४०२७३	प्रदेश प्रहरी कार्यालयहरू	४६२१२३५	३३०६११४	७२%
३१४०२८३	जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरू	१६२२६३६२	१२५६२५७१	७७%
३१४०२९३	महानगरीय प्रहरी	४३८०३६२	३३५२०७६	७७%
३१४०३०३	सशस्त्र प्रहरी बल	१२३७४९८	११९१९७०	९६%
३१४०३१३	प्रहरी किताबखाना	२०२००	१५३२७	७६%
३१४०३२३	राष्ट्रिय परिचयपत्र व्यवस्थापन केन्द्र	१७१४७३	३१३५९	१८%
३१४०३३३	महानगरीय सशस्त्र प्रहरी कार्यालय	०	०	०
३१४०३४३	सशस्त्र प्रहरी बल तालिम केन्द्रहरू	६९८५६५	५०८६१९	७३%
३१४०३५३	नेपाल ए.पी.एफ अस्पताल	२१७१११	१४९७७४	६९%
३१४०३६३	क्षेत्रीय सशस्त्र प्रहरी बल कार्यालय	११२५१०६२	७८६९९८५	७०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०३७३	सशस्त्र प्रहरी बल राजश्व भन्सार तथा औद्योगिक सुरक्षा बल	१७३३८६७	१२६९९९५	७३%
३१४१०१३	लागू औषध नियन्त्रण कार्यक्रम	११५००	४३५१	३८%
३१४१०४३	महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्र	१३९००	११८९१	८६%
३१४१०५३	त्रि-वर्षिय अपराध नियन्त्रण तथा अनुसन्धान कार्ययोजना	११४००	४२२५	३७%
३१४१०६३	राहत तथा पुर्नस्थापना कार्यक्रम	१०००००	४०४५८	४०%
	जम्मा	४८६३५०७८	३५११८४८९	७२%

पुंजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४०११४	गृह मन्त्रालय	४७०२०	१६६०५	३५%
३१४०१४४	समरजंग कम्पनी कार्यालय	३००	२३७	७९%
३१४०१६४	जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरू	३८३१२२	१३९०८७	३६%
३१४०१७४	सीमा प्रशासन कार्यालयहरू	३००	१७०	५७%
३१४०१८४	इलाका प्रशासन कार्यालयहरू	७७६६५	३४६३५	४५%
३१४०१९४	कारागार व्यवस्थापन विभाग	३४१९००	६६९८५	२०%
३१४०२०४	कारागार कार्यालयहरू	१८६४००	४८०८५	२६%
३१४०२१४	अध्यागमन विभाग	२५५००	६४२४	२५%
३१४०२२४	अध्यागमन कार्यालयहरू	११५००	४२६७	३७%
३१४०२३४	जुद्ध वारुणयन्त्र कार्यालय	५००	०	०%
३१४०२४४	प्रहरी प्रधान कार्यालय	१७१४६८९	२४५७५६	१४%
३१४०२५४	नेपाल प्रहरी अस्पताल	१५७१८९	७०६६३	४५%
३१४०२६४	राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	३१२७५३७	४०६७२	१%
३१४०२७४	प्रदेश प्रहरी कार्यालयहरू	१८९४५२	१३१७१६	७०%
३१४०२८४	जिल्ला प्रहरी कार्यालयहरू	७०८३७७	४७७८३७	६७%
३१४०२९४	महानगरीय प्रहरी	१६४९५०	५२५०२	३२%
३१४०३०४	सशस्त्र प्रहरी बल	३६३६०५	६८०९८	१९%
३१४०३१४	प्रहरी किताबखाना	१३००	६९१	५३%
३१४०३२४	राष्ट्रिय परिचयपत्र व्यवस्थापन केन्द्र	४६४७००	४१८१	१%
३१४०३३४	महानगरीय सशस्त्र प्रहरी कार्यालय	०	०	०
३१४०३४४	सशस्त्र प्रहरी बल तालिम केन्द्रहरू	५२६२३	१३९०२	२६%
३१४०३५४	नेपाल ए.पी.एफ अस्पताल	९८१३३	४५८७	५%
३१४०३६४	क्षेत्रीय सशस्त्र प्रहरी बल कार्यालय	३००६२९	१०५०६६	३५%
३१४०३७४	सशस्त्र प्रहरी बल राजश्व भन्सार तथा औद्योगिक सुरक्षा बल	३८१९०	१८१६६	४८%
३१४१०१४	लागू औषध नियन्त्रण कार्यक्रम	७००	२९६	४२%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१४१०४४	महिला तथा बालबालिका सेवा केन्द्र	२१५००	०	०%
३१४१०५४	त्रि-वर्षिय अपराध नियन्त्रण तथा अनुसन्धान कार्ययोजना	७००००	१०६७९	१५%
	जम्मा	**८५४७७८१**	**१५६१३०७**	**१८%**

◆ ◆ ◆

परराष्ट्र मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

परराष्ट्र मन्त्रालयको प्रमुख जिम्मेवारी नेपालको परराष्ट्र नीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नु हो । विभिन्न मित्रराष्ट्रहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरूसँग द्विपक्षीय, क्षेत्रीय र बहुपक्षीय सम्बन्ध विस्तार गर्ने, कूटनीतिको माध्यमबाट नेपालको राष्ट्रिय हित प्रवर्द्धनको लागि पहल गर्ने, अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा नेपालको राम्रो छवि निर्माण गर्ने, आर्थिक तथा विकास कूटनीति सञ्चालन गर्ने, विदेशमा बसेका नेपालीहरूको अधिकार र हितको संरक्षण गर्ने जस्ता कार्यहरू परराष्ट्र मन्त्रालयले गर्दै आएको छ।

विगतमा प्राथमिकतामा नपरेका आर्थिक मामिलाहरू अहिले परराष्ट्र नीतिको प्रमुख विषय बन्न पुगेका छन्। परराष्ट्र नीतिको दायरामा आर्थिक कूटनीति, जलवायु कूटनीति, श्रम कूटनीति र डायस्पोरा कूटनीतिजस्ता नयाँ एजेण्डा र आयामहरू समावेश भएका छन्। हाम्रा आधारभूत मान्यता र राष्ट्रिय हितलाई कायम राख्दै तथा अन्तर्राष्ट्रिय भू-राजनीति तथा भू-अर्थ नीतिलाई समेत ध्यान दिँदै नेपालको परराष्ट्र नीतिलाई नयाँ दिशा दिन जरुरी भएको छ। नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध सञ्चालन र सुपरीवेक्षण गर्ने गुरुत्तर दायित्व बहन गरेको नेपाल सरकारको केन्द्रीय सरकारी निकायका रुपमा परराष्ट्र मन्त्रालयको प्रत्यक्ष निर्देशन, नियन्त्रण र सुपरीवेक्षणमा नेपालको परराष्ट्र सम्बन्धको कार्यान्वयन विदेशस्थित नेपाली कूटनीतिक नियोगहरूले गरिरहेका छन्। हाल विभिन्न मुलुकहरूमा नेपालका ३९ आवाशिय नियोगहरू (३० राजदूतावासहरू, ३ स्थायी नियोगहरू र ६ महावाणिज्यदूतावासहरू) र ७१ अवैतनिक महावाणिज्यदूतहरू सञ्चालनमा रहेका छन्। २०७५ फागुन मसान्तसम्म नेपालको १६३ मुलुकहरूसँग कूटनीतिक सम्बन्ध कायम भएको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

परराष्ट्र नीतिको समग्र ढाँचाभित्र रहेर कूटनीतिको प्रभावकारी सञ्चालन गर्दै नेपालको राष्ट्रिय हितको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने।

३. उद्देश्यः

छिमेकी मित्रराष्ट्रहरू, दक्षिण एसियाली राष्ट्रहरू, प्रमुख शक्ति राष्ट्रहरू र अन्य मित्र राष्ट्रहरूसँगको निकट र मैत्रीपूर्ण सम्बन्धलाई थप बलियो बनाएर संयुक्त राष्ट्र संघ र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय/क्षेत्रीय सङ्गठन तथा मञ्चहरूमा सक्रिय भूमिका निर्वाह गर्दै विदेशमा रहेका नेपालीहरूको अधिकार र हितको संरक्षण गर्ने तथा अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा नेपालको छवि उँचो बनाउने।

४. कार्यक्षेत्र

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- नेपालको परराष्ट्र नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र मूल्याङ्कन,
- विदेशी राष्ट्र तथा संयुक्त राष्ट्रसंघ लगायतका अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय सङ्गठनहरूसँगको सम्बन्ध,

- नेपालस्थित विदेशी नियोगहरूसँगको सम्बन्ध, समन्वय एंव विदेशमा नेपालको कूटनीतिक प्रतिनिधित्व,
- नेपालको अन्तर्राष्ट्रिय सीमा-सम्बन्ध,
- विदेशमा नेपालको प्रतिनिधित्व,
- अन्तर्रराष्ट्रिय जगत्मा नेपालको प्रतिष्ठा अभिवृद्धि,
- नेपाल तथा अन्य देशका नागरिकको आ-आफ्नो सरकारबाट व्यक्ति माथिको दाबा,
- कन्सुलर प्राक्टिस र कन्सुलर सेवा,
- विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकको अभिलेख तथा तिनीहरूको हक, हित, उद्धार र संरक्षण,
- अतिथि सत्कार, शिष्टाचार र ओहदाको प्रमाणपत्र,
- अधिकारपत्र (क्रिडेन्सियल),
- आर्थिक तथा विकास कूटनीति,
- विदेशी राज्य र कूटनीतिक प्रतिनिधिको सुविधा तथा उन्मुक्ति,
- गैरआवासीय नेपाली/विदेशमा रहेका नेपाली,
- परराष्ट्र मामिला सम्बन्धमा प्रदेशहरूसँग सम्पर्क र समन्वय,
- कूटनीतिक आचारसंहिता,
- अन्तर्राष्ट्रिय तहमा जनस्तरीय तथा गैरसरकारी संस्थास्तरीय सम्बन्धको विकास,
- राहदानी, विदेशबाट दिइने भिसा,
- कूटनीतिक तहमा हुने वार्ता, सम्झौता र सन्धि,
- विषयगत मन्त्रालयबाट हुने वार्ता, सम्झौता, सन्धि, समझदारीमा सहमति, समन्वय र सहजीकरण,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल परराष्ट्र सेवाको सञ्चालन।

५. आ.व. २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्त सम्मको प्रगतिः

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	प्रगति
२१७	विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूको पुनरावलोकन गरी प्रभावकारी नभएका नियोगहरू खारेज गरिने । राहदानी सेवालाई इ-पासपोर्ट प्रणालीमा स्तरोन्नति गर्न आवश्यक प्रक्रिया प्रारम्भ गरिने ।	• विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूको प्रभावकारिताको अध्ययन भइरहेको । • विद्युतीय राहदानीसम्बन्धी प्राविधिक जानकारी लिने उद्देश्यले एक सेमिनारको आयोजना गरिएको। • विद्युतीय राहदानीको पूर्वाधारको रुपमा आवश्यक Live Enrollment Station हरू मध्ये विशेष गरी जिल्ला/इलाका प्रशासन कार्यालयहरू तथा विदेशस्थित नेपाली नियोगहरूमा स्थापना गरिने Station को संख्या तथा यसका लागि पूर्वाधार सम्बन्धमा अध्ययन कार्य भइरहेको

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	प्रगति
		र यस सम्बन्धमा गृह मन्त्रालयसँग समेत छलफल गरिएको।
२१८	नेपालको मित्र राष्ट्रहरूसँग व्यापार, लगानी, पर्यटन, श्रम, वातावरण तथा प्रविधिका क्षेत्रमा सहयोग अभिवृद्धि गर्न आर्थिक कूटनीतिको परिचालन प्रभावकारी बनाइने ।	• आर्थिक कूटनीतिका क्षेत्रमा उपलब्ध अवसर तथा चुनौतीहरूको विश्लेषण गर्दै विभिन्न मुलुकहरूसँग व्यापार, पर्यटन, लगानी, वैदेशिक रोजगारी, जलवायु परिवर्तन, प्रविधि हस्तान्तरण जस्ता क्षेत्रमा सहयोग अभिवृद्धि गर्न विभिन्न सरकारी निकाय, गैरसरकारी संस्था तथा निजी क्षेत्र, विदेशस्थित नेपाली नियोगहरू लगायतको सहभागितामा आर्थिक कूटनीतिको देशगत विशेष रणनीति (Country-Specific Strategy) तयार गरिएको। • परराष्ट्र मन्त्रालयको वेभसाइटसँग लिङ्क गरी Brain Gain Center Online Portal स्थापना गरिएको । यसले विदेशमा बस्ने नेपालीहरूमा रहेको ज्ञान, सीप र प्रविधि नेपाल भित्र्याउन सहयोग पुग्ने। • जापान सरकारले ल्याएको नयाँ अध्यागमन नीतिअनुसार विदेशी कामदार स्वीकार गर्ने व्यवस्था लागू गर्न खोजेको सन्दर्भमा कूटनीतिक पहल गरी नेपाललाई कामदारको स्रोत मुलुकको रूपमा समावेश गराइएको। जापानी पक्षबाट यससम्बन्धी सहयोग पत्रको मस्यौदा प्राप्त भइसकेको र यसमा विस्तृत छलफलका लागि भर्खरै नेपाल भ्रमणमा आएको एक जापानी प्रतिनिधिमण्डल र नेपाल सरकारबीच कामदारको न्यूनतम पारिश्रमिक लगायतका विषयहरूमा सम्झौता भएको।

६. आ.व. २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरू

❖ **उच्चस्तरीय भ्रमणः**

सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूको भ्रमण

- कतारका अमिर His Highness Sheikh Tamim bin Hamad Al Thani को मैत्रीपूर्ण निमन्त्रणामा मिति २०७५ कार्तिक १२ देखि १५ (तदनुसार २९ अक्टोबर-१ नोभेम्वर २०१८) सम्म सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूबाट कतारको भ्रमण भएको। भ्रमणमा कूटनीतिक तथा अफिसियल राहदानी वाहकहरूलाई भिसा छुट गर्ने, कृषि तथा खाद्य सुरक्षामा सहयोग आदान प्रदान गर्ने र सुरक्षा सहयोग आदान प्रदान गर्ने लगायतका तीन सम्झौताहरू सम्पन्न भएका।

- संयुक्त राष्ट्र संघीय जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी सम्मेलन (UNFCCC CoP-24) मा सहभागी हुने सिलसिलामा मिति २०७५ मंसिर १५ देखि १९ (तदनुसार १-५ डिसेम्वर २०१८) सम्म सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूबाट पोल्याण्डको भ्रमण सम्पन्न भएको। उक्त सम्मेलनमा सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूले जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धमा नेपालले अवलम्बन गरेका नीतिगत तथा कार्यक्रमगत प्रयासहरू प्रस्तुत गर्नुका साथै नेपाल लगायतका अतिकम विकसित मुलुकहरूलाई यस सम्बन्धमा आवश्यक सहयोग गर्न विश्व समुदायलाई आग्रह गर्नु भएको। वहाँले ४ डिसेम्वर २०१८ का दिन पोल्याण्डका राष्ट्रपति Andrej Duda सँग द्विपक्षीय भेटवार्ता गर्नु भएको। त्यसै अवसरमा राष्ट्रपतिले पोल्याण्डमा रहेको नेपाली समुदायले आयोजना गरेको कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै आफूले विदेशमा आर्जन गरेको धन, ज्ञान, सीप र प्रविधिको नेपालमा उपयोग गर्न आह्वान समेत गर्नु भएको।

सम्माननीय उपराष्ट्रपतिज्यूको भ्रमण :

- नेपालका सम्माननीय उपराष्ट्रपतिज्यूले मिति २०७५ असोज ३ देखि ८ गतेसम्म जनवादी गणतन्त्र चीनको भ्रमण गर्नुभई सिचुवान प्रान्तको छेङ्दुमा आयोजना भएको 17th Western China International Fair (WCIF) मा सहभागी हुनु भएको।

सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको भ्रमण :

- कोष्टारिकाका राष्ट्रपति Carlos Alvarado Quesada को निमन्त्रणामा सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट मिति २०७५ असोज १३ देखि १५ (तदनुसार २९ सेप्टेम्बर-१ अक्टोबर २०१८) सम्म कोष्टारिकाको औपचारिक भ्रमण भएको। कोष्टारिकाको राजधानी San Jose मा अवस्थित University for Peace (UPEACE) ले शान्ति स्थापना प्रतिको योगदानको कदरस्वरुप प्रदान गरेको मानार्थ विद्यावारिधि सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट ग्रहण भएको।
- सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूले मिति २०७५ माघ ७ देखि ११ (तदनुसार २१-२५ जनवरी २०१९) मा स्वीट्जरल्याण्डको डाभोसमा आयोजना भएको विश्व आर्थिक मञ्चको वार्षिक बैठकमा सहभागी भई "Strategic Outlook on South Asia" र "Shaping the Future of Democracy" विषयक दुई सत्रलाई सम्बोधन गर्नु भएको। वहाँले “The End of Global Trade as We Know It?” विषयक विश्व आर्थिक नेताहरूको अनौपचारिक भेलामा सहभागी भई यसवारे आफ्नो धारणा व्यक्त गर्नुभएको। साथै वहाँले जर्मन टेलिभिजन च्यानल DW र चिनियाँ टेलिभिजन च्यानल CGTN ले लिएको अन्तर्वार्तामा आर्थिक वृद्धि र समृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न नेपालले अवलम्बन गरेका वर्तमान विकास प्राथमिकता र नीति तथा कार्यक्रमवारे आफ्नो धारणा राख्नु भएको।

माननीय परराष्ट्र मन्त्रीज्यूको भ्रमण :

- माननीय परराष्ट्र मन्त्रीज्यूले २०७५ साउन ८ देखि १५ (तदनुसार २४-३१ जुलाई २०१८) मा पोर्चुगल, वेल्जियम र लक्जेम्वर्ग, २०७५ भदौ ३० देखि असोज ४ (तदनुसार १५-२० सेप्टेम्वर २०१८) मा अष्ट्रिया र यूरोपियन यूनियनको मुख्यालय तथा २०७५ मंसिर २ देखि ५ (तदनुसार १८-२१ नोभेम्वर २०१८) मा जापानको भ्रमण गर्नु भएको।

- माननीय परराष्ट्र मन्त्री नेतृत्वको प्रतिनिधिमण्डलबाट संयुक्त राज्य अमेरिकाका विदेशमन्त्री श्री माइकल रिचार्ड पोम्पेओसँग द्विपक्षीय औपचारिक भेटवार्ताका लागि मिति २०७५ पौष १ देखि ७ (तदनुसार १६-२२ डिसेम्वर २०१८) मा अमेरिका (वाशिङ्गटन डि. सी.) को भ्रमण गर्नु भएको ।
- माननीय परराष्ट्र मन्त्रीज्यूले २०७५ पौष २४ देखि २६ (तदनुसार ८-१० जनवरी २०१९) मा भारतको नयाँ दिल्लीमा "World Reorder: New Geometries, Fluid Partnerships, Uncertain Outcomes" विषयक Theme मा आधारित भई आयोजना गरिएको Raisina Dialogue मा सहभागी भई १० जनवरी २०१९ मा आफ्नो मन्तव्य राख्नु भएको।

विदेशी उच्च अधिकारीहरूको नेपाल भ्रमण :

- भारतका प्रधानमन्त्रीबाट २०७५ भाद्र १४ र १५ गते काठमाडौमा आयोजना भएको बहुपक्षीय प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगका लागि बंगालको खाडीको प्रयास (बिमस्टेक) को चौथो शिखर सम्मेलनमा भाग लिने क्रममा नेपालको भ्रमण भएको। भ्रमणका क्रममा काठमाडौ-रक्सौल विद्युतीय रेलमार्गका लागि सर्भे सम्बन्धी समझदारी पत्र (Memorandum of Understanding regarding Preliminary Engineering-cum-Traffic Survey of the Broad Gauge Line between Raxaul and Kathmandu) मा हस्ताक्षर भएको।
- श्रीलंकाका राष्ट्रपति Maithripala Sirisena ले २०७५ भाद्र १६ र १७ (तदनुसार १-२ सेप्टेम्वर २०१८) मा नेपालको भ्रमण गर्नुभएको। उक्त अवसरमा नेपालको परराष्ट्र मामिला अध्ययन प्रतिष्ठान र श्रीलंकाको भन्डारानाइके अन्तर्राष्ट्रिय कूटनीतिक तालिम केन्द्रबीच सहयोग आदान प्रदान गर्ने र युवा विकासका लागि सहयोग आदान प्रदान गर्ने दुई छुट्टा छुट्टै समझदारी पत्रहरूमा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको।
- म्यानमारका राष्ट्रपति श्रीविन मिन्ट मिति २०७५ भाद्र १२ देखि १३ सम्म नेपालको औपचारिक भ्रमण गर्नुभएको। भ्रमणका क्रममा नेपाल र म्यानमार बीच व्यापार, पर्यटन तथा लगानीका क्षेत्रमा सहयोग आदान प्रदान गर्ने लगायतका द्विपक्षीय सम्बन्ध र आपसी हितका विषयमा छलफल भएको।
- कम्बोडियाका प्रधानमन्त्री श्री Samdech Akka Moha Sena Padei Techo HUN SEN ले मिति २०७५ मंसिर १३ र १४ मा नेपालको औपचारिक भ्रमण गर्नु भएको । भ्रमणका क्रममा नेपाल र कम्बोडियाबीच द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको स्थापना गर्ने, कूटनीतिक तथा अफिसियल राहदानी वाहकहरूलाई भिसा छूट गर्ने, हवाई सेवा र साँस्कृतिक सहयोगको आदान प्रदानसम्बन्धी चार समझदारीपत्रहरूमा हस्ताक्षर भएको।
- म्यानमारकी State Counsellor Daw Aung San Suu Kyi ले मिति २०७५ मंसिर १३ र १४ मा नेपालको औपचारिक भ्रमण गर्नु भएको। भ्रमणका क्रममा नेपाल र म्यानमारबीच व्यापार तथा लगानी सहयोगसम्बन्धी समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको।
- जापानका परराष्ट्रमन्त्री तारो कोनोले मिति २०७५ पौष २५ र २६ मा नेपालको भ्रमण गर्नु भएको। भ्रमणका क्रममा नेपाल र जापानबीच सन् १९९३ मा हस्ताक्षर गरिएको हवाई सेवा सम्झौता संशोधनका लागि पत्रहरूको आदानप्रदान भएको। नेपाल र जापानका परराष्ट्र मन्त्रालयहरूबीच द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्र स्थापना गर्ने सम्बन्धी समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको। बैठकमा पूर्वाधार निर्माण,

कनेक्टिभिटी तथा ऊर्जा क्षेत्र तथा आगामी मार्च २०१९ मा हुने लगानी सम्मेलन र नेपाल भ्रमण वर्ष २०२० सफल बनाउन जापानको सहयोग सम्बन्धमा छलफल भएको। भेटघाटका अवसरमा जापान सरकारले ल्याएको नयाँ अध्यागमन नीतिअनुसार नेपाली श्रमिकहरू जापान पठाउने बिषयमा पनि छलफल भएको।

❖ **द्विपक्षीय कूटनीतिको प्रवर्द्धन**

द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको स्थापना र बैठकः

- नेपालले ११ जुन २०१८ मा डेनमार्क, १२ जुन २०१८ मा मंगोलिया, २७ जुन २०१८ मा बेल्जियम, २५ जुलाई २०१८ मा पोर्चुगल, ३० जुलाई २०१८ मा म्यानमार, २४ सेप्टेम्बर २०१८ मा क्यानडा, २९ नोभेम्वर २०१८ मा कम्बोडिया र ९ जनवरी २०१९ मा जापानसँग द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्र स्थापना गर्ने समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गरेको।
- नेपाल-इजरायल द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक १९ देखि २० मार्च २०१८ मा काठमाडौमा, नेपाल-रसिया द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक १७ अप्रिल २०१८ मा काठमाडौमा, नेपाल-डेनमार्क द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक ११ जुन २०१८ मा कोपनहेगनमा, नेपाल-स्विजरल्याड द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक १४ जुन २०१८ मा वर्नमा, नेपाल-युरोपियन यूनियन संयुक्त आयोगको बैठक २८ जुन २०१८ मा ब्रसेल्समा, नेपाल-दक्षिण कोरिया द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक २३ जुलाई २०१८ मा सिओलमा, नेपाल-म्यानमार द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक ३० जुलाई २०१८ मा काठमाडौमा, नेपाल-अष्ट्रेलिया द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक १६ अगष्ट २०१८ मा काठमाडौमा, नेपाल-क्यानडा द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक ४ अक्टोवर २०१८ मा ओटवामा, नेपाल-मंगोलिया द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक ३१ अक्टोवर २०१८ मा काठमाडौमा, नेपाल-संयुक्त अधिराज्य द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक १५ नोभेम्बर २०१८ मा लण्डनमा, नेपाल-पोल्याण्ड द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक २० नोभेम्बर २०१८ मा काठमाडौमा र नेपाल-चीन द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको बैठक १३ डिसेम्बर २०१८ मा बेइजिङ्गमा सम्पन्न भएका । नेपाल फ्रान्स राजनीतिक परामर्श संयन्त्रको बैठक ९ जनवरी २०१९ मा काठमाडौमा र नेपाल-अमेरिका राजनीतिक परामर्श संयन्त्रको बैठक १८ डिसेम्वर २०१८ मा वासिङ्गटनमा सम्पन्न भएका।

कूटनीतिक सम्बन्धः

- नेपाल र रुवान्डाबीच २० जुलाई २०१८ मा, नेपाल र माडागास्कारबीच २६ सेप्टेम्बर २०१८ मा र नेपाल र सुरीनामबीच ११ अक्टोवर २०१८ मा कूटनीतिक सम्बन्ध स्थापना भई कुल १६३ मुलुकसँग कुटनीतिक सम्बन्ध स्थापना भएको ।

संयुक्त राष्ट्रसंघ र बहुराष्ट्रिय कूटनीतिः

- नेपालका सम्माननीय प्रधानमन्त्री के.पी. शर्मा ओलीले संयुक्त राष्ट्रसंघको ७३औं महासभालाई मिति २०७५ साल असोज ११ (२७ सेप्टेम्वर २०१८) मा सम्बोधन गर्नुभएको। प्रधानमन्त्रीले विश्व शान्ति, अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति सुरक्षा, मानव अधिकार र दिगो विकासलगायतका विषयमा नेपालको स्पष्ट धारणा राख्दै नेपालमा नयाँ संविधान जारी भइसकेपछि संक्रमणकालको अन्त्य भएको, संविधानले तोकेको अवधिभित्रै संघीय, प्रान्तीय र स्थानीय तीनै तहको निर्वाचन सफलतापूर्वक सम्पन्न भई तीनै

तहका सरकार गठन भएको जानकारी गराउनु भएको। प्रधानमन्त्री ओलीले नेपालले आफैंले नेतृत्व गरेको मौलिक शान्ति प्रक्रियालाई तार्किक निष्कर्षमा पुऱ्याएको जनाउँदै यो शान्ति प्रक्रियालाई विश्वका द्वन्द्वरत मुलुकले एक अनुकरणीय र सफल अभ्यासका रुपमा लिनुपर्ने धारणा विश्व समुदाय समक्ष राखु भएको। यसै क्रममा संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवले A4P(Action for Peace) का लागि घोषणा गर्नुभएको संयुक्त राष्ट्र संघीय शान्ति स्थापनार्थ साझा प्रतिवद्धता विषयमा नेपालले हस्ताक्षर गरी प्रतिवद्दता जनाएको।

- मिति २०७५ असोज ११ गते संघीय संसदका दुवै सदनबाट पारित विधेयकअनुसार सम्मिलनको माध्यमबाट "शान्ति विश्वविद्यालय स्थापना गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय सम्झौता (International Agreement for the Establishment of the University for Peace" को नेपाल पक्ष राष्ट्र बनेको।
- कोस्टारिकाको San Jose मा अवस्थित शान्ति विश्वविद्यालयमा आयोजित एक विशेष समारोहमा भाग लिई प्रधानमन्त्रीज्यूले नेपालको शान्ति प्रक्रियाबारे मन्तव्य दिनुहुँदै नेपालको मौलिक शान्ति प्रक्रियाबारे विश्व समुदायलाई जानकारी गराउनु भएको।
- जेनेभामा २०७५ भदौ २५ देखि असोज १२ गतेसम्म सञ्चालित मानव अधिकार परिषदको ३९औं वैठकमा नेपालले मानव अधिकार परिषद्को सदस्यको हैसियतमा सक्रिय सहभागिता जनाएको। यसमा मानव अधिकारसँग सम्बन्धित १३ वटा विभिन्न प्रस्तावहरू पारित भएका। नेपाल सरकारको नीति अनुकूल हुनेगरी नेपालले ३ वटा प्रस्ताव सह-प्रायोजन गरी पारित गराउन योगदान गरेको। अन्तर क्षेत्रीय संयुक्त बक्तव्यहरू (Cross regional Joint Statements) मा नेपाल सरकारको नीति अनुकूल नेपालले आवद्धता जनाएको। नेपालले मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण र सम्वर्द्धनका साथै विकासको अधिकार ("Right to Development") को अवधारणाका लागि विश्व समुदायले समान महत्त्व दिनुपर्ने विषयलाई मुखरित गरेको।
- माननीय परराष्ट्रमन्त्री श्री प्रदिपकुमार ज्ञवालीले २०७५ असोज १ देखि ५ गतेसम्म भियनामा भएको अन्तर्राष्ट्रिय आणविक ऊर्जा एजेन्सी (IAEA) को ६२ औं वार्षिक सत्रलाई सम्बोधन गर्नुभएको। परराष्ट्रमन्त्रीज्यूले संयुक्त राष्ट्र संघका तीन खम्बाहरू शान्ति सुरक्षा, मानव अधिकार र विकासले समान महत्त्व पाउनु पर्ने तथा संयुक्त राष्ट्र संघको सिद्धान्त, उद्देश्य तथा पञ्चशीलका मूल्य मान्यता, विश्व शान्तिको पक्षमा धारणा राखुभएको।
- संयुक्त राष्ट्रसंघीय मानव अधिकार परिषद्मा सन् २०२१ देखि २०२३ अवधिका लागि पुनःनिर्वाचन, संयुक्त राष्ट्र संघीय आर्थिक तथा सामाजिक परिषद्को २०२४ देखि २०२६ को लागि, नार्कोटिक ड्रगसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्र संघीय आयोगको २०२० देखि २०२३, अपराध निरोध तथा फौजदारी न्यायसम्बन्धी आयोग को २०२१ देखि २०२३ र Committee on the Elimination of Discrimination Against Women (CEDAW) को २०२१ देखि २०२४ मा पुनः निर्वाचनको लागि नेपालले संयुक्त राष्ट्र संघमा उम्मेद्वारी प्रस्तुत गरेको।
- नेपाल १ जनवरी २०१९ देखि लागू हुने गरी दुई वर्षका लागि संयुक्त राष्ट्र संघको Peace Building Commission को सदस्यमा निर्वाचित भएको।

क्षेत्रीय कूटनीतिमा सक्रियता

- बहुपक्षीय प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोगका लागि बंगालको खाडीको प्रयास (बिम्स्टेक) का राष्ट्र प्रमुख तथा सरकार प्रमुखहरूको चौथो सम्मेलन २०७५ भाद्र १४ र १५ गते काठमाडौमा सम्पन्न भएको। "Towards a Peaceful, Prosperous and Sustainable Bay of Bengal Region" Theme मा आधारित सम्मेलनले बिम्स्टेक सचिवालयको प्रशासनिक तथा वित्तीय मामिलाहरूका लागि एक स्थायी कार्य समितिको स्थापना गर्ने, संगठनको दीर्घकालीन उद्धेश्य र सहयोगका प्राथमिकताहरूको निर्धारण सहितको संगठनको बडापत्रको मस्यौदा गर्ने, बिम्स्टेक संयन्त्र सञ्चालनको लागि कार्य सञ्चालन प्रक्रिया (Rules of Procedure) को विकास गर्ने, बिम्स्टेक विकास कोषको स्थापनाको संभाव्यता अध्ययन गर्ने, सचिवालयको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, सहयोगका विद्यमान क्षेत्रहरूको समीक्षा तथा पुनर्संरचना गर्ने लगायतका निर्णयहरू भएको। सम्मेलनको क्रममा MoU on BIMSTEC Grid Interconnection मा हस्ताक्षर भएको। सम्मेलनमा नेपालसहित बंगलादेशका प्रधानमन्त्री, भुटानका अन्तरिम सरकारका अध्यक्ष, भारतका प्रधानमन्त्री, थाइल्याण्डका प्रधानमन्त्री, श्रीलंकाका राष्ट्रपति र म्यानमारका राष्ट्रपतिहरूद्वारा नेतृत्व गरिएको प्रतिनिधिमण्डलले भाग लिएको।
- संयुक्त राष्ट्र संघको ७३ औं महासभाका दौरान न्यूयोर्कमा नेपालले आयोजना गरेको दक्षिण एशियाली क्षेत्रीय सहयोग संगठन (सार्क) मन्त्रिपरिषद्को अनौपचारिक बैठकले सार्कलाई थप गतिशील बनाउन जोड दिएको।
- सांघाई सहयोग संगठनको Observer Status प्राप्त गर्नको लागि ५ नोभेम्वर २०१८ मा अनुरोध पत्र पठाइएको।
- नेपालको अध्यक्षतामा 'कोलम्बो प्रोसेस' को उच्च अधिकारीहरूको पाँचौं र मन्त्रीस्तरीय छैठौं बैठक २०७५ कात्तिक २९ र ३० गते काठमाडौंमा सम्पन्न भएको। उक्त बैठकमा सदस्य राष्ट्रहरूबीच वैदेशिक रोजगारलाई व्यवस्थित बनाउने नीति, रणनीति र हासिल गर्ने उपलब्धिका विषयमा छलफल भएको।

आर्थिक कूटनीतिको परिचालन

- नेपाल सरकारले अवलम्बन गरेको "समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली"को परिकल्पना अनुरुप यस अवधिमा आर्थिक कूटनीतिको माध्यमबाट नेपालको राष्ट्रिय हित प्रवर्द्धनको लागि विशेष जोड दिइएको। यस अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रमहरूमा निर्यात प्रवर्द्धनसम्बन्धी कार्यक्रमहरू, वैदेशिक लगानीकर्ताहरूसँगका भेटघाट र अन्तर्क्रिया, द्विपक्षीय, क्षेत्रीय तथा बहुपक्षीय स्तरमा भएका बैठक तथा वार्ताहरूमा नेपालको आर्थिक हितको संरक्षण र प्रवर्द्धन, लगानी सम्मेलन २०१९ र नेपाल पर्यटन वर्ष २०२० को प्रवर्द्धन, नेपाली संस्कृति झल्काउने कार्यक्रम सहितका राष्ट्रिय दिवसहरूको आयोजना, विकास सहायताको प्राप्तिको लागि श्रोतहरूको खोजी लगायतका आवश्यक पहलहरू, विदेशमा रहेका नेपाली श्रमिकहरूको हित प्रवर्द्धन, गैर आवासीय नेपालीहरूको संलग्नतामा विभिन्न क्षेत्रीय बैठक तथा ज्ञान सम्मेलन लगायतका कार्यक्रमहरू गरिएको। आर्थिक कूटनीतिलाई देशगत र क्षेत्रगत रुपमा लक्षित गरी परिचालन गर्ने उद्धेश्यले देशगत रणनीति तयार गरिएको।

सेवा प्रवाहः

- राहदानी विभागबाट यस अवधिमा ५०९,१५१ थान राहदानी जारी भएको।
- राहदानीको लागि आवेदकले बुझाउने शुल्कलाई Revenue Management Information System (RMIS) अन्तर्गत बैकले प्रविष्ट गरेको राजश्वको विवरण विभागको अभिलेखमा रूजु गरी यस्तो विवरणको Cross Verification हुने Software निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- जिल्ला तथा ईलाका प्रशासन कार्यालयवाट जारी गरिने राहदानी तथा संकलित आवेदन फारामहरू विभागबाट सम्बन्धित जिल्लासम्म ढुवानीको व्यवस्थालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउन मुलुकभरका १० विमानस्थलमा ढुवानीको व्यवस्था गर्न बुद्ध एयर प्रा. लि. सँग सम्झौता गरिएको।
- मुलुक संघीयतामा गएको परिप्रेक्ष्यमा सिर्जित नयाँ पदहरूमा आसीन पदाधिकारीहरूलाई कूटनीतिक तथा विशेष राहदानी जारी गर्ने विषयमा मन्त्रिपरिषद्को निर्णय कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- कन्सुलर सेवा विभागबाट प्रदान हुने सेवालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउन आधा घण्टाभित्र सेवा प्रदान गरिने व्यवस्था गरिएको।
- कन्सुलर सेवा विभागबाट प्रदान गरिने कानुनी सेवा, कागजात प्रमाणीकरण, भिसा सिफारिस, कूटनीतिक सुविधा तथा उन्मुक्ति सेवा र अधिकृत वारेसनामा प्रमाणीकरण लगायतका अधिकांश सेवा प्राप्तिको लागि Online बाट आवेदन गर्ने र कार्य प्रगतिको सम्बन्धमा Verify गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको। कन्सुलर सेवा विभागबाट प्रदान गरिने सेवालाई अझ चुस्त, प्रभावकारी र परिष्कृत बनाउन तथा सेवाग्राहीप्रति जिम्मेवार हुन सेवाग्राही सन्तुष्टि सर्वेक्षण गर्रिंदै आएको।
- कन्सुलर सेवा विभागबाट ९,९५६ कन्सुलर तथा कानुनी परामर्श सेवा, ८,९७३ भिसा सिफारिस तथा छूटसम्बन्धी सेवा र २२६,२३२ कागजात प्रमाणीकरण सम्बन्धी सेवाहरू उपलब्ध गराइएको।

अन्य कार्यहरू

- नयाँ सरकारको गठन भएपश्चात् सरकारले लिएका नीति तथा कार्यक्रमहरू तथा कूटनीतिक प्राथमिकताका सम्बन्धमा काठमाडौंस्थित कूटनीतिक नियोगहरूका प्रमुखहरूलाई एक पटक प्रधानमन्त्रीज्यूबाट, एक पटक परराष्ट्र मन्त्रीज्यूबाट र एक पटक प्रधानमन्त्रीज्यूको समुपस्थितिमा परराष्ट्र मन्त्रीज्यूबाट ब्रिफिङ भएको।
- विदेशस्थित कूटनीतिक नियोगहरूलाई आफ्नै भवनको व्यवस्था गरी वर्सेनि भाडामा हुने खर्चको बचत गर्ने उद्देश्यले अमेरिकाको वासिङ्गटन डि.सी. मा घर खरिद गरिएको, पाकिस्तान र श्रीलङ्कामा भवन निर्माणको लागि नक्शा पास गर्ने कार्य भएको र अष्ट्रेलियामा जग्गा खरिदको कार्य सम्पन्न भएको।

७. आ.व. २०७४/७५ को विनियोजित बजेट एवं खर्चको यथार्थ विवरण

चालु तर्फ **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२६०११३	परराष्ट्र मन्त्रालय	३१७५६४	२४२३८४	७६%
३२६०१२३	नेपाली राजदूतावासहरू, स्थायी नियोगहरू र महावाणिज्य दूताबासहरू	३०२७८८३	२७९१९३३	९२%

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२६०१७३	सीमा नापी टोली	४२३८३	२९२५८	६९%
३२६०१८३	राहदानी विभाग	१४२५५८	६६७९३	४७%
३२६०१९३	कन्सुलर सेवा विभाग	२०९७४	१५३५४	७३%
	जम्मा	**३५५१३६२**	**३१४५७२२**	**८९%**

पूँजीगत तर्फ **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२६०११४	परराष्ट्र मन्त्रालय	४२०९१७	२९८६८२	७१%
३२६०१२४	नेपाली राजदूतावासहरू, स्थायी नियोगहरू र महावाणिज्य दूतावासहरू	२३१२३६८	११८४०६७	५१%
३२६०१७४	सीमा नापी टोली	४६९९४	३१३८६	६७%
३२६०१८४	राहदानी विभाग	९१८२	५०४३	५५%
३२६०१९४	कन्सुलर सेवा विभाग	१७९९	१७९३	१००%
	जम्मा	**२७९१२६०**	**१५२०९७१**	**५४%**

८. आ.व. २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु तर्फ **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२६०११३	परराष्ट्र मन्त्रालय	३६९३४९	२२३५११	६१%
३२६०१२३	नेपाली राजदूतावासहरू, स्थायी नियोगहरू र महावाणिज्य दूतावासहरू	३१०९९५५	२७४४३५७	८८%
३२६०१७३	सीमा नापी टोली	४१७००	१८०६०	४३%
३२६०१८३	राहदानी विभाग	१०५८३१	४५७३१	४३%
३२६०१९३	कन्सुलर सेवा विभाग	१७९१०	११७४१	६६%
	जम्मा	**३६४४७४५**	**३०४३४००**	**८४%**

पुँजीगत तर्फ **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२६०११४	परराष्ट्र मन्त्रालय	२३८२००	३३३८२२	१४०%
३२६०१२४	नेपाली राजदूतावासहरू, स्थायी नियोगहरू र महावाणिज्य दूतावासहरू	७१७७४२	१५५१४२	२२%
३२६०१७४	सीमा नापी टोली	७५९००	४०१००	५३%
३२६०१८४	राहदानी विभाग	५०००	३८३	८%
३२६०१९४	कन्सुलर सेवा विभाग	१५००	६११	४१%
	जम्मा	**१०३८३४२**	**५३००५८**	**५१%**

◆ ◆ ◆

भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

नेपालको संविधानमा व्यवस्था भएको सम्पत्तिको हक, खाद्य सुरक्षा र सम्प्रभुताको हक, महिलाको हक र भूमिहिन दलितको हक कार्यान्वयन गर्न तथा सन् २०३० सम्ममा हासिल गरी सक्नुपर्ने दिगो विकासका लक्ष्य प्राप्त गर्न उपलब्ध सिमीत भूमि तथा भूमिस्रोतको समुचित व्यवस्थापन गर्न आवश्यक रहेको छ । स्वतन्त्र एवम् आत्मनिर्भर राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको विकासका लागि सहकारी आन्दोलनबाट मद्दत मिल्ने भएकोले विगतका सकारात्मक उपलब्धिहरूको सम्बर्धन गर्दै सहकारी आन्दोलनको विकासलाई बढवा दिनु वाञ्छनीय देखिएको छ ।

पिछडिएको व्यक्ति, परिवार, वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराई विकासको प्रतिफल सबैलाई न्यायोचित वितरण गरी मुलुकमा आर्थिक असमानता घटाउने प्रयास थालिएको छ। गरिबी निवारण अन्तर सम्बन्धित बिषय भएको हुँदा राज्यका सबै निकायहरू साथै सरकारी, सहकारी, निजी र गैर सरकारी क्षेत्रबाट एकीकृत र समन्वयात्मक प्रयास हुन आवश्यक छ।

२. दीर्घकालीन सोचः

दिगो भूमि व्यवस्थापन र गुणात्मक सहकारी मार्फत् गरिबी निवारण गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- राज्यको समस्त भूमिको वर्गीकरण गरी समुचित उपयोग गर्ने,
- भौगोलिक सूचना पूर्वाधारको विकास गरी सर्वसुलभ बनाउने,
- घर जग्गाको मूल्याङ्कन एकीकृत रूपमा गर्न वैज्ञानिक आधार खडा गर्ने,
- जग्गा प्रशासनलाई प्रविधियुक्त, सहज, पारदर्शी र विश्वसनीय बनाउने,
- सहकारी संस्थाहरूलाई सदस्यहरूको आर्थिक एवं सामाजिक सशक्तीकरणको सशक्त माध्यमको रूपमा विकास गर्ने,
- सहकारी मूल्य र सिद्धान्तहरूको अनुशरण गर्दै यस क्षेत्रमा सुशासन कायम गर्ने,
- गरिब व्यक्ति तथा परिवारको लागि रोजगारी तथा स्वरोजगारी सृजना, राज्यका स्रोत साधनहरूमा पहुँच वृद्धि र जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने।

४. रणनीतिः

- भू-उपयोग योजनाबमोजिम छुट्टयाइएको भू-उपयोग क्षेत्र नक्साको आधारमा भूमिको उपयोग सुनिश्चित गर्ने,
- भूमिहिन दलित, सुकुम्बासी, अव्यवस्थित र अनौपचारिक बसोबासको समस्या हल गर्ने र नेपाली नागरिक सबैलाई भूमि माथिको पहुँचमा सुनिश्चितता गर्ने,
- आधुनिक प्रविधिको उपयोग गरी देशको सम्पूर्ण भू-भागलाई कित्ता नापी प्रणालीमा ल्याउने,
- आवश्यकताअनुसार कित्ता नापी नक्साको पुनःनापी र अद्यावधिक गर्दै जाने,

- जग्गा प्रशासन प्रणालीलाई एकद्वारमा ल्याउन नापी नक्सा र त्यससँग सम्बन्धित डाटाहरूलाई एउटै प्रणालीबाट सञ्चालन गर्ने,
- भू-मापनका आधुनिक सिद्धान्त र प्रविधिअनुसार नाप नक्साका आधारभूत नियन्त्रण विन्दुहरूको सञ्जाल सुदृढ बनाउने,
- अनलाइन जियोपोर्टल मार्फत आधारभूत भौगोलिक सूचना प्राप्त गर्न सकिने प्रणालीको विकास गरिने,
- देशका आधार नक्सा एवं अन्य विषयगत नक्सा, डाटाहरू अद्यावधिक गर्न कम खर्चिलो र भरपर्दो प्रविधिको उपयोग गरिने,
- वैज्ञानिक सूचकका आधारमा घर जग्गाको मूल्याङ्कन गर्ने प्रणाली स्थापना गर्ने,
- एकीकृत मूल्याङ्कन प्रणालीको अनिवार्य कार्यान्वयन हुने गरी सम्बन्धित कानूनको निर्माण गर्ने,
- भूमि व्यवस्थापन सेवा क्षेत्रमा दक्ष जनशक्तिको विकास गर्ने,
- जग्गा प्रशासन सेवालाई अनलाइन प्रणालीमा लैजाने,
- सहकारी संघ/संस्थाबाट सञ्चालन हुने व्यवसायिक आयोजनाहरूलाई वित्तीय एवम् प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने,
- थप क्षेत्रहरूमा सहकारी क्षेत्रको भूमिका विस्तार गर्दै जाने,
- सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागि संस्थागत सेवाहरू प्रभावकारी बनाउने,
- तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरूमा सहकारीको संलग्नतालाई प्रोत्साहन दिई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रबर्द्धनमा योगदान पुऱ्याउने,
- सहकारी शिक्षा, नेतृत्व विकास एवम् व्यवस्थापन तालिमलाई व्यापक तुल्याउने,
- सहकारी क्षेत्रको समुचित नियमनको लागि प्रणालीगत अनुगमन परिपाटी विकास गर्ने,
- सहकारी संघ/संस्थाका गतिविधिहरूलाई पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउने,
- गरिबी निवारण कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गर्न गरिबी निवारण नीति तथा कानुन तर्जुमा गरी लागु गर्ने,
- सबै क्षेत्रगत नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा गर्दा गरिबी निवारणको विषयलाई उच्च प्राथमिकतामा राख्ने,
- दिगो बिकास लक्ष्य (गरिबी निवारणसम्बन्धी), सार्क गरिबी निवारण कार्य योजना, विमस्टेक गरिबी निवारण कार्य योजना कार्यान्वयनको लागि क्षेत्रगत नीतिहरूमा समावेश गर्ने,
- गरिबी निवारणका लागि विभिन्न निकायबाट सञ्चालित कार्यक्रमबीच प्रभावकारी समन्वय तथा अनुगमन गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने,
- गरिबी निवारणमा सहयोग पुऱ्याउने अन्तर्राष्ट्रिय/क्षेत्रीय सङ्घसंस्था तथा विकास साझेदारसँग समन्वय र सम्बन्ध विस्तार गर्ने,
- गरिब पहिचानसम्बन्धी राष्ट्रिय मापन प्रणाली (National Accounting System) विकास गरी देशका सवै घरपरिवारको सर्वेक्षण तथा गरिब घरपरिवारको पहिचान गरी परिचयपत्र वितरण गर्ने। गरिव घरपरिवारको विवरण अध्यावधिक गर्ने,
- गरिब घरपरिवारलाई लक्षित गरी क्षमता विकास, आयआर्जन, सीप विकास तालिम एवं रोजगरमूलक लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,

- गरिब घरपरिवारलाई लक्षित गरी सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणका कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने,
- उत्पादनका स्रोत साधनमा गरिब व्यक्ति, परिवार तथा समुदायको सहज पँहुच हुनसक्ने गरी व्यवस्था गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- भूमि नीति, भू-उपयोग नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- अन्तर्राष्ट्रिय सीमाको नक्साङ्कन, अभिलेख,
- सीमा स्तम्भहरूको निर्माण, मर्मत सम्भार तथा अभिलेख व्यवस्थापन,
- भूमिको उपयोग, क्षमता र उपयुक्ताको नक्साङ्कन,
- पुनर्वाससम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- निजी, सरकारी, गुठी, सामुदायिक तथा सार्वजनिक जग्गाको राष्ट्रिय अभिलेख व्यवस्थापन,
- सरकारी, सार्वजनिक, गुठी, सामुदायिक तथा पर्ती जग्गाको संरक्षण,
- भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन,
- राष्ट्रिय भू-सूचना प्रणाली र भौगोलिक सूचना पूर्वाधार,
- भूमिहीन, दलित, मुक्तकमैया, हलिया, हरवा, चरवाको पुनर्स्थापनासम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- जग्गाको हक हस्तान्तरणसम्बन्धी मापदण्ड,
- जग्गाको नाप नक्साको आधारभूत नियन्त्रण विन्दु र सञ्जाल,
- जियोडेटिक र स्थल रूप नाप नक्सा,
- प्रदेश र स्थानीय तहको सीमाको नक्साङ्कन र अभिलेख,
- सर्भे लाइसेन्स,
- सहकारीसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानुन र मापदण्ड,
- सहकारी बैङ्कसम्बन्धी,
- सहकारीसम्बन्धी राष्ट्रिय तथ्याङ्क व्यवस्थापन, अध्ययन, अनुसन्धान र अनुगमन,
- सहकारीसम्बन्धी राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सम्बन्ध र अन्तर प्रादेशिक समन्वय,
- सहकारीमार्फत् हुने बचत तथा ऋण परिचालनसम्बन्धी मापदण्ड र नियमन,
- गरिबी निवारणसम्बन्धी,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवाको सर्भे समूहको सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
८६	जमिनको वैज्ञानिक वर्गीकरण र व्यवस्थित उपयोग गर्न भू-उपयोग सम्बन्धी कानुनको विधेयक संसदको यसै अधिवेशनमा पेश गरिने। सिञ्चित तथा अन्य कृषि भूमिलाई घर घडेरीमा परिवर्तन गर्न नपाइने व्यवस्था मिलाइने । सार्वजनिक तथा गुठी जग्गाको संरक्षण गरिने ।	• ३५ स्थानीय तहमा भूउपयोग नक्शा डाटा हस्तान्तरण गरिएको । • १८ जिल्लाका स्थानीय तहको भूउपयोग नक्शा डाटा तयार भइरहेको । • कित्ताकाट व्यवस्थित गर्ने निर्देशिका जारी गरी कृषि योग्य भूमिको खण्डिकरण रोकिएको । • सरकारी, सार्वजनिक तथा गुठी जग्गा संरक्षण गर्न कार्यविधि तयारी समिति गठन गरी कार्य अगाडी वढाइएको ।
८७	आगामी दुई वर्ष भित्रमा सम्पूर्ण कृषि जमिनको अभिलेख र जग्गा धनीपूर्जा विद्युतीय बनाउन आवश्यक वजेटको व्यवस्था गरिएको । इजाजत प्राप्त कम्पनी मार्फत् मात्र घर जग्गा खरिद विक्री गर्न पाउने कानुनी व्यवस्था गरिने । आधुनिक प्रविधिको उपयोगबाट नापी कार्य अघि बढाइने । सीमा क्षेत्रको नक्सांकन तथा नापी कार्य व्यवस्थित गरिने।	• यस वर्ष २९ समेत गरी हाल सम्म ५४ मालपोत कार्यालयमा अनलाइन सेवा विस्तार गरिएको। • प्रस्तावित मालपोत ऐनको संशोधन र प्रस्तावित सहरी विकास ऐनमा इजाजत प्राप्त कम्पनी मार्फत् मात्र घर जग्गा खरिद विक्रीको प्रावधान राखिएको । • डिजिटल प्रविधिबाट नाप नक्सा तथा सो को डाटावेश तयारी कार्य चालु रहेको ।
८८	आगामी आर्थिक वर्ष भित्रमा मुक्त कमैया र हलियाहररूको पुनस्थार्पनको कार्य पूर्ण रुपमा सम्पन्न गर्ने।	• मुक्त कमैया र मुक्त हलियाहरूको पुनस्थार्पनको कार्य पूर्ण रुपमा सम्पन्न हुने गरी काम अगाडी बढाइएको ।
८९	विगतमा गरिएका गरिवी सर्वेक्षणको नतिजा अनुसार आगामी आर्थिक वर्षमा २६ जिल्लाका गरिव घरपरिवारलाई राज्य सुरक्षा परिचयपत्र वितरण गर्नको साथै दुई वर्ष भित्र वाँकी ५१ जिल्लाहररुमा यस्तो सर्वेक्षण सम्पन्न गरी परिचय पत्र वितरण गरिने ।	• ५१ जिल्लाहरू मध्ये छानिएका जिल्लामा गरिव घरपरिवार पहिचानका लागि सर्भेक्षण चालु रहेको ।

७. आ.व २०७४/०७५ मा विनियोजित बजेट र सो बजेटबाट हासिल भएको उपलब्धीहरुः

- विभिन्न जिल्ला नापी कार्यालयहरूमा रहेका ७ सय २७ सीट एमोनिया नक्सा संकलन भएको।
- अनलाइन सेवा शुरु हुने मालपोत कार्यालयको २१४३ हजार कित्ता डिजिटाइज गरी अध्यावधिक गरिएको ।
- ५६८ हजार सीटको प्लट रजिष्टर/स्क्यान इमेज तयार गरिएको ।
- विभिन्न नापी कार्यालयमा रहेका ३७ हजार कित्ता फिल्ड बुक स्क्यानिङ्ग गरिएको ।
- नयाँ तथा गाउँ ब्लक नापीबाट तयार भएका १७३ हजार कित्ता नापी नक्सा डिजिटाईज गरिएको ।
- थप २८ वटा मालपोत कार्यालयमा अनलाईन सेवा संचालन गरिएको ।

- २ मालपोत कार्यालय (वालिङ, दाङ्ग) को क्षतिग्रस्त जग्गाधनी स्रेस्ता स्थलगत रुपमा पुनर्स्थापना गरिएको ।
- ८९ मुक्त कमैया परिवारलाई जग्गा खरिद अनुदान दिइएको ।
- २७ मुक्त कमैया परिवारलाई घर निर्माण अनुदान दिइएको ।
- १ हजार ३ सय ९४ मुक्त कमैया परिवारलाई काठ खरिद अनुदान रकम उपलब्ध गराइएको ।
- २ सय २५ जना मुक्त कमैयाहरूलाई सिप विकास तालिम प्रदान गरिएको ।
- ४ सय ७९ मुक्त हलिया परिवारलाई जग्गा खरिद अनुदान दिइएको ।
- ८ सय १४ मुक्त हलिया परिवारलाई घर निर्माण अनुदान दिइएको ।
- ३ हजार ८७ मुक्त हलिया परिवारलाई घर मर्मत अनुदान रकम उपलब्ध गराइएको ।
- ६ सय ६३ हेक्टर गाँउ ब्लक नापी कार्य सम्पन्न गरिएको।
- २ हजार ८ सय १ हेक्टर पुन नापी तथा डिजिटल नापी कार्य सम्पन्न गरिएको।
- १० हजार ४ सय २३ हेक्टर जग्गा दर्ता श्रेस्ता पुर्जा वितरण गरिएको ।
- ७ हजार ९ सय ६९ हेक्टर द्धन्द्धबाट क्षतिग्रस्त नक्शा/श्रेस्ता पुनःस्थापना (अछाम, अर्घाखाची र पाल्पा) गरिएको ।
- दूरसम्वेदन विधिबाट २० सीट नक्सा डाटा तयार गरिएको।
- १७ सीटको स्थलरूप नक्सा फिल्ड भेरिफिकेसन सम्पन्न गरिएको।
- Topographical Database लाई नयाँ National Standard मा परिमार्जन गरिएको।
- झापा जिल्लाको ३० तेस्रो दर्जा नियन्त्रण बिन्दु सर्वेक्षण सम्पन्न भएको।
- सिराहा ४५ तेस्रो दर्जा नियन्त्रण विन्दुमा पूर्वक्षण, मनुमेन्टेसन तथा सर्वेक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको।
- ५८ कि.मि. विरगंज पथलैया हेटौडा सडक खण्डमा पूर्वेक्षण तथा मनुमेन्टेशन कार्य सम्पन्न गरिएको।
- सगरमाथा उचाई मापन कार्य अन्तर्गत १६९.२८ कि.मी. समतलन नापी सम्पन्न (सिरहादेखी सोलुखुम्बु), ४९ भू-आकर्षण विन्दुहरूमा मोनोमेन्टेशन तथा जि.पि.एस. सर्वेक्षण सम्पन्न, सिराहाको मडारदेखि ओखलढुंगाको घुर्मी सडक खण्डमा पर्ने ४९ PBM तथा Special Point हरूमा GNSS सर्वेक्षण सम्पन्न ।
- १ सय १० सहकारी संघसंस्थाको सघन अनुगमन गरिएको ।
- सहकारी ऐन, २०७४ जारी भएको ।
- २८ हजार ७ सय ७५ संघसंस्था सम्बन्धित नियामक निकायमा हस्तान्तरण भएको ।
- COPOMIS मार्फत सहकारी सूचना व्यवस्थितका लागि क्षमता विकास गरिएको ।
- ७७ जिल्लामा ३ सय ३१ स्थानीय तहका ८१ हजार ३ सय ३९ लक्षित परिवारहरू पहिचान गरी ५ हजार ९ सय ४२ समूह/संस्था गठन भएका ।

८. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरू :

- नापी कार्यालयको लागि Cadastral Application System (CAS) तयार भएको ।
- नेपाल– भारत सिमा क्षेत्रमा संयुक्त फिल्ड कार्यअन्तर्गत ४३१ नयाँ पिलर निर्माण,१५० पिलरमा Minor Repair ,४ पिलरमा Major Repair तथा १६ पिलरमा White wash सम्पन्न भएको।
- २७ हजार २ सय ३६ परिवार मुक्त कमैया र ७ हजार २ सय २८ परिवार मुक्त हलियाको पुनर्स्थापना गरिएको ।
- जमीनमाथिको द्वैध स्वामित्व अन्त्य गर्न मन्त्रालयमा मोहियानी समस्या समाधान इकाई गठन भएको।
- सेवाग्राहीको सहज सूचना पहुँचका लागि "भूमि सुशासन" मोबाइल एप निर्माण भएको ।
- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण ऐन र नियमावली अनुरुप सहकारी संघ वा संस्थाको सम्पत्ती शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ जारी भएको ।
- डिभिजन सहकारी कार्यालयको अभिलेख तथा सम्पत्ति स्थानीय, प्रदेश तहमा र विभागमा हस्तान्तरण गरिएको ।
- सहकारी तथा गरिबी अनुगमन सुदृढीकरण कार्यक्रम (COPOMIS) संचालन तथा तालिम दिइएको।
- सार्क सहकारी क्षेत्रको विकासको लागि अवधारणा पत्र तयार भएको।
- गरिबी निवारण सम्बन्धी संभाव्यता अध्ययन प्रदेश नं. २ तथा गण्डकी, कर्णाली र सूदुर पश्चिम प्रदेशमा सम्पन्न भएको ।
- ७ सय ४५ जनालाई सहकारी सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

भूमिसुधार तथा व्यवस्थाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३६०११३	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	११२८६३	६६०५०	५९%
३३६०१२३	भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभाग	६३८१०	५१४०२	८१%
३३६०१३३	मालपोत कार्यालयहरू	१२८५०८६	१०१३७५८	७९%
३३६०१४३	भूमिसुधार कार्यालयहरू	१५९५२१	१२१०४५	७६%
३३६०१५३	नापी विभाग	२७३६९	२५७९१	९४%
३३६०१६३	नापी कार्यालयहरू	१२५०४६२	९८३६८९	७९%
३३६०१७३	भू-सूचना तथा अभिलेख विभाग	५६८७६	४३८०५	७७%
३३६१०१३	मालपोत अभिलेख सुरक्षा तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	१२९२४६	६७९३९	५३%
३३६१०२३	राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजना	६५८६९१	६१६२७०	९४%
३३६१०३३	भूमिसुधार कार्यक्रम, मुक्त कमैया र हलिया पुनर्स्थापन	१५२११२२	१०१९९५७	६७%
३३६१०५३	भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्र	७१४८३	६१८४६	८७%
३३६१०६३	कित्ता नापी कार्यक्रम	२९२५१२	१९३९९७	६६%
३३६१०७३	स्थलरुप नापी (भूमि स्रोत) कार्यक्रम	१२००५४	९४३४०	७९%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३६१०८३	खगोल तथा भू-मापन कार्यक्रम	५९३९३	५०९०७	८६%
	जम्मा	**५८०८४८८**	**४४१०७९६**	**७६%**

सहकारी तथा गरिबी निवारणः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/ कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५२०११३	सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	३२६१५१	१७१०३२	५२%
३५२०१७३	सहकारी विभाग	२२४३१	१९६४५	८८%
३५२०१८३	डिभिजन सहकारी कार्यालयहरू	२७२०४०	१९०२११	७०%
३५२०१९३	राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड	२९७५७२	९७५७२	३३%
३५२०२०३	गरीब घर परिवार पहिचान तथा परिचय पत्र वितरण समन्वय बोर्डको सचिवालय	३०६०९८	५४६४१	१८%
३५२१३३३	सहकारी प्रशिक्षण केन्द्र	४०१७४	२८१३७	७०%
३५२१३४३	सहकारी क्षेत्र सुदृढीकरण आयोजना	३३२३९०	१५८०६१	४८%
	जम्मा	**१५९६८५६**	**७१९२९९**	**४५%**

भूमिसुधार तथा व्यवस्थाः

पूँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३६०११४	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	२२८०३	१६०४७	७०%
३३६०१२४	भूमिसुधार तथा व्यवस्थापन विभाग	७५५५	६२२६	८२%
३३६०१३४	मालपोत कार्यालयहरू	९३३५६	८७४३७	९४%
३३६०१४४	भूमिसुधार कार्यालयहरू	२६७३	२००९	७५%
३३६०१५४	नापी विभाग	१३६६४	१३५८१	९९%
३३६०१६४	नापी कार्यालयहरू	६९०६७	६४२६७	९३%
३३६०१७४	भू-सूचना तथा अभिलेख विभाग	११८७२	५५८५	४७%
३३६१०१४	मालपोत अभिलेख सुरक्षा तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	३४४३५७	२२८९०७	६६%
३३६१०२४	राष्ट्रिय भू-उपयोग आयोजना	१४९५	१४६१	९८%
३३६१०३४	भूमिसुधार कार्यक्रम, मुक्त कमैया र हलिया पुनर्स्थापन	२८१२१	२४०६७	८६%
३३६१०५४	भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्र	२३१०२	१०४४०	४५%
३३६१०६४	कित्ता नापी कार्यक्रम	५५२०८१	३८८३५५	७०%
३३६१०७४	स्थलरुप नापी (भूमि स्रोत) कार्यक्रम	३२४०३	१५२९३	४७%
३३६१०८४	खगोल तथा भू-मापन कार्यक्रम	५२८६०	४६५३३	८८%
	जम्मा	**१२५५४०९**	**९१०२०८**	**७३%**

सहकारी तथा गरिबी निवारणः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५२०११४	सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	३६२२	२५२८	७०%
३५२०२०४	गरीब घर परिवार पहिचान तथा परिचय पत्र वितरण समन्वय बोर्डको सचिवालय	३४४७	४९४	१४%
३५२१३३४	सहकारी प्रशिक्षण केन्द्र	६०७२	४३८०	७२%
३५२१३४४	सहकारी क्षेत्र सुदृढीकरण आयोजना	५८८६९	३२६३२	५५%
	जम्मा	**७२०१०**	**४००३४**	**५६%**

१०.आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु तर्फ (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०११३	भूमिव्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय*	३१२३६३	४६३५५	१४.८४
३१२०२६३	भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभाग	६२२८०	३५३३७	५६.७४
३१२०२७३	भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालहरु	१३०२७८५	८२५६९८	६३.३८
३१२०२९३	नापी विभाग	२८५००	२२८५३	८०.१९
३१२०३०३	नापी कार्यालयहरु	१०६८९३८	७६२४३६	७१.३३
३१२०३३३	सहकारी विभाग	२५२००	१४५२१	५७.६२
३१२०३५३	राष्ट्रिय सहकारी विकास वोर्ड	९३४००	५८८५०	६३.०१
३१२०३६३	गरिव घर परिवार पहिचान तथा परिचयपत्र वितरण	४५६६१०	९६३०	२.११
३१२१८०३	मालपोत अभिलेख सुरक्षा तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	७५०००	२६७७४	३५.७०
३१२१८२३	भूमिसुधार कार्यक्रम, मुक्त कमैया र हलिया पुनस्थापना	३८९०२००	११३२४५८	२९.११
३१२१८३३	भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्र	७०७००	४५६३९	६४.५५
३१२१८४३	कित्ता नापी कार्यक्रम	१८३०२८	९५७३३	५२.३१
३१२१८५३	स्थलरुप नापी तथा भू-उपयोग व्यवस्थापन कार्यक्रम	५२७४०३	९७०७६	१८.४१
३१२१८६३	खगोल तथा भू-मापन कार्यक्रम	५४१००	३९५७७	७३.१६
३१२१९५३	सहकारी प्रशिक्षण केन्द्र	३८६००	२२९३४	५९.४१
३१२१९६३	सहकारी क्षेत्र सुदृढीकरण आयोजना	२००४००	२०५९२	१०.२८
३१२२०५३	गरिवसंग विश्वेश्वर कार्यकम	२५४५००	१०८३४१	४२.५७
३१२१०२३	समस्याग्रस्त सहकारी संस्था वा संघको व्यवस्थापन समितिको कार्यालय	१८५०१	१०२३७	५५.३३
	कूल जम्मा	**८६६२५०८**	**३३७५०४१**	**३८.९६**

पुँजीगत तर्फ **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं	मन्त्रालय/निकाय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३१२०११४	भूमिव्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय*	६०८१	३६९२	६०.७१
३१२०२६४	भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभाग	५७१८	६६५	११.६३
३१२०२७४	भूमिसुधार तथा मालपोत कार्यालहरु	७२२०४	४०९६७	५७.०४
३१२०२९४	नापी विभाग	५६००	५२७४	९४.१८
३१२०३०४	नापी कार्यालयहरु	९०७६६	३११५९	५६.२४
३१२१८०४	मालपोत अभिलेख सुरक्षा तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	४१३७००	७८७३९	१९.०३
३१२१८३४	भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्र	१४४००	६१६१	५६.५२
३१२१८४४	कित्ता नापी कार्यक्रम	४२२०९२	१२१९०५	३४.१९
३१२१८५४	स्थलरुप नापी तथा भू-उपयोग व्यवस्थापन कार्यक्रम	५४५००	७८२६	१४.३६
३१२१८६४	खगोल तथा भू-मापन कार्यक्रम	१६६१००	३२९२९	१९.८२
३१२१९५४	सहकारी प्रशिक्षण केन्द्र	४७००	८००	१७.०२
३१२१९६४	सहकारी क्षेत्र सुदृढीकरण आयोजना	५८६००	१२६९	२.१७
३१२१०२३	समस्याग्रस्त सहकारी संस्था वा संघको ब्यवस्थापन समितिको कार्यालय	१०००	९७२	९७.२०
	कूल जम्मा	**१२१०७०५**	**३३२३५८**	**२७.४५**

* कृषि विकास रणनीति अनुगमन तथा समन्वय कार्यक्रमको बजेट समेत समावेश भएको ।

◆ ◆ ◆

भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

देशको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासमा टेवा पुऱ्याउन विविध भौगोलिक क्षेत्र तथा आर्थिक क्षेत्रहरूलाई आर्थिक विकासका पूर्वाधार, स्थल, जल तथा रेलसंग आवद्ध गर्दै राष्ट्रिय यातायात प्रणालीको समुचित विकासगरी देशका ग्रामीण क्षेत्रका गाउँहरूलाई बजारसँग आवद्ध गरी आर्थिक क्रियाकलापहरूको अभिवृद्धि गर्ने र देशभित्र सञ्चालन हुने पर्यटन, कृषि, विद्युत आदि विभिन्न आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित विविध क्रियाकलाप र आयोजनाहरूमा टेवा पुऱ्याउने कार्यमा भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय प्रयासरत रहेको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

राष्ट्रिय एकीकरण, आर्थिक सामाजिक विकास, गरिबी निवारण र दिगो शान्तिको लागि भौतिक पूर्वाधार विकास गर्ने ।

३. उद्देश्यः

सडक, रेल तथा जलमार्ग जस्ता पूर्वाधारको विकास गरी राष्ट्रिय रणनीतिक यातायात सञ्जाल मार्फत देशका विभिन्न भौगोलिक तथा आर्थिक क्षेत्रहरूलाई एक अर्कासँग आवद्ध गरी मुलुकको आर्थिक एवं सामाजिक विकास अभिवृद्धि गर्नुका साथै देशका ग्रामीण क्षेत्रहरूलाई स्थानीय बजारहरूसँग आवद्ध गरी पर्यटन, कृषि, विद्युत, उद्योग लगायत विभिन्न आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित क्रियाकलाप एवं आयोजनाहरूलाई टेवा पुऱ्याउने ।

४. रणनीतिः

- देशका विभिन्न भौगोलिक तथा आर्थिक क्षेत्रहरूलाई परिपूरक हुने गरी विभिन्न मार्गहरूलाई एक अर्कोसँग आवद्ध गरी आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासमा टेवा पुऱ्याउन सडक, पुल, मूल बाटाहरू र जलमार्गहरूको समष्टिगत विकास, विस्तार, प्रवर्द्धन गरी राष्ट्रिय यातायात प्रणालीको विकास गर्ने,
- देशका ग्रामीण क्षेत्रका गाउँहरूलाई बजारसँग आवद्ध गर्नुका साथै पर्यटन, कृषि, विद्युत आदि विभिन्न आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित राष्ट्रिय महत्त्वका र अन्य आर्थिक क्षेत्रको विविध क्रियाकलाप एवं आयोजनाहरूमा टेवा पुऱ्याई सन्तुलन कायम गर्ने,
- स्थल, जल तथा रेल्वे निर्माण र विकाससम्बन्धी नीति, योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने,
- सडक (घोडेटो बाटो बाहेक) तथा पुल (झोलुङ्गे पुल बाहेक) निर्माण, मर्मत सम्भार एवं संरक्षणसम्बन्धी काम गर्ने,
- विभिन्न स्थलमार्ग, रेलमार्ग एवं जलमार्गहरूको निर्माण र ईन्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सी विषयक संस्थान तथा संगठनहरूसम्बन्धी कार्य गर्ने,

- भौतिक योजना क्षेत्रहरूका अन्तर्राष्ट्रिय वा क्षेत्रीय संघ संस्थाहरूसँग सम्पर्क र सहयोगसम्बन्धी कार्य गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- राष्ट्रिय यातायात विकास र व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- राष्ट्रिय यातायात पुर्वाधार सञ्चालन र अन्तरप्रादेशिक यातायात विकासको अन्तरसम्बन्ध,
- वातावरण, अपांगता र लैंगिकमैत्री तथा विपद जोखिम संवेदनशील यातायात प्रविधिको प्रवर्धन
- राष्ट्रिय रेलमार्ग, शहरी मेट्रो रेललगायत रेल प्रणाली, रेल सुरक्षा प्रणाली सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय तथा अन्तरदेशीय रेल सेवा सञ्चालन,
- रेलसेवा भाडादर तथा महसुल निर्धारणको मापदण्ड र नियमन,
- राष्ट्रिय लोकमार्गसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन ,
- राष्ट्रिय लोकमार्ग अन्तर्गतका आयोजन पहिचान, अध्ययन, निर्माण, मर्मतसंभार, महसुल र व्यवस्थापन,
- राष्ट्रिय लोकमार्गमा फ्रन्टल एक्सेस नियन्त्रण, शाखा सडकको पहुच बिन्दु र सडक सीमाक्षेत्रको व्यवस्थापन र नियमन,
- राष्ट्रिय लोकमार्गसम्बन्धी तथ्याङक संकलन, अभिलेखीकरण र सूचना प्रवाह,
- सडक प्रबिधिको बिकाससम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धान,
- सडक तथा अन्य वैकल्पिक यातायात प्रविधि, लगानी र अन्तर्देशीय यात्रुवाहक यातायात सेवा सञ्चालन,
- राष्ट्रिय लोकमार्गमा सञ्चालन हुने सार्वजनिक यातायातको रूट अनुमति, भाडा निर्धारण र नियमन,
- सवारी साधनहरूको राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण, नियन्त्रण तथा बिस्थापन,
- सडक सुरक्षासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, समन्वय र नियमन,
- जलमार्गलगायत बैकल्पिक यातायातसम्बन्धी नीति कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय महत्त्वका वैकल्पिक यातायातका आयोजना पहिचान, अध्ययन र विकास,
- आधारभूत यातायात नीति र मापदण्ड,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय ,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्बजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा, सिभिल इन्जिनियरिङ्ग समूहको हाइवे र रेलवे उपसमूहको सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरण:

बुँदा नं	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१६३	पूर्व पश्चिम राजमार्गको स्तरोन्नति गर्न विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन सम्पन्न गरी निर्माण कार्य शुरु गरिने।	नारायणघाट-बुटवल ११५ कि. मि. चार लेनको राजमार्गको रूपमा विस्तार गर्ने कार्य

बुँदा नं	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		शुरु भएको। कमला-बलान सडक खण्डको स्तरोन्नतिको ठेक्का व्यवस्थापनको क्रममा रहेको।
	मध्यपहाडी (पुष्पलाल) लोकमार्गको निर्माण कार्य लाई निरन्तरता दिईने।	मध्यपहाडी (पुष्पलाल) लोकमार्गको जम्मा १७७६ कि. मि. सडक मध्ये ५८५ कि.मी. दुई लेन कालोपत्रे स्तरमा स्तरोन्नति भइसकेकोमा चालु आर्थिक वर्षमा हालसम्म ३५ कि.मि. सडक कालोपत्रे, १०१ कि.मि. ग्राभेल सडक निर्माण तथा ६० कि.मि. नयाँ ट्र्याक निर्माण तथा चौडा कार्य भएको, ११ पुल निर्माण सम्पन्न भएको।
	हुलाकी राजमार्गको निर्माण कार्य लाई निरन्तरता दिने।	हुलाकी राजमार्ग अन्तर्गतको १७९२ कि. मि. सडक मध्ये १०० कि. मी. कालोपत्रे भइसकेको तथा चालु आ.ब.मा ६९ कि. मी. कालोपत्रे, १४० कि. मी. ग्रावेल कार्य सम्पन्न भएको। ३ पुल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
१६५	चुरे तथा भित्री मधेशका उपत्यकाहरूलाई कृषि, व्यवसायिक तथा औद्योगिक करीडोरको रुपमा विकास गर्न झापाको शान्तिनगरदेखि डडेलधुराको रुपालसम्मको मदन भण्डारी राजमार्गलाई मेची नगरपालिकाको पाटापुरसम्म विस्तार गरिने।	• चुरे तथा भित्री मधेशका क्षेत्रहरू जोडने गरी प्रस्ताव गरिएको मदन भण्डारी राजमार्गको १२०० कि.मी. मध्ये धरान- चतरा- गाईघाट- कटारी- सिन्धुली बजार- हेटौडा सडक खण्ड ३१८ कि.मि. र तुल्सीपुर- पुरन्धारा- बोटेचौर सडक खण्ड ८५ कि.मि. स्तरोन्नति कार्य चालु रहेको । • बाहुँनडाँगी - धरान १२० कि.मि. सडकको इन्जिनियरिङ्ग डिजाइन अन्तिम चरणमा पुगेको । बड्डीचौर-सिमचौर सडक ९४ कि.मि. खण्डको सर्वे तथा डिजाइनका लागि परामर्शदाता छनौटको क्रममा रहेको। • २५ कि.मि. कालोपत्रे ५१ कि.मी ग्राभेल सडक तथा २५ पुल निर्माण सम्पन्न भएको।
१६६	किमाथाङ्का- रानी सडकको मुख्य कार्य सम्पन्न गरिने।	कोशी करिडोरको (रानी–विराटनगर–ईटहरी–धनकुटा–लेगुवाघाट—खांदवारी–किमाथांका सडक) ट्र्याक निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न गरी

बुँदा नं	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		कालोपत्रे स्तरमा स्तरोन्नति साथै सो सडकमा पर्ने बाँकी पुलहरूको निर्माण कार्य प्रारम्भ भएकोमा हालसम्म हटिया-चेपुवा खण्डको ९ कि.मि. ट्र्याक निर्माण तथा खाँदवारी-दोवान खण्डको ९ कि.मि. ग्राभेल सडक निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
	रसुवागढी -गल्छी -ठोरी सडकको मुख्य कार्य सम्पन्न गरिने।	गल्छी–त्रिशुली –बेत्रावती– मैलुंग (४६ कि.मि.) मध्ये २५ कि.मि. ब्याक कटिंग, ६ कि.मि ग्राभेल तथा ३.१ कि.मि कालोपत्रे निर्माण सम्पन्न भएको।
	निर्माणाधीन कालीगण्डकी करिडोरलाई उत्तरी नाका कोरालादेखि विस्तार गरी दक्षिणी नाका त्रिवेणीसम्म जोडिने।	कालीगण्डकी करीडोरको कुल ४३५ कि.मि. सडकमध्ये ४० कि.मि. डबल लेनमा ग्राभेल तथा २ पुल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको । वेनी जोमसोम खण्डमा ११ पुलहरू निर्माण भइरहेको , राम्दी मालढुंगा खण्डमा ८ नयाँ पुल निर्माणको सम्झौता भएको। राम्दी गैंडाकोट सडक खण्डमा ट्र्याक निर्माण भइरहेको, १ पुल सम्पन्न तथा ३१ पुल निर्माणधिन रहेको ।
१६७	सेती राजमार्ग (टिकापुर- लौडे- चैनपुर- ताक्लाकोट) तथा कर्णाली राजमार्गलाई डोल्पा, मुगु र हुम्ला हुँदै उत्तरी सीमासम्म जोड्ने गरी गमगढी-नाग्मा, सिमिकोट-हिल्सा र दुनै-मरिमलापास खण्डको निर्माण एवं स्तरोन्नति गरिने।	कर्णाली करिडोरको हिल्सा-सिमिकोट खण्डको ६ कि.मि. ट्र्याक निर्माण सम्पन्न भएको।
		भेरी करीडोरको मरिम — तिन्जे - धो खण्ड र जाजरकोट - दुनै डोल्पा सडक स्तरोन्नति कार्यको लागि बहुबर्षीय ठेक्का व्यवस्थापनका लागि कारवाही सुरू भएको।
		सेती लोकमार्गको उत्तरी खण्ड र दक्षिणी खण्डको निर्माण कार्य भइरहेकोमा ११ कि.मि. ट्र्याक निर्माण सम्पन्न । (ब्लास्टिंग द्वारा ट्र्याक निर्माण कार्य भइरहेको) र २.५ कि मि सडक कालोपत्रे कार्य सम्पन्न भएको।
१६९	पृथ्वी राजमार्गको नौविसे- नागढुंगा खण्डमा सुरुङ्गमार्ग निर्माण कार्य आरम्भ गरिने। टोखा -छहरे- गुर्जेभञ्ज्याङ्ग, सिद्धार्थ राजमार्गको बुटवल-पाल्पा सडकको सिद्धबाबा खण्ड, अरनिको राजमार्गको	टोखा - छहरे - गुर्जेभञ्ज्याङ्ग, सिद्धार्थ राजमार्गको बुटवल - पाल्पा सडकको सिद्धबाबा खण्ड, अरनिको राजमार्गको कोटेश्वर -जडीबुटी खण्ड, वि.पी. राजमार्गको खुर्कोट-चियावारी, विपीनगर-खुटिया-दिपायल खण्ड र गणेशमान सिंह मार्गको

बुँदा नं	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	कोटेश्वर- जडीबुटी खण्ड, वि.पी. राजमार्गको खुर्कोट-चियावारी, विपीनगर-खुटिया-दिपायल खण्ड र गणेशमान सिंह मार्गको थानकोट-चित्लाङ्ग खण्डमा सर्भेक्षण गरी सुरुङ्गमार्ग निर्माण प्रारम्भ गरिने।	थानकोट-चित्लाङ्ग खण्डमा सर्भेक्षण भइरहेको|
		पृथ्वी राजमार्गको नौविसे- नागढुंगा खण्डमा सुरुङ्गमार्ग निर्माण कार्यका निम्ति मुआब्जा वितरण कार्य भइरहेको तथा Technical Proposal स्वीकृतिको चरणमा रहेको |
		सुर्यविनायक- धुलिखेल सडक खण्डमा पर्ने साँगामा सुरुगं सहित चारलेनको सडक निर्माणका निम्ति JICA बाट डी.पि.आर. निर्माण कार्य भइरहेको ।
१७१	पर्यटकीय सम्भाव्य स्थलहरू आसपास निर्माण हुने राजमार्गका पुलहरू कलात्मक बनाउन तथा रणनीतिक सडक पुल निर्माण सम्पन्न गरी सडक यातायात सुचारु गरिने। प्रदेश तथा स्थानिय तहको कार्यक्षेत्र भित्र परेका निर्माणाधिन पुलहरू निर्माण सम्पन्न गरेर प्रदेश र स्थानिय तहलाई हस्तान्तरण गरिने ।	आधुनिक विशेष प्रकृतिका पुलहरूको बिस्तृत अध्ययन कार्य को लागि बिज्ञ छनौट हुने प्रक्रियामा रहेको ।
		निर्माणाधिन पुलहरूमध्ये ८७ पुल निर्माण सम्पन्न भएको ।
१७३	मेची-महाकाली विद्युतीय रेलमार्गको काकडभिट्टा-वर्दिवास, वुटवल-गङ्गाचौकी र मेची-महाकाली-काठमाडौं लिंकमार्गको सम्भाव्यता अध्ययन र डिपिआर तयार गरिने । आगामी आर्थिक वर्षमा वीरगंज - काठमाडौं र वर्दिवास - सिमरा रेलमार्ग र रसुवागढी-काठमाडौं-पोखरा-लुम्बिनी रेलमार्ग निर्माणको डिपिआर तयार गरी निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिने ।	• बर्दिबास-लालवन्दी २५.६ कि.मि. खण्डमा ट्र्याक बेड निर्माण सम्पन्न । • बर्दिबास-काकडभिट्टा रेलमार्ग DPR सम्पन्न। • बुटवल- गङ्गाचौकी रेलमार्गको DPR कार्य ८७ % सम्पन्न भएको।
१९१	सार्बजनिक यातायातलाई प्रतिस्पर्धी र व्यवस्थित बनाइने । सवारी साधन दर्ता, नवीकरण र सवारी चालक प्रमाणपत्र प्रदेशबाट दिने व्यवस्था मिलाइने ।	यातायात व्यवस्था कार्यालयहरू २०७५ मंसिर २० गतेको निर्णयानुसार पूर्ण रुपमा प्रदेशका भौतिक पुर्बाधार बिकास मन्त्रालय मातहत हस्तांतरण भइसकेको ।
१९२	यातायात व्यबस्थाको सुदृढिकरण गर्नका लागि Data center स्थापना, सवारीसाधनमा इम्बोस्ड नम्बरको प्रयोग एवं स्मार्ट कार्ड तयार गर्ने लगायतका कार्यक्रम संचालन गरिने ।	सडक दुर्घटनासम्बन्धी तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी दुर्घटनाको कारण पहिल्याउदै सो को न्यूनीकरणका लागि Road Accident Information Management System (RA - IMS) Software निर्माण भई काठमाण्डौ उपत्यका र काठमाण्डौ-बीरगंज करीडोरमा लागु गरिएको ।
		स्मार्ट कार्ड वितरणको काम सुरु भएपछि आर्थिक बर्ष २०७४/७५ सम्ममा

बुँदा नं	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		२,९५,१७५ स्मार्ट कार्ड बितरण भएकोमा चालु आर्थिक वर्षको आठ महिनामा ५,५७,२८९ गरि कुल ८,५५,४७३ स्मार्ट कार्ड वितरण भइसकेको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- मेची- महाकाली विद्युतीय रेलमार्गको सिमरा- तम्सरीया खण्ड राष्टिय निकुञ्ज क्षेत्रबाट जाने हुँदा सोको विकल्पको रूपमा निजगढ हेटौडा भरतपुर खण्डको विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि परामर्शदाता छनौटको लागि सूचीकृत परामर्शदाताहरूको प्रस्ताव मूल्याङ्कन अन्तिम चरणमा पुगेको ।
- काठमाडौं उपत्यका मेट्रोरेल अन्तर्गत सातदोबाटो रत्नपार्क- नारायणगोपाल चोक खण्ड (१२कि.मि.) को विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन तथा खोकना- सातदोबाटो र नारायणगोपाल चोक- बुढानीलकण्ठ खण्ड(१० कि.मि.)को सम्भाव्यता अध्ययन गर्नको लागि इच्छुक परामर्शदाताहरूलाई सूचीकृत गर्नको लागि Expression of Interest Document मूल्याङ्कन भइरहेको ।
- केरुङ्ग- काठमाण्डौ रेलमार्गको पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन कार्य चीन सरकारको सहयोगमा सम्पन्न भई प्राप्त प्रतिवेदन अनुसार विस्तृत अध्ययन कार्यको प्रक्रिया अगाडि बढेको ।
- वीरगञ्ज- काठमाण्डौ रेलमार्गको भारत सरकारको सहयोगमा सम्भाव्यता अध्ययन कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको ।
- पूर्व- पश्चिम रेलमार्गको बर्दिबास- निजगढ खण्डको बर्दिबास- लालबन्दी क्षेत्रमापर्ने ऐलानी जग्गाको हकमा मिति २०७५/१०/२१को मन्त्रिपरिषदको निर्णय बमोजिम मुआव्जा रकम बांडने कार्य सुरु भएको ।
- बर्दिबास- निजगढ खण्डको लालबन्दी -बाग्मती क्षेत्रमा थप १८ कि.मि. (९० हे.) रेलमार्गको लागि मुआव्जा निर्धारण भई मुआव्जा वितरण भइरहेको ।
- बर्दिबास- निजगढ खण्डको रौतहट जिल्लामा पर्ने जग्गा अधिग्रहणको लागि सार्वजनिक सूचना प्रकाशित भई प्रक्रिया सुरु भएको ।
- विजुलपुरा -बर्दिबास १७ कि.मि. रेलमार्गमा जग्गा अधिग्रहणको लागि मुआव्जा रकम निर्धारण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
- विराटनगर -जोगबनीको कटहरी स्टेसन क्षेत्रमा जग्गा मुआब्जा विवाद रहेकोमा सर्वोच्च अदालतबाट सो सम्बन्धी फैसला आइसकेको र सोही अनुसार मुआब्जा रकम बाँडने काम भइरहेको ।
- बर्दिबास- निजगढ (७० कि.मि.) रेलमार्ग निर्माण कार्य भइरहेको ।
- सबै रणनीतिक र प्रादेशिक केन्द्र जोड्ने सडकहरू न्यूनतम दुई लेन र कालोपत्रे स्तरमा निर्माण तथा स्तरोन्नति शुरु गरिएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७०११३	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	८२८२५	६६३०७	८०%
३३७०१२३	सडक विभाग	११५२४९	८१५२०	७१%
३३७०१३३	क्षेत्रीय सडक कार्यालयहरू	४५२६०	२७९३८	६२%
३३७०१४३	डिभिजन सडक कार्यालयहरू	५३३८९७	४५०८४०	८४%
३३७०१५३	हेभी इक्विप्मेन्ट डिभिजनहरू(यान्त्रिक कार्यालयहरू समेत)	३८३६२८	३००५४९	७८%
३३७०१६३	मेकानिकल तालिम	२१५७७	१८६४३	८६%
३३७०१७३	प्रयोगशाला	१२१२९	१०७२३	८८%
३३७०२२३	रेलवे विभाग	११४६४	८३९५	७३%
३३७०२६३	यातायात व्यवस्था विभाग	३६४३३	२९२१४	८०%
३३७०२७३	अंचल यातायात व्यवस्था कार्यालयहरू	४३९२३०	४२०१४४	९६%
३३७१०१३	सगरमाथा राजमार्ग(गाईघाट-दिक्तेल खण्ड)	५२१९	५११८	९८%
३३७१०२३	वि.पी. राजमार्ग(बनेपा-सिन्धुली-बर्दिबास) पहिरो रोकथाम समेत	१३३६८	७१६२	५४%
३३७१०५३	महाकाली कोरिडोर (ब्रम्हदेव-झुलाघाट-दार्चुला-टिङकर)	६९४७	५३६९	७७%
३३७१०६३	कान्ति राजपथ	८४२४	७०१७	८३%
३३७११०३	गणेशमान सिंह मार्ग- (थानकोट-चित्लाङ)	४९७९	४२२६	८५%
३३७१२०३	सालझण्डी-सन्धिखर्क-ढोरपाटन सडक	७५८१	५४२६	७२%
३३७१२५३	धरान-चतरा-गाईघाट-सिन्धुलीबजार-हेटौंडा	१८०५१	१५५६८	८६%
३३७१२९३	गल्छी- त्रिशुली- मैलुङ्ग - स्याप्रुवेशी -रसुवागढी	७७१४	४७५५	६२%
३३७१३३३	सडक सुधार आयोजना	५१२५४	३२३०५	६३%
३३७१३६३	११किलो छेपेटार-भालुस्वारा-बारपाक	८०२६	६८१८	८५%
३३७१३७३	शहिद मार्ग (तिला-घर्तिगाउ-थवाङ-रुकुमकोट)	९४४४	७४४०	७९%
३३७१३८३	पुष्पलाल राजमार्ग(मध्य पहाडी राजमार्ग)	४२०५०	३६८०५	८८%
३३७१४१३	काठमांडौ-तराई मधेश फाष्ट ट्र्याक	७३७४	२३३०	३२%
३३७१४२३	सडक क्षेत्र विकास आयोजना	९२८३	५८३८	६३%
३३७१४५३	उत्तर दक्षिण राजमार्ग(कर्णाली, कालीगण्डकी र कोशी)	३३१९२	२३६४४	७१%
३३७१४९३	काठमाडौं उपत्यका सडक विस्तार आयोजना	१६११३	१४८७२	९२%
३३७१६५३	सडक बोर्ड	४५०००००	४५०००००	१००%
३३७१९८३	सेती राजमार्ग(टिकापुर -लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट)	१४६९६	९३५५	६४%
३३७२२४३	हुलाकी राजमार्ग (पुलहरू समेत)	३६६६५	३४९६६	९५%
३३७३०३३	काठमाण्डौं दिगो शहरी यातायात आयोजना	१३५४३८	११०५९१	८२%
३३७३०४३	उपक्षेत्रीय यातायात अभिवृद्धि आयोजना	२१३९	१८६३	८७%
३३७३०७३	रेल, मेट्रो रेल तथा मोनो रेल विकास आयोजना	१३५०१	९२६५	६९%
३३७३१२३	व्यापारीक मार्ग विस्तार आयोजना	२६३८७	२२९९०	८७%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७३१४३	यातायात आयोजना तयारी सहयोग	३१०	०	०%
३३७३२०३	रणनीतिक सडक पुल निर्माण तथा पुल पुलेसा संरक्षण	३३९८५	२३७७७	७०%
३३७३२३३	तम्घास - सिमलटारी -ठूला बेशी - प्यूठान सडक	८१६३	७६०३	९३%
३३७३२६३	सासेक रोड कनेक्टीभिटी प्रोजेक्ट	१७६९०	१०१८२	५८%
३३७३२७३	चक्रपथ विस्तार आयोजना	५३३७	४४०५	८३%
३३७३२९३	अन्य उत्तर दक्षिण सडकहरू	१३०४२	७६६०	५९%
३३७३३०३	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा यातायात आयोजनाः मुग्लिङ नारायणगढ खण्ड सडक	७८३६	५२०२	६६%
३३७३३१३	सडक तथा ट्राफिक सुरक्षा	३३४४	१५१९	४५%
३३७३३४३	खुटिया- दिपायल	६६०५	३३७५	५१%
३३७३५२३	यातायात व्यवस्था सुदृढीकरण आयोजना	२८१६९२	२१४८५८	७६%
३३७३५७३	राजमार्ग स्तरोन्नती (रणनीतिक सडक विकास आयोजना)	६०९६	७८०	१३%
३३७३५८३	नागढुङ्गा सुरुङमार्ग निर्माण आयोजना	३८९२	१३९४	३६%
३३७३६१३	सासेक सडक सुधार आयोजना	३४८३८	२४५८९	७१%
	जम्मा	**७०८२३६७**	**६५९३३४०**	**९३%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७०११४	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	५१७६	४९६६	९६%
३३७०१२४	सडक विभाग	४७८०१९	४२४१३८	८९%
३३७०१४४	डिभिजन सडक कार्यालयहरू	६००००	५२९२३	८८%
३३७०१५४	हेभी इक्विप्मेन्ट डिभिजनहरू(यान्त्रिक कार्यालयहरू समेत)	३३२०२	३२९६४	९९%
३३७०१७४	प्रयोगशाला	४२२६५	३७९२३	९०%
३३७०२२४	रेलवे विभाग	१००००	१३५७	१४%
३३७०२७४	अंचल यातायात व्यवस्था कार्यालयहरू	०	०	०
३३७१०१४	सगरमाथा राजमार्ग(गाईघाट-दिक्तेल खण्ड)	५००२४३	५००२४३	१००%
३३७१०२४	वि.पी. राजमार्ग(बनेपा-सिन्धुली-बर्दिबास) पहिरो रोकथाम समेत	९५०००	७४५८४	७९%
३३७१०५४	महाकाली कोरिडोर (ब्रम्हदेव-झुलाघाट-दार्चुला-टिङकर)	१९९८९५	१९०५०२	९५%
३३७१०६४	कान्ति राजपथ	४३७५४५	४३७१७१	१००%
३३७११०४	गणेशमान सिंह मार्ग- (थानकोट-चित्लाङ)	१५००००	१४८२१०	९९%
३३७१११४	बाग्लुङ-बेनी	८४८७३	८११२२	९६%
३३७११७४	गंगटे-समुन्द्रटार-गल्फुभन्ज्याङ सडक	६५००	१८४४३	२८४%
३३७१२०४	सालझण्डी-सन्धिखर्क-ढोरपाटन सडक	३७०४८५	३६३८३४	९८%
३३७१२२४	व्यास मार्ग - बुद्धसिंह मार्ग	२०५०००	२०४०८२	१००%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७१२४४	दमक-चिसापानी	६०१००	६००७४	१००%
३३७१२५४	धरान-चतरा-गाईघाट-सिन्धुलीबजार-हेटौंडा	७८७८६२६	७७५५११६	९८%
३३७१२६४	तल्लो डुङ्गेश्वर-सातखम्वा-दुल्लु-पिपलकोट-दैलेख	६३४९९	६५७४२	१०४%
३३७१२७४	देवस्थल-कैनडांडा-चौरजहारी-डोल्पा	४७५००	३५६५३	७५%
३३७१२८४	गुमी-पाटिहाल्ना चौर(सुर्खेत)	२४६३५३	२४६३५३	१००%
३३७१२९४	गल्छी- त्रिशुली- मैलुङ्ग - स्याप्रुवेशी -रसुवागढी	१५३६८७०	१५३७६०६	१००%
३३७१३०४	टनकपुर लिंक सडक	११००००	८७३५२	७९%
३३७१३३४	सडक सुधार आयोजना	२५५२०२६	१८१५२०७	७१%
३३७१३४४	मिर्दि-क्याक्मी-भिमाद	१७०८००	१६३४१६	९६%
३३७१३५४	पुतलीखेत-कार्कीनेटा-कुश्मा	८०४९७	७३८९९	९२%
३३७१३६४	११किलो छेपेटार-भालुस्वारा-बारपाक	१६८७१०	१६७९२८	१००%
३३७१३७४	शहिद मार्ग (तिला-घर्तिगाउ-थवाङ-रुकुमकोट)	४२९१५०	४२६८७०	९९%
३३७१३८४	पुष्पलाल राजमार्ग(मध्य पहाडी राजमार्ग)	७९३८८७३	७९३१०६७	१००%
३३७१३९४	नाग्मा गमगढी	५८४२०	५८३१९	१००%
३३७१४०४	भेरी करिडोर (जाजरकोट- दुनै- मरिम- तिन्जे धो)	३४२८७५	३४२८७५	१००%
३३७१४१४	काठमांडौ-तराई मधेश फाष्ट ट्र्याक	८०६७५२१	७६२५८४२	९५%
३३७१४२४	सडक क्षेत्र विकास आयोजना	१९५९६४४	१६१३६५३	८२%
३३७१४४४	फिक्कल श्री अन्तु डांडा सडक	८९३९२	७६८६८	८६%
३३७१४५४	उत्तर दक्षिण राजमार्ग(कर्णाली, कालीगण्डकी र कोशी)	२९९८३७८	२९८६२४२	१००%
३३७१४६४	बेनीघाट-आरुघाट-लार्के भन्ज्याङ	२१५०००	२१४२३३	१००%
३३७१४९४	काठमाडौं उपत्यका सडक विस्तार आयोजना	२८४९५१५	२८१९७२९	९९%
३३७१५४४	बेशीशहर- चामे -मनाङ	६५०००	६०८८७	९४%
३३७१५७४	स्थानिय सडक पुल निर्माण	१०६८२२५७	१०१६९७४४	९५%
३३७१५९४	रणनैतिक सडक पुलहरूको विस्तृत संभाव्यता अध्ययन	५८६४८४	५८५६८९	१००%
३३७१८८४	काठमाडौ बाहिरी चक्रपथ	०	०	०
३३७१९७४	महाकाली पुल निर्माण आयोजना	९९६५००	९७५५८१	९८%
३३७१९८४	सेती राजमार्ग(टिकापुर -लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट)	२५००००	२४३४४१	९७%
३३७१९९४	चेपाङ मार्ग (ठोरी -भण्डारा -लोथर-मलेखु)	५००००	४१३७९	८३%
३३७२२४४	हुलाकी राजमार्ग (पुलहरू समेत)	७०९७५०५	७०५८५०२	९९%
३३७३०३४	काठमाण्डौं दिगो शहरी यातायात आयोजना	३५४७९०	१९२५९३	५४%
३३७३०४४	उपक्षेत्रीय यातायात अभिवृद्धि आयोजना	१२२१७	०	०%
३३७३०५४	दक्षिणकाली-छैमले-सिस्नेरी-कुलेखानी सडक आयोजना	३९४५५	३४९०८	८८%
३३७३०७४	रेल, मेट्रो रेल तथा मोनो रेल विकास आयोजना	३८०३५४६	३७७७०५९	९९%
३३७३१२४	व्यापारीक मार्ग विस्तार आयोजना	५६३४५४३	५४५४७०३	९७%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७३१४४	यातायात आयोजना तयारी सहयोग	१५०००	७७५	५%
३३७३२०४	रणनीतिक सडक पुल निर्माण तथा पुल पुलेसा संरक्षण	३०००६७७	२३०९३६१	७७%
३३७३२३४	तम्घास - सिमलटारी -ठूला बेशी - प्यूठान सडक	२७४७२१	२४८७३३	९१%
३३७३२५४	सितापाईला—धार्के सडक आयोजना	२२३३९०	१९९४८३	८९%
३३७३२६४	सासेक रोड कनेक्टीभिटी प्रोजेक्ट	१४९७१४४	१२९५६८४	८७%
३३७३२७४	चक्रपथ विस्तार आयोजना	४७२३९९	४७२०७७	१००%
३३७३२९४	अन्य उत्तर दक्षिण सडकहरू	६४००९०	५८९६९७	९२%
३३७३३०४	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा यातायात आयोजनाः मुग्लिङ नारायणगढ खण्ड सडक	१८८३१४३	१७५६५६२	९३%
३३७३३१४	सडक तथा ट्राफिक सुरक्षा	१६५५०९	१०५४७९	६४%
३३७३३२४	पाटन पंचेश्वर	२३५०००	२३४९९९	१००%
३३७३३३४	तुलसीपुर -पुरनधारा-बोटेचौर	२३९३३७	२२९४५४	९६%
३३७३३४४	खुटिया- दिपायल	१५००००	१३१८९४	८८%
३३७३३५४	संभावित रणनीतिक सडकहरू	४४४१४७७	४१८९४३४	९४%
३३७३५२४	यातायात व्यवस्था सुदृढीकरण आयोजना	८२९६१२	२३७६३४	२९%
३३७३५४४	मिथिला क्षेत्र सडक सुधार	४९५०००	२९०४७४	५९%
३३७३५५४	सम्भावित प्रादेशिक सडकहरू	१०२०८५८९	९५३२४५९	९३%
३३७३५६४	रणनीतिक सडक पुनर्स्थापना तथा सुधार	१३७४६२२	१२०६८०१	८८%
३३७३५७४	राजमार्ग स्तरोन्नती (रणनीतिक सडक विकास आयोजना)	५१६००	३३३७६	६५%
३३७३५८४	नागढुङ्गा सुरुङमार्ग निर्माण आयोजना	१२८४४६१	८८९५९१	६९%
३३७३५९४	निर्वाचन क्षेत्र सडक	२२९१८७५	२०५८२८८	९०%
३३७३६०४	कुमुद बोध मार्ग (नेपालगञ्ज चक्रपथ) बाँकें	५०५	०	०%
३३७३६१४	सासेक सडक सुधार आयोजना	७८३२१९	३३६४३६	४३%
३३७३६२४	मनाङ्ग-मुस्ताङ्ग-डोल्पा-जुम्ला सडक	६६९००	५१३८५	७७%
३३७३६३४	स्वर्ण सगरमाथा वृहत चक्रपथ (ओखलढुंगा-सोलु सल्लेरी- खोटाङ दिक्तेल-ओखलढुंगा)	९३५००	८८१८१	९४%
३३७३६४४	मदन भण्डारी मार्ग (बसन्तपुर-गुफापोखरी- सभापोखरी- ढुंगेसाँघु दोभान संखुवासभा/ ताप्लेजुङ)	१९८०००	१४९०३४	७५%
३३७३६५४	बृहत लुम्बिनी चक्रपथ (लुम्विनी-भैरहवा-त्रिवेणी-दुम्कीवास-गैंडाकोट-राम्दी-रिडी-तम्घास-सन्धीखर्क-गोरुसिंगे-तौलिहवा-लुम्विनी)	२१६५००	१६९१९६	७८%
३३७३६६४	दक्षिणी सीमा नाका- जिल्ला सदरमुकाम - पूर्व पश्चिम जोड्ने सडकहरू	१९९९००१	१८७०५३९	९४%
३३७३६८४	साँघुटार- ओखलढुङ्गा- कुइभिर सडक	६४१६०	६४०७७	१००%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
	जम्मा	१०३३०९६८०	९६०१२०९५	९३%

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७०११३	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	८९२०४	४७३५३	५३%
३३७०१२३	सडक विभाग	१३९१८२	७२४०९	५२%
३३७०१४३	डिभिजन सडक कार्यालयहरू	५४२९००	३२१८८३	५९%
३३७०१५३	हेभी इक्विप्मेन्ट डिभिजनहरू	३५९६९०	२०९२४०	५८%
३३७०१६३	मेकानिकल तालिम	२१५००	१२१९३	५७%
३३७०१७३	प्रयोगशाला	१३२००	८६७८	६६%
३३७०२२३	रेलवे विभाग	१४४३०	६९५१	४८%
३३७०२६३	यातायात व्यवस्था विभाग	३००००	२४३७५	८१%
३३७१०१३	सगरमाथा राजमार्ग(गाईघाट-दिक्तेल खण्ड)	८२००	४०७१	५०%
३३७१०२३	बी.पी. राजमार्ग (सुर्यविनायक-धुलिखेल, धुलिखेल-सिन्धुली-बर्दिवास सडक आयोजना)	११९००	५३५८	४५%
३३७१०५३	महाकाली कोरिडोर (ब्रम्हदेव-झुलाघाट-दार्चुला-टिङकर)	८७००	४१०८	४७%
३३७१०६३	कान्ति राजपथ	८७००	६५८५	७६%
३३७१२०३	सालझण्डी-सन्धिखर्क-ढोरपाटन सडक	७६००	३९६१	५२%
३३७१२४३	दमक-चिसापानी सडक	०	०	०
३३७१२५३	मदन भण्डारी राजमार्ग (झापाको शान्तिनगर देखि पश्चिम डडेल्धुराको रुपालसम्म)	३३०४५	२०४०३	६२%
३३७१२९३	गल्छी-त्रिशुली-मैलुङ्ग-स्याफ्रुवेशी-रसुवागढी सडक आयोजना	८२००	४३९१	५४%
३३७१३३३	सडक सुधार आयोजना	६१४००	२७२९४	४४%
३३७१३६३	११किलो छेपेटार-भालुस्वारा-बारपाक सडक	८०००	५११४	६४%
३३७१३७३	शहिद मार्ग (घोराही- नुवागाउँ- तिला- घर्तीगाउ- थवाङ-मुसिकोट-मैकोट)	९५००	५४२२	५७%
३३७१३८३	पुष्पलाल राजमार्ग(मध्य पहाडी राजमार्ग)	४७२००	३०७५७	६५%
३३७१३९३	रुपैडिया-नेपालगंज-सुर्खेत-दैलेख बजार-महावुलेक-गाल्जे भात्तडी, रतडा-नाग्म-गमगढी-नाक्चेलाग्ना सडक	६४००	०	०%
३३७१४२३	सडक क्षेत्र विकास आयोजना	११४७०	४२०१	३७%
३३७१४५३	उत्तर दक्षिण राजमार्ग(कर्णाली, कालीगण्डकी र कोशी)	४४२२४	१९१९९	४३%
३३७१४९३	काठमाडौं उपत्यका सडक विस्तार आयोजना	१७९००	१२००३	६७%
३३७१६५३	सडक बोर्ड	५५०००००	४८२२३६४	८८%
३३७१९८३	सेती राजमार्ग(टिकापुर-लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट)	१३९००	५७०२	४१%
३३७२२४३	हुलाकी राजमार्ग (पुलहरू समेत)	४७५००	३००३७	६३%
३३७३०६३	जल मार्ग	५३००	८१८	१५%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७३०७३	रेल, मेट्रो रेल तथा मोनो रेल विकास आयोजना	१३४००	६४८४	४८%
३३७३१२३	व्यापारीक मार्ग विस्तार आयोजना	२९२००	१८५९६	६४%
३३७३१४३	यातायात आयोजना तयारी सहयोग	३००	०	०%
३३७३२०३	रणनीतिक सडक पुल निर्माण तथा पुल पुलेसा संरक्षण	३७१००	२०१८२	५४%
३३७३२६३	सासेक रोड कनेक्टीभिटी प्रोजेक्ट	१२०००	२८६२	२४%
३३७३२७३	चक्रपथ विस्तार आयोजना	५९००	४१४३	७०%
३३७३३०३	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा यातायात आयोजनाः मुग्लिङ नारायणगढ सडक खण्ड	६७००	३३४४	५०%
३३७३३१३	सडक तथा ट्राफिक सुरक्षा	४७००	९२१	२०%
३३७३५२३	यातायात व्यवस्था सुदृढीकरण आयोजना	४८७५००	२९४५९	६%
३३७३५६३	रणनीतिक सडक पुनर्स्थापना तथा सुधार	११५८४	०	०%
३३७३५७३	राजमार्ग स्तरोन्नती (रणनीतिक सडक विकास आयोजना)	६३००	३५०	६%
३३७३५८३	नागढुङ्गा सुरुङमार्ग निर्माण आयोजना	८४४३	३०२५	३६%
३३७३६१३	सासेक सडक सुधार आयोजना	३४६००	२०६६९	६०%
	जम्मा	**७७२६९७२**	**५८२४९०५**	**७५%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७०११४	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	४८००	३५७	७%
३३७०१२४	सडक विभाग	२०८०१७	७२४३४	३५%
३३७०१४४	डिभिजन सडक कार्यालयहरू	२००००	१४५४३	७३%
३३७०१५४	हेभी इक्विप्मेन्ट डिभिजनहरू	२३८१०	१५१८४	६४%
३३७०१७४	प्रयोगशाला	२८४००	१७७२५	६२%
३३७०२२४	रेलवे विभाग	५००००	४११४	८%
३३७१०१४	सगरमाथा राजमार्ग(गाईघाट-दिक्तेल खण्ड)	४९१६००	३७२२९७	७६%
३३७१०२४	वी.पी. राजमार्ग (सुर्यविनायक-धुलिखेल, धुलिखेल-सिन्धुली- बर्दिवास सडक आयोजना)	१७४४००	२६८२४	१५%
३३७१०५४	महाकाली कोरिडोर (ब्रम्हदेव-झुलाघाट-दार्चुला-टिङकर)	३०१७००	१३८८४२	४६%
३३७१०६४	कान्ति राजपथ	५९९१००	३८७६०२	६५%
३३७११७४	गंगटे-समुन्द्रटार-गल्फुभन्ज्याङ सडक	६३०००	३४३१६	५४%
३३७१२०४	सालझण्डी-सन्धिखर्क-ढोरपाटन सडक	२२२९००	१०३२८८	४६%
३३७१२४४	दमक-चिसापानी सडक	१२५०००	५९०७३	४७%
३३७१२५४	मदन भण्डारी राजमार्ग (झापाको शान्तिनगर देखि पश्चिम डडेल्धुराको रुपालसम्म)	८४०१३००	३४१९४५१	४१%
३३७१२९४	गल्छी-त्रिशुली-मैलुङ्ग-स्याफ्रुवेशी-रसुवागढी सडक आयोजना	१५४९०००	९५०४८४	६१%
३३७१३०४	टनकपुर लिंक सडक	९००००	३९०३९	४३%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७१३३४	सडक सुधार आयोजना	५०१६१०९	१२९३९२	३%
३३७१३६४	११किलो छेपेटार-भालुस्वारा-बारपाक सडक	१६२०००	९८०६३	६१%
३३७१३७४	शहिद मार्ग (घोराही- नुवागाउँ- तिला- घर्तिगाउ- थवाङ- मुसिकोट-मैकोट)	४५०९००	२१४५९५	४८%
३३७१३८४	पुष्पलाल राजमार्ग(मध्य पहाडी राजमार्ग)	१२५४३०००	७३३५२२८	५८%
३३७१३९४	रुपैडिया-नेपालगंज-सुर्खेत-दैलेख बजार-महावुलेक-गाल्जे भात्तडी, रतडा-नाग्म-गमगढी-नाक्चेलाग्ना सडक	१२००००	३२४०४	२७%
३३७१४०४	भेरी करिडोर (जाजरकोट-दुनै-मरिम-तिन्जे धो)	२४५०००	२९६६७	१२%
३३७१४१४	काठमांडौ-तराई मधेश फाष्ट ट्रयाक	७३९७८००	३८३५२१३	५२%
३३७१४२४	सडक क्षेत्र विकास आयोजना	३२०६८००	५७०७७९	१८%
३३७१४५४	उत्तर दक्षिण राजमार्ग(कर्णाली, कालीगण्डकी र कोशी)	२८०९१००	१७५३६७३	६२%
३३७१४६४	बेनीघाट-आरुघाट-लार्के भन्ज्याङ सडक	२३००००	१६९७६१	७४%
३३७१४९४	काठमाडौं उपत्यका सडक विस्तार आयोजना	२७०५८००	१५४३९९६	५७%
३३७१५४४	बेशीशहर- चामे -मनाङ सडक	९००००	१५४३०	१७%
३३७१५७४	स्थानिय सडक पुल निर्माण	११४९४६००	५७३०७३१	५०%
३३७१५९४	रणनैतिक सडक पुलहरूको विस्तृत संभाव्यता अध्ययन	३८७५००	११३०२०	२९%
३३७१८८४	काठमाडौ बाहिरी चक्रपथ	७३६	०	०%
३३७१९७४	महाकाली पुल निर्माण आयोजना	८९५५००	४५५६२९	५१%
३३७१९८४	सेती राजमार्ग(टिकापुर-लोडे-चैनपुर-ताक्लाकोट)	४०६४००	११३१५९	२८%
३३७१९९४	चेपाङ मार्ग (ठोरी-भण्डारा-लोथर-मलेखु)	१२००००	४९३२२	४१%
३३७२२४४	हुलाकी राजमार्ग (पुलहरू समेत)	९००२७००	५०६०७३५	५६%
३३७३०४४	उपक्षेत्रीय यातायात अभिवृद्धि आयोजना	१०००	०	०%
३३७३०६४	जल मार्ग	१०८००	३००	३%
३३७३०७४	रेल, मेट्रो रेल तथा मोनो रेल विकास आयोजना	४४८६९००	१५७७९९६	३५%
३३७३१२४	व्यापारीक मार्ग विस्तार आयोजना	३८४१०००	२९४६८३०	७७%
३३७३१४४	यातायात आयोजना तयारी सहयोग	१०००	८८६	८९%
३३७३२०४	रणनीतिक सडक पुल निर्माण तथा पुल पुलेसा संरक्षण	३५१०५००	११३१२०१	३२%
३३७३२६४	सासेक रोड कनेक्टीभिटी प्रोजेक्ट	१७०६८००	७५३९०५	४४%
३३७३२७४	चक्रपथ विस्तार आयोजना	१४५४८००	२४०५८४	१७%
३३७३३०४	नेपाल भारत क्षेत्रीय व्यापार तथा यातायात आयोजनाः मुग्लिङ नारायणगढ सडक खण्ड	६०१५००	३३६४३१	५६%
३३७३३१४	सडक तथा ट्राफिक सुरक्षा	१६१७००	२७५५४	१७%
३३७३५२४	यातायात व्यवस्था सुदृढीकरण आयोजना	९५०९००	९२१	०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३७३५६४	रणनीतिक सडक पुनर्स्थापना तथा सुधार	६७९५४१९	७३५६९०	११%
३३७३५७४	राजमार्ग स्तरोन्नति (रणनीतिक सडक विकास आयोजना)	९०५९५३	३३५६२	४%
३३७३५८४	नागढुङ्गा सुरुङमार्ग निर्माण आयोजना	८८०२१००	२४२५७९८	२८%
३३७३६१४	सासेक सडक सुधार आयोजना	७१८५४००	५१०९२१	७%
३३७३६२४	मनाङ्ग-मुस्ताङ्ग-डोल्पा-जुम्ला सडक	८२५००	१०९०४	१३%
३३७३६३४	स्वर्ण सगरमाथा वृहत चक्रपथ (ओखलढुंगा-सोलु सल्लेरी- खोटाङ दिक्तेल-ओखलढुंगा)	१२००००	३९४४६	३३%
३३७३६६४	तराई मधेस सडक पुर्वाधार विशेष कार्यक्रम	४८२४८००	१५०४८४६	३१%
३३७३६८४	साँघुटार- ओखलढुङ्गा- कुइभिर सडक	२५००००	३८६८१	१५%
३३७३६९४	सासेक राजमार्ग सुधार आयोजना	३७८००००	०	०%
३३७३७०४	दोश्रो पुल सुधार तथा संभार आयोजना	१०५०००	०	०%
	जम्मा	**११९२१५०४४**	**४५२२२८२६**	**३८%**

♦ ♦ ♦

महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

जनसंख्याको दृष्टिवाट महत्वपूर्ण हिस्सा ओगटेको महिला वर्गको सशक्तिकरण, लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण तथा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी लैंगिक समानताको अवधारणालाई राज्यले आत्मसात गर्दै २०५२ सालमा महिला तथा समाजकल्याण मन्त्रालयको रुपमा यस मन्त्रालयको स्थापना भएको हो।२०५७ सालमा बालबालिकाहरूको विषयलाई समेत समावेश गरी यस मन्त्रालयलाई महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालयको रुपमा विस्तार गरीयो ।संघीयता कार्यान्वयनसँगै मन्त्रालयको नाम परिवर्तन गरी हाल महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयको रुपमा कार्य गर्दै आएको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

आफ्नो मौलिक अधिकारको उपभोग गर्न विभिन्न कारणले पछि परेका महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, ज्येष्ठ नागरिक एवं लैंगिक अल्पसंख्यकहरूको अधिकार स्थापित गर्ने ।

३. उद्देश्यः

अवसरबाट वञ्चित भएका र पछाडि परेका महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू समेतलाई सशक्तिकरण गर्दै राष्ट्रिय विकासको मूलप्रवाहमा ल्याउने ।

४. रणनीतिः

- महिलाहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण गर्ने,
- बालबालिकाहरूको संरक्षण, बालअधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको राज्य प्रदत्त सेवा सुविधामा पहुँच वृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिण एवं संरक्षण गर्ने,
- ज्येष्ठ नागरिकहरूको राज्य प्रदत्त सेवा सुविधामा पहुँच वृद्धि गरी आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरण एवं संरक्षण गर्ने,
- आवश्यकतानुसार नीति निर्माण, कानुनमा सुधार तथा कार्ययोजनाका माध्यमवाट लक्ष्य प्राप्त गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- महिला हक एवं सशक्तीकरणसम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
- अन्तरदेशीय धर्मपुत्र, धर्मपुत्री;
- महिला हिंसा, मानब बेचविखन तथा ओसारपसार नियन्त्रण;

- ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका र अपाङ्गता भएका व्यक्तिसम्बन्धी;
- महिला सशक्तीकरण तथा लैंगिक समानताका विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान;
- लैंगिक हिंसासम्बन्धी निरोधात्मक र पुनर्स्थापनासम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
- बालबालिका, बालकल्याण, उद्धार, पुनर्स्थापना र वृद्धाश्रमसम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
- गैरसरकारी संस्थासम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड, नियमन र अनुगमन;
- राष्ट्रिय महिला आयोग;
- समाजकल्याण परिषद्;
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासंग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय;
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन;

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
५९	बाल विवाह, दाइजो प्रथा, तिलक, देउकी, बोक्सी, छाउपडी लगायत सबै प्रकारका कुरीति, अन्धविश्वास र महिला हिंसाको विरुद्धमा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।	लैङ्गिक हिंसा, बालविवाह जस्ता कुप्रथाको विरुद्धमा स्थानीय समुदायमा अभियान तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन भइरहेको ।
	ग्रामीण तथा दुर्गम क्षेत्रका जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूको आपतकालीन उद्धार गर्न हवाई उद्धार प्रबन्ध गर्ने ।	दुर्गम क्षेत्रमा ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाहरूका लागि तत्काल हवाई उद्धारद्वारा थप उपचारका लागि सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा उपचार गर्नका लागि गृह र रक्षा मन्त्रालयसँग समन्वय गरी हालसम्म १३ जनाको उद्धार गरिएको ।
६०	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको मनोबल, मर्यादा, सीप र क्षमता बढाउन पुनर्स्थापनाका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	विभिन्न सामाजिक संघसंस्थावाट सञ्चालित पुनर्स्थापना केन्द्रलाई मन्त्रालयले अनुदान उपलव्ध गराई कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको ।
	बेवारिसे, जोखिमपूर्ण र अव्यवस्थित रुपमा सडकमा जीवन बिताइरहेका असहाय बालबालिका एवम् अन्य नागरीकहरूको समेत उद्धार, व्यवस्थापन र पुनर्स्थापना गर्ने ।	जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका १९६६ (बालक ९१४ र बालिका १०५२) जना बालबालिकाको आपतकालीन उद्दार गरी संरक्षण व्यवस्थापन सेवा प्रदान गरिएको ।
६१	अटीजम भएका मानसिक रोगी, टुहुरा बालबालिका, असहाय, वृद्ध अपाङ्गता भएका	संस्थाहरूलाई अनुदान उपलव्ध गराउने सम्वन्धमा कार्यदल गठन भइ

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	व्यक्तिहरूको सुरक्षा र हेरचाह गर्ने संस्थाहरूलाई निश्चित कार्यविधिका आधारमा अनुदान दिने ।	कार्यविधिको मस्यौदा निर्माण अन्तिम चरणमा पुगेको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरुः

- मानव बेचबिखनबाट पीडित, प्रभावितहरूका लागि स्थापित राष्ट्रिय पुर्नस्थापना कोषमा रु.१ करोड थप भई रकम वृद्धि भएको (कोषमा जम्मा रकम रु २ करोड ९२ लाख ८१ हजार ६ सय सोह्र रहेको)। यस कोषबाट हालसम्म २ सय ३१ जनालाई उद्धार गरिएको ।
- मानव बेचविखनका पीडित, प्रभावितहरूका लागि १० पुर्नस्थापना केन्द्र सञ्चालनमा रहेको ।
- भारतको मणिपुर हुँदै अवैध मार्ग प्रयोग गरी इराक लगायतका मुलुकहरूमा लैजान लागेका १ सय ७९ जनालाई उद्दार गरी सम्बन्धित परिवारलाई जिम्मा लगाइएको ।
- अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस (मार्च ८) विभिन्न सरोकारवाला निकाय, संघसंस्थाहरूसँग र्‍याली कार्यक्रम, सन्देशमुलक सूचना प्रसारणसहित सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूको समुपस्थितिमा भव्यताकासाथ सम्पन्न गरी सचेतना अभिवृद्धि गरिएको ।
- राष्ट्रपति महिला उत्थान जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत भएको। साथै जीविकोपार्जन कार्यक्रम सञ्चालनका लागि ६४ संस्था छनौट भई १ हजार ९ सय २० जना महिलाहरूले विउँ पुँजी सहितको तालिम प्राप्त गरिरहेको ।
- राष्ट्रियस्तरमा Male Leader Network परिचालन र समन्वयको लागि Male Leader Network परिचालनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत भएको ।
- अपाङ्गता भएका बालबालिका र महिलाहरूको पुर्नस्थापनाको लागि अनुदानसम्बन्धी कार्यविधि तयार भएको ।
- प्रदेश स्तरमा हिंसा प्रभावित महिलाहरूको लागि दीर्घकालीन पुर्नस्थापना केन्द्र सञ्चालनको लागि सवै प्रदेशको सामाजिक विकास मन्त्रालयमा १/१ करोड बजेट पठाइएको
- विश्व अल्जाइमर्स दिवस, अन्तर्राष्ट्रिय ज्येष्ठ नागरिक दिवस सम्पन्न गरी विश्वमा बढ्दै गएको अल्जाइमर्स रोग तथा ज्येष्ठ नागरीकहरूको सवालमा जनचेतना वृद्धि भएको ।
- ज्येष्ठ नागरिक नीति तथा १० वर्षे कार्ययोजना सम्बन्धमा छलफल तथा अन्तरक्रिया पश्चात मस्यौदा तयार भएको ।
- वेसहारा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई वृद्धाश्रमहरूमा पुर्नस्थापना गरिएको, हाल पशुपति वृद्धाश्रममा १ सय ५८ जना ज्येष्ठ नागरिकहरूले आश्रय लिइरहेका ।
- पशुपति वृद्धाश्रम स्थानान्तरणका लागि १० रोपनी जग्गा प्राप्तिका लागि पशुपति क्षेत्र विकास कोषलाई अनुरोध गरिएको ।
- प्रदेश सरकारको समन्वयमा प्रदेश नं १ र ५ का ज्येष्ठ नागरिकको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरूलाई ज्येष्ठ नागरिकसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौता, नीति, ऐन, नियम सम्बन्धमा प्रदेश स्तरीय अन्तरक्रिया गोष्ठी सम्पन्न गरेको ।
- १ सय ४६ जना कुष्ठरोगीहरूको पुर्नस्थापना गरिएको ।
- अपाङ्गता आवाज सचेतनामुलक रेडियो कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।

- अपाङ्गता परिचयपत्रको नमुना कार्यविधि स्वीकृत भइ स्थानीय तहमा पठाइएको ।
- कानुनी विवादमा परेका बालबालिकाहरूलाई ८ बाल सुधार गृहहरूमा राखी आचारणमा सुधार ल्याउने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको । हाल ८ बालसुधार गृहहरूमा करिब ४०० जना बालबालिकाहरू रहेका ।
- निजामती कर्मचारीका ३ महिनादेखि ३ वर्ष सम्मका शिशुहरूको कार्यालय समयमा हेरचाह गर्ने प्रयोजनका लागि संचालित दिवा शिशु स्याहार केन्द्र सञ्चालनमा निरन्तरता । हाल उक्त केन्द्रमा ८६ जना शिशुहरू रहेका ।
- बेवारिसे, जोखिममा परेका, अनाथ बालबालिकाहरूको आवासीय संरक्षण र हेरचाह गर्ने प्रयोजनका लागि नेपाल बाल संगठन सँग सहकार्य गरिएको । सो संगठनमा हाल ४०० जना शिशुहरू संरक्षणमा रहेका ।
- बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ स्वीकृत भई बालबालिकासम्बन्धी नियमावली तर्जुमाको लागि समिति गठन भइ कार्य भईरहेको ।
- केन्द्रीय आपतकालीन बालउद्धार कोषमा रकम थप गरी बाल उद्धार कार्यमा परिचालन गरिएको।
- Gender Focal Person को TOR तयार भई छपाइ गरी वितरण गरिएको ।
- CSW/CEDAW lists of issues को नेपालीमा अनुवाद गरी प्रकाशनमा रहेको ।
- लैङ्गिक हिंसा अन्त्यका लागी पुरुष सहभागिताको TOR छपाई तथा वितरण गरिएको।
- हिंसा पीडित महिला तथा किशोरीहरूलाई सुरक्षित रुपमा पुर्नस्थापना गर्न राष्ट्रियस्तरको मंगला साहाना दीर्घकालीन पुर्नस्थापना केन्द्रको सञ्चालनमा निरन्तरता ।हाल केन्द्रमा २१ जनाले सेवा लिइरहेका ।
- पुरुष सहभागिता रणनीति, २०७५, लैंगिक हिंसाको वर्तमान अवस्था कारण तथा समाधानका उपायहरू, लैंगिक हिंसा विरुद्ध कानूनी प्रावधान, लैंगिक हिंसा विरुद्ध कानूनी सचेतना पुस्तिका, लैंगिक हिंसा विरुद्धको मूल नारा, छपाई गरी लैंगिक हिंसा बिरुद्धमा प्रचार प्रसार गरिएको ।
- लैंगिक हिंसा बिरुद्धको १६ दिने अभियान सातै प्रदेशमा लैंगिक हिंसा अन्त्यको लागि सरोकारवाला निकायको जिम्मेवारी र भूमिका बिषयक २ दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न प्रदेश सभाका संसद, जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष, नगरपालिकाका मेयर तथा उपमेयर, गाउँपालिकाका अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष एवं अन्य सरोकारवालाहरूको उपस्थितिमा सम्पन्न गरी प्रतिवेदनहरूलाई एकीकृत गर्ने कार्य भएको ।
- सबै प्रदेशका सामाजिक विकास मन्त्री, सचिव तथा सम्बन्धित महाशाखा प्रमुखहरूसँग अन्तरक्रिया गरी ११ बुँदा घोषणापत्र जारी गरिएको ।
- यौनिक तथा लैंगिक अल्पसंख्यक सम्बन्धमा सचेतना अभिवृद्धि गोष्ठीहरू सञ्चालन गरिएको ।
- बालबालिका खोजतलास समन्वय केन्द्रको निःशुल्क टेलिफोन नं. १०४ को सेवा सञ्चालन, व्यवस्थापन अन्तर्गत हराएका ११२४ (बालक ३३६ र बालिका ७५८) जना बालबालिका मध्ये फेला परेका ४०१ (बालक १५२ र बालिका २४९) जना बालबालिका र बेवारीसे फेला परेका १५० (बालक ९९ र बालिका ५१) जना बालबालिका गरी ५५१ (बालक २५१ र बालिका

३००) जना बालबालिकाको उद्धार, तथा खोजतलास गरी परिवारमा पुनर्मिलन र बेबारिसे फेला परेका ८० जना (बालक ५५ र बालिका २५) लाई बाल गृहमा पुनर्स्थापन गरिएको ।

- जिल्लामा सञ्चालनमा रहेको बाल हेल्पलाइन नं. १०९८ बाट जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका १०६८ (बालक ५२० र बालिका ५४८) जना बालबालिकाको आपत्कालीन उद्दार गरी राहत, मनोविमर्श र पारिवारिक पुनर्मिलन तथा पुनर्स्थापना गरिएको ।
- विशेष हेरचाह र संरक्षणको आवश्यकता भई ओम अपाङ्गता बालबालिका स्याहार केन्द्र र द्वन्द्व पीडित तथा अपाङ्ग समाज नेपाल बाल गृहको संरक्षण र स्याहारमा रहेका ५६ जना बालबाललिका (बालक २८ र बालिका २८)को हेरचाह, स्याहार, पालन पोषण र संरक्षणका लागि कार्य सम्पादन सम्झौता गरी आर्थिक सहयोग प्रदान गरिएको ।
- ९४६ जना सडक बालबालिकाको उद्धार, संरक्षण व्यवस्थापन गरिएको ।
- प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा सञ्चालित कार्यक्रम, बाल गृहहरू र बालअधिकार हननका घटनाहरूको अनुगमन तथा निरीक्षण ३ पटक भएको ।
- राष्ट्रिय सञ्चारमाध्यमबाट बालबालिकासम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानूनी प्रावधान र बालअधिकारसम्बन्धी सूचना, सन्देश प्रचार प्रसार, प्रकाशन तथा प्रसारण गरिएको ।
- बाल हेल्पलाईनसम्बन्धी जानकारीमूलक रेडियो जिङ्गल केन्द्रमा ३८५ रेडियो स्टेशन र दुइटा टेलिभिजनबाट ६ हजार ६५७ पटक राष्ट्रिय भाषामा, जिल्लाका २३ एफ्. एम. बाट १० हजार ६२४ पटक स्थानीय भाषामा प्रसारण गरिएको ।
- सबै प्रदेशबाट १८ स्थानीय तहका प्रमुख, उपप्रमुख लगायतका ८०८ जना पदाधिकारी तथा सम्पर्क व्यक्तिलाई बालअधिकारको दृष्टिकोणबाट स्थानीय तहको योजना तर्जुमा विधि बारे अभिमूखीकरण एवम् क्षमता अभिवृद्धि गरिएको ।
- विपद् व्यवस्थापनका सिलसिलामा महिलामैत्रीस्थल सञ्चालन निर्देशिकाको मस्यौदा र महिला मैत्रीस्थल सञ्चालन गर्ने सहजकर्ताकालागि तालिम निर्देशिका तयारी गरिएको ।
- १४६ जना कुष्ठरोगीहरूको खोकना स्थित पुर्नस्थापना केन्द्र मार्फत पुर्नस्थापनामा निरन्तरता दिइएको।
- Commision on the Status of Women (CSW) को न्यूयोर्कमा सम्पन्न ६३ औं बैठकमा सम्माननीय राष्ट्रपति, माननीय मन्त्री लगायतको टोलीले सहभागिता जनाएको ।
- विशेष हेरचाह र संरक्षणको आवश्यकता भएका ५६ जना बालबालिकाहरूको हेरचाह, स्याहार, पालनपोषण र संरक्षण सेवा प्रदान गरिएको ।
- प्रत्येक प्रदेशका १०/१० गरी ७० उद्यमी महिलाहरूलाई उद्यमशीलता विकास तथा वित्तीय पहुँचसम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको ।
- महिलाद्वारा उत्पादित सामग्रीहरूको वजारीकरणको लागि केन्द्रीय तथा प्रदेश स्तरमा १५/१५ स्टल सहितको प्रदर्शनी सम्पन्न गरिएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित वजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४००११३	महिला,बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	५६८९२	५०२५१	८८%
३४००१३३	समाज कल्याण परिषद्	२००००	२००००	१००%
३४००१४३	समाज कल्याण केन्द्रहरू	४६६५९	३२९७०	७१%
३४००१६३	राष्ट्रिय महिला आयोग	९८५३२	५४५२५	५५%
३४०१०१३	महिला विकास कार्यक्रम	५७८७७	४२६६१	७४%
३४०१०२३	महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम	१०१०७०	६५७७१	६५%
३४०१०५३	समाज कल्याण कार्यक्रम (जेष्ठ नागरिक कार्यक्रम समेत)	२५५६७५	२०२१०१	७९%
३४०१०७३	बाल कल्याण कार्यक्रम	६६२२३	४४४८९	६७%
३४०१०८३	बाल कल्याण समिति	७९६०१	६२२७०	७८%
३४०११२३	लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि महिला सस्थाहरूको एकीकृत विकास कार्यक्रम	२८२३६९	६३९०	२%
३४०११३३	राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम	१०९३२०	७४६९५	६८%
३४०८०२३	महिला विकास कार्यक्रम(महिला जागृति कार्यक्रम समेत)	८७५८३०	६६२१७३	७६%
	जम्मा	**२०५००४८**	**१३१८२९६**	**६४%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४००११४	महिला,बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	६६७६	२५२२	३८%
३४००१३४	समाज कल्याण परिषद्	०	०	०%
३४००१४४	समाज कल्याण केन्द्रहरू	३३००	३१८४	९६%
३४००१६४	राष्ट्रिय महिला आयोग	६८७९	५५०२	८०%
३४०१०१४	महिला विकास कार्यक्रम	११५६५	४३०	४%
३४०१०२४	महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम	२८०७	१४४०	५१%
३४०१०५४	समाज कल्याण कार्यक्रम (जेष्ठ नागरिक कार्यक्रम समेत)	४६४४	४४११	९५%
३४०१०७४	बाल कल्याण कार्यक्रम	१६०६५	३६८८	२३%
३४०११२४	लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि महिला सस्थाहरूको एकीकृत विकास कार्यक्रम	१०००	०	०%
३४०११३४	राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम	१०००	०	०%
३४०८०२४	महिला विकास कार्यक्रम(महिला जागृति कार्यक्रम समेत)	१५५२१२	९९४७४	६४%
	जम्मा	**२०९१४८**	**१२०६५१**	**५८%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४००११३	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	६३५०५	४७९४१	७५%
३४००१३३	समाज कल्याण परिषद्	२५००	१६६७	६७%
३४००१४३	समाज कल्याण केन्द्रहरू	२५४६०	११८४७	४७%
३४०१०१३	महिला विकास कार्यक्रम	२८४००	१४१४१	५०%
३४०१०२३	महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम	४१७४८	२४७७१	५९%
३४०१०५३	समाज कल्याण कार्यक्रम (जेष्ठ नागरिक कार्यक्रम समेत)	६०५००	२९८६८	४९%
३४०१०७३	बाल कल्याण कार्यक्रम	३९७३८	२१९६१	५५%
३४०१०८३	बाल कल्याण समिति	९२८००	३१४३२	३४%
३४०११२३	लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि महिला सस्थाहरूको एकीकृत विकास कार्यक्रम	३७३४१	२५६१४	६९%
३४०११३३	राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम	२६८७५१	१४९७१	६%
	जम्मा	**६६०७४३**	**२२४२१३**	**३४%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४००११४	महिला,बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	१६००	४२६	२७%
३४००१४४	समाज कल्याण केन्द्रहरू	८००	२००	२५%
३४०१०१४	महिला विकास कार्यक्रम	३००	०	०%
३४०१०२४	महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम	२००	१९९	१००%
३४०१०७४	बाल कल्याण कार्यक्रम	१०७००	५००	५%
३४०१०८४	बाल कल्याण समिति	१८५००	०	०%
३४०११३४	राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रम	५००	०	०%
	जम्मा	**३२६००**	**१३२५**	**४%**

◆ ◆ ◆

युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

राष्ट्रिय विकासमा युवा सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै राजनीतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक अधिकारहरूको पूर्ण उपयोगको वातावरण तयार गरी युवाको सशक्तिकरण र विकासका लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी लगायतका क्षेत्रमा विशेष अवसर प्रदान गर्न र व्यक्तिको शारीरिक तन्दुरुस्तीका साथसाथै सामाजिक, मानसिक र संवेगात्मक पक्षको सन्तुलित विकासका लागि खेलकुदसम्बन्धी कार्य गर्न युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयको स्थापना भएको हो । युवालाई रोजगार तथा स्वरोजगारको अवसर सिर्जना गरी राष्ट्रको आर्थिक समृद्धिमा सहभागी गराउने र खेलकुदको माध्यमबाट अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा राष्ट्रको गौरव बढाउने कार्यमा यस मन्त्रालय प्रयासरत छ।

२. दीर्घकालीन सोचः

युवाहरूको आधारभूत अधिकारको प्रत्याभूति गर्दै उनीहरूलाई नेतृत्वदायी भूमिकामा स्थापित गराई राष्ट्र निर्माणमा प्रमुख साझेदार बनाउने तथा खेलकुद र स्काउटिङ्गको माध्यमबाट राष्ट्रको प्रतिष्ठा बढाउँदै मुलुकमा स्वस्थ, अनुशासित, स्वावलम्बी र मर्यादित नागरिक तयार गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- युवाहरूलाई परिचालन तथा क्षमता अभिवृद्धि गरी मुलुकको सर्वाङ्गीण विकास गर्न नेतृत्वदायी भूमिकामा स्थापित गराई राष्ट्र निर्माणमा प्रमुख साझेदार बनाउने,
- 'सबैका लागि खेलकुद' को अवधारणाअनुरूप खेलकुद क्षेत्रलाई अनुशासित, मर्यादित एवं सुव्यवस्थित बनाउँदै राष्ट्रिय विकासको एक महत्त्वपूर्ण पक्षको रूपमा स्थापित गर्ने,
- खेल पूर्वाधारको विकासका साथै खेल प्रशिक्षण एवं प्रतियोगिता सञ्चालन र प्रोत्साहन कार्यलाई समय सापेक्ष बनाई अन्तर्राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगितामा सफलता हासिल गर्न खेलाडीहरूलाई सक्षम तुल्याउने,
- स्काउटिङ्गको माध्यमबाट बालबालिका तथा युवालाई शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक विकासका साथै अनुशासित र स्वावलम्वी बनाई देश विकास कार्यमा सहभागी गराउने,

४. रणनीतिः

- १६–२५ वर्ष उमेर समूहका युवाहरूलाई शिक्षा, क्षमता अभिवृद्धि मार्फत उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्ने ।
- २६–४० वर्ष उमेर समूहका युवाहरूलाई रोजगारी, स्वरोजगारी तथा उद्यमशीलता वृद्धि लक्षित तालिम तथा प्रशिक्षणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- दुर्व्यसन एवम् कूलत जस्ता असामाजिक क्रियाकलापबाट युवाहरूलाई मुक्त गर्न सम्बन्धित क्षेत्रगत निकायहरू र गैर–सरकारी संस्थाहरूसँगको सहकार्य तथा समन्वयमा विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने,
- विकास कार्यक्रम र विपद् व्यवस्थापनमा युवा शक्तिलाई परिचालन गर्ने,

- आन्तरिक र अन्तर्राष्ट्रिय युवा अनुभव आदान–प्रदान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने,
- सबैका लागि खेलकुदको अवधारणाअनुरूप खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गर्ने,
- अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा खेलकुदका कार्यक्रम तथा प्रतियोगिताहरूमा सहभागितालाई प्रोत्साहन गर्ने,
- पर्यटकीय, पर्वतीय, परम्परागत तथा साहसिक खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गर्ने,
- विद्यमान भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा विकास गर्दै थप भौतिक पूर्वाधारको निर्माण गर्ने,ज
- स्काउटिङ कार्यक्रमलाई व्यापक रूपमा विस्तार गर्न अधिकाधिक सहभागितामा वृद्धि गरी स्वयंसेवा र स्काउटिङलाई विस्तार तथा व्यवस्थित गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्र

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- युवा, खेलकुद र स्काउटसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन,
- राष्ट्रियस्तरका खेलकुद संघसंस्थाको नियमन र समन्वय,
- राष्ट्रिय, प्रादेशिक र अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा खेलकुद विकास र प्रवर्द्धन,
- राष्ट्रिय, प्रादेशिक र अन्तर्राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना र सहभागिता,
- युवा जागरण तथा विकास,
- राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्,
- युवा स्वरोजगार कोष,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरण:

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
५७	बालबालिका तथा युवाहरूको शारीरिक तथा मानसिक विकासका लागि खेलकुदलाई जोड दिइने । स्थानीय तहको सहकार्यमा प्रत्येक स्थानीय तहमा सम्भाव्यताको आधारमा रङ्गशाला, खेलमैदान, युवा क्लब तथा विचरण पार्क क्रमिक रूपमा स्थापना गर्ने, सबै प्रदेशहरुमा न्यूनतम १ प्रदेशस्तरीय रङ्गशाला निर्माण गर्ने ।	**संघ अन्तर्गतका निर्माणाधिन खेलुकद पूर्वाधारहरु** • काठमाण्डौको मूलपानी लगायत अन्य ८ स्थानमा क्रिकेट मैदान निर्माणको कार्य आगामी २ वर्षभित्र खेल्न योग्य हुने गरी निर्माण कार्य चालु रहेको । • ईटहरी रङ्गशाला निर्माणको लागि डिजाइन छनौट सम्पन्न भई व्याडमिन्टन, तेक्वान्दो र उसुको हल, बास्केटबल कोर्ट, भलिबल कोर्ट र जेष्ठ नागरिक भवनको निर्माण कार्य ८५ प्रतिशत सम्पन्न भएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		प्रदेशस्तरीय रङ्गशाला निर्माण • प्रदेश नम्बर २ को रामजानकी रङ्गशालाको कम्पाउण्ड वाल निर्माणका लागि ठेक्का सम्झौता भई निर्माण कार्य शुरु भएको । • सुदुरपश्चिम प्रदेशको धनगढी रङ्गशालामा १ व्लक प्यारापिट निर्माण कार्य चालु रहेको । • प्रदेश नं. १ को इटहरी, गण्डकी प्रदेशको पोखरा र प्रदेश नं. ५ को बेलझुण्डीमा रहेको रङ्गशालालाई आधुनिक सुविधासम्पन्न बनाउने गरी निर्माण कार्य चालु रहेको । **स्थानीयस्तरमा खेलमैदान** • देशका विभिन्न ९० स्थानमा खेलमैदान निर्माण कार्य चालु रहेको । • विभिन्न १९ स्थानमा कभर्डहल निर्माण कार्य चालु रहेको । **खेलाडीको क्षमता विकास** • सबै जिल्लाहरूमा गरी १५ हजार खेलाडीलाई नियमिति खेलुकद प्रशिक्षणको व्यवस्था र १ सय राष्ट्रिय खेलाडीलाई वैदेशिक प्रशिक्षणको व्यवस्था भएको । **युवा क्लब गठन** ५५ स्थानीय तहका ७ सय ८१ वडामा युवा क्लबको गठन भएको ।
५८	अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा खेलकुद मार्फत् नेपालको पहिचान स्थापना गर्न १८औं एशियाली खेलकुद र १३औं दक्षिण एशियाली खेलकुद प्रतियोगिताको तयारी एवम् पूर्वाधार निर्माण र आठौं राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता सम्पन्न गर्ने ।	**१८औं एशियाली खेलकुद प्रतियोगिता** • इन्डोनेसियामा आयोजना भएको १८ औं एशियाली खेलकुद प्रतियोगितामा नेपाल सहभागी भई प्याराग्लाइडिङ्ग खेलमा रजत पदक प्राप्त गरेको । **१३ औं दक्षिण एशियाली खेलकुद प्रतियोगिता आयोजनाका लागि आवश्यक खेलुकद पूर्वाधार निर्माण** • सातदोबाटोमा तेक्वान्दो र कराँते एकेडेमी भवन, पोखरामा बहुउद्देश्यीय कभर्डहलको भवन र पोखरामा आर्चरी खेल स्थल पोखरामा

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		ह्याण्डबल खेलस्थलको निर्माण सम्पन्न । • सातदोबाटोको पौडी पोखरी र सुटिङ्ग रेञ्जको पुनः निर्माण कार्य सम्पन्न । **निर्माण कार्य चालु रहेका** • दशरथ रंगशाला जनरल प्यारापिटमा रेक्ट्रोफिट गरी छाना हाल्ने सम्पन्न भई ८ वटै ब्लकको प्यारापिट रंगरोगनको कार्य भइरहेको। उत्तरतर्फको १ ब्लकमा छाना राख्नको लागि ट्रस जडान भएको । भिआईपी प्यारापिटको ४५ पिलरहरूको रेट्रोफिटको कार्य चालु रहेको । हालसम्म उक्त रगशाला निर्माणको ९०% कार्य सम्पन्न भएको। • लैनचौरमा टेबुलटेनिस हलको मर्मत कार्य भइरहेको । **१३औं दक्षिण एशियाली खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना** सन् २०१९ को डिसेम्बरमा प्रतियोगिता आयोजना गर्ने मिति निर्धारण भई तयारी कार्य थालनी भइरहेको । • ८औं राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजनाका लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण कार्य सम्पन्न हुने अन्तिम चरणमा रहेको । • जिल्लास्तरीय खेलाडी छनौट प्रतियोगिता सम्पन्न भई प्रदेशस्तरीय खेलाडी छनौट प्रतियोगिता भइरहेको । राष्ट्रिय प्रतियोगिता आयोजनाको तयारी कार्य भइरहेको।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरुः

कानुनी तथा संगठनात्मक सुधारतर्फः

- खेलकुदको विकास सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न वनेको विधेयक संघीय संसदमा पेश भएको ।
- राष्ट्रिय युवा परिषद ऐन, २०७२ लाई संशोधन गर्न वनेको विधेयक संघीय संसदमा पेश गर्न मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको ।

देहायका निर्देशिका तथा कार्यविधिहरू संशोधन भएकाः

- राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन निर्देशिका, २०७५
- स्थानीय तहमा खेलकुद पूर्वाधार निर्माणसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
- स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई खेलकुदसम्बन्धी शोध कार्यमा सहयोग र प्रोत्साहन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
- युवा पत्रकारिता पुरस्कार कार्यविधि, २०७५
- राष्ट्रिय खेलकुद प्रतिभा सम्मान कार्यविधि २०६८, को (तेस्रो संशोधन) २०७५
- राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान कार्यविधि, २०७२ को (दोस्रो संशोधन) २०७५
- राष्ट्रपति रनिङ्ग सिल्ड प्रतियोगिता सञ्चालन निर्देशिका २०७० को (तेस्रो संशोधन) २०७५
- युवा अनुभव आदानप्रदान कार्यक्रम व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७२ को (दोस्रो संशोधन) २०७५
- युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष, तालिम निर्देशिका, २०७५

राष्ट्रिय युवा परिचालन कार्यक्रम

- १० प्रतिभावान युवालाई अन्तर्राष्ट्रिय युवा दिवसको दिन जनही रू. १ लाख नगद पुरस्कारसहित राष्ट्रिय युवा प्रतिभा सम्मान प्रदान गरिएको ।
- सन् २०१९ को फेब्रुअरी ६ देखि १३ सम्म ४८ सदस्यीय नेपाली युवा प्रतिनिधिमण्डलबाट युवा अनुभव आदानप्रदान कार्यक्रम अन्तर्गत भारतको भ्रमण सम्पन्न भएको ।
- युवाका सवालमा क्रियाशील पत्रकारहरू मध्ये ४ वटा विधामा कार्यरत पत्रकारहरूलाई रू. ५० हजार नगद पुरस्कारसहित सम्मान गरिएको ।

राष्ट्रिय युवा परिषदः

- युवा उत्प्रेरणा, युवा उद्यमशिलता र रोजगारी लगायतका विषयमा फागुन महिनासम्म ८ सय ३२ युवालाई परामर्श सेवा प्रदान गरिएको ।
- जोखिममा रहेका १०० सडक युवालाई पुनर्स्थापना केन्द्रमा राखी उनीहरूको लागि व्यवस्थापन खर्च (औषधि उपचार, बास तथा खाना) वापत चालु आ. ब. को फागुनसम्म रु. १७ लाख ७६ हजार रुपैयाँ सहयोग उपलब्ध गराइएको छ। मानव सेवा आश्रममा रही सेवा प्राप्त गरिरहेका (१६-४०) वर्षका २ सय ५८ युवाको लागि प्रतियुवा प्रतिमहिना कुल लागतको ३० % ले हुन आउने रकम मानव सेवा आश्रमसंग सम्झौता भए बमोजिम रु. १९ लाख ३५ हजार रकम उपलब्ध गराइएको ।

नेपाल स्काउट

- ६८ जिल्लामा नेपाल स्काउटको संगठन विस्तार भएको । ६५ महिला र ७७ पुरुष स्काउटलाई विपद व्यवस्थापन तालिम प्रदान गरिएको । विभिन्न मेला, पर्व र सामाजिक तथा साँस्कृतिक कार्यमा ११,३४४ स्काउट स्वयंसेवक परिचालन गरिएको ।
- ४७ जिल्लाका स्वदेशी स्काउट र ६ देशका विदेशी स्काउटहरू गरी ५ हजार ५ सय ६५ स्काउटको सहभागितामा मिति २०७५ जेठ महिनामा नुवाकोटको ककनीमा तेस्रो राष्ट्रिय ज्याम्बोरी कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष

- मुलुकको आर्थिक समृद्धिमा युवाको सहभागिता बढाउन १ सय २९ सहकारी संस्थाहरूसँग कर्जा लगानी सम्झौता भई रु.९३,८३,२१,०००/- कर्जा लगानी भएको । उक्त कर्जा लगानीबाट ६ हजार ५ सय ६२ युवा स्वरोजगार भएका । यस अवधिमा ऋण असुली दर ८९ प्रतिशत रहेको ।
- युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोष मार्फत स्वरोजगार भएका ६,५६२ व्यवसायीहरूको अनलाइन बीमा भएको र २ हजार २ सय २७ व्यवसायीहरूलाई रु.२,३२,५९,९३५/५३ व्याज अनुदान प्रदान गरिएको ।

खेलकुद विकास तर्फ

खेलकुद पूर्वाधार निर्माण तथा स्तरोन्नति

- झापा, धरान, इटहरी, चितवन, गुल्मी, धनगढी र पोखरामा रङ्गशाला निर्माण कार्य सुचारु रहेको ।
- १३ औं दक्षिण एसियाली खेलकुद प्रतियोगिता आयोजनाका लागि सातदोबाटो खेलकुद परिसरमा तेक्वान्दो कभर्डहल, कराते कभर्डहल, पोखरामा बहु-उद्देश्यीय कभर्डहल र आर्चरी खेलको भेनु निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- प्रदेश नं. ५ को नेपालगञ्ज लगायतका जिल्लामा आयोजना हुने ८ औं राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिताका लागि नेपालगञ्जमा रङ्गशाला, पौडी पोखरी, सुटिङ्ग हल, भारत्तोलन एकेडेमी, भलिबल एकेडेमी र जुडो कभर्डहल निर्माण कार्य सम्पन्न हुने चरणमा रहेको । दाङ्ग बेलुण्डीमा रङ्गशाला र तुलसीपुरमा कभर्डहल, कपिलवस्तुमा कुस्ती कोर्ट, रुपन्देहीको एन्फा टेक्नीकल सेन्टरमा प्यारापिट, बर्दियामा कबड्डी कभर्डहल र खोखो कभर्डहल निर्माण कार्य सम्पन्न हुने चरणमा रहेको ।
- उच्च धरातलीय खेलकुद प्रशिक्षण केन्द्र (High Altitude Sports Training Center) स्थापनाको लागि लुक्ला, जुम्ला, खप्तड, घान्द्रुक र बाग्लुङमा सम्भाव्यता अध्ययन कार्य थालनी भएको । मनाङ्गमा उच्च धरातलीय खेलकुद प्रशिक्षण केन्द्र स्थापनाका लागि निर्माण कार्य चालु रहेको ।

खेलाडी प्रशिक्षण तथा प्रतियोगिता

- आठौं राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिताका लागि खेलाडीहरूको जिल्ला छनौट प्रतियोगिता सम्पन्न भई प्रदेशस्तरीय खेलाडी छनौट प्रतियोगिता भइरहेको । प्रदेश नं. ५ को नेपालगन्ज र आसपासका स्थानहरूमा ३५ खेलका राष्ट्रिय प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने गरी आठौं राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता आयोजनाको तयारी पुरा भएको ।
- स्वच्छ खेलाडी उत्पादन गर्ने लक्ष्यका साथ २५० खेलकर्मीहरूलाई खेलकुदमा प्रतिवन्धित औषधि सेवन विरुद्ध सचेतना कार्यक्रम र १५० जुनियर खेलाडीलाई खेलप्रति आकर्षण बढाउन अन्तर्राष्ट्रिय पदक विजेता खेलाडीसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको।
- सन् २०१८ को अगष्ट १८ देखि सेप्टेम्वर २ सम्म इण्डोनेसियामा सञ्चालन भएको १८ औं एसियन गेममा नेपालबाट २९ खेलमा १८५ खेलाडी (महिला ५६ र पुरुष १२९) सहभागी भएका।

- विराटनगरमा महिला दक्षिण एशियाली फुटबल च्याम्पियनसीप, काठमाण्डौंमा अन्तर्राष्ट्रिय व्याडमिण्टन च्याम्पियनसीप र स्याङ्गजामा प्यारागलाइडिङ्गको विश्व च्याम्पियनसीप प्रतियोगिता आयोजना भएको ।

खेलाडी प्रोत्साहन

- इन्डोनेशियामा आयोजना भएको १८ औं एसियाली खेलकुद प्रतियोगितामा नेपालले २० वर्षपछि एसियाली खेलमा रजत पदक प्राप्त गरेको । प्यारागलाइडिङ्गको क्रस कन्ट्री विधामा रजत पदक प्राप्त गरे पश्चात पदक तालिकामा नेपालले दक्षिण एसियाली देशहरूमध्ये दोश्रो स्थान हासिल गरेको। पदक विजेता ५ जना खेलाडीलाई जनही रु. ५ लाख, प्यारागलाइडिङ्ग संघलाई रु. ५ लाख, प्रमुख प्रशिक्षकलाई रु. ३ लाख र सहायक प्रशिक्षकलाई रु. १ लाख ५० हजारका दरले ३४ लाख ५० हजार पुरस्कार प्रदान गरिएको ।
- थाइल्याण्डमा आयोजना भएको विश्व शारीरिक सुगठन च्याम्पियनसिपमा नेपालका बडी बिल्डर महेश्वर महर्जनले स्वर्ण पदक हासिल गरेका छन् । उनलाई नेपाल सरकारले रु. ५ लाख नगद पुरस्कार दिने निर्णय गरेको ।
- दक्षिण एसियाली महिला फुटबल च्याम्पियनसिपमा नेपालले रजत पदक प्राप्त गरेको ।
- नेपाल र संयुक्त अरब इमिरेट्सबीच भएको ३ वटा एक दिवसीय र ३ वटा टि-२० क्रिकेट श्रृंखलामा नेपाल दुवै श्रृंखलामा विजयी भएको छ । संयुक्त अरब इमिरेट्ससँग भएको एक दिवसीय र टि-२० क्रिकेट श्रृंखलामा विजयी हुने १६ खेलाडीहरूलाई नेपाल सरकारले जनही रु. ५ लाखका दरले नगद पुरस्कार दिने निर्णय गरेको ।
- नेपाल र पाकिस्तानबीच पाकिस्तानमा भएको टी-२० श्रृंखलामा नेपाली नेत्रहीन महिला क्रिकेट टोली विजयी भएको ।
- खेलकुदको क्षेत्रमा योगदान दिने १० प्रतिभावान् खेलकुदकर्मीहरूलाई जनही रु. १ लाख नगदसहित राष्ट्रिय खेलकुद प्रतिभा सम्मान प्रदान गरिएको ।

८. आ.व. २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरण :

चालु खर्च **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४३०११३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	४०८६३	३२५७०	८०%
३४३०१२३	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्	१८२८७२१	१६४४६५४	९०%
३४३०१३३	राष्ट्रिय युवा परिषद्	३३४५०२	२८१६९१	८४%
३४३१०१३	राष्ट्रिय युवा परिचलन कार्यक्रम	४३७१८	१३१७७	३०%
३४३१०२३	खेलकुद विकास कार्यक्रम	२०५२६२	१६९६७२	८३%
	जम्मा	**२४५३०६६**	**२१४१७६४**	**८७%**

पुँजीगत खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४३०११४	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१३२९३	१३२३२	१००%
३४३०१३४	राष्ट्रिय युवा परिषद्	१५९७	१३७७	८६%
	जम्मा	**१४८९०**	**१४६०९**	**९८%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४३०११३	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	३५२५८	२४१६७	६९%
३४३०१२३	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्	१२७१३००	१०४५९५१	८२%
३४३०१३३	राष्ट्रिय युवा परिषद्	११०३१५	४९२७७	४५%
३४३१०१३	राष्ट्रिय युवा परिचलन कार्यक्रम	२१९००	४०३८	१८%
३४३१०२३	खेलकुद विकास कार्यक्रम	७३२५०	४७३३६	६५%
३४३१०५३	युवा स्वरोजगार कोष	१८०८००	६५८८०	३६%
	जम्मा	**१६९२८२३**	**१२३६६४९**	**७३%**

पुँजीगत खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यक्रम	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३४३०११४	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	२८००	५१६	१८%
३४३०१२४	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद्	२२३७२००	११८९८९५	५३%
३४३०१३४	राष्ट्रिय युवा परिषद्	३००	१८८	६३%
३४३१०५४	युवा स्वरोजगार कोष	१९००	८७८	४६%
	जम्मा	**२२४२२००**	**११९१४७७**	**५३%**

♦ ♦ ♦

रक्षा मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता र स्वाधीनतालाई अक्षुण्ण राख्दै मौलिक हक तथा मानव अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धन, राज्यका निर्देशक सिद्धान्तहरूको अनुसरण तथा राज्यका नीतिहरूको क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै नेपाललाई समृद्ध तथा समुन्नत बनाउने राज्यको दायित्व हुनेछ भनी नेपालको संविधानमा उल्लेख गरिएको छ । रक्षा मन्त्रालय सन् १९५० मा प्रधानमन्त्री मोहन शम्शेरको नेतृत्वमा स्थापना भएको देखिन्छ । यसको स्थापनाकालको मुख्य जिम्मेवारीका रुपमा राष्ट्र सम्प्रभुता, बाह्य अस्थिरता र बाह्य हमलाहरूको प्रतिरक्षा गर्दै देशको सार्वभौमिकता, राष्ट्रिय स्वतन्त्रता र देशको क्षमता सुनिश्चित गरी राष्ट्रिय सुरक्षा कायम गर्ने रहेको देखिन्छ । स्थापनाकालदेखि नै रक्षा मन्त्रालय अन्तर्गत गौरवशाली इतिहास भएको नेपाली सेना रहेको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

- सबै किसिमका आन्तरिक तथा बाह्य सुरक्षा चुनौतीहरूबाट मुक्त, स्वतन्त्र, अखण्ड, आत्मनिर्भर र समृद्ध नेपाल तथा सुरक्षित र सुखी नेपाली ।

३. उद्धेश्यः

- सुदृढ र सबल आन्तरिक तथा बाह्य सुरक्षा प्रणाली अवलम्बन गरी मुलुकलाई सुरक्षित राख्नु तथा समुन्नत बनाउने,
- नेपाली जनता,नेपालको सीमा, भूमि, जल, अर्थतन्त्र, प्राकृतिक-सांस्कृतिक सम्पदा र पर्यावरणको प्रभावकारी सुरक्षा गर्ने,
- नेपाली सेना तथा रक्षा मन्त्रालयका निजामती कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी दक्ष, आधुनिक र व्यावसायिक तुल्याउने,
- विकास निर्माण तथा विपद् व्यवस्थापनमा नेपाली सेनाको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउने,
- मुलुकमा शान्ति, स्थिरता कायम गर्दै मानव अधिकारको संरक्षणमा योगदान पुर्‍याउने,
- आधारभूत राष्ट्रिय मूल्य मान्यताहरूको संरक्षण र राष्ट्रिय एकता तथा सामाजिक सद्भावलाई अभिवृद्धि गर्दै नागरिक सैनिक सम्बन्धलाई सुदृढ तुल्याउने,
- सैनिक कूटनीतिलाई प्रभावकारी बनाउँदै अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति स्थापनामा मुलुकको योगदानलाई अभिवृद्धि गर्ने ।

४. रणनीतिः

- समयानुकूल राष्ट्रिय सुरक्षा नीति, प्रतिरक्षा नीति र सैनिक रणनीतिको निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने,
- दिगो शान्ति र स्थायित्वका लागि आवश्यक सैनिक संरचनाको विकास र सुदृढीकरण गर्ने,

- मुलुकका तीनवटै तहका तथा सारा नेपाली सेनाबीच उचित संयन्त्र निर्माण र समन्वय सुदृढ गरी मुलुकमा विश्वसनीय र भरपर्दो सुरक्षा प्रणालीको विकास गर्ने,
- नेपाली सेनालाई मुलुकको अन्तर्राष्ट्रिय सिमानाको सुरक्षा, नदी, खानी, वनजङ्गल र प्रकृति संरक्षण कार्यमा सहभागी गराउने तथा ठूला एवं रणनैतिक महत्वका विकास आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गर्दा राज्यको सुरक्षामा पर्ने प्रभावबारे Security Impact Assessment (SIA) गर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने,
- महत्त्वपूर्ण राष्ट्रिय संरचना र स्मारकहरू तथा अति विशिष्ट व्यक्तिहरूको सुरक्षामा नेपाली सेनाको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउने,
- नेपाली सेनालाई समयानुकूल दक्ष, आधुनिक, व्यावसायिक तथा साधनस्रोत सम्पन्न बनाउने एवं रक्षा मन्त्रालयका निजामती कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- नेपाली सेनामा वृत्ति विकासका नवीन पक्षहरूलाई समावेश गरी क्षमतावान् र उच्च मनोबलयुक्त जनशक्ति निर्माण गर्ने,
- नेपाली सेनाको रणनैतिक महत्वका विकास निर्माण कार्यहरू सम्पादन गर्ने तथा विपद् व्यवस्थापन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- नेपाली सेनासम्बन्धी कानूनमा समसामयिक सुधार गरी मानव अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा योगदान पुर्‍याउने,
- आधारभूत राष्ट्रिय मूल्य मान्यताहरूको जगेर्ना तथा राष्ट्र र राष्ट्रिय हितप्रति समर्पित जनशक्तिको निर्माण गर्दै नागरिक-सैनिक सम्बन्धलाई सौहार्द्रपूर्ण तुल्याउने,
- राष्ट्रिय स्वार्थ र हित विपरीतका क्रियाकलापहरूलाई नियन्त्रण र निरुत्साहित गर्ने,
- नेपाली सेना र अन्य सुरक्षा निकायबीच समन्वय र सहकार्य विस्तार गर्दै विश्व शान्ति स्थापनामा नेपालको भूमिका वृद्धि गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- राष्ट्रिय सुरक्षासम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन
- राष्ट्रिय तथा रणनीतिक सुरक्षासम्बन्धी सूचना सङ्कलन, विश्लेषण, सञ्चार प्रणाली एवं सञ्जाल स्थापना, सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद् र सुरक्षा क्षेत्र सुधार,
- अन्तर्राष्ट्रिय सिमानाको सुरक्षा समन्वय,
- सीमाक्षेत्रसम्बन्धी सूचना सङ्कलन, विश्लेषण तथा उपयोग,
- नेपाली सेना गठन तथा परिचालनसम्बन्धी नीति, रणनीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, नियन्त्रण र नियमन,
- सैनिक ब्यारेक तथा कार्यालय व्यवस्थापन,

- सैनिक अधिकृत तथा जवानको अनुशासन, सेवाका शर्त, सैनिक तालिम तथा सुविधा,
- सैनिक प्रतिष्ठापन (इन्स्टलेसन) र सञ्चार तथा यातायात,
- हातहतियार, खरखजाना तथा विष्फोटक पदार्थ र असवाव उत्पादन र प्रयोग, सो सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन, नियन्त्रण तथा सिलखाना,
- सैनिक भण्डार,
- सैनिक हातहतियार तथा सामग्री खरिद र उत्पादन,
- नेपाली सैनिक विमान सेवा,
- सैनिक गुप्तचर विभाग,
- सैनिक निर्माणशाला,
- बारुदी सुरुङ निष्प्रभावीकरणसम्बन्धी नीति, कार्यान्वयन र समन्वय,
- राष्ट्रिय सेवादलको सङ्गठन, तालिम र प्रशासन,
- विकास कार्य र विपद् उद्धार कार्यमा सहयोग,
- सैनिक अस्पताल, सैनिक कल्याण र सैनिक कल्याणकारी योजना,
- राष्ट्रिय निकुञ्ज,वन्यजन्तु आरक्ष र महत्त्वपूर्ण राष्ट्रिय सम्पदा तथा स्मारकको सुरक्षा,
- अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति प्रवर्द्धनमा सहयोग,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को बजेट बक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट बक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१६३	पाँच वर्ष भित्र काठमाडौं-निजगढ द्रुतमार्गको सम्पूर्ण निर्माण कार्य सम्पन्न गरिने।	• राष्ट्रिय गौरवको काठमाडौं-तराई/मधेश द्रुतमार्ग सडक आयोजना अन्तर्गत जग्गा अधिग्रहणको कार्य ९६% र रुख कटान कार्य ९७% सम्पन्न भएको । • तोकिएको मापदण्डअनुसार सडक निर्माणको ५४ कि.मि.खण्डभित्र कटिङ्ग,फिलिङ्गको कार्य ७५% सम्पन्न भएको, साना स्ट्रक्चर निर्माण कार्य २५% पूरा भएको । • ठूला पुलहरू International competitive bidding-ICB Contract मार्फत निर्माण गर्ने योजनाअनुसार ६ वटा International Company हरू Pre-qualified भएको र साना तथा मझौला पुलहरू स्वदेशी निर्माण व्यवसायीहरूबाट सम्पन्न गराउन निर्माणको लागि Bidding Documents तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।

बुँदा नं.	बजेट बक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		• सम्झौताबमोजिम २०७५ माघ महिनामा अन्तर्राष्ट्रिय परामर्शदाताबाट द्रुतमार्गको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (Detail Project Report: DPR) पेश भएकोमा सो प्रतिवेदन नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को स्वीकृतिको लागि पेश गरिएको ।
१६६	निर्माणाधीन कालीगण्डकी कोरिडरलाई उत्तरी नाका कोरलादेखि विस्तार गरी दक्षिण नाका त्रिवेणीसम्म जोडिने ।	कालीगण्डकी करिडोर सडक (नेपाली सेनालाई जिम्मेवारी प्राप्त कुल ८० कि.मि. लम्बाइ) को १८ कि.मि. सडक खण्ड १० मिटर चौडा गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।
१६७	कर्णाली राजमार्गलाई डोल्पा, मुगु र हुम्ला हुँदै उत्तरी सीमासम्म जोड्ने गरी गमगढी-नाग्मा, सिमिकोट-हिल्सा र दुनै-मरिमलापास खण्डको निर्माण तथा स्तरोन्नति गर्ने ।	• जाजरकोट-डोल्पा-दुनै सडक (कुल ११७.७ कि.मि. लम्बाइ) को नेपाली सेनालाई जिम्मा दिइएको जाजरकोटको पासागाडदेखि डोल्पाको त्रिपुराकोट/सुपानीसम्मको १०३.४ कि.मि. सडक खण्डको ट्र्याक खोल्ने कार्य सम्पन्न भई मिति २०७५।०८।०४ मा सो सडकको समुद्घाटन भएको । • कर्णाली करिडोर सडक (कुल १४५ कि.मि. लम्बाइ) को थप ६ कि.मि. सडकको ट्र्याक खोल्ने कार्य सम्पन्न भई हालसम्म ९८ कि.मि ट्र्याक खोल्ने कार्य भएको ।
१७८	पुनर्निर्माणका अन्य आयोजनाहरू तोकिएको समयमै सम्पन्न गर्न निर्माण कार्यलाई थप तीब्रता दिइने।	• नेपाली सेनाको भद्रकालीस्थित नवनिर्मित सैनिक मुख्यालय (जंगी अड्डा) को निर्माण कार्य ८८% सम्पन्न भएको । सो भवनको बाँकी निर्माण कार्य चालु आर्थिक वर्षभित्रै सम्पन्न गरी नेपाली सेनालाई हस्तान्तरण गर्ने कार्यक्रम रहेको । • सैनिक प्रहरी गण-भद्रकाली, गणेशदल गण-तोपखाना, लक्ष्मी निवास-महाराजगञ्ज, वीरेन्द्र अस्पताल-छाउनीको निर्माण कार्य ५०% सम्पन्न भएको
१७९	प्रदेश र स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा विपद् व्यवस्थापनको लागि पूर्व तयारी गरिने।	• विपद् व्यवस्थापनसम्बन्धी विभिन्न आधारभूत तथा उच्च तालिम/प्रशिक्षण सम्पन्न गरिएको । • नेपाली सेनाको विपद् व्यवस्थापन क्षमता अभिवृद्धि अन्तर्गत लाइट हेलिकप्टर २ वटा र मिडियम

बुँदा नं.	बजेट बक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		हेलिकप्टर १ वटाको साथै विभिन्न उपकरणहरू खरिद कार्य सम्पन्न भएको ।
२१९	नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरी बल, नेपालको क्षमता अभिवृद्धि गरी आधुनिक र व्यावसायिक तुल्याइनेछ । नेपाली सेनाको बङ्करदेखि ब्यारेक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने ।	"बंकरदेखि ब्यारेकसम्म कार्यक्रम" अन्तर्गत नेपाली सेनाका विभिन्न निकायहरूको लागि १ सय ६९ वटा भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने कार्य ५०% सम्पन्न भएको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्म सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरुः

जंगी अड्डा

- शिवपुरी कमाण्ड कलेजमा निजामती तथा सुरक्षा निकायका उच्च अधिकृतहरूको लागि सुरक्षासम्बन्धी विषयमा १० दिने आवासीय तालिम सञ्चालन भएको ।
- सैनिक विविध सेवा नियमावली, २०७४, सैनिक हवाई सेवा नियमावली, २०७४ र सैनिक प्राड सेवा नियमावली, २०७४ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको ।

राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्को सचिवालय

- नेपालको संविधानको धारा २६६ को उपधारा (३) बमोजिम राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्को वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी मिति २०७५।०८।२८ गते सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यू समक्ष पेश गरिएको ।
- मिति २०७५।११।२७ गते सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूको प्रमुख आतिथ्यमा राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्को १८ औं वार्षिकोत्सव सम्पन्न भएको ।

रक्षा मन्त्रालय

- राष्ट्रिय सुरक्षा नीति, २०७३ लाई पुनरावलोकन गरी नयाँ राष्ट्रिय सुरक्षा नीति, २०७५ को मस्यौदा तयार गरिएको । नयाँ राष्ट्रिय सुरक्षा नीति, २०७५ को मस्यौदा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७५।१२।०४ गते स्वीकृत भएको ।
- सैनिक ऐनका कतिपय व्यवस्था संशोधन गर्ने प्रयोजनका लागि केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने विधेयकमा समावेश गर्नुपर्ने मस्यौदा तयार गरी पेश गरिएकोमा संघीय संसद्बाट सो विधेयक पारित भई मिति २०७५।११।१९ गतेको नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित भएको ।
- सैनिक सेवा (दोस्रो संशोधन) नियमावली, २०७५ नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट २०७५/१२/०४ गते स्वीकृत भएको ।
- सैनिक प्राविधिक सेवा नियमावली, २०७५ को मस्यौदा मन्त्रिपरिषद्मा पेश गरिएको ।
- राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद् ऐनको विधेयक संघीय संसद्मा प्रस्तुत गरिएको ।

- शान्ति सेनामा भाग लिन जाने सकल दर्जाका सैनिकहरूको छनौट प्रक्रियालाई थप निष्पक्ष, वस्तुनिष्ठ र पारदर्शी बनाउन मिति २०७५।०८।०२ मा नयाँ "शान्ति सेना छनौट कार्यविधि, २०७५" स्वीकृत भएको ।
- नेपाली सेनाका अधिकृत क्याडेटहरूको अध्यापन कार्यलाई समयसापेक्ष, गुणस्तरीय एवं प्रभावकारी बनाई शैक्षिक स्तर अभिवृद्धि गर्न र सोसँग सम्बन्धित डीन तथा अन्य शिक्षकहरूको नियुक्ति, सेवा सुविधा तथा अन्य विविध विषयहरूलाई व्यवस्थित गर्न "नेपाली सैनिक प्रतिष्ठान शैक्षिक अध्यापन कार्यविधि, २०७५" मिति २०७५/०८/०९ गते स्वीकृत भएको।
- मित्रराष्ट्र चीन सरकारले नेपाली सेनाको क्षमता अभिवृद्धिका लागि उपलब्ध गराउने १५ करोड युयान (करिब २ अर्ब ६० करोड नेपाली रुपैंया) बराबरको सैन्य सहायता आदान-प्रदान सम्बन्धी सम्झौता सन् २०१८ को अक्टोबरमा सम्पन्न भएको ।
- Nepal-India Bilateral Consultative Group on Security Issues (NI-BCGSI) को तेह्रौं बैठक २७-२८ मंसिर, २०७५ मा काठमाडौंमा आयोजना भई उक्त बैठकमा नेपाल र भारत दुई देशका सुरक्षा सरोकारका विषयहरूका साथै नेपाली सेना र भारतीय सेनाबीच विभिन्न क्षेत्रमा सहयोग आदान-प्रदान गर्ने विषयमा विस्तृत छलफल भई विभिन्न निर्णय तथा समझदारी भएको।

<u>**नेपाली सेनाः**</u>

- सुरक्षासम्बन्धी विषयमा उच्च अध्ययन, अनुसन्धानलाई प्रवर्द्धन गर्न National Defence University (NDU) स्थापना गर्ने सम्बन्धमा सम्भाव्यता अध्ययन टोलीबाट अध्ययन विश्लेषण भई प्रारम्भिक अवधारणा प्रस्तुत भएको ।
- सबै प्रदेशहरूमा १-१ वटा सैनिक अस्पताल निर्माण गरी सैनिक तथा गैरसैनिक सबैलाई सहज र सुलभ रूपमा स्वास्थ्योपचार सेवा उपलब्ध गराउने क्रममा प्रदेश नं. ५ को नेपालगन्जमा सैनिक अस्पताल सञ्चालनमा ल्याइएको । प्रदेश नं.१ को इटहरीमा सैनिक अस्पतालको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको र प्रदेश नं. ४ को पोखरामा पूर्वाधार निर्माण कार्य भइरहेको ।
- बेनीघाट-आरुघाट-लार्केभञ्ज्याङ्ग सडक (कुल ११८ कि.मि. लम्बाइ) को हावाडाँडा ० कि.मि.देखि लार्के भञ्ज्याङतर्फ ४.९ कि.मि.सम्म ट्र्याक खोल्ने कार्य सम्पन्न भएको । हालसम्म २१.९ कि.मि. ट्र्याक खोलिएको ।
- राष्ट्रपति चुरे-तराई/मधेश संरक्षण योजना अन्तर्गत सिराहा, रुपन्देही, बर्दिया र कैलाली जिल्लामा गरी ४ वटा तालहरूको संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्य पूरा भई सम्बन्धित निकायलाई हस्तान्तरण गरिएको ।
- राष्ट्रिय महत्त्वका ऐतिहासिक गढी/किल्ला/स्मारकहरूको संरक्षण सम्वर्द्धनका लागि विभिन्न कार्यक्रमहरू प्रारम्भ गरिएको ।
- हवाई क्षमता अभिवृद्धिको लागि Medium VVIP हेलिकप्टरको खरिद सम्झौता भई २०% अग्रीम भुक्तानी दिइएको, Medium Aircraft (Fixed Wing) को Basic System Installation समाप्त भएको र ट्रेनर जहाज प्राप्त भएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	बजेट	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३४५०११३	रक्षा मन्त्रालय	६९२७४	४२६४२	६२%
३४५०१२३	राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्	४०९३०	३७५३३	९२%
३४५०१३३	जंगी अड्डा	३७३९४३८५	३७०२३०७९	९९%
३४५०१४३	सैनिक हवाई महा-निर्देशनालय	५०३१८१	४९५१२१	९८%
३४५०१५३	वीरेन्द्र अस्पताल (पोष्ट एक्सीडेन्ट सेन्टर समेत)	६९५४२२	६९५४२१	१००%
३४५०१६३	सैनिक कमाण्ड तथा स्टाफ कलेज	७६७४०	७६७३४	१००%
३४५०१८३	राष्ट्रिय सेवा दल	२५६३८०	२४६९१८	९६%
३४५०१९३	अति विशिष्ट व्यक्तिहरूको सुरक्षा	११२१२	११२१६	१००%
	जम्मा	**३९०४७५२४**	**३८६२८६६४**	**९९%**

पुँजीगत खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	बजेट	अनुमानित खर्च	प्रतिशत
३४५०११४	रक्षा मन्त्रालय	१०३५७२	९८५९२	९५%
३४५०१२४	राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्	२४०३	२४०३	१००%
३४५०१३४	जंगी अड्डा	९३५१३१८	९१२९०८९	९८%
३४५०१४४	सैनिक हवाई महा-निर्देशनालय	६५१००	६५१००	१००%
३४५०१६४	सैनिक कमाण्ड तथा स्टाफ कलेज	१३२००	१३२००	१००%
३४५०१८४	राष्ट्रिय सेवा दल	२६४१८७	२६४१८७	१००%
	जम्मा	**९७९९७८०**	**९५७२५७१**	**९८%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालू खर्च (रु. हजारमा)

ब.नं.शी.उ.	कार्यक्रमको नाम	खुद रकम	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३४५०११३	रक्षा मन्त्रालय	७१६४६	३९५०८	५५%
३४५०१२३	राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्	४०७००	२६६०६	६५%
३४५०१३३	जंगी अड्डा	३६५४१५७०	२७००३८११	७४%
३४५०१४३	सैनिक हवाई महा-निर्देशनालय	५१०६००	३५९५०६	७०%
३४५०१५३	वीरेन्द्र अस्पताल (पोष्ट एक्सीडेन्ट सेन्टर समेत)	७०३७००	५२५०४४	७५%
३४५०१६३	सैनिक कमाण्ड तथा स्टाफ कलेज	७९४००	६७७२१	८५%
३४५०१८३	राष्ट्रिय सेवा दल	२९९९५२	२७८५५१	९३%
३४५०१९३	अति विशिष्ट व्यक्तिहरूको सुरक्षा	१३०००	८२७६	६४%
	जम्मा	**३८२६०५६८**	**२८३०९०२३**	**७४%**

पुँजीगत खर्च (रु. हजारमा)

ब.नं.शी.उ.	कार्यक्रमको नाम	खुद रकम	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३४५०११४	रक्षा मन्त्रालय	१२३२००	२६९५८	२२%
३४५०१२४	राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्	२१००	१४३२	६८%
३४५०१३४	जंगी अड्डा	११२३३०९५	४२९३९२५	३८%
३४५०१४४	सैनिक हवाई महा-निर्देशनालय	७९०००	५६११५	७१%
३४५०१५४	वीरेन्द्र अस्पताल (पोष्ट एक्सीडेन्ट सेन्टर समेत)	५००००	१८८७६	३८%
३४५०१६४	सैनिक कमाण्ड तथा स्टाफ कलेज	८०००	६४२२	८०%
३४५०१८४	राष्ट्रिय सेवा दल	१७०२००	५८३१३	३४%
	जम्मा	**११६६५५९५**	**४४६२०४१**	**३८%**

◆ ◆ ◆

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

नेपालको दिगो विकासमा वन तथा वातावरण क्षेत्रको महत्वपूर्ण योगदान रहि आएको छ। वन तथा जैविक विविधतावाट देशमा रोजगारीको सिर्जना, आयवृद्धि, स्थानीय समुदायको आधारभूत आवश्यकता जस्तै काठ, दाउरा, गैरकाष्ठ वन पैदावारहरूको आपूर्तिका साथै कृषि, पशुपालन, पर्यटन र सिँचाइमा समेत उल्लेखनीय भूमिका रहेको छ। जनसहभागितामूलक वन व्यवस्थापनका माध्यमबाट आर्थिक, सामाजिक तथा स्थानीय नेतृत्व विकासमा पनि प्रत्यक्ष योगदान रहेको छ । प्रदुषण नियन्त्रण, हरियाली प्रवर्द्धन जलवायु परिवर्तनको न्यूनिकरण र समानुकुलन जस्ता विषयहरू समेत वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्यक्षेत्रमा रही आएको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

व्यवस्थित वन क्षेत्र, स्वच्छ वातावरण र जलवायु समानुकुलित समाज निर्माणवाट नेपालको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक समृद्धिमा योगदान गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- वन क्षेत्रको उत्पादकत्व, उत्पादन र वातावरणीय सेवामा अभिवृद्धि गर्ने,
- वन पैदावारमा आत्मनिर्भर भई मूल्य अभिवृद्धि सहित निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने,
- संरक्षित क्षेत्र, सिमसार क्षेत्र तथा वन व्यवस्थापन पद्दतिहरूबाट पर्यटन प्रवर्द्धनमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउने,
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण, पुनर्स्थापन र दिगो उपयोग गर्ने,
- वन क्षेत्रको संरक्षण र सो को बहुआयामिक उपयोग गर्ने,
- फलफूल लगायतका कृषि वनको विकास र संरक्षण गरी वन क्षेत्रलाई आर्थिक उपार्जनको माध्यमको रुपमा विकास गर्ने,
- हालको वन क्षेत्रलाई घट्न नदिई विभिन्न प्रकारबाट क्षति भएका वनको पुनःस्थापना गर्ने,
- जलाधार क्षेत्रहरूको एकीकृत व्यवस्थापनबाट जल र भूमिको संरक्षण गर्ने,
- कार्बन उत्सर्जन न्यूनिकरण गर्ने नेपालको समग्र लक्ष्यमा वन क्षेत्रबाट योगदान पुऱ्याउने,
- वन क्षेत्रको शासकीय सुधार गर्दै प्राप्त लाभको न्यायोचित वितरण गर्ने,
- वन क्षेत्रको अध्ययन, अनुसन्धान, शैक्षिक गुणस्तर तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,
- प्रदुषण नियन्त्रण गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन न्यूनिकरण गरी अनुकुलनका अवसरहरू वृद्धि गर्ने ।

४. कार्यक्षेत्र:

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- राष्ट्रिय वनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- राष्ट्रिय वनको सर्वेक्षण, वर्गीकरण, नाप नक्सा र सीमाङ्कन,
- निजी वन, सार्वजनिक वन, सरकारी वन, धार्मिक वन, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, कबुलियती वन, चक्ला वनसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गीसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा सिकार आरक्ष र सीमसार क्षेत्रसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, योजना तथा कार्यान्वयन,
- हात्तीसार,
- प्राणीउद्यान (चिडियाखाना)सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- मध्यवर्ती क्षेत्र तथा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- जैविक विविधता, प्राकृतिक वातावरण संरक्षण, सदुपयोग र स्रोतको व्यवस्थापन,
- वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वन पैदावार ओसारपसार एवं अपराध नियन्त्रण सम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- वन क्षेत्र अतिक्रमण र वन क्षेत्रको भू-उपयोगको परिवर्तन,
- वनस्पति उद्यान र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरणसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- हर्वेरियम व्यवस्थापन,
- वनस्पतिहरूको रसायनिक गुणहरूको परीक्षण, प्रयोगशाला, प्रत्यायन, प्रमाणीकरण र गुणस्तर,
- आनुवांशिक स्रोत, दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजाति र आयातित प्रजाति,
- वातावरण, जलवायु परिवर्तन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, न्यूनिकरणसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- कार्बन सेवा र कार्बन सञ्चिति,
- अन्तर प्रादेशिक जङ्गल, हिमाल, वन, संरक्षण क्षेत्र, जैविक विविधता तथा भू-जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- अन्तरदेशीय वन तथा वन्यजन्तुसम्बन्धी विषय,
- वन, वनस्पति, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान,
- प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया, पोखरी, सीमसार एवं जलाधार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवं स्वच्छता कायमसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- वायु र वायुमण्डलको गुणस्तर, मापदण्ड, अनुगमन र लेखाजोखा,
- हरित अर्थतन्त्रसम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- विकिरण, जल, ठोस, तापीय, नाभकीय, विद्युतीय, चुम्बकीय, रसायन, ध्वनिलगायतका प्रदूषण नियन्त्रण,
- हरितगृह ग्यासको मापदण्ड र नियमन,
- राष्ट्रियस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणाली,
- वातावरणीय प्रभाव अध्ययनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,

- राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष,
- सशस्त्र वन रक्षक,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल वन सेवाको सञ्चालन ।

५. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
९०	वन व्यवस्थापनलाई वैज्ञानिक बनाउँदै यस क्षेत्रको उपयोग र संरक्षण दुबैलाई प्राथमिकता दिइने । वनको संरक्षण र उपयोगमा तीनै तहका सरकारहरूको परिपुरक भूमिका स्थापित गरिने । बाँझो, पर्ति, नदी किनार र खस्केको जमिनमा वृक्षारोपण र वन विस्तार गरिने ।	• संघीय संरचना अनुसारको संगठन/ संरचना/ दरवन्दी स्वीकृत भएको । • ३८ सामुदायिक वनको वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयार भएको । • सामुदायिक वन कार्ययोजना नविकरण भइरहेको । • २०५ हेक्टर क्षेत्रफल वृक्षारोपण गरिएको ।
९१	स्थानीय वातावरण अनुकूलका उच्च मूल्यका वन पैदावारहरूको विस्तार, मूल्य अभिवृद्धि र बजारीकरणलाई प्रोत्साहित गरिने । जैविक विविधताको संरक्षण गरिने। वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन, भू-क्षय नियन्त्रण र नदी मुहान तथा किनारा संरक्षण गरिने ।	• ५० वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन भएको। • ११४ हेक्टर वन क्षेत्र अतिक्रमण हटाइएको । • लालीगुराँस र रेड पाण्डा प्रजातिको संरक्षण योजना स्वीकृत भएको र सत्तिसाल, चाँप, ओखर, Pheasant, गौर, भालु, हात्ती, नीलगाई, कस्तुरी मृग र अर्ना प्रजातिको संरक्षण योजना वनाउने कार्य भइरहेको । • घडियाल, कछुवा, गिद्द संरक्षणको कार्य चितवन, बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज र कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्षमा निरन्तर भइरहेको । • ८ स्थानमा २९ प्रजातिका वनस्पति संरक्षण गर्न विउ/विरुवा संकलन तथा रोपण कार्य भएको । • ८ प्रजातिका वनस्पतिहरूको स्वस्थानीय संरक्षण कार्य भएको। • ९००२ वटा हर्वेरियमका नमुनाको

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		डिजीटाइजेशन कार्य सम्पन्न भएको । • वनस्पति प्रमाणिकरणका लागि थप ३ वटा प्यारामिटरमा आई एस ओ १७०२५:२००५ मान्यता प्राप्त भएको । • ५ कि मि नदि तथा खोला किनारा स्थिरिकरण भएको ।
९२	गल्छी, पहिरो तथा खहरे नियन्त्रण र कृषि वन प्रणालीको प्रवर्द्धन तथा विस्तार गरिने ।	• ४१ स्थानमा गल्छी तथा पहिरो नियन्त्रण भएको । • ४१ स्थानमा भिरालो जग्गामा वहुवर्षीय वाली विस्तार भएको । • कर्णाली प्रदेशमा ११ वटा प्याकेजमा र प्रदेश ३ मा ७ हेक्टर क्षेत्रमा कृषि वन विस्तार गरिएको ।
	पहाडी भूभाग र चुरे क्षेत्रमा वर्षाको पानी संरक्षणगरी जैविक विविधता प्रवर्द्धन गर्न स्थानीय तहको सहकार्यमा पोखरी निर्माण गरिने।	• ५ वटा ताल तलैयाको संरक्षण कार्य भईरहेको । • २० वटा रेन वाटर रन अफ ह्वेस्टिंग ड्याम निर्माणाधीन रहेको ।
९३	सरकारी, निजी, सहकारी र समुदायको साझेदारीमा जडिवुटी लगायत वन पैदावारमा आधारित उद्योग स्थापना गरिने । वनजन्य कच्चा पदार्थमा आधारित निर्यातजन्य उद्योगहरूको स्थापना गर्न र उपकरण खरिदमा अनुदानको व्यवस्था गरिएको ।	• ९०० वटा वनमा आधारित लघु तथा साना उद्योग स्थापना भएको ।
९४	जडिवुटी लगायत वन पैदावारको संकलन र प्रशोधन सहकारी मार्फत गर्ने ब्यवस्था मिलाइने ।	• कर्णाली प्रदेशमा जडिवुटिको दिगो संकलन र खेती विस्तारको लागि पकेट क्षेत्र तोकिएको । • १७.४९ लाख गोटा हर्वल केयर उत्पादन भएको। • सागरनाथ वन विकास परियोजनामा उडी प्यालेट (Woody Pallet) उद्योग स्थापनाको लागि कारखाना राख्नको लागि जग्गा खरिद भई मेशिनरी औजार खरिद गर्ने क्रममा रहेको ।
	सम्भाव्य वन क्षेत्रमा प्राकृतिक	• भक्तपुर र तनहुँमा प्राणी उद्यान निर्माण कार्यहरू

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	चिडियाखाना र पर्यटकीय मार्ग निर्माण गरिने ।	भइरहेको । • प्रदेश नं. २, प्रदेश ५ र सुदरपश्चिम प्रदेशमा प्राणी उद्यान स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेको।
९५	सीमावर्ती क्षेत्रको वन दुरूपयोग नियन्त्रण गरिने ।	• वन वन्यजन्तु र वनस्पतिको चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि १३६ पटक स्वीप अपरेशन तथा जिल्ला स्तरीय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण ब्युरो बैठक २४ पटक सम्पन्न भएको ।
	नेपाल टिम्बर कर्पोरेशनको वर्तमान पुँजी संरचनामा वृद्धि गरी यसलाई वनबाट उत्पादित काठको सिजनिङ्ग गर्न र उद्योग तथा निर्माण क्षेत्रको माग धान्न सक्ने संस्थाको रूपमा सुदृढ गरिने	• द टिम्वर कर्पोरेशन अफ नेपाल लिमिटेड र वन पैदावार विकास समिति एक आपसमा गाभी प्रदेशको भूमिका समेत रहने गरी नेपाल वन निगम गठन गर्न प्रवन्धपत्र र नियमावली तयार गरिएको । • ५६७४२.४३ क्यू फिट चिरान काठ उत्पादन भएको ।११९२.३३ क्यू फिट चिरान काठको सिजनिङ भएको। २८३४१.८७ क्यू फिट चिरान काठ भुकम्प पिडितलाई उपलव्ध गराइएको।
९७	स्वच्छ, हराभरा र प्रदुषण मुक्त नेपाल अभियान सञ्चालन	• काठमाडौं, पोखरा, भरतपुर र ललितपुर महानगरपालिका, नेपालगंज उपमहानगरपालिका, कमलामाई नगरपालिका र अन्नपूर्ण गाउँपालिकासँग शहरी हरित उद्यान विकासका लागि समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर भई कार्य अघि बढेको । • काठमाडौं, ललितपुर, बाँके लगायतका जिल्लाहरूमा नदी किनारमा र सडक किनारमा वृक्षारोपण गरिएको ।
९८	काठमाडौं उपत्यकाको वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न ध्वनी, धुलो, वायु प्रदुषण नियन्त्रण र फोहोर व्यवस्थापन गर्न सहयोग गरिने ।	• वातावरणीय प्रदुषण रोकथाम नियन्त्रणको लागि १९३ स्थानमा स्थलगत अनुगमन गरी ९३ वटा फोहोर पानीको नमूना संकलन गरी ७० वटा नमूनाको प्रयोगशाला परीक्षण सम्पन्न भएको ।
	मुख्य मुख्य शहरहरूमा वायु गुणस्तर मापन केन्द्रहरू विस्तार गर्न तथा वातावरण परीक्षण र अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने ।	• झापा, धनकुटा र सुर्खेत मा वायु गुणस्तर मापन केन्द्र स्थापना गर्न सेवा खरिद कार्य अगाडि वढेको ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पन्न भएका अन्य कार्यहरुः

वातावरणीय मूल्यांकन

सि. नं.	विवरण	संख्या
१	EIA स्वीकृत भएका आयोजना	२५
२	SEIA स्वीकृत भएका आयोजना	२
३	SD/ToR स्वीकृत भएका आयोजना	५७
४	कार्वाहीमा भएका निकाय/आयोजना	८
४.१	EIA नगरी आयोजना कार्यान्वयन गरेको	४
४.२	मापदण्ड पुरा नगरेको	४

जग्गा अन्य प्रयोजनका लागि प्रदान

३४ वटा आयोजनालाई ७३.४२५ हेक्टर अस्थाई र २९१.२७ स्थायी रुपले वन क्षेत्रको जग्गा प्रदान गरिएको ।

आयोजनाहरू	जग्गा प्रदान		
	संख्या	अस्थाई (हेक्टर)	स्थाई (हेक्टर)
सिमेन्ट/खनिज उत्खनन्	५	०.०००	१७१.२७०
जलविधुत आयोजना	१०	८.९६१	४१.९११
प्रशारण लाईन	८	६०.७८१	१३.०९५
सडक	४	०.०००	३३.४२८
पर्यापर्याटन	२	०.०००	८.९५०
सिँचाइ	२	२.१६०	५.४२०
अस्पताल	१	१.५२३	०.०००
अन्य	२	०.०००	१७.२०१
जम्मा	**३४**	**७३.४२५**	**२९१.२७५**

७. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पन्न भएका महत्वपूर्ण कार्यहरूः

- विरुवा उत्पादन : १,९२,४९,००० गोटा
- वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल : २,०२६.९५ हेक्टर
- काठ दाउरा उत्पादन : ५४,०८,००० काठ उत्पादन र १२,५२८ चट्टा दाउरा उत्पादन
- ९२० हेक्टर अतिक्रमण हटाईएको ।
- ४८४ वटा समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनका लागि समूह गठन तथा वन हस्तान्तरण ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च **(रु. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	बजेट	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३२९०११३	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१३७३४१	१०१६८३	७४%
३२९०१२३	वन विभाग	१०२३७५	६६१४६	६५%
३२९०१३३	क्षेत्रीय वन कार्यालयहरू	१३११५४	१०५७०१	८१%
३२९०१४३	जिल्ला वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	३१२१११७	२२९४०६७	७४%
३२९०१५३	वनस्पति विभाग	१४४१६९	१०६१७६	७४%
३२९०१६३	भू-संरक्षण विभाग	३१९३४	२६४३२	८३%
३२९०१७३	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	४४८९६९	४०५२४४	९०%
३२९०१८३	राष्ट्रिय निकुन्ज (सुरक्षा टोली)	३२८७४१४	३१५५६९७	९६%
३२९०१९३	हात्तिसारहरू	१५५९०१	११९३५३	७७%
३२९०२०३	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	४८१७६	३६४७४	७६%
३२९१०१३	बन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	१६१६०	१३७३९	८५%
३२९१०२३	जडिबुटी विकास कार्यक्रम (कर्णाली जडीबुटी प्रशोधन समेत)	१३६६७८	६२२५४	४६%
३२९१०४३	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	६३००१	५४५७९	८७%
३२९१०६३	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१३२०५६	१०३६४७	७८%
३२९१०९३	वृक्ष सुधार वृक्षारोपण तथा निजी वन कार्यक्रम	२४३६६९	१८४३१७	७६%
३२९११४३	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना	१३७८९०	९३२६०	६८%
३२९११५३	राष्ट्रिय निकुन्ज आयोजना	६३९४२२	५०२७४४	७९%
३२९१२३३	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	१५७६६२	८५५०७	५४%
३२९१२४३	राष्ट्रपति चुरे - तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	१७४७८८	१२३४६५	७१%
३२९१२७३	वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजना	३४९६६	३००९४	८६%
३२९१५४३	पर्वतीय जलाधारहरूको जलवायु परिवर्तन समानुकूलन आयोजना	१८८११४	१४७९१७	७९%
३२९१५५३	नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति (वन कार्यक्रम)	१३७०६	११३०३	८२%
३२९१५६३	पहाडी साना किसानकालागि अनुकूलन आयोजना	७३००८	४६११७	६३%
३२९१५७३	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका लागि दक्षिण एशिया कानुन कार्यान्वयन सञ्जालको शसक्तिकरण आयोजना	३९६०२	३३८२३	८५%
३२९८०४३	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यक्रम	२९२४८२	२४०४९०	८२%
३२९८०५३	सामुदायिक विकास तथा वन / जलाधर संरक्षण आयोजना	१८२२४	१७५७७	९६%
३२९८०६३	वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास आयोजना	३०५३६	२९४८६	९७%
३२९८०८३	सामुदायिक तथा कवुलियती वन विकास कार्यक्रम	२७०३२६	२४१३८५	८९%
३२९८०९३	वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण कार्यक्रम	२३०१०	१९६९२	८६%
	जम्मा	**१०२९३८५०**	**८४५८३६९**	**८२%**

पूँजीगत खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/निकाय	बजेट	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३२९०११४	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१५५२७	१२४५७	८०%
३२९०१२४	वन विभाग	५५४५	२६५२	४८%
३२९०१३४	क्षेत्रीय वन कार्यालयहरू	१९२२६	१३२१४	६९%
३२९०१४४	जिल्ला वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	१६८५२	१०६२१	६३%
३२९०१५४	वनस्पति विभाग	८९०७	६२२५	७०%
३२९०१६४	भू-संरक्षण विभाग	१६५४९	९२३१	५६%
३२९०१७४	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	१७८३८२	५०५५८	२८%
३२९०१८४	राष्ट्रिय निकुन्ज (सुरक्षा टोली)	२५१६१३	२५१६०८	१००%
३२९०१९४	हात्तिसारहरू	१२५४	११४२	९१%
३२९०२०४	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	९३०	७९२	८५%
३२९१०१४	बन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	२४७४	२२५३	९१%
३२९१०२४	जडिबुटी विकास कार्यक्रम (कर्णाली जडीबुटी प्रशोधन समेत)	१४५२८९	११२२३३	७७%
३२९१०४४	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	१५६१	१५०५	९६%
३२९१०६४	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	५४५३८४	३८५५६३	७१%
३२९१०९४	वृक्ष सुधार वृक्षारोपण तथा निजी वन कार्यक्रम	३६८४१	३३६८९	९१%
३२९११४४	वन्यजन्तु आरक्ष आयोजना	६२७३६	५८२१२	९३%
३२९११५४	राष्ट्रिय निकुन्ज आयोजना	३३९८२५	२५२२८९	७४%
३२९१२३४	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	१०००	८२२	८२%
३२९१२४४	राष्ट्रपति चुरे - तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	१७३५४८५	१५००३८२	८६%
३२९१२७४	वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजना	९०२५६	४१९९७	४७%
३२९१५४४	पर्वतीय जलाधारहरूको जलवायु परिवर्तन समानुकूलन आयोजना	७४७००१	४७३८६३	६३%
३२९१५५४	नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीति (वन कार्यक्रम)	७७८५५	५८०४०	७५%
३२९१५६४	पहाडी साना किसानकालागि अनुकूलन आयोजना	४४६२७२	२७३६२२	६१%
३२९१५७४	वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका लागि दक्षिण एशिया कानुन कार्यान्वयन सञ्जालको शसक्तिकरण आयोजना	८००	७९४	९९%
३२९८०४४	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यक्रम	३१८३२	२५१८७	७९%
३२९८०५४	सामुदायिक विकास तथा वन / जलाधर संरक्षण आयोजना	१५३४५२	१२२७८६	८०%
३२९८०६४	वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास आयोजना	५४९०१	४२७४३	७८%
३२९८०८४	सामुदायिक तथा कवुलियती वन विकास कार्यक्रम	९५१५१	७८६१७	८३%
३२९८०९४	वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण कार्यक्रम	५५४३	५१०४	९२%
	जम्मा	**५०८८४४३**	**३८२८२०१**	**७५%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालू खर्च (रु. हजारमा)

ब.नं.शी.उ.	कार्यक्रमको नाम	खुद रकम	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३२९०११३	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	५०९२४५	८७२०१	१७%
३२९०१२३	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	२९८५९२	६६९६६	२२%
३२९०१४३	डिभिजन वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	४४२८६३	२८२२८	६%
३२९०१५३	वनस्पति विभाग	१८५३००	७६७२६	४१%
३२९०१७३	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	२७३९००	१४०८१५	५१%
३२९०१८३	राष्ट्रिय निकुन्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)	३२०९४००	२२६०७१५	७०%
३२९०१९३	हात्तिसारहरू	१३१८००	८३७०७	६४%
३२९०२०३	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	४७८००	३१३३५	६६%
३२९०२१३	वातावरण विभाग	२५८६००	४१९१६	१६%
३२९१०१३	बन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	२२९००	६३४६	२८%
३२९१०२३	जडिबुटी विकास कार्यक्रम	२१०००	१०१७८	४८%
३२९१०४३	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	१६१९०	७२७६	४५%
३२९१०६३	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	४४७००	२४३०	५%
३२९११५३	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा आरक्ष आयोजना	८८१९००	५८६५६८	६७%
३२९१२३३	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	३३०६००	४९१९	१%
३२९१२४३	राष्ट्रपति चुरे - तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	१५५९३२५	३५५९०८	२३%
३२९१२७३	वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजना	६७००	४०९७	६१%
३२९१५४३	पर्वतीय जलाधारहरूको जलवायु परिवर्तन समानुकूलन आयोजना	१८१३७०	७५४२०	४२%
३२९१५६३	पहाडी साना किसानकालागि अनुकूलन आयोजना	८५५००	३१९५५	३७%
३२९१५८३	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	१५१८००	०	०%
३२९८०४३	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	२१२००	३४०२	१६%
३२९८०६३	वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास आयोजना	२३४००	१५३९९	६६%
३२९८०९३	वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण कार्यक्रम	१३०००	६२१७	४८%
	जम्मा	**८७१७०८५**	**३९२७७२४**	**४५%**

पुँजीगत खर्च **(रु. हजारमा)**

ब.नं.शी.उ.	कार्यक्रमको नाम	खुद रकम	यथार्थ खर्च	प्रतिशत
३२९०११४	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	३९००	०	०%
३२९०१२४	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	११९६००	४५१२	४%
३२९०१४४	डिभिजन वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	३२००	११५	४%
३२९०१५४	वनस्पति विभाग	६००	३४१	५७%
३२९०१७४	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	१५५८००	१८२२४	१२%
३२९०१८४	राष्ट्रिय निकुन्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)	११२७००	३७५५४	३३%
३२९०१९४	हात्तिसारहरू	१२००	५२५	४४%
३२९०२०४	वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	१०००	४२०	४२%
३२९०२१४	वातावरण विभाग	५२९००	११४६	२%
३२९१०१४	बन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	६५००	८४४	१३%
३२९१०२४	जडिबुटी विकास कार्यक्रम	४९७००	१४९०३	३०%
३२९१०४४	केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	१३००	३८५	३०%
३२९१०६४	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	२२२००	२१३५	१०%
३२९११५४	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा आरक्ष आयोजना	५३७१००	१२३३९९	२३%
३२९१२३४	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	७१००	०	०%
३२९१२४४	राष्ट्रपति चुरे - तराई मधेश संरक्षण विकास समिति	१४०३७५	७९१७	६%
३२९१२७४	वन्यजन्तु संरक्षणको लागि क्षेत्रीय सहयोग प्रवर्धन आयोजना	४५३००	१५६१३	३४%
३२९१५४४	पर्वतीय जलाधारहरूको जलवायु परिवर्तन समानुकूलन आयोजना	७२५९३०	३३३३५	५%
३२९१५६४	पहाडी साना किसानकालागि अनुकूलन आयोजना	७५३२००	१३५००१	१८%
३२९८०४४	जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	२०४००	१५०३	७%
३२९८०६४	वनस्पति संरक्षण तथा उद्यान विकास आयोजना	३२८००	१४१९५	४३%
३२९८०९४	वनस्पति अध्ययन अनुसन्धान तथा बजारीकरण कार्यक्रम	५५००	३०९५	५६%
	जम्मा	**२७९८३०५**	**४१५१६२**	**१५%**

◆ ◆ ◆

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

वि.सं. २००७ सालको नेपालको राजनैतिक परिवर्तनपछि शिक्षा मन्त्रालयको स्थापना भएको हो । राष्ट्रको शिक्षा सम्वन्धी सम्पूर्ण नीति निर्धारण, योजना निर्माण, कार्यक्रम कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी मुलुकभरको शिक्षा क्षेत्रको व्यवस्थापन र सेवा प्रदान गर्ने यस मन्त्रालयको दायित्व र जिम्मेवारी रहेको छ। वि.सं. २०७४।१२।१ को मन्त्रिपरिषद्‌को बैठकले शिक्षा मन्त्रालयमा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय समेत गाभिएर शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको गठन गरिएको हो ।

२. दीर्घकालीन सोचः

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको जनशक्ति बजारको मागलाई सम्बोधन गर्न सक्ने दक्ष एवं उत्पादनशील जनशक्ति विकासका लागि सबै तहमा गुणस्तरीय शिक्षाको समतामूलक पहुँच सुनिश्चित गर्ने । दिगो र फराकिलो आर्थिक वृद्धि मार्फत रोजगारी सिर्जना र गरिबी निवारणका लागि विज्ञान र प्रविधिलाई आधारस्तम्भको रूपमा स्थापित गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- गरिव तथा पिछडिएका क्षेत्रका निरक्षर प्रौढहरूलाई लक्षित गरी कार्यमूलक साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- पूर्व प्राथमिक शिक्षाको विकास र विस्तार गर्ने,
- निशुल्क आधारभूत शिक्षाको प्रत्याभूति गर्ने,
- रोजगारमूखी, दक्षतामा आधारित व्यावसायिक शिक्षा र तालिमको विस्तार र विकास गर्ने,
- ज्ञानमा आधारित समाज सृजनाको लागि उच्च शिक्षाको विस्तार र विकास गर्ने,
- सकारात्मक सामाजिक परिवर्तनका लागि शिक्षाको नीति तथा कार्यक्रम विस्तार गर्ने,
- वैज्ञानिक अनुसन्धानको प्रवर्द्धन, वैज्ञानिक संस्थाहरूको क्षमता विकास र जोखिमहरूको न्यूनीकरण गर्दै विज्ञान प्रविधिको दिगो विकासका लागि उपयुक्त नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था गर्ने,
- सबै तह र विषयको शिक्षामा समान पहुँच विस्तार गर्ने,
- सबै तहको शिक्षालाई गुणस्तरीय, जीवनोपयोगी, सीपमूलक, रोजगारमुखी एवं समसामयिक बनाउने,
- शैक्षिक पद्धतिलाई सिर्जनात्मक, व्यवहारिक, समावेशी र समतामूलक बनाउँदै लैजाने,
- समग्र शिक्षा प्रणालीको दक्षता, प्रभावकारिता र जवाफदेहीता अभिवृद्धि गर्ने,
- विज्ञान र प्रविधिको विकास, विस्तार र यसमा संलग्न संस्थाहरूको क्षमता विकास गर्ने ।

४. रणनीतिः

- प्रारम्भिक बाल विकासलाई समन्वयात्मक रूपमा विस्तार गर्ने,

- निःशुल्क र अनिवार्य आधारभूत शिक्षा र माध्यमिक तह (९-१२) को एकीकृत शिक्षा पद्धतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- प्राविधिक र व्यावसायिक शिक्षाका क्षेत्रमा लगानी तथा अवसरमा विस्तार गर्ने,
- उच्च शिक्षालाई अनुसन्धानमूलक बनाउँदै नियमनका पूर्वाधार विकास र अवसरहरूको विविधिकरण गर्ने,
- साक्षरतालाई उत्पादकत्वसँग आवद्ध गरी अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्ने,
- विपन्न, सिमान्तकृत समुदाय र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्न लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने,
- सबै तहको शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार ल्याउने,
- शिक्षामा लगानीको प्रतिफल सुनिश्चित गर्दै जवाफदेही पद्दतिको विकास गर्ने,
- दिगो र फराकिलो आर्थिक वृद्धिमा विज्ञान र प्रविधिको उपयुक्त नीति, योजना र कार्यक्रमको तर्जुमा गर्ने,
- वैज्ञानिक आविष्कार, अनुसन्धान र विकासलाई प्रभावकारी बनाई वैज्ञानिक जनशक्तिलाई देश भित्रै परिचालन गर्ने,
- वैज्ञानिक तथा प्राविधिकहरूको क्षमता विकास गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- शिक्षासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- केन्द्रीय विश्व विद्यालयसम्वन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- विदेशी विश्व विद्यालयसंगको सम्वन्धन, समकक्षता निर्धारण, प्रत्यायन (Accreditation) समन्वय तथा नियमन,
- केन्द्रीय पुस्तकालयसम्बन्धी नीति, कानुन र व्यवस्थापन,
- मानव संसाधन, आवश्यकता प्रक्षेपण, राष्ट्रिय शैक्षिक योजना एवं मानव स्रोत विकास योजना,
- विद्यालय तहको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप, मूल विषयको पाठ्यक्रम, नमुना पाठ्यपुस्तक र नियमन,
- प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको राष्ट्रिय नीति, पाठ्यक्रम प्रारूप, योग्यता निर्धारण, सीप परीक्षणको मापदण्ड,
- विद्यालय शिक्षकको सेवाशर्त, योग्यता एवं समकक्षताको नीति र मापदण्ड,
- शिक्षक तालिमसम्बन्धी नीति, मापदण्ड र स्तरीकरण, पाठ्यक्रम प्रारूप, योग्यता निर्धारण, सीप परीक्षणको मापदण्ड तथा तालिम केन्द्रसंगको समन्वय,
- विद्यालय तहको परीक्षाको राष्ट्रिय मापदण्ड निर्धारण, माध्यमिक तहको परीक्षा व्यवस्थापन तथा समकक्षता निर्धारण,
- कूटनैतिक नियोगबाट स्वीकृति लिई सम्बन्धन लिई सञ्चालन हुने शैक्षिक संस्थाहरूको स्वीकृति,

- विदेशी शैक्षिक संस्थाबाट सम्वन्धन लिई सञ्चालन हुने शैक्षिक संस्थाको स्वीकृति प्रत्यायन तथा नियमन,
- प्रदेश तथा स्थानीय तहको शैक्षिक विषयमा नियमन,
- विश्व विद्यालय अनुदान आयोग, केन्द्रीय विश्व विद्यालय, खुला विश्वविद्यालय र केन्द्रीय स्तरका शैक्षिक प्रतिष्ठान,
- छात्रवृति र विद्वतवृतिसम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- शैक्षिक अध्ययन, अनुसन्धानको स्वीकृतिसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय प्राज्ञिक अनुसन्धान र शैक्षिक तथ्याङ्क व्यवस्थापन,
- शैक्षिक गुणस्तर मानक निर्धारण, मापन र नियमन,
- राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद्,
- विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- वैज्ञानिक, अन्तरिक्ष विज्ञान र खगोल विज्ञानसम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धान,
- विज्ञान र प्रविधिको खोज, अनुसन्धान, आविष्कार, प्रवर्द्धन र विकास,
- विज्ञान प्रविधि विषयक तथ्यांक संकलन, प्रशोधन र सर्वेक्षणको मापदण्ड,
- पारमाणिक प्रविधि, रेडियोधर्मी पदार्थहरूको गुणस्तर र उपयोगसम्बन्धी तथ्यांक प्रणालीको स्थापना, व्यवस्थापन र नियमन,
- जैविक तथा पारमाणिक प्रविधिको उपयोग तथा प्रवर्धन, नियन्त्रण र नियमन,
- ओजोन अध्ययन, सौर्य विकीरण मापन तथा सूचना प्रवाह,
- वैज्ञानिक उपकरण क्यालिब्रेशन तथा प्रमाणीकरण,
- रासायनिक पदार्थको उपयोग तथा प्रवर्धन, नियन्त्रण र नियमन,
- पारमाणिक पदार्थ,वेवारिसे श्रोतहरूको खोज तथा पुनर्लाभ र व्यवस्थापन,
- आणविक उर्जासम्वन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान, राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रतिष्ठान, प्लानेटोरियम,वेदशाला र विज्ञान संग्रहालय,
- मन्त्रालयसम्वन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालय सम्वन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल शिक्षा सेवाको सञ्चालन (आर्कियोलोजि समूह बाहेक)।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
४१	सबै बालबालिकालाई शिक्षामा पहुँच सुनिश्चित गर्न विद्यालय भर्ना अभियानलाई अघि बढाई आगामी वर्ष नै विद्यालय जाने उमेरका सबै बालवालिकालाई विद्यालय भर्ना गराइने ।	२०७५ बैशाखमा विद्यालय बाहिर रहेका २ लाख ५४ हजार बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा नयाँ भर्ना गरिएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	माध्यमिक तहसम्मको शिक्षालाई क्रमशः निःशुल्क र अनिवार्य गरिने ।	अनिवार्य तथा निशुल्क शिक्षासम्बन्धी ऐन, २०७५ कार्यान्वयनमा रहेको । निःशुल्क पाठ्यपुस्तक तथा विभिन्न छात्रवृतिको व्यवस्था गरिएको ।
	प्रदेश र स्थानीय तहको सहकार्यमा आगामी दुई वर्षभित्रमा "साक्षर नेपाल" घोषणा गरिने ।	सुनसरी, भोजपुर, तेह्रथुम, उदयपुर, बैतडी, डडेल्धुरा साक्षर जिल्ला घोषणा भई ५० जिल्ला पुगेको ।
४२	विद्यालय ल्याऔं, टिकाऔं र सिकाऔं अभियान सञ्चालन गरिने ।	भर्ना अभियान मार्फत भर्ना भएका विद्यार्थीहरूको निरन्तरताका लागि छात्रवृति, दिवाखाजा, सिकाई सामग्री व्यवस्था गरिएको ।
	मानव विकास सुचकाङ्कमा पछि परेका स्थानीय तहमा रहेका सामुदायिक विद्यालयका कक्षा ५ सम्म अध्ययनरत सबै विद्यार्थीहरूलाई स्थानीय उत्पादनमा आधारित पौष्टिक दिवा खाजा उपलब्ध गराइने ।	नयाँ १२ जिल्लाका ७ लाख ९९ हजार ५ सय २३ विद्यार्थीको लागि खाजाको व्यवस्था गरिएको र सोको वजेट स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत पठाइएको ।
४३	विद्यालयलाई अपाङ्गता तथा बालमैत्री बनाइने।	• विद्यालय भवन निर्माण डिजाइन अपाङ्गमैत्री तथा बालमैत्री बनाइएको । • विद्यालयका विद्यार्थीका लागि आवासीय तथा गैर आवासीय छात्रवृति व्यवस्था गरिएको। • सुरक्षित विद्यालय निर्माण तथा विकास प्रक्रिया अघि वढाइएको ।
	भौगोलिक रूपमा विद्यालयबाट टाढा रहेका प्राविधिक तथा व्यवसायिक विषयका विद्यार्थीहरूको लागि आवासीय शिक्षाको व्यवस्था गरिने ।	हिमाली आवासीय छात्रवृत्ति कार्यक्रम, घुम्ति विद्यालय कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।
	नेपाली सांकेतिक भाषाको विकास तथा अनुसन्धान, दोभासे तालिम र यसको व्यवसायिकता विकासलाई प्रोत्साहित गरिने ।	विशेष शिक्षा प्रदान गर्ने शिक्षकहरूलाई विभिन्न प्रकारका तालिमहरू प्रदान गरिएको ।
४४	मदरसा, गुरुकुल र गुम्बा शिक्षालाई आधुनिक शिक्षाको मुलधारमा आबद्ध गरिने ।	परम्परागत धार्मिक प्रकृतिका विद्यालयहरूमा स्थानीय तह मार्फत वजेट निकासा गरिएको ।
	दलित तथा लोपोन्मुख समुदायका बालबालिकालाई सबै विषयमा उच्च शिक्षा निःशुल्क हुने व्यवस्था मिलाइने ।	४ जना विद्यार्थीहरूलाई इन्जिनियरिङ्ग र मेडिकल विषयमा छात्रबृत्ति उपलब्ध गराइएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
४५	सबै स्थानीय तहमा क्रमशः प्राविधिक शिक्षालय तथा विद्यालय पुर्‍याइने ।	प्राविधिक तथा व्यावसायिक तालिम परिषद् मार्फत् थप १०१ स्थानीय तहमा सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम विस्तार भएको ।
५०	खुला विश्वविद्यालय तथा वैकल्पिक शिक्षा प्रणाली विस्तार गरिने ।	खुल्ला विश्वविद्यालय स्थापना भई विभिन्न शैक्षिक कार्यक्रम सञ्चालन भएको र सो कार्यक्रम व्यवस्थापन गर्नका लागि विभिन्न ठाँउमा वैकल्पिक शिक्षा केन्द्र सञ्चालनमा रहेको ।
५२	सामुदायिक विद्यालयहरूमा पूर्वाधारको विकास।	सामुदायिक विद्यालयहरूमा २ हजार ७ सय ५० नयाँ कक्षाकोठा निर्माणका लागि स्थानीय तहमा बजेट निकासा भएको ।
	विद्यार्थीहरूमा राष्ट्रियता, देशप्रेमको भावना र समाजप्रतिको दायित्व बोध गराउन विद्यालय पाठ्यक्रममा सुधार गरिने ।	राष्ट्रियता र देशप्रेमको भावना विकास गर्ने, उच्च नैतिक चरित्र निर्माण गर्ने र कर्तव्य बोध गराउने उद्देश्य समावेश भएको विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप २०७५ स्वीकृत भएको । राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषद्बाट विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम संरचना स्वीकृत भई कक्षा ११ र १२ को चार अनिवार्य विषयको पाठ्यक्रम विकास भएको र कक्षा ११ र १२ का ऐच्छिक विषयहरूको पाठ्यक्रमहरू विकासको क्रममा रहेको ।
५३	विश्वविद्यालयहरूको स्थापना र सञ्चालनमा एकरूपता ल्याउन विश्वविद्यालय छाता ऐन ल्याउने ।	विश्वविद्यालय छाता ऐनका लागि समिति गठन भई कार्य भइरहेको ।
५४	विज्ञान तथा प्रविधि विषयमा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको उत्कृष्ट शैक्षिक केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने गरी मदन भण्डारी विज्ञान तथा प्रविधि प्रतिष्ठान स्थापना गरिने ।	मदन भण्डारी विज्ञान तथा प्रविधि विश्वविद्यालय गठन आदेश स्वीकृत भएको ।
५५	पारमाणविक पदार्थसम्बन्धी कानुन तर्जुमा गरिने।	पारमाणविक विधेयक, २०७५ संघीय संसदमा पेश भएको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- "हामी सबैको इच्छा, अनिवार्य निःशुल्क आधारभूत शिक्षा" भन्ने आदर्श वाक्यकासाथै "एक बच्चाको भर्ना मेरो सामाजिक दायित्व, पहुँचमा सुनिश्चितता र सिकाइमा स्थायित्व" सहित शैक्षिक सत्र २०७५ को विद्यार्थी भर्ना तथा स्वागत कार्यक्रम अभियानको रूपमा सञ्चालन गरी विद्यालय बाहिर रहेका कूल ३,१३,२५८ जना बालबालिकाहरू मध्ये २,५४,००० बालबालिकाहरू विद्यालयमा भर्ना भएका । त्यसैगरी १२६ स्थानीय तहहरूले आधारभूत तह विद्यालय उमेर समूह (५-१२ वर्ष) का बालबालिकाहरू विद्यालय बाहिर नरहेको घोषणा गरेका ।
- पिछडिएका क्षेत्रमा बसोवास गर्ने दलित, आदिवासी जनजाति, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, मधेसी, महिला एवं आर्थिक रूपले विपन्न निरक्षरहरू र नवसाक्षरहरूलाई लक्षित गरी निरन्तर शिक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको ।
- १ सय ९७ नमूना विद्यालय छनौट गरिएको, ४ कोठे फर्निचरसहितको क्रमागत २ सय ७६ ब्लक, २ कोठे फर्निचरसहितको ३ हजार ३ सय ६ कोठा, विद्यालय मर्मत सम्भार ४ सय ४४ , शौचालय निर्माण WASH सुविधासहित ५ सय ६० , छात्रा शौचालय निर्माण १२ , विद्यालय भूकम्पीय सुरक्षा कार्यक्रम ३७ को निर्माण सम्पन्न भएका ।
- आधारभूत र माध्यमिक तहतर्फको विभिन्न छात्रवृत्ति गैर आवासीय र आवासीय (दलित, अपाङ्ग, छात्रा छात्रवृत्ति, मुक्त कम्लरी, द्वन्द्वपिडित, हिमाली, फीडर, लोपोन्मुख तथा अति सिमान्तकृत छात्रवृत्ति) प्रदान गरिएको ।
- विद्यालय शिक्षामा अक्षराङ्कन पद्धति कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७२ स्वीकृत भइ कक्षा ११ र १२ मा अध्ययनका लागि भर्नाको आधारहरू समेत तोकि कार्यान्वयनमा रहेको । कक्षा ११ को समेत नतिजामा अक्षराङ्क पद्धतिको सुरुवात भएको ।
- राष्ट्रिय पाठ्यक्रम विकास तथा मूल्याङ्कन परिषदबाट मिति २०७५ जेठ १८ गते कक्षा ११ र १२ मा जीवनोपयोगी शिक्षाको व्यवस्था सहितको विद्यालय शिक्षाको राष्ट्रिय पाठ्यक्रम प्रारूप स्वीकृत भएको ।
- तोकिएको अवधि अर्थात् शैक्षिकसत्र २०७५ को विद्यार्थी भर्नासँगै सबै सार्वजनिक विद्यालयका विद्यार्थीहरू (५६,३५,५४५ जना) ले पूरा सेटमा निःशुल्क पाठ्यपुस्तक प्राप्त गरेका ।सार्वजनिक विद्यालयका कक्षा १-५ सम्मका सबै विद्यार्थीहरूलाई रङ्गिन पाठ्यपुस्तकको व्यवस्था भएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादित मुख्य-मुख्य कार्यहरुः

- चिकित्सा शिक्षा सुधारको लागि राष्ट्रिय चिकित्सा शिक्षा ऐन, २०७५ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेको ।
- शिक्षासम्बन्धी मौलिक हकको कार्यान्वयनको लागि अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन प्रमाणीकरण भई कार्यान्वयनमा आएको।
- नेपाल सरकारबाट २०७५ असार ३२ गते गठित उच्चस्तरीय राष्ट्रिय शिक्षा आयोगबाट समग्र शिक्षाको विकासको नीतिगत सुधार सहितको प्रतिवेदन तयार भएको ।
- हरित विद्यालय कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७५ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेको ।

- नेपाल सरकारबाट २०७५ असार ४ गते गठन भएको शिक्षक दरबन्दी पुनर्वितरण सुझाव कार्यदलद्वारा प्रतिवेदन पेश भई सो अनुसार कार्ययोजना निर्माण भएको ।
- शिक्षक सेवा आयोगले अध्यापन अनुमतिपत्रको लागि पहिलो पटक विषयगत अवधारणाअनुसार पाठ्यक्रम विकास गरेको । विषयगत अध्यापन अनुमतिपत्रको परीक्षाका लागि आधारभूत तह कक्षा १-५ को २ विषय, कक्षा ६-८ को ६ विषय तथा माध्यमिक तह कक्षा ९-१२ को १६ विषय गरी जम्मा २४ विषयको अध्यापन अनुमतिपत्रको लागि पाठ्यक्रम निर्माण तथा परिमार्जन गरिएको ।
- सबै स्थानीय तहमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको पहुँच विस्तार गर्न प्राविधिक विद्यालय र शिक्षालयका लागि आवश्यक पर्ने प्रशिक्षक उत्पादन गर्न उच्च शिक्षा प्रदायक शैक्षिक संस्थाहरूसँग लागत साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालनका लागि लागत साझेदारीमा दक्ष प्राविधिक विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि,२०७५ कार्यान्वयनमा ल्याइएको । यसबाट चालु शैक्षिक सत्रमा कृषि तर्फ ५०, भेटेरेनरी तर्फ ३०,सिभिल इन्जिनियरिङ तर्फ ४८,कम्प्युटर इन्जिनियरिङ तर्फ १५०,अटोमोवाइल इन्जिनियरिङ तर्फ २४ र मेकानिकल इन्जिनियरिङ तर्फ २४ गरी जम्मा ३२६ जना विद्यार्थीले स्नातक तहको उच्च शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसरमा वृद्धि भएको ।
- २०७५ असोज २८ मा नेपाल सरकारबाट मानव संसाधन प्रक्षेपण तथा मानव संशाधन विकास योजना निर्माण निर्देशक समिति र कार्यदल गठन भई कार्य सञ्चालन भइरहेको ।
- शिक्षक सेवा आयोगद्वारा प्राथमिक, निम्न माध्यमिक तथा माध्यमिक तहका १२,७३९ स्थायी शिक्षक पदका लागि आन्तरिक तथा बाह्य परीक्षा सञ्चालन भई स्थायी शिक्षक नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्ने कार्य सम्पन्न भएको ।
- विश्वविद्यालय अनुदान आयोगबाट यस अवधिमा थप १३ गरी हालसम्म ३० शैक्षिक संस्थालाई गुणस्तर सुनिश्चितता तथा प्रत्यायन प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको । हालसम्म गुणस्तर सुनिश्चितता तथा प्रत्यायन प्रक्रियामा देशभरका ६८ उच्च शैक्षिक संस्थाहरू सहभागी भएका।३१७ क्याम्पसले आसयपत्र बुझाएका र ति संस्थाहरूको प्रमाणीकरण गर्ने कार्यहरू भइरहेको ।
- चालु आर्थिक वर्षमा एमबिबिएस तर्फ त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गत ६४ जना र काठमाडौं विश्वविद्यालय अन्तरगत १०६ जना गरी जम्मा १७० जना विद्यार्थीहरूले छात्रवृत्तिमा छनौट भई अध्ययनको अवसर प्राप्त गरेका । त्यसैगरी बिडिएस तर्फ ४६, बिएमटी तर्फ ५, बिएस्सी नर्सिङ्ग तर्फ ११, बिएनएस तर्फ २२, बिफार्मेसी तर्फ १५, बिपिएच तर्फ १३ र वनविज्ञान तर्फ ५ गरी कुल २८७ जना विद्यार्थीहरू छात्रवृत्तिमा छनौट भई उच्च शिक्षा अध्ययन गरिरहेका ।
- सबै स्थानीय तहमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको पहुँच विस्तार गर्ने सरकारको प्रतिवद्धता अनुसार चालु शैक्षिक सत्रमा प्राविधिक शिक्षा तथा तालिम क्षेत्रमा विस्तारका लागि थप बजेट विनियोजन सहित २११ सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम विस्तार गरिएको । यस वर्ष १०१ स्थानीय तहमा सार्वजनिक विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम थप गरी हालसम्म ४५७ स्थानीय तहमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिमको अवसर पुगेको ।
- निर्माणाधीन १४ बहुप्राविधिक शिक्षालयमा विभिन्न विषयमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुका साथै यस अघि सञ्चालनमा रहेका १८ शिक्षालयमा डिप्लोमा र प्राविधिक एसएलसी तहमा विभिन्न विषयमा कार्यक्रम थप गरिएको ।

- राष्ट्रिय पुस्तकालयको लागि जग्गा व्यवस्थापन गर्ने निर्णय मन्त्रिपरिषद्बाट भई निर्माण कार्य अगाडि बढाउने निर्णय गरिएको ।
- वैज्ञानिक खोज तथा अनुसन्धानमा संलग्न नवप्रतिभाहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने उद्देश्यले सञ्चालन भएको प्रतिष्पर्धात्मक वैज्ञानिक अनुसन्धान वृत्ति कार्यक्रम अन्तर्गत २० जना प्रतिभावान व्यक्ति तथा संस्थालाई अनुसन्धान वृत्ति उपलब्ध गराइएको ।
- संघीय संसदको विधेयक समितिका सभापति तथा माननीय सदस्यहरू, राजनीतिक दलका सचेतकहरू, विभिन्त्र मन्त्रालयका प्रतिनिधिहरू,अन्तर्राष्ट्रिय आणविक ऊर्जा एजेन्सी (IAEA)का विज्ञहरू लगायत सरोकारवाला निकायका प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा मिति २०७५/०८/२४ देखि २६ गते सम्म काठमाडौमा "IAEA Outreach Workshop for Nepal : Safe, Secure and Peaceful Applications of Nuclear Science and Technology to Help Reach National Development Goals" विषयक कार्यशाला सम्पन्न भएको ।
- पारमाणविक विज्ञान तथा प्रविधिसम्बन्धी अनुसन्धान विकास र तालिमका लागि सम्पन्न क्षेत्रीय सहयोग सम्झौता, २०१७ (Regional Cooperative Agreement for Research Development and Training Related to Nuclear Science and Technology, 2017- RCA-2017) संघीय संसदबाट अनुमोदन भएको ।
- विज्ञान, प्रविधि तथा नवप्रवर्तन नीति २०७५ को प्रारम्भिक मस्यौदाको प्रारुप तयार भएको ।
- नेपाल विज्ञान तथा प्रविधिप्रज्ञा प्रतिष्ठानका नेपाली वैज्ञानिकसहितको टोलीले जापानमा NEPAST'1 नामक नानो स्याटलाइटको अनुसन्धान विकास कार्य भइरहेको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित वजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

शिक्षाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५००११३	शिक्षा मन्त्रालय	९५५७३६	४७२२५२	४९%
३५००१२३	शिक्षा विभाग	११४३३०	८९८०१	७९%
३५००१३३	क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालयहरू	८२६८२	६३२३९	७६%
३५००१४३	जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरू	१०३३३९३	६८२९८५	६६%
३५००१५३	परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय	५२१६८६	४५०४७०	८६%
३५००१६३	सबैका लागि शिक्षा- आधारभूत तह	७४९३५८	०	०%
३५००१७३	माध्यामिक तह	३४१४८९	०	०%
३५००१८३	पाठ्यक्रम बिकास केन्द्र	५३६५०	४३५६२	८१%
३५००१९३	विश्वविद्यालय अनुदान आयोग	१००१७८१५	१००१७८१५	१००%
३५००२०३	शिक्षक सेवा आयोग	१९५०५६	८५२३५	४४%
३५००२१३	अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र	३९६१४३	३४०५००	८६%
३५००२२३	विद्यालय शिक्षक किताबखाना	३३५७७	२९६७४	८८%
३५००२३३	विशेष शिक्षा परिषद्	१३८१८०	१२३४१०	८९%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५००२४३	शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द	१४३६८७	११०६७४	७७%
३५००२५३	पुस्तकालयहरू-३ (डिल्लीरमण, केशर, राष्ट्रिय)	२४३४६	२३६१२	९७%
३५००२६३	शिक्षक सेवा निवृत्त सुविधा	१२८९९०००	११४५३२७९	८९%
३५०१०६३	द्वन्द्वपीडित परिवार शिक्षा कार्यक्रम (शहिद प्रतिष्ठान मार्फत संचालन हुने)	१६२१६८	१६२१६८	१००%
३५०१०८३	उच्च माध्यमिक शिक्षा	३९९६६	३९९६६	१००%
३५०१०९३	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद् (विशेष कार्यक्रम समेत)	२७९७२६३	२५३६७५३	९१%
३५०१११३	मनमोहन स्मृति पोलीटेक्निक	४८४६५	४८४६५	१००%
३५०११३३	शिक्षाका लागि खाद्य कार्यक्रम(प्राथमिक विद्यालय पौष्टिक आहार)	६१४३१३	३५४२०५	५८%
३५०११५३	यूनेस्कोका निमित्त नेपाल राष्ट्रिय आयोग	२२४५१	२२४५१	१००%
३५०११८३	सबैका लागि शिक्षा- शिशु विकास कार्यक्रम	१४५४३०	४४४६५	३१%
३५०१३३३	अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यक्रम	१८८३५	८७३४	४६%
३५०१३५३	व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम अभिवृद्धि योजना	४७५४७१	२९२९६८	६२%
३५०१३६३	सीप विकास परियोजना	६२११५३	५७९८०१	९३%
३५०१३८३	पढाई सीप प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१३८५७०	१०५३०९	७६%
३५०१३९३	उच्च शिक्षा सुधार परियोजना	९९७४००	०	०%
३५०१४०३	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- केन्द्र स्तर	५८४२०७	३८१८०२	६५%
३५०१४१३	मेडिकल कलेज पूर्वाधार निर्माण विकास समिति	९८८७१२	९८८७१२	१००%
३५०१४२३	नेपाल राष्ट्रिय इन्जिनियरिङ्ग तथा प्रविधि प्रतिष्ठान पूर्वाधार निर्माण विकास समिति	११६३१	११६३२	१००%
३५०८०६३	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- जिल्ला स्तर	२०९९४८६४	१६२०००१४	७७%
	जम्मा	५६३६१०२७	४५७६३९५३	८१%

विज्ञान प्रविधिः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३२०१२३	विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	४८५६७	३४४०१	७१%
३३२०१३३	सुचना प्रविधि विभाग	४५९१५	३७२६९	८१%
३३२०१४३	राष्ट्रिय विधिविज्ञान प्रयोगशाला	२७९६३	२५०९३	९०%
३३२१०६३	प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालय	१३१७०	११५९८	८८%
३३२१०७३	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	१०७९९३	७४३७७	६९%
३३२१०८३	नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	१८७०४८	१६०६८९	८६%
३३२१०९३	वि.पि. कोइराला मेमोरियल प्लानेटेरियम तथा अब्जरभेटरी र विज्ञान संग्रहालय विकास समिति	१५०१७	१२७३९	८५%
	जम्मा	**४४५६७३**	**३५६१६६**	**८०%**

शिक्षा

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५००११४	शिक्षा मन्त्रालय	३८८०९	३६०८९	९३%
३५००१२४	शिक्षा विभाग	१३५८	८८१	६५%
३५००१३४	क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालयहरू	४५७०	२३८३	५२%
३५००१४४	जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरू	१२९०३	७४३९	५८%
३५००१५४	परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय	७३७	६४०	८७%
३५००१८४	पाठ्यक्रम बिकास केन्द्र	९२२	९२२	१००%
३५००२०४	शिक्षक सेवा आयोग	९४०	९३८	१००%
३५००२१४	अनौपचारिक शिक्षा केन्द्र	८१६	८०७	९९%
३५००२२४	विद्यालय शिक्षक किताबखाना	७५४०	६६२४	८८%
३५००२४४	शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द	१४४६	१४१६	९८%
३५००२५४	पुस्तकालयहरू-३ (डिल्लीरमण, केशर, राष्ट्रिय)	२१७५९	३४१५	१६%
३५०११३४	शिक्षाका लागि खाद्य कार्यक्रम(प्राथमिक विद्यालय पौष्टिक आहार)	१४९९	१४८५	९९%
३५०१३५४	व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम अभिवृद्धि योजना	५५८०	६४४	१२%
३५०१३६४	सीप विकास परियोजना	६००	१८५	३१%
३५०१४०४	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- केन्द्र स्तर	३८०१०	३५२४८	९३%
३५०८०६४	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- जिल्ला स्तर	२२३५२७	१४४७०३	६५%
	जम्मा	**३६१०१६**	**२४३८१९**	**६८%**

विज्ञान तथा प्रविधिः

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३३२०१२४	विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१५९२६	१०२२४	६४%
३३२०१३४	सुचना प्रविधि विभाग	७७५७४	६१९९०	८०%
३३२०१४४	राष्ट्रिय विधिविज्ञान प्रयोगशाला	२१८६९	२१८४७	१००%
३३२१०६४	प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालय	११५१०	१०१७७	८८%
३३२१०७४	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	६२१९८९	५८६३१६	९४%
३३२१०८४	नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	७७७८५	६९१२४	८९%
३३२१०९४	वि.पि. कोइराला मेमोरियल प्लानेटेरियम तथा अब्जरभेटरी र विज्ञान संग्रहालय विकास समिति	२८६००	२६६६५	९३%
	जम्मा	**८५५२५३**	**७८६३४३**	**९२%**

१०. आ.व. २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५००११३	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	११६८४८९	२१८१८६	१९%
३५००१२३	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	२०४०६३	८५१०१	४२%
३५००१३३	क्षेत्रीय शिक्षा निर्देशनालयहरू	७४२३	७४२३	१००%
३५००१४३	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	३८७११८	२१८६६०	५६%
३५००१८३	पाठ्यक्रम बिकास केन्द्र	६४०८१	२९०७९	४५%
३५००१९३	विश्वविद्यालय अनुदान आयोग	१३२४७७००	८९६२३३१	६८%
३५००२०३	शिक्षक सेवा आयोग	२००८००	१२५६९०	६३%
३५००२२३	विद्यालय शिक्षक किताबखाना	२५७००	१७७१४	६९%
३५००२५३	पुस्तकालयहरू-३ (डिल्लीरमण, केशर, राष्ट्रिय)	२६३००	१७९१९	६८%
३५००२६३	शिक्षक सेवा निवृत्त सुविधा	१७७५००००	८९९२२६६	५१%
३५०१०८३	राष्ट्रिय परीक्षा बोर्ड	२७११००	१६७७६०	६२%
३५०१०९३	प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद् (विशेष कार्यक्रम समेत)	१६८५१००	७५५७४३	४५%
३५०११३३	शिक्षाका लागि खाद्य कार्यक्रम(प्राथमिक विद्यालय पौष्टिक आहार)	३९३००	१४८००	३८%
३५०११५३	यूनेस्कोका निमित्त नेपाल राष्ट्रिय आयोग	१४९००	१०३१६	६९%
३५०११८३	सबैका लागि शिक्षा- शिशु विकास कार्यक्रम	२३०००	०	०%
३५०१३५३	व्यवसायिक शिक्षा तथा तालिम अभिवृद्धि योजना- दोस्रो	१४०७३००	२८४३७८	२०%
३५०१३६३	सीप विकास परियोजना	५२०७२३	४२९९६४	८३%
३५०१३८३	पढाई सीप प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५०२००	३४६	१%
३५०१३९३	उच्च शिक्षा सुधार परियोजना	११०८६००	७५८४६५	६८%
३५०१४०३	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- केन्द्र स्तर	५३४०६००	५७०२५९	११%
३५०१४३३	नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	२००५००	९७६३०	४९%
३५०१४५३	शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्र	१५३००	१०१५७	६६%
३५०१४६३	चिकित्सा शिक्षा आयोग	७८०००	०	०%
	जम्मा	**४३८३६२९७**	**२१७७४१८७**	**५०%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५००११४	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	५९३२०	१५१६२	२६%
३५००१२४	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	५००	२२	४%
३५००१४४	शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	८१२००	१४५२१	१८%
३५००२०४	शिक्षक सेवा आयोग	२०००	३०१	१५%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५००२२४	विद्यालय शिक्षक कितावखाना	३९००	५९६	१५%
३५००२५४	पुस्तकालयहरू-३ (डिल्लीरमण, केशर, राष्ट्रिय)	८२०१	३६३८	४४%
३५०११३४	शिक्षाका लागि खाद्य कार्यक्रम(प्राथमिक विद्यालय पौष्टिक आहार)	७००	४९७	७१%
३५०१४०४	विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम- केन्द्र स्तर	१५०००	४९४	३%
३५०१४३४	नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान	१२०७००	५७७३३	४८%
३५०१४६४	चिकित्सा शिक्षा आयोग	६२०००	०	०%
	जम्मा	**३५३५२१**	**९२९६४**	**२६%**

♦ ♦ ♦

श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

श्रम, रोजगार र सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा राष्ट्रिय नीति, योजना र कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन गरी आन्तरिक श्रम व्यवस्थापनको माध्यमबाट सकारात्मक औद्योगिक श्रम सम्बन्धको स्थापना, आन्तरिक रोजगारीका अवसरको विस्तार, आन्तरिक रोजगारी प्रबर्द्धन र सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्नुका साथै वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाई वैदेशिक रोजगारीबाट आर्जित सीप, ज्ञान, प्रविधि र पुँजीको उपयोगबाट राष्ट्रिय उत्पादन बढाउनका साथै आन्तरिक रोजगारी प्रबर्द्धन गर्न सघाउनु श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयको जिम्मेवारी रहेको छ। मर्यादित श्रमको व्यवस्थापन, व्यवसायजन्य स्वास्थ्य र सुरक्षाको प्रवर्द्धन, बालश्रम निवारण, रोजगारीको अवसरको सिर्जना, व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम, सामाजिक सुरक्षाको योजनामा आवद्धता बढाउने उद्देश्य हासिल गर्न मन्त्रालयले कार्य गर्दै आएको छ।

मन्त्रालयको स्थापना हुनु अघि श्रमका मुद्धा हेर्न उद्योग मन्त्रालय अन्तर्गत वि.सं.२०२८ मा श्रम विभाग स्थापना भएको थियो । श्रम विभाग स्थापनाको दशकपछि वि.सं. २०३८ मा श्रम तथा समाजकल्याण मन्त्रालयको स्थापना भई यसै अन्तर्गत श्रम विभाग रहन गयो । वि.सं. २०५२ मा नेपाल सरकारको कार्य विभाजन नियमावली परिवर्तन भएपश्चात समाज कल्याणको क्षेत्र अलग गरी श्रम मन्त्रालय मात्र कायम भएकोमा वि.सं. २०५७ मा यातायात व्यवस्थापनको क्षेत्र समेत समावेश भएपछि श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय कायम भएको यस मन्त्रालय वि.सं. २०६९ मा मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र पुनः हेरफेर भई श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय बन्न पुग्यो। पछिल्लो पटक वि.सं. २०७४ चैत्र ३ गते मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र पुनः विस्तार भएसँगै यस मन्त्रालय श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयमा रुपान्तरित भएको छ।

२. दीर्घकालीन सोचः

मर्यादित श्रम,उत्पादनशील रोजगारी र सबैका लागि सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- स्वदेशमा मर्यादित रोजगारका अवसरहरू सृजना गरी बेरोजगारीको समस्या न्यूनीकरण गर्ने,
- नेपालको संविधानले प्रत्याभूत गरेको रोजगारीको हकलाई कार्यान्वयन गर्न प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने,
- वैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित बनाउने,
- एकीकृत सामाजिक सुरक्षा नीति अवलम्बन गरी आम नागरिकलाई अनिवार्य र सर्वव्यापी सामाजिक सुरक्षाको दायरामा समेट्ने,
- असल श्रम सम्बन्धको विकास गरी उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने,
- सबै प्रकारका श्रम शोषण र बालश्रमको अन्त्य गर्ने ।

४. रणनीतिः

- राष्ट्रिय रोजगार नीतिको तर्जुमा, श्रमको हक एवं रोजगारीको हकसम्बन्धी कानुन निर्माण गर्ने,
- वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित, भरपर्दो र प्रतिफलयुक्त बनाउने,
- श्रमिकको हक अधिकारको संरक्षण तथा लगानी मैत्री वातावरणको सृजना गरी असल श्रम सम्बन्ध स्थापना गर्ने ,
- सीप तथा व्यावसायिक तालिमका अवसरहरूको विकास एवं विस्तार गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धी श्रमशक्तिको उत्पादन गर्ने,
- सबै स्थानबाट सबै किसिमको बालश्रम उन्मूलन गर्ने ,
- सामाजिक सुरक्षा कोषको प्रभावकारी परिचालन गर्ने ,
- महिलाको रोजगारीलाई सुरक्षित, भरपर्दो र व्यवस्थित गरी वैदेशिक रोजगारीमा जाँदा उत्पन्न हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्ने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- श्रम तथा रोजगारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन;
- वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- श्रमिक तथा कामदारको सामाजिक सुरक्षा र सामाजिक सुरक्षा कोष सञ्चालनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- औद्योगिक विवाद समाधान,
- रोजगारसम्बन्धी तथ्याङ्क, अध्ययन र अनुसन्धान,
- श्रम तथा व्यवसायजन्य स्वास्थ्य सुरक्षा निरीक्षण र श्रम-सम्बन्धसम्बन्धी आयोग,
- रोजगारउन्मुख सीपमूलक एवं व्यावसायिक तालिम नीति,
- ट्रेड युनियनसम्बन्धी एकीकृत कानुन र नियमन,
- बालश्रम निवारणसम्बन्धी नीति र कानुन,
- व्यवसायजन्य स्वास्थ्य तथा सुरक्षासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- विदेशीहरूका लागि श्रम स्वीकृति,
- श्रम सहचारी,
- वेरोजगारसम्बन्धी एकीकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, अध्ययन र अनुसन्धान,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट व्यक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
२२	मुलुक भित्र थप रोजगारी सिर्जना गरी क्रमशः नेपालीलाई वैदेशिक रोजगारीमा जान नपर्ने अवस्था बनाउन प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम शुरु गर्ने । व्यवसायिक कृषि, सिँचाइ, खानेपानी, नदी नियन्त्रण, वन, पर्यटन, यातायात पूर्वाधार र तीनै तहका सरकारहरूका सार्वजनिक निर्माणका अन्य क्षेत्रलाई यस कार्यक्रममा आवद्ध गरिने ।	रोजगारीको हकसम्बन्धी ऐन, २०७५ कार्यान्वयनमा आएको । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम संचालनको लागि सबै स्थानीय तहमा रोजगार संयोजकको पदपूर्तिका लागि छनौट कार्य सम्पन्न गरी ७ सय ४ स्थानीय तहका लागि खटाई सकिएको ।
२३	श्रम बजारमा माग अनुरूपको सीपयुक्त जनशक्ति आपूर्ति गर्न छोटो अवधिका निःशुल्क तालिम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	भैसेपाटी, वुटवल र ईटहरी व्यवसायिक तथा सीप विकास तालिम प्रतिष्ठानहरूको स्थापना भएको । तालिमको लागि ७ विषयगत क्षेत्र पहिचान भएको ।
२४	समान कामको लागि समान ज्यालाको नीति लागू गरिने । न्यूनतम ज्याला पूनरावलोकन गरिने ।	समान कामका लागि समान ज्यालाको नीति कार्यान्वयन भइरहेको । न्यूनतम ज्याला पुनरावलोकन गरी मिति २०७५ श्रावण १ गते देखी लागू गरिएको ।
	व्यवसायजन्य स्वास्थ्य सुरक्षा सुनिश्चित गर्न श्रम निरीक्षणलाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गरिने ।	३ सय ४५ औद्योगिक व्यवसायिक प्रतिष्ठानहरूको श्रम निरीक्षण गरिएको ।
२७	स्वदेशमा रोजगारीका पर्याप्त अवसर तथा छनौट उपलब्ध नभएसम्म अल्पकालीन रणनीतिको रूपमा वैदेशिक रोजगारीको अवसरको उपयोग गरिने ।	वैदेशिक रोजगारीमा जानेहरूका लागि सीप प्रदान गर्न हालसम्म २९ तालिम केन्द्रहरू सूचिकृत गरिएको ।
	अन्तर-सरकारी श्रम सम्झौता गरी न्यूनतम सीप सिकेर मात्र वैदशिक रोजगारीमा जान पाउने व्यवस्था गरिने । प्रत्येक प्रदेशमा वैदेशिक रोजगार सेवा कार्यालय स्थापना गरी श्रम स्वीकृति सेवालाई सहज तुल्याइने ।	सबै प्रदेशमा श्रम तथा रोजगार कार्यालय स्थापना गरी वैदेशिक रोजगार सेवा सञ्चालनमा आएको।
६४	सबै नागरिक राज्यबाट संरक्षित भएको	• एकिकृत सामाजिक सुरक्षा नीति तर्जुमा

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	अनुभूति हुने गरी छरिएर रहेका विद्यमान सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरू एकीकृत तवरले सञ्चालन गर्दै यसको दायरा फराकिलो बनाउन एकीकृत सामाजिक सुरक्षा नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने ।	गर्नेसम्बन्धी अवधारणा र परामर्शदाताको सेवा लिन कार्यविवरण तयार गरिएको । • योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा योजना २०७५।८।६ गते स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको । • २०७५।८।६ गते बाट रोजगारदाताको सूचीकरणसम्बन्धी कार्य प्रारम्भ भएको । • २०७५।८।११ गते सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यूबाट सामाजिक सुरक्षासम्बन्धी औपचारिक शुरुवात भएको । मिति २०७५।११।२९ गते सम्म २१७६ रोजगारदाता सूचीकरण प्रक्रियामा सामेल भएका ।
६७	योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा ऐनको नियमावली तर्जुमा गरी लागु गरिने।	योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा नियमावली, २०७५ तर्जुमा भएको ।
६८	असंगठित क्षेत्रका किसान, श्रमिक तथा स्वरोजगारीमा रहेका व्यक्तिहरूलाई समेत क्रमशः सामाजिक सुरक्षाको दायरमा समाहित गरिने । सामाजिक सुरक्षाको दायरामा रहेका कुनै पनि व्यक्तिले दोहोरो सुविधा नपाउने व्यवस्था गरिने ।	असंगठित क्षेत्रलाई सामाजिक सुरक्षाको दायरामा ल्याउन अध्ययन गरी नीति तर्जुमा गर्नेसम्बन्धी अवधारणा र परामर्शदाताको सेवा लिन कार्य विवरण तयार गरिएको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- सामाजिक सुरक्षा योजना संचालन कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत भएको ।
- रोजगारदाता र श्रमिकको सूचीकरणसम्बन्धी कार्यविधि २०७५ स्वीकृत भएको ।
- नेपाल सरकारले मंसिर ११ लाई सामाजिक सुरक्षा दिवस घोषणा गरेको ।
- राष्ट्रियस्तरको कल्याणकारी कोषबाट सामाजिक सुरक्षा कोषलाई प्राप्त रु.२० अर्ब ३८ लाख १४ हजार रकम "क" वर्गका बाणिज्य बैंकहरूमा (मुद्दती खातामा) लगानी गरेको ।
- नेपाल सरकार, रोजगारदाता र श्रमिकसहितको प्रदेशस्तरीय त्रिपक्षीय अन्तर्क्रिया कार्यक्रम प्रदेश नं ३ को हेटौंडा र काठमाडौ प्रदेश नं १ को विराटनगर, गण्डकी प्रदेशको पोखरा र प्रदेश नं ५ को बुटवल र नेपालगंजमा रोजगारदाता संगठन र ट्रेडयुनियनका बीचमा अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न ।
- श्रम नियमावली, २०७५ स्वीकृत भएको ।
- श्रमिकहरूले पाउने पारिश्रमिक र अन्य वित्तीय सुविधा अनिवार्य रूपमा बैंक खाता मार्फत भुक्तानी गर्नु गराउनुपर्ने व्यवस्था लागू गरिएको ।

- बालश्रम निवारण राष्ट्रिय गुरुयोजना स्वीकृत भई लागु भएको ।
- मन्त्रालयको समन्वयमा ईटा व्यवसायी महासंघ द्वारा ईट्टाभट्टामा बालश्रमको निवारणको अन्त्यको घोषणा भएको।
- ६१ स्थानमा बालश्रम निरीक्षणको कार्य गरिएको ।
- १३९ प्रतिष्ठानहरूमा श्रम अडिट भएको ।
- बैदेशिक रोजगार इजाजत धरौटी बढाइएको ।
- विदेश स्थित नेपाली दुतावासहरूबाटै पुन श्रम स्वीकृति उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको । मागपत्र नेपाली दुतावासहरूबाटै प्रमाणीकरण गर्ने व्यवस्था गरिएको।
- अध्यागमन विभाग, राहदानी विभाग, कन्सुलर सेवा विभाग, कूटनीतिक नियोगहरू, वैदेशिक रोजगार विभाग, बैंक र बिमा कम्पनीका सर्भरहरूलाई अन्तरआवद्ध (Link) गरी एकीकृत वैदेशिक रोजगार सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (FEIMS) कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- वैदेशिक रोजगारीसम्बन्धी आधारभूत सूचनाहरू सम्प्रेषण हुने गरी "वैदेशिक रोजगारी" नामक मोवाइल एप सञ्चालनमा ल्याइएको ।
- वैदेशिक रोजगार अभिमुखीकरण पाठ्यक्रम परिमार्जन गरिएको ।
- शून्य लागत/रोजगारदाताले खर्च व्यहोर्ने सिद्धान्त अनुरूप नेपाल सरकार र मलेशिया सरकारबीच द्विपक्षीय श्रम सम्झौता (MoU) भएको।
- नेपाल सरकार र जापान सरकार बीच द्विपक्षीय श्रम सम्झौता (MoC) सम्पन्न भएको।
- ओमन, संयुक्त अरब इमिरेट्स र कतार सरकारसँग श्रम सम्झौताको लागि लिखित प्रस्ताव सहित वार्ता भएको ।
- मरिसस र सेसेल्स सरकार सरकारसँग श्रम सम्झौताको प्रस्ताव गरिएको ।
- एशियाका वैदेशिक रोजगारीमा कामदार पठाउने १२ देशहरूको साझा मञ्च, "कोलम्बो प्रोसेस" का उच्च सरकारी अधिकारी स्तरीय पाँचौ वैठक र मन्त्रीस्तरीय छैटौं परामर्श वैठक काठमाडौंमा सम्पन्न भएको।
- वैदेशिक रोजगारीको शिलशिलामा अंगभग वा विरामी भएका कामदारहरूलाई आर्थिक सहायता प्रदान गर्न विशेषज्ञ समितिको वैठक नियमित गराई आर्थिक सहायता दिने कार्य सुचारु गरिएको।
- ५०४ मृतक कामदारका परिवार र १७५ अंगभंग तथा बिरामी कामदारलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइएको ।
- नेपाली दुतावास- सिओल, क्वालालम्पुर, दोहा, जेद्दा, आवुधावी, मस्कट र नेपाली महाबाणिज्य दुतावास जेद्दा गरी ६ कूटनीतिक नियोगमा १/१ जना जनसम्पर्क सहायक (स्थानीय कर्मचारी) राख्ने व्यवस्था मिलाइएको ।
- मन्त्रालयमा गुनासो सुनुवाइका लागि कल सेन्टर स्थापना गरिएको।
- रोजगारीको हकसम्बन्धी नियमावली, २०७५ स्वीकृत भएको।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ स्वीकृत भएको ।
- विषयगत मन्त्रालयसँग समन्वय गरी प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- सबै स्थानीय तहहरूमा "रोजगार सेवा केन्द्र" स्थापना गरिएको।

- वेरोजगारहरूको तथ्याङ्क संकलन र सूचीकरण तथा रोजगारीका अवसरहरूको तथ्याङ्क संकलन र अभिलेखाङ्कन स्वचालित प्रणालीबाट गर्ने व्यवस्था गर्न रोजगार व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (EMIS) को विकास गरी तथ्यांक संकलन कार्य भइरहेको ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमका सम्बन्धमा राष्ट्रियस्तरमा संसदीय समिति, प्रदेश समाजिक विकास मन्त्रीहरू, विज्ञ, विषयगत मन्त्रालय, युवाहरूको संगठन तथा रोजगारीका क्षेत्रमा काम गर्ने सरोकारवालाहरूसँग २५ पटक अन्तर्क्रिया तथा छलफल कार्यक्रम आयोजना गरिएको ।
- स्थानीय तहमा वेरोजगार दर्ता कार्यको २०७५ चैत्र १ गते बाट थालनी भएको ।
- सवै प्रदेशमा स्थानीय तहका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत र रोजगार संयोजकलाई लक्षित गरी अभिमुखीकरण तालिम सञ्चालन भइरहेको।
- आन्तरिक रोजगार प्रवर्द्धनको लागि होटल, रेष्टुरेन्ट, धाँगो तथा गार्मेन्ट, अटोमोवाइल, जेम्स एण्ड स्टोन, छाला जुत्ता तथा छालाजन्य अन्य उत्पादनका क्षेत्रमा नयाँ रोजगारी सृजना गर्ने गरी सम्बन्धित उद्योगी व्यवसायीसँग सम्झौता गर्ने गरी तयारी गरिएको।

❖ मन्त्रालयको कार्य क्षेत्र भित्र पर्ने नीतिगत, संस्थागत र प्रक्रियागत सुधारका लागि निम्न अनुसार क्षेत्रगत/विषयगत अध्ययन गरी सुझाव सहितको प्रतिवेदन लिइएकोः

- ➢ वैदेशिक रोजगार सुधार सुझाव कार्यदलको प्रतिवेदन २०७५,
- ➢ वैदेशिक रोजगारका लागि सम्भाव्य नयाँ गन्तव्य मुलुकहरूको पहिचानसम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन २०७५,
- ➢ औपचारिक माध्यमबाट विप्रेषण भित्र्याउने र उत्पादनमूलक क्षेत्रमा उपयोग गर्ने गराउनेसम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन २०७५,
- ➢ चिया क्षेत्र अध्ययन उच्चस्तरीय कार्यदलको प्रतिवेदन २०७५,
- ➢ वैदेशिक रोजगारमा रहेका व्यक्तिहरूको लागि सञ्चय कोष तथा योजनासम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन २०७५,

८. आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३७१०११३	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	६७२२६	५१२३३	७६%
३७१०१२३	श्रम विभाग	२९४८३	२१५७६	७३%
३७१०१३३	श्रम कार्यालयहरू	४७०२३	३४६४४	७४%
३७१०१६३	रोजगार सूचना केन्द्रहरू	२०६४५	१९५७२	९५%
३७१०१७३	वैदेशिक रोजगार विभाग	१३०७३८	११५३०७	८८%
३७१०१८३	वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण	१३३७८	११७०३	८७%
३७१०१९३	वैदेशिक रोजगार प्रवर्धन बोर्ड	११५७०	९९५०	८६%
३७११०१३	बालश्रम निवारण तथा बालश्रम सुधार आयोजना	७३८८	४७२६	६४%
३७११०३३	व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी आयोजना	१३१८७	१०८०२	८२%
३७११०४३	व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	३१९०४२	२५९१४४	८१%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३७११०५३	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	२७३१०२	२४५९०२	९०%
३७११०७३	सामाजिक सुरक्षा कोष	२५७३०	१९७२२	७७%
	जम्मा	**९५८५१२**	**८०४२८१**	**८४%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३७१०११४	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	१६३३१	११०५७	६८%
३७१०१२४	श्रम विभाग	७२६	६८१	९४%
३७१०१३४	श्रम कार्यालयहरू	११६८९०	८९९७१	७७%
३७१०१६४	रोजगार सूचना केन्द्रहरू	५२४	५१९	९९%
३७१०१७४	वैदेशिक रोजगार विभाग	३५३३६	२३५५६	६७%
३७१०१८४	वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण	४४६३	४४६२	१००%
३७११०३४	व्यवसायजन्य सुरक्षा तथा स्वास्थ्यसम्बन्धी आयोजना	१२९३	११८२	९१%
३७११०४४	व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	२५८२४	१९४०५	७५%
३७११०५४	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१४३६०	६७३५	४७%
३७११०७४	सामाजिक सुरक्षा कोष	६०९०	४९८२	८२%
	जम्मा	**२२१८३७**	**१६२५५०**	**७३%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३७१०११३	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	१९०८००	४२३२३	२२%
३७१०१२३	श्रम तथा ब्यवसायजन्य सुरक्षा विभाग	१०१२८४	५११६७	५१%
३७१०१७३	वैदेशिक रोजगार विभाग	१२४४३८	५७९६३	४७%
३७१०१८३	वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण	१२७६०	७२७१	५७%
३७१०१९३	वैदेशिक रोजगार प्रवर्धन बोर्ड	१०७००	७३५९	६९%
३७११०४३	व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	१०९५९५	१९०२५	१७%
३७११०५३	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१५०३००	५९	०%
३७११०७३	सामाजिक सुरक्षा कोष	३८२९२	२५१३३	६६%
३७११०८३	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	३०९६३२५	५३२०८	२%
	जम्मा	**३८३४४९४**	**२६३५०८**	**७%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३७१०११४	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	१८०५२०	१३३६	१%
३७१०१२४	श्रम तथा ब्यवसायजन्य सुरक्षा विभाग	४२०२२	६७९५	१६%
३७१०१७४	वैदेशिक रोजगार विभाग	४७२०	३२०६	६८%
३७१०१८४	वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण	२००	०	०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३७११०४४	व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम केन्द्र	५३००	१६८	३%
३७११०५४	रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम	७५००	०	०%
३७११०७४	सामाजिक सुरक्षा कोष	१०००	०	०%
३७११०८४	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम	३६७५	०	०%
	जम्मा	**२४४९३७**	**११५०५**	**५%**

♦ ♦ ♦

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि :

नेपालको पर्यटन क्षेत्रले विदेशी मुद्रा आर्जन, रोजगारी सिर्जना, आर्थिक कृयाकलाप अभिवृद्धि र समग्र आर्थिक विकास र समुन्नतिमा टेवा पुऱ्याउँदै आएको छ। देशमा रहेका सम्पूर्ण मूर्त र अमूर्त साँस्कृतिक सम्पदाहरूको संरक्षण र विकास गरी तिनको आर्थिक उपयोग गर्ने तथा पर्यटनलाई मुलुकको आर्थिक आधारको रूपमा ग्रामीण तहसम्म विकास र विस्तार गरी यसको प्रतिफल जनजीवनको तल्लो तहसम्म पुऱ्याउन संस्कृति र पर्यटन क्षेत्रको विविधिकरण, विस्तार र प्रवर्द्धन गरिनु आवश्यक छ। पर्यटन क्षेत्रको विकास र विस्तार सहित आन्तरिक र बाह्य हवाई यातायात विकास गरी थप सुरक्षित, स्तरीय र भरपर्दो बनाउन यो मन्त्रालय प्रयासरत रहेको छ ।

२. दीर्घकालीन सोचः

मुलुकको समृद्धिको एक अग्रणी संवाहक पर्यटन क्षेत्र रहने ।

३. उद्देश्यः

- नेपाललाई गुणस्तरीय पर्यापर्यटन अनुकुल र सुरक्षित बनाई आकर्षक तथा प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य **(Regional Hub)** को रूपमा स्थापित गर्ने ।
- पर्यटकीय गन्तव्यस्थल तथा उपजमा विविधिकरण गरी पर्यटन सँस्कृतिको विकास गर्ने ।
- पर्यटकीय क्षेत्रबाट प्राप्त लाभ जनस्तरमा पुऱ्याउने ।

४. रणनीतिः

- पर्यटनलाई सबै मौसममा चलायमान बनाउन प्रविधि तथा गतिविधिको विकास गर्ने ।
- छिमेकी मुलुकहरू तथा प्रमुख पर्यटन बजारमा व्यापक प्रचारप्रसार र प्रवर्द्धन गरी गुणस्तरीय पर्यटक वृद्धि गर्ने ।
- पर्यटकीय गतिविधिहरूलाई सुरक्षित, दिगो र गुणस्तरीय बनाउने ।
- पर्यटनको सम्भावना बोकेका शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकूद जस्ता क्षेत्रहरू समेटेर एकिकृत पर्यटन विकासमा जोड दिने ।
- स्वदेशी तथा विदेशी लगानी प्रोत्साहित गर्दै सार्वजनिक-निजी-सहकारी साझेदारीको अवधारणा अनुरूप पर्यटन पूर्वाधारहरूको विकास, बजारीकरण र प्रर्वद्धन गर्ने ।
- तीनै तहका सरकार बीच समन्वय कायम गरी पर्यटकीय गन्तव्यस्थलको एकीकृत विकास तथा विस्तार गर्ने ।
- पर्यटकीय उपजको मूल्य श्रृङ्खलामा आवद्ध गरी जनस्तरसम्म लाभ पुऱ्याउने ।

५. कार्यक्षेत्र :

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- संस्कृति, ललितकला, धर्म, सभ्यता र सम्पदासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड,
- पुरातात्विक महत्त्वका स्थान र प्राचीन स्मारकसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- राष्ट्रिय संग्रहालय, अभिलेखालय,
- अन्तर्राष्ट्रिय एवं राष्ट्रियस्तरका ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक एवं साँस्कृतिक महत्त्वका स्थल एवं विश्व सम्पदामा सूचीकृत सम्पदासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, संरक्षण, सम्भार, अध्ययन, अनुसन्धान, उत्खनन्, पुनर्निर्माण र प्रचारप्रसार,
- प्राकृतिक, धार्मिक, साँस्कृतिक, पुरातात्विक, साहसिक पर्यटनसम्बन्धी नीति, मापदण्ड र नियमन,
- केन्द्रीयस्तरका प्रज्ञाप्रतिष्ठानसम्बन्धी नीति तथा कानुन,
- विदेशी मित्रराष्ट्रहरूसँग भएका सन्धि सम्झौताका राष्ट्रिय महत्त्वका दस्तावेज संरक्षण,
- पर्यटनसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- क्यासिनोसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- पर्वतारोहण, ट्राभल, ट्रेकिङ्गसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड र नियमन,
- पर्यटन शुल्क निर्धारणसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड र नियमन,
- भाषा आयोग, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान, नेपाल ललितकला प्रज्ञा प्रतिष्ठान तथा नेपाल संगीत तथा नाट्यकला प्रतिष्ठान,
- पशुपति क्षेत्र विकास कोष, लुम्बिनी विकास कोष, बृहत्तर जनकपुर क्षेत्र विकास परिषद्,
- विभिन्न धर्म, जातजाती, सम्प्रदाय, भाषाभाषिकाको साहित्य, संगीत, लिपी, कला, संस्कृति र चलचित्रको संरक्षण तथा विकाससम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- निकासी गरिने पुरातात्विक वस्तुहरूको जाँच र अनुमति,
- वायुयान निर्माण तथा डिजाइन, सञ्चालन र मर्मत सम्भार, विमानस्थल निर्माण तथा सञ्चालन, एयर नेभिगेसन सेवा तथा उड्डयन तालिम संस्था आदिको इजाजत र नियमन ,
- हवाइ भाडा, विमानस्थल शुल्क, एयर नेभिगेशन सेवा शुल्क र नियमन,
- वायुसेवा कार्यसञ्चालन अनुमति, इजाजत र उडान अनुमति,
- नागरिक उड्डयनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन ,
- नागरिक उड्डयन व्यवसाय तथा पेशाविद्हरुको अनुमति, स्तर निर्धारण र नियमन,
- हवाइ सुरक्षासम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सँगठनबाट प्रतिपादित स्तर, मापदण्ड, मार्गदर्शन र कार्यान्वयन ,
- एयरनेभिगेसन र एयर ट्राफिक सेवा,
- हवाईक्षेत्रको व्यवस्थापन,
- उड्डयन सेवाको लागि मौसमसम्बन्धी सूचना सेवा,
- उड्डयन खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग तथा समन्वय,
- अन्तर्राष्ट्रिय, क्षेत्रीय र आन्तरिक विमानस्थल निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन,
- वायुयान दुर्घटना जाँचसम्बन्धी,

- अल्ट्रालाइट, प्यारागलाइडिंग, ह्याङ्गग्लाइडिंग जस्ता हवाई खेल/साहसिक उड्डयन/ मनोरन्जनात्मक उड्डयन क्रियाकलापसम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- प्रतिलिपी अधिकारसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,
- मन्त्रालयसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल शिक्षा सेवाअन्तर्गत आर्कियोलजी समूहको सञ्चालन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा अन्तर्गत देहायका समूहको सञ्चालन,
  - (क) सिभिल इन्जिनियरिङ्ग समूहअन्तर्गत एअरपोर्ट उपसमूह
  - (ख) एरोनटिकल इन्जिनियरिङ्ग समूह,
  - (ग) शिभिल एभिएसन अपरेसन एण्ड इन्जिनियरिङ्ग समूह ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
११३	आगामी दुई वर्षमा २० लाख पर्यटक भित्राउने गरी भिजिट नेपाल २०२० अभियान सञ्चालन गरिने।	**पर्यटन पूर्वाधारः** • दोलखा र रामेछापको सिमानामा पर्ने सैलुङ्गमा भ्युटावरको निर्माण भएको । • हेलम्वु क्षेत्रमा १०, लाङटाङ क्षेत्रमा २०, मकालु वरुण क्षेत्रमा ८, दोलखा लखनपुरमा १०, रुकुममा गुरिल्ला ट्रेल र यार्सा ट्रेल १०/१० कि.मि. पदयात्रामार्ग निर्माण भएको। • रारा (ताल्चा) मा पर्यटकीय सूचना केन्द्रको निर्माण भएको। **Visit Nepal Year 2020:** • सचिवालयको स्थापना, मूल आयोजक समिति र कार्यक्रम कार्यान्वयन उप-समिति गठन, राष्ट्रिय कार्यक्रम संयोजकको नियुक्ति, लोगो स्वीकृत, नेपाल भ्रमण वर्ष २०२० कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि २०७५ स्वीकृत । साथै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा लन्डन, बर्लिन, दिल्ली लगायतका मुख्य स्रोत बजारमा प्रबर्द्धनका विविध कार्यक्रमहरू सम्पन्न।
११४	मुलुकभरका कम्तिमा १०० नयाँ पर्यटकीय गन्तव्यस्थलको पहिचान गरी विकास तथा	• नयाँ गन्तव्यहरूको पहिचान, विकास र प्रवर्द्धन गर्न प्रत्येक जिल्लाबाट कम्तीमा १ रहनेगरी

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	प्रवर्द्धन गरिने।	१०० नयाँ पर्यटन गन्तव्यको छनौट गरी कार्यान्वयनमा आएको। • हरेक प्रदेशमा १/१ नमुना पर्यटन गन्तव्य छनौट गरी ३ वर्षमा सम्पन्न हुने गरी पूर्वाधार विकासका कार्य अघि बढाइएको।
११५	केही मौसममा सीमित पर्यटनलाई बाह्रै मास चलायमान बनाइने। भारत र चीन लक्षित पर्यटक प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई विशेष रूपमा अघि बढाईने।	• पर्यटनलाई बाह्रैमास चलायमान बनाउन भारतको Mumbai, Delhi, Chennai, Bangaluru, Kolkata, Bodgaya लगायत ११ स्थानमा र चीनको Lhasa, Shanghai, Beijing, Chengdu, Hongkong लगायत ६ स्थानहरूमा Sales Missions तथा Travel Mart कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका ।
११६	नेपाललाई माइस टुरिजम केन्द्रको रूपमा विकास गर्न आवश्यक पूर्वाधार विकास गरिने।	• International Conference and Cultural Exchange, International Youth Conclave, Nepal International Film Festival, YALA International Film Festival तथा The Man from Kathmandu: Nepalese Hollywood Movie प्रर्दशन लगायतका २२ कार्यक्रमहरू सम्पन्न भएका।
११७	नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठानलाई मानित विश्वविद्यालयको रूपमा विकास गर्न आवश्यक पूर्वधार विकास गरिने। पर्यटन क्षेत्रको सूचना, जानकारी र वित्तीय पक्षलाई स्याटलाइट लेखा प्रणालीमा आवद्ध गरिने। अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपालको पर्यटनको प्रचार प्रसार र बजारीकरण गर्न विदेशस्थित नियोगहरूलाई परिचालन गरिने। हिमाली आरोही र पदयात्री पर्यटकको सुरक्षा र आकस्मिक उद्धारको भरपर्दो व्यवस्था मिलाइने।	• पर्यटनमा विश्वस्तरका जनशक्ति उत्पादन, सीप विकास तथा अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्य सहित नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठानलाई मानित विश्वविद्यालयको रूपमा विकास गर्न विधेयकको मस्यौदा मन्त्रिपरिषद्मा पेश भएको । • Tourism Satellite Account को Stock Analysis प्रतिवेदन तयार भएको। • स्थलमार्गवाट नेपाल आउने भारतीय पर्यटकहरूसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलनको लागि केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागसँग समन्वय गरी कार्य भइरहेको । • आन्तरिक र बाह्य पर्यटकको खर्च सम्बन्धी अध्ययनको लागि नेपाल राष्ट्र बैंक र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागसँग समन्वय भइरहेको। • चीन र भारतस्थित नेपाली दुतावाससँगको

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		समन्वयमा मार्केटिङ्ग विशेषज्ञ नियुक्त गर्न TOR तयार गरिएको। • पर्यटक खोज, उद्धार, उपचार तथा अनुगमनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ जारी भई कार्यान्वयनमा रहेको तथा पर्यटन विभाग, नागरिक उड्डयन प्राधिकरण समेतबाट नियमित रूपमा अनुगमन हुने व्यवस्था मिलाइएको।
११९	हवाइ उड्डयन क्षेत्रमा उच्च प्रविधि प्रयोग र अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको निर्माण कार्यमा तीव्रता दिने। निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल शुरु गर्ने, त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको विस्तार गर्ने, पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालन गरिने ।	• त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको आगमन कक्षबाट नयाँ पार्किङस्थलमा पुग्ने विद्युतीय भऱ्याङ र लिफ्ट निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको। • बलेवा, राजविराज र साँफेवगर विमानस्थलमा Aerodrome Flight Information System (AFIS) सञ्चालनमा ल्याइएको। • ताल्चा, सिमिकोट, जुम्ला, जुफाल तथा तेञ्जिङ्ग हिलारी विमानस्थलमा CCTV जडान गरिएको। • चन्द्रगढी, विराटनगर र सिमरा विमानस्थलमा व्यवस्थापन तथा सुरक्षा निकाय बीच समन्वय र सञ्चारको लागि Land Mobile Radio प्रणाली सञ्चालनमा ल्याइएको। • भोजपुर, डोल्पा, पोखरा तथा तेञ्जिङ्ग हिलारी विमानस्थलमा मौसम सूचना प्रणाली सञ्चालनमा ल्याइएको। • चन्द्रगढी, तुम्लीङटार, भरतपुर, जनकपुर, धनगढी, सिमीकोट, जुम्ला, रारा, जोमसोम विमानस्थलहरूमा उद्वार तथा अग्नि निवारणको उपकरण जडान कार्य अन्तिम चरणमा रहेको। • गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माण कार्यको भौतिक प्रगति ६७ प्रतिशत भएको। सन् २०१९ जुनमा परीक्षण उडान तथा सेप्टेम्बरबाट सञ्चालनमा ल्याउने गरी काम अगाडि बढेको। • पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माण कार्य

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		तोकिएको समयभन्दा अगाडि सन् २०२० सम्ममा सम्पन्न गर्ने गरी कार्य अघि बढेको। • निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) प्रतिवेदन स्वीकृत भएको। विमानस्थललाई आवश्यक ११० विगाहा मध्ये ६५ बिगाहा जग्गा अधिग्रहणको कार्य सम्पन्न भएको।
१२०	विराटनगर, जनकपूर, नेपालगञ्ज र धनगढी विमानस्थललाई क्षेत्रीय विमानस्थलको रूपमा स्तरोन्नति गरी छिमेकी मुलुकहरूसम्म उडान शुरू गरिने। दाङमा वैकल्पिक विमानस्थल निर्माणको कार्य अगाडि बढाइने।	• विराटनगर, नेपालगञ्ज र जनकपुर विमानस्थलको धावनमार्ग, ट्याक्सी वे, एप्रोन ओभरले कार्य सम्पन्न भएको। • विराटनगर विमानस्थलमा ७ वटा ATR 72 विमान पार्किङ गर्न सकिने गरी एप्रोन विस्तारको कार्य शुरु भएको। • नेपालगञ्ज विमानस्थलमा ६ वटा ATR 72 विमान पार्किङ क्षमताको एप्रोन विस्तारको कार्य शुरु भएको। • धनगढी विमानस्थलको फेन्सिङको कार्य सम्पन्न भएको। धावनमार्ग, ट्याक्सी वे र एप्रोन विस्तारको कार्य शुरु भएको। • दाङमा बैकल्पिक विमानस्थल निर्माणको लागि पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन भइरहेको ।
१२१	काभ्रेपलाञ्चोकमा वैकल्पिक आन्तरिक विमानस्थल निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरी निर्माण कार्य अघि बढाइने।	• पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन भएको। EIA को कार्य गर्नको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा सहमतिका लागि पठाइएको।
१२२	विपद् प्रभावित पर्यटक तथा अन्य व्यक्तिलाई आपतकालिन उद्धार गर्न हेलिप्याड नपुगेका सबै स्थानीय तहमा हेलिप्याड निर्माण गरिने।	• सम्बन्धित स्थानीय तहले नै हेलिप्याड बनाउने र सोको अभिलेख तथा निगरानी प्राधिकरणले गर्ने गरी "जमिनको सतहमा हेलिप्याड निर्माण तथा सञ्चालनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५" स्वीकृत भएको।
१२६	पशुपति क्षेत्र र लुम्बिनी क्षेत्रको निर्माण सम्पन्न गर्न, जनकपुरको जानकी मन्दिर संरक्षण गर्न र लिच्छविकालिन ललितकलाका विश्व विख्यात नमुना कैलाशकुट भवनको अध्ययन तथा	**पशुपति क्षेत्र विकास कोषः** • वनकालीमा फेन्सिङ्ग कार्य, वनगणेश ढुंगेधारा, वेदविद्याश्रम छात्राबास भवन, गुह्येश्वरी मन्दिर प्रांगणको धर्मशालाको मर्मत सम्भार तथा जीर्णोद्वार कार्य सम्पन्न भएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	उत्खनन् गर्ने ।	• दर्शनमार्गमा प्रस्तरफलक छाप्ने कार्य ९० प्रतिशत सम्पन्न, ईट्टापाखामा प्रस्तरफलक छाप्ने कार्य ७५ प्रतिशत सम्पन्न भएको । **<u>लुम्बिनी विकास कोषः</u>** • लुम्बिनी गुरुयोजना अनुसारका सूचना प्रविधि व्यवस्थापन, पार्कङ्ग, कोलोन्याड, पोखरीहरू तथा रामग्राम तथा तिलौराकोटमा पैदल मार्ग निर्माण लगायत निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको। • ५००० जना अट्ने अन्तर्राष्ट्रिय सभाहल निर्माणाधीन रहेको । **<u>जानकी मन्दिरः</u>** • जानकी मन्दिर संरक्षणका लागि बहुवर्षिय खरिद योजना स्वीकृति भई कार्यान्वयनमा आएको।
१२७	भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त संरचनाको पुनःनिर्माणलाई तिब्रता दिइने। रानीपोखरी, धरहरा, काष्ठमण्डप लगायतका सम्पदाहरूको पुनःनिर्माण आगामी तीन वर्षभित्र सम्पन्न गरिने।	• स्वयम्भूनाथ क्षेत्रको अनन्तपुर र प्रतापपुर मन्दिर, बौद्धनाथ स्तुपा, हनुमानढोकास्थित गद्दी बैठक, पाटनको कृष्ण मन्दिर लगायत हालसम्म भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त २२७ सम्पदाहरूको पुनःनिर्माण सम्पन्न भएको। • नेपाल सरकारको निर्णयानुसार धरहरा र रानीपोखरीको पुनःनिर्माण राष्ट्रिय पुनःनिर्माण प्राधिकरण र काष्ठमण्डपको पुनःनिर्माण काठमाडौं नगरपालिकाबाट भइरहेको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजन भएको बजेट खर्चबाट हासिल भएको मुख्य उपलब्धिहरूः

पर्यटनः

- २५६२ औ बुद्ध जयन्ती एवं लुम्बिनी दिवसको अवसरमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन सम्पन्न भएको।
- हरेक प्रदेशको १/१ नमूना पर्यटन गन्तव्यस्थलको विकासको लागि (इलामको सन्दकपुर, जनकपुरको धनुषाधाम, मकवानपुरको इन्द्रसरोवर, कास्कीको पन्चासे, कपिलवस्तुको निग्लीहवा, मुगुको रारा र कैलालीको भादागाँउ) विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएको । साथै, मुक्तिनाथ मन्दिरक्षेत्रको विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार भएको ।
- नेपाल पर्यटन बोर्डको वेबसाइटलाई चिनियाँ भाषामा समेत तयार गरी सञ्चालनमा ल्याइएको ।

नागरिक उड्डयनः

- त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा हालको Air Traffic Congestion को समस्या न्यूनीकरण गर्न मिति २०७५।०२।०७ देखि बिहान ६ बजेदेखि अर्को दिन बिहान ३ बजेसम्म विमानस्थललाई दैनिक २१ घण्टा सञ्चालनमा ल्याइएको ।
- निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको वातावरणीय प्रभाव मूल्याँकन (EIA) प्रतिवेदन स्वीकृत भएको। विमानस्थल निर्माणको सहजीकरणको लागि माननीय संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रीको संयोजकत्वमा उच्चस्तरीय सहजीकरण समिति गठन भएको ।
- नेपाल वायुसेवा निगमले २ वाइड बडी (A330-200) विमान खरिद गरी सञ्चालनमा ल्याइएको।
- धनगढी विमानस्थलमा (Instrument Flight Rules (IFR) लागु गरी रात्रीकालीन उडान अवतरण र चन्द्रगढी विमानस्थलमा भिजिबिलिटी कम भएको अवस्थामा समेत उडान अवतरण गर्न सक्ने गरी स्तरोन्नति गरिएको।

संस्कृतिः

- १८५ साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरूको पुनःनिर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको।
- बहराइनमा आयोजित सम्मेलनमा नेपालका विश्व सम्पदा सूचीमा सुचिकृत साँस्कृतिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरूलाई संभावित खतराको सूचीबाट हटाइएको।

८. आ.व. २०७५/७६ को फागुन महिना सम्मको विनियोजन बजेट खर्चबाट हासिल भएको मुख्य उपलब्धिहरूः

नागरिक उड्डयनः

- त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको धावनमार्ग विस्तार तथा स्तरोन्नति गर्ने कार्यको ४० प्रतिशत भौतिक प्रगति भएको।
- धनगढी र चन्द्रगढी गरी २ विमानस्थलहरूमा रात्रीकालिन उडान शुरू भएको।

पर्यटनः

- नेपालमा आउने पर्यटक संख्यामा २५ प्रतिशत वृद्धी भई सन् २०१८ मा १२ लाख पुगेको।
- पर्वतारोहण र पदयात्रा बीमामा हुने गरेको अनियमितता अन्त्य गरी अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा साख कायम गर्न छानविन गरी दोषीमाथि कारवाहीको लागि सिफारिश गरिएको।
- नेपाल होटल तथा पर्यटन व्यवस्थापन प्रशिक्षण, नेपाल पर्यटन बोर्ड (NATHM) र Nepal Mountainerring Association गरी ३ संस्थाले करीब ६ हजार जनालाई विभिन्न विषयमा तालिम प्रदान गरिएको।

संस्कृतिः

- कपिलवस्तुस्थित तिलौराकोट संग्रहालय र मोरंङको मदन भण्डारी संग्रहालय निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
- काठमाडौंको चन्द्रागिरी नगरपालिका, दहचोकमा ऐतिहासिक व्यक्तित्व कालु पाँडेको पूर्ण कदको सालिक निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- काठमाडौं चोभारमा ऐतिहासिक पौराणिक पात्र मञ्जुश्रीको मूर्ति निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।

- महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको आवासलाई संग्रहालयको रूपमा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्य प्रारम्भ भएको।
- सन् १९५१ मा स्थापना भएको र विश्वका ९५ देश एवं पर्यटन बोर्ड सदस्य रहेको प्यासिफिक एशिया ट्राभल एशोसियसन (पाटा) को सदस्यता लिएको तेत्तिस वर्षमा पहिलो पटक नेपाल डेस्टिनेशन/गभर्मेन्ट कमिटिको अध्यक्षमा निर्वाचित भएको।
- World Craft Council द्वारा ललितपुर शहरलाई World Craft City को रूपमा घोषणा गरेको।
- चितवन र बर्दियाले अन्तर्राष्ट्रिय दिगो पर्यटन गन्तव्यको रूपमा अवार्ड पाएको।
- काठमाडौंलाई विश्व प्रसिद्ध ट्राभल मिडिया Guide Book बाट सन् २०१९ मा घुम्नै पर्ने प्रमुख १० शहरमा र विश्व प्रसिद्ध ट्राभल वेवसाईट Lonely Planet बाट घुम्नै पर्ने प्रमुख ५ शहरको सूचीमा समावेश गरेको।
- China Adventure Tourism Forum (CATF) Organization Committee, CATF Consultative Committee र Online Voting को आधारमा काठमाडौं Polar Tourism Destination, 2018 चयन भएको।
- हवाई यातायातमा यात्रु विमा दायित्वलाई एकीकरण गर्नेसम्बन्धी महासन्धि (Montreal Convention, 1999) अनुमोदन भई लागू भएको। अन्तर्राष्ट्रिय उडानमा नेपाली यात्रुहरूको क्षतिपूर्ति विमाङ्क साबिक २० लाखबाट वृद्धि भई अन्तर्राष्ट्रिय यात्रु सरह करीब रू. १ करोड ६० लाख कायम भएको।
- अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन सँगठन (ICAO) को ग्लोबल एभियसन सेफ्टी प्लान वमोजिम नेपाल एभियसन सेफ्टी प्लान (२०१८-२०२२) कार्यान्वयनमा आएको।
- नेपाल-जापान दुईपक्षीय हवाई सेवा सम्झौता पुनरावलोकन भएको। प्रति हप्ता २ उडान वृद्धि गरी १४ उडान गर्न सक्ने व्यवस्था भएको।
- विगतमा नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उड्डयन सँगठन (ICAO) ले हवाइ सुरक्षा सूची (Air Safety List) मा राखेकोमा सो सूचीबाट नेपाललाई हटाएकोले हवाइ सुरक्षा स्तर वृद्धि भएको।
- दुई अन्तर्राष्ट्रिय वायूसेवा कम्पनीहरू: थाइल्याण्डको Thai Lion Air र ओमानको Salam Air बाट क्रमश: बैंकक-काठमाडौं-बैंकक र मस्कट-काठमाडौं-मस्कट उडान शुरू भएको।
- राष्ट्रिय अभिलेखालयमा संकलित ११,५५० ग्रन्थका ६ लाख ५५ हजार इमेजको Cataloging, Tagging तथा सफ्टवेयरमा अपलोड गरी सुरक्षित गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।
- नेपाल-भारत पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धी संयुक्त कार्यसमूहको बैठकमा दुवै देशले संयुक्त रूपमा रामायण सर्किट, बुद्धिष्ट सर्किट र साहसिक पर्यटन प्रवर्द्धन तथा बजारीकरण गर्ने सहमति भएको।
- नेपाल सरकार र कम्वोडिया सरकारबीच सांस्कृतिक सहयोग आदानप्रदानसम्बन्धी समझदारी (MOU) भएको।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को विनियोजित बजेट एवं खर्चको यथार्थ विवरण:

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५०११३	सस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२१९२२२	७२६८४	३३%
३२५०१२३	पर्यटन कार्यालयहरू	३०६४८	२०९९०	६८%
३२५०१३३	पूरात्तव विभाग	४५०२१	३६७०५	८२%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५०१४३	राष्ट्रिय अभिलेखालय	२०३६४	१५४३४	७६%
३२५०१५३	राष्ट्रिय संग्राहालय (छाउनी)	२९५५६	२१९३३	७४%
३२५०१६३	राष्ट्रिय कला संग्रहालय (भक्तपुर)	११८६१	१०१३४	८५%
३२५०१७३	क्षेत्रीय संग्रालयहरू	२१५६२	१५९४४	७४%
३२५०१८३	संग्रालयहरू (जातीय संग्रहालय समेत)	१८१८५	१४०३२	७७%
३२५०१९३	ऐतिहासिक दरबारहरू	७९३६३	५६५४०	७१%
३२५०२०३	केन्द्रीय सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण प्रयोगशाला	१११५२	८८८३	८०%
३२५०२१३	नेपाल प्रतिलिपि अधिकार राजिष्ट्रारको कार्यालय	१०६९१	९६०७	९०%
३२५०२२३	नारायणहिटी दरबार संग्रहालय	९४५५२	८४३१३	८९%
३२५०२३३	स्मारक संरक्षण तथा दरबार हेरचाह कार्यालय (भक्तपुर)	७४४१	५६८२	७६%
३२५०२४३	पर्यटन विभाग	१४१८७३	११४८९३	८१%
३२५०२५३	भाषा आयोग	९३४५७	६६४२१	७१%
३२५१०२३	नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठान	५९३९३	५९३९३	१००%
३२५१०४३	पर्वतीय पर्यटन तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना	१४५५०	५९७०	४१%
३२५१०६३	पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजना	२३००८६	१३०८७६	५७%
३२५१०८३	दक्षिण एशिया पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना	४४७०४६	१५४१३	३%
३२५१११३	पूरातात्विक संरक्षण	६१८६	५२९८	८६%
३२५११२३	विश्व सम्पदा क्षेत्र संरक्षण आयोजना	४४७९	३४९८	७८%
३२५११३३	संस्कृति प्रवर्द्धन कार्यक्रम	६९८२५८	६१९३०१	८९%
३२५११४३	बृहतर जनकपुर क्षेत्र विकास परिषद्	५००००	५००००	१००%
३२५११५३	पशुपति क्षेत्र विकास कोष	४४४१७५	२२९०२१	५२%
३२५११६३	लुम्बिनी विकास कोष	७१९४००	७१९४००	१००%
३२५११७३	सांस्कृतिक संस्थान	९७००	९७००	१००%
३२५११८३	नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान	१२५८९८	१२५८९८	१००%
३२५११९३	नेपाल ललितकला प्रज्ञा प्रतिष्ठान	५००३१	५००३१	१००%
३२५१२०३	नेपाल संगीत तथा नाट्य प्रज्ञा प्रतिष्ठान	६०११७	६०११७	१००%
३२५१२१३	ईच्छुक सांस्कृतिक प्रतिष्ठान	३९१२	३९१२	१००%
३२५१२२३	यातायात(हवाई) आयोजना तयारी सुविधा	१५२८०२	०	०%
	जम्मा	**३९१०९८१**	**२६४२०२३**	**६८%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५०११४	सस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	७६५२	५५२४	७२%
३२५०१२४	पर्यटन कार्यालयहरू	८९७४	६६८५	७४%
३२५०१३४	पूरात्तव विभाग	२३४६६८	२१२८६६	९१%
३२५०१४४	राष्ट्रिय अभिलेखालय	२९४५०	२८४३५	९७%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५०१५४	राष्ट्रिय संग्राहालय (छाउनी)	१२९४९	१०१४०	७८%
३२५०१६४	राष्ट्रिय कला संग्रहालय (भक्तपुर)	१८७०	१८५८	९९%
३२५०१७४	क्षेत्रीय संग्रालयहरू	३१४६१	२६५२६	८४%
३२५०१८४	संग्रालयहरू (जातीय संग्रहालय समेत)	५८०६४	३३६१९	५८%
३२५०१९४	ऐतिहासिक दरबारहरू	२६६४८	१७८४५	६७%
३२५०२०४	केन्द्रीय सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण प्रयोगशाला	३२२३	३२१६	१००%
३२५०२१४	नेपाल प्रतिलिपि अधिकार राजिष्ट्रारको कार्यालय	४६१	४६१	१००%
३२५०२२४	नारायणहिटी दरबार संग्रहालय	१५२८४	६६७४	४४%
३२५०२३४	स्मारक संरक्षण तथा दरबार हेरचाह कार्यालय (भक्तपुर)	४६०	४६०	१००%
३२५०२४४	पर्यटन विभाग	५८१६	३४७३	६०%
३२५०२५४	भाषा आयोग	६२४९	६२१३	९९%
३२५१०४४	पर्वतीय पर्यटन तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना	२२९	२२७	९९%
३२५१०६४	पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजना	४४०१०९	३१६५८५	७२%
३२५१०८४	दक्षिण एशिया पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना	११११६८	७२७५	६५%
३२५१११४	पूरातात्विक संरक्षण	३१३१४३	१८५९२३	५९%
३२५११२४	विश्व सम्पदा क्षेत्र संरक्षण आयोजना	१५२०३	९८५९	६५%
	जम्मा	**१२२३०८१**	**८८३८६४**	**७२%**

१०.आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५०११३	सस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२९१०९५	८९८९१	३१%
३२५०१३३	पूरात्तव विभाग	१०९२८०	६५०४२	६०%
३२५०१४३	राष्ट्रिय अभिलेखालय	१९४००	१०३८८	५४%
३२५०१५३	राष्ट्रिय संग्राहालय (छाउनी)	२५९००	१७२३१	६७%
३२५०२०३	केन्द्रीय सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण प्रयोगशाला	११६००	५१३७	४४%
३२५०२१३	नेपाल प्रतिलिपि अधिकार राजिष्ट्रारको कार्यालय	१०५००	७४७८	७१%
३२५०२२३	नारायणहिटी दरबार संग्रहालय	८६८००	६५४४२	७५%
३२५०२४३	पर्यटन विभाग	१४११००	८२६५९	५९%
३२५०२५३	भाषा आयोग	६६०००	२४६५०	३७%
३२५१०२३	नेपाल पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन प्रतिष्ठान	२३६००	१७१५०	७३%
३२५१०४३	पर्वतीय पर्यटन तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना	७७००	१८६१	२४%
३२५१०६३	पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजना	१२८७००	६२१३१	४८%
३२५१०८३	दक्षिण एशिया पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना	३९६२००	१५४६९	४%
३२५१११३	पूरातात्विक संरक्षण	२८००	२९६	११%
३२५११२३	विश्व सम्पदा क्षेत्र संरक्षण आयोजना	११००	१९८	१८%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५११३३	संस्कृति प्रवर्द्धन कार्यक्रम	३६४८००	४१३६६	११%
३२५११५३	पशुपति क्षेत्र विकास कोष	३४८७००	८९५८३	२६%
३२५११६३	लुम्बिनी विकास कोष	८७७१००	५७७१००	६६%
३२५११७३	सांस्कृतिक संस्थान	८१००	६२५१	७७%
३२५११८३	नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान	१२००००	८१२५०	६८%
३२५११९३	नेपाल ललितकला प्रज्ञा प्रतिष्ठान	४०८००	२६०२१	६४%
३२५१२०३	नेपाल संगीत तथा नाट्य प्रज्ञा प्रतिष्ठान	६०१००	१८२०७	३०%
३२५१२२३	यातायात(हवाई) आयोजना तयारी सुविधा	५००००	०	०%
३२५१२३३	बौद्ध दर्शन प्रवर्द्धन तथा गुम्बा विकास समिति	५४३२२	३६३९१	६७%
	जम्मा	**३२४५६९७**	**१३४११९२**	**४१%**

पूजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३२५०११४	सस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१८४००	१४४३	८%
३२५०१३४	पूरात्तव विभाग	१०४१३०	५८९	१%
३२५०१४४	राष्ट्रिय अभिलेखालय	२९०००	४१०५	१४%
३२५०१५४	राष्ट्रिय संग्राहालय (छाउनी)	१३२००	४३८३	३३%
३२५०२०४	केन्द्रीय सांस्कृतिक सम्पदा संरक्षण प्रयोगशाला	३२००	२०४८	६४%
३२५०२१४	नेपाल प्रतिलिपि अधिकार राजिष्ट्रारको कार्यालय	३००	२९७	९९%
३२५०२२४	नारायणहिटी दरबार संग्रहालय	१०२००	५३७	५%
३२५०२४४	पर्यटन विभाग	६२००	१०६२	१७%
३२५०२५४	भाषा आयोग	१५००	५६०	३७%
३२५१०४४	पर्वतीय पर्यटन तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना	७००	०	०%
३२५१०६४	पर्यटन पूर्वाधार विकास आयोजना	७४१७००	९२९४३	१३%
३२५१०८४	दक्षिण एशिया पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना	९८००	४०२६	४१%
३२५१११४	पूरातात्विक संरक्षण	२८६६००	७०४५३	२५%
३२५११२४	विश्व सम्पदा क्षेत्र संरक्षण आयोजना	१५९००	७२९	५%
३२५११३४	संस्कृति प्रवर्द्धन कार्यक्रम	५००	०	०%
	जम्मा	**१२४१३३०**	**१८३१७५**	**१५%**

◆ ◆ ◆

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सङ्घीय शासन प्रणाली व्यवस्थापन, सङ्घीय निजामती सेवा तथा कर्मचारीहरूको व्यवस्थापन, स्थानीय पूर्वाधार विकाससम्बन्धी नीति निर्माण र कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने निकाय हो । नेपालको सविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने तथा राज्य शक्तिको प्रयोग पनि संविधान र कानुनको अधिनमा रही तीनै तहको सरकारले गर्ने व्यवस्था गरे बमोजिम साविकका सबै स्थानीय निकायहरू ६ महानगरपालिका, ११ उपमहानगरपालिका, २ सय ७६ नगरपालिका, ४ सय ६० गाउँपालिका एवं ६ हजार ७ सय ४३ वडाहरूमा तथा सम्पूर्ण जिविसहरू पनि ७७ जिल्ला समन्वय समितिमा रुपान्तरित भई परिवर्तित रूपमा सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माणका काम सुचारु रूपमा भइरहेका छन् ।

२. दीर्घकालीन सोच

संघीय शासन प्रणालीमा आधारित सहभागितामूलक, समावेशी, उत्तरदायी स्थानीय शासन मार्फत जनताको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने।

३. उद्देश्यः

संघीय शासन प्रणालीको संस्थागत सुदृढीकरण गरी स्थानीय शासन र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन सहयोग पुऱ्याउने ।

४. रणनीतिः

- स्थानीय तहमा स्वशासन तथा सहभागितामूलक पद्धतिका माध्यमद्वारा जनतालाई आधारभूत सेवा सुविधा उपलब्ध गराउने
- संस्थागत सुदृढीकरणको माध्यमद्वारा सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, पारदर्शी, जनउत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाई सार्वजनिक सेवा प्रवाह र बिकास प्रक्रियालाई प्रभावकारी बनाउने,
- संघीय संरचना, समावेशी लोकतन्त्र र निक्षेपणको अवधारणा अनुरूप स्थानीय सरकारको केन्द्र तथा प्रादेशिक सरकारसँगको अन्तरसम्बन्धलाई सुदृढ बनाउने,
- स्थानीय तहको संगठनात्मक सुदृढीकरण र क्षमता विकास गरी जनताका माग र आवश्यकतालाई न्यायोचित प्राथमिकीकरणका आधारमा सम्बोधन गर्न स्थानीय सरकारलाई संस्थागत गर्ने,
- दिगो आर्थिक-सामाजिक विकास र वातावरण अनुकूल तथा गुणस्तरीय स्थानीय पूर्वाधार विकास तथा सेवा प्रवाह मार्फत रोजगारी सिर्जना गर्दै गरिबी न्यूनीकरण गर्ने,

- लैंगिक, समतामूखी र समावेशी विकासको अवधारणा अवलम्वन गर्दै उपेक्षित र उत्पीडित वर्ग, क्षेत्र र समुदायको आर्थिक, सामाजिक एवं सांस्कृतिक अधिकार र अवसर तथा सामाजिक सुरक्षामा न्यायोचित पहुँच सुनिश्चित गर्ने,
- स्थानीय सुशासन र सेवाप्रवाहमा स्थानीय समुदाय, नागरिक समाज, एवं गैर-सरकारी तथा निजी क्षेत्रलाई जिम्मेवार बनाउने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्ः

- संघ र स्थानीय तथा प्रदेश र स्थानीय तहबीचको सम्पर्क र समन्वय,
- स्थानीय तहको संख्या, सिमाना, वडा र केन्द्र निर्धारणसम्बन्धी नीति, मापदण्ड, कार्यान्वयन र सहजीकरण,
- विशेष, संरक्षित र स्वायत्त क्षेत्रको सिमाङ्कन र संरचनासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय दलित आयोग, राष्ट्रिय समावेशी आयोग, आदिवासी जनजाति आयोग, मधेशी आयोग, थारु आयोग र मुस्लिम आयोग,
- स्थानीय पूर्वाधार विकाससम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, प्रविधि विकास र अनुसन्धान,
- रज्जुमार्ग (केवलकार) सञ्चालन तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य
- पञ्जिकरण र सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको अभिलेखिकरण,
- फोहरमैला व्यवस्थापनसम्बन्धी नीति, मापदण्ड, समन्वय र सहजीकरण,
- स्थानीय तहका पदाधिकारी र कर्मचारीको वैदेशिक भ्रमणसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड,
- संघीय निजामती तथा अन्य संघीय सरकारी सेवाका निवृत्तिभरण लगायत अवकाशजन्य सुविधासम्बन्धी नीति, मापदण्ड र व्यवस्थापन,
- संघीय कर्मचारी निकायसम्बन्धी कार्य,
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणसम्बन्धी नीति, कार्यान्वयन र समन्वय,
- प्रशासनिक सुधारसम्बन्धी नीति, योजना, समायोजन र समन्वय,
- संघीय निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवा सञ्चालनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड तथा सेवा, समूह र उपसमूहको व्यवस्थापन,
- संघीय निजामती सेवा र अन्य सरकारी सेवाहरूको व्यवस्थापन संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा समायोजन र अन्तरप्रदेश कर्मचारी समन्वय एवं व्यवस्थापन,
- कर्मचारी कल्याणसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा रहने पदहरूको दरवन्दी सिर्जनासम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- बढुवा समितिको सचिवालय,
- संघीय निजामती तथा अन्य संघीय सरकारी सेवाका पदाधिकारीको सेवा, सर्त र सुविधा,
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका कर्मचारीहरूको न्युनतम शैक्षिक योग्यतासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,

- स्थानीय तहको सार्वजनिक पदाधिकारीको सुविधासम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- संघीय निजामती तथा अन्य संघीय सरकारी सेवाका तालिमसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, अध्ययन, अनुसन्धान र विकास,
- सार्वजनिक पदाधिकारीहरूको क्षमता विकाससम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- प्रशासकीय अभिलेख तथा तथ्याङ्क,
- निजामती अस्पताल र नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदीको सञ्चालन र नियमन, राष्ट्रसेवक कर्मचारी सम्बद्ध संघ-संस्था,
- मन्त्रालयको विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित सेवा ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्त सम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा.नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१८०	स्थानीय पूर्वाधार विकास साझेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।	स्थानीय पूर्वाधार विकास साझेदारी कार्यक्रम सबै जिल्लाका सबै निर्वाचन क्षेत्रका स्थानीय तहहरूबाट सञ्चालन हुने गरी आयोजना/कार्यक्रम स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा रहेको ।
१८०	एउटा निर्वाचन क्षेत्रमा तीन वर्ष भित्र सम्पन्न हुने गरी सडक, खानेपानी, सिँचाइ र नदी नियन्त्रणसम्बन्धी बढीमा पाँच आयोजना सञ्चालन गरिने ।	• स्थानीय पूर्वाधार विकास साझेदारी कार्यक्रम नियमावली, २०७५ अनुसार संभव भएसम्म एक आर्थिक वर्षमा सम्पन्न हुने सडक, खानेपानी, सिँचाइ र नदी नियन्त्रण, लघु जलविद्युत, स्वास्थ्य चौकी, पुरातात्विक र पर्यटकीय स्थलको संरक्षणसम्बन्धी बढीमा २० आयोजना छनौट गर्न सकिने । • आयोजना छनौट गर्दा कम्तिमा रू. ५० लाख विनियोजन गरी २ आयोजना छनौट गर्नुपर्ने तथा रू.१० लाख भन्दा कम रकमको आयोजना छनौट गर्न नपाइने गरी व्यवस्था भए वमोजिम आयोजना तथा कार्यक्रमहरू छनौट भई सञ्चालन भइरहेका । करिव तीन सय वटा रू. ५० लाख भन्दा माथिका योजना कार्यान्वयनमा रहेका ।
१८१	जिल्ला समन्वय समितिको खातामा हाल निस्कृय रहेका विभिन्न कोषहरूलाई उपयोग गर्ने ।	जिल्ला समन्वय समितिको खातामा हाल निस्कृय रहेका विभिन्न कोषहरूलाई उपयोग गर्न जिल्ला समन्वय समितिको मौज्दात कोष सञ्चालन निर्देशिका २०७५ कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।

बुँदा.नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१८२	तराई मधेश समृद्धि कार्यक्रम लागु गर्ने ।	• तराई-मधेश समृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत गरी ३ सय ९९ आयोजना छनौट भई निर्माण भइरहेका ।
१८३	सम्भाव्य सबै ठाउँमा झोलुङ्गे पूल निर्माण सम्पन्न गर्ने ।	• चालु आर्थिक वर्षमा ६ सय निर्माण सम्पन्न गर्ने गरी कार्य भइरहेको । • ७ सय नयाँ झोलुङ्गे पूलहरूको DPR तयार भएको । १ सय ९ क्रमागत झोलुङ्गे पुल निर्माण सम्पन्न भएको ।
२२५	कर्मचारीहरूको सरुवा, पुरस्कार, सजाय, वृत्ति विकास र क्षमता अभिवृद्धिको अवसरलाई कार्यसम्पादनमा आधारित बनाइने । निरन्तर रूपमा बढ्दै गएको निवृत्तिभरणको दायित्व कम गर्न सबै राष्ट्र सेवकको अवकाश र निवृत्तिभरणको लागि उमेरको निर्धारण, सेवाको शर्त तथा सुविधा समेतको अध्ययन गरी सुझाव दिन एक उच्चस्तरीय कार्यदल गठन गरिने ।	संघीय निजामती सेवा विधेयक संघीय संसदमा पेश भएको ।
२२६	सम्पूर्ण राष्ट्र सेवक कर्मचारीको तलब सुविधा पुनरावलोकन गर्न अध्ययन गरी सुझाव दिन एक उच्चस्तरीय तलब आयोग गठन गरिने ।	कार्यदल गठन भई क्रियाशिल रहेको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू:

- सबै स्थानीय तहहरूको website निर्माण तथा स्तरोन्नति गरिएको । स्थानीय तहसम्बन्धी विभिन्न जानकारीमूलक मोबाईल एप्स "Local Governance App "तयारी तथा Interactive GIS नक्शा तयार गरी Website मा राखिएको ।
- सबै स्थानीय तहहरूलाई मन्त्रालयबाट गरिने पत्राचार, परिपत्र तथा अन्य जानकारीहरू वेबसाईट मार्फत गरी paperless कार्यप्रणालीलाई प्रवर्द्धन गरिएको ।
- स्थानीय तहको क्षमता विकासको लागि तालिम प्याकेज र निर्देशिका तयार गरी सबै स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा कर्मचारीलाई जिल्ला समन्वय समिति मार्फत तालिम प्रदान गरिएको ।
- दुर्गम क्षेत्र विकास समिति, स्थानीय निकाय वित्तीय आयोग ,राष्ट्रिय मुस्लिम आयोग विघटन गरिएको ।
- नेपालको संविधान भाग २७ मा व्यवस्था भएका थप संवैधानिक आयोगहरू राष्ट्रिय दलित आयोग, राष्ट्रिय समावेशी आयोग, आदिवासी जनजाति आयोग, मधेशी आयोग, थारु आयोग र मुस्लिम आयोगको संगठन संरचना मन्त्रिपरिषद्‌वाट स्वीकृत भएको ।

सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ताः

- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रणालीलाई व्यवस्थित बनाउन विद्युतीय प्रणालीबाट सामाजिक सुरक्षा भत्ता भुक्तानी रणनीति, २०७४ स्वीकृत भएको ।
- अनलाईन सुचना प्रणालीबाट व्यक्तिगत घटना दर्ता गर्ने स्थानीय तहका वडाहरूको संख्या १ हजार ४ सय २३ युनिटबाट बढाई १ हजार ६ सय १८ पुगेको ।

प्रशासन सुधार र जनशक्ति विकासः

- उपत्यका नजिकको स्थानमा आवासीय प्रशिक्षणको लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न काभ्रेको नमोबुद्ध नगरपालिकास्थित ७ सय ५८ रोपनी जमिन पहिचान भएको र उक्त जमिन प्राप्तिको लागि नगरपालिकासंग समन्वय भइरहेको ।
- निजामती कर्मचारीलाई जनप्रशासन तर्फ स्नातकोत्तर तहमा अध्ययनको लागि छात्रवृत्ति उपलव्ध गराउने कार्यविधि, २०७४ स्वीकृत भएको ।
- नेपाल सरकारको नाममा राष्ट्रिय योजना आयोग र अन्य सरकारी निकायमा प्राप्त अध्ययन, तालिम वा अध्ययन भ्रमणसम्बन्धी अवसर सबै सेवालाई समानुपातिक रूपले बाँडफाँड गर्न निजामती सेवा ऐन, बमोजिम गठित समितिको १९ वटा बैठक सम्पन्न भई प्राप्त ९ सय ९९ अवसर ३४ निकायहरूलाई वितरण गरिएको ।

सुशासनः

- अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग र यस मन्त्रालयको संयुक्त आयोजनामा स्थानीय तहका प्रमुख, उप-प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको लागि "भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन प्रवर्द्धनमा स्थानीय तहको भूमिका" विषयक एक दिवसीय गोष्ठी सबै प्रदेशमा सञ्चालन गरिएको ।

विविधः

- प्रत्येक प्रदेशको एक एक नगरपालिकाहरूको लागि एकीकृत फोहोरमैला केन्द्रको विस्तृत डिजाइन तयार भएको ।
- रामपुर र व्यास नगरपालिकाहरूको फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थलको वातावरणीय अध्ययन कार्य सम्पन्न भएको ।
- सिन्धुली, काभ्रेपलाञ्चोक र सुनसरी जिल्लाका सबै स्थानीय तहको राजश्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा भएको ।
- सडकपुल, सडक, ल्यान्डफिल साईट लगायत विभिन्न विषयका ३२ प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनहरू स्वीकृत भएको ।
- जिल्ला समन्वय समितिलाई स्थानीय तहको नदीजन्य पदार्थ (ढुङ्गा, गिटी, वालुवा) प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण स्वीकृत गर्ने अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को फागुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

भौतिक पूर्वाधारः

कार्य		प्रगति
कच्ची ग्रामीण सडक निर्माण	कि.मि.	२०८.३७
ग्राभेल सडक निर्माण	कि.मि.	५१.५४
सडक मर्मत सम्भार (नियमित र आवधिक)	कि.मि.	५५१८
सडक पुल निर्माण	वटा	२
झोलुङ्गे पुल निर्माण	वटा	१०९
रोजगारी सिर्जना	श्रमदिन	३,४०,२६०

संघीयता कार्यान्वयनः

स्थानीय तहको लागि आवश्यक देहायका दस्तावेज तयार गरी पठाइएको:

- उत्थानशील स्थानीय समुदायका लागि रणनीति, २०७५
- तुइन दुर्घटनाबाट प्रभावित व्यक्तिहरूको उद्धार तथा सहायता कोष सञ्चालन नियमावली, २०७५
- नदी तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रको सरसफाइसम्बन्धी कार्यविधि, २०७५
- रज्जुमार्ग (केवलकार) निर्माण सञ्चालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका र मापदण्ड, २०७५
- गाउँपालिका/नगरपालिकाको सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०७५ (नमूना)।

कर्मचारी व्यवस्थापन तथा संगठन विकासः

- कर्मचारी समायोजन अध्यादेश, २०७५ जारी भएको ।
- संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण सम्पन्न भई संघमा कुल ४८,६०६ र सबै प्रदेशमा कुल २२,२९७ र स्थानीय तहमा ७७,७१९ गरी कुल १,४८,६२२ कर्मचारी दरबन्दी कायम भएको ।
- कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ बमोजिम १,००,०३१ जना कर्मचारीहरूको समायोजनको कार्य सम्पन्न भएको ।

प्रशासन सुधारः

- सेवा निवृत्त विशिष्ट श्रेणीका राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको सेवा उपयोग गर्ने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ स्वीकृत भएको ।
- नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठानबाट लामो अवधिको नियमित प्रशिक्षणतर्फ ३२ कार्यक्रम मार्फत लामो अवधिका २१ कार्यक्रम सम्पन्न भई ५ सय ६७ जना प्रशिक्षार्थीहरूलाई प्रशिक्षण दिने कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।
- नेपाल राष्ट्रिय शासकीय सर्वेक्षण, २०७४/७५ को ४३ जिल्लाका उत्तरदाताहरूबाट तथ्यांक संकलन गरी सर्वेक्षण प्रतिवेदन तयार भएको ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका कर्मचारीहरूको सक्षमता पहिचान (Competency Mapping) कार्य सम्पन्न गरी Competency Framework निर्धारण गरिएको ।

स्थानीय तहको क्षमता विकासः

- योजना तथा बजेटिङ, सम्पत्ति कर, न्यायिक समितिको कार्यसञ्चालन, खरिद तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन गरी विभिन्न ५ विषयमा स्थानीय तहका ५१ हजार ४ सय ६५ पदाधिकारी र कर्मचारीहरूलाई तालिम उपलव्ध गराइएको ।
- स्थानीय तहको क्षमता विकासको लागि तालिम प्याकेज र निर्देशिका तयार गरिएको ।

पूर्वाधार विकास तथा रोजगारी श्रृजनाः

- सार्वजनिक तुईनलाई विस्थापन गर्ने अभियान अन्तर्गत सम्भाव्य देखिएका १३२ मध्ये ११८ तुईन विस्थापन भइसकेको । बाँकी १४ तुईनहरू मध्ये ९ यसै आर्थिक वर्ष भित्र विस्थापन गर्ने गरी कार्य अगाडि बढीरहेको ।
- ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजनाका कूल ११ परियोजना प्याकेजमध्ये १० को सम्झौता सम्पन्न भई निर्माण कार्य भइरहेको ।
- तराई मधेशका २७६ गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा सञ्चालित तराई मधेश समृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत सामाजिक आर्थिक विकाससम्बन्धी ४०० आयोजनाहरू छनौट भई कार्यान्वयन भईरहेको ।

योजना/अनुगमनः

- स्थानीय तहबाट सम्पादन भएका विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहका कार्यहरूलाई थप प्रभावकारी वनाउन मन्त्रालयका सहसचिवको संयोजकत्वमा सवै प्रदेशका लागि विश्लेषण तथा सहजीकरण टोली गठन गरी स्थानीय तहमै गई स्थानीय तहको कार्यसम्पादनमा सहजीकरण गर्ने कार्य भइरहेको। हालसम्म १५ जिल्लाका १० नगरपालिका र ७ गाउँपालिका मा सहजीकरण गरिएको ।

विविधः

- सवै स्थानीय तह, सवै जिल्ला समन्वय समिति र सबै केन्द्रीय निकायहरूको हेलो सरकार सञ्चालन गर्नको लागि पोर्टल तथा युजर आईडि निर्माण सम्पन्न भएको ।
- सवै स्थानीय तहका प्रशासनिक भवन आगामी ३ वर्ष भित्र निर्माण गरिसक्ने लक्ष्यका साथ भवन निर्माण कार्यविधि तयार भएको ।
- निजामती अस्पतालबाट ईमरजेन्सी, फ्यामिली मेडिसिन, जनरल मेडिसन (सामान्य चिकित्सा) प्रसुति तथा स्त्री रोग, हाडजोर्नी, छालारोग, बालरोग, दन्तरोग, हेमाटोलोजी, कार्डियोलोजी, डेकेयर (केमोथेरापी) र न्यूरोलोजी, नाक, कान, घाँटी, एनेस्थेसिया, रेडियोलोजी (एक्सरे, अल्ट्रासाउण्ड, फ्लोरोस्कोपी, सी.टी. स्क्यान तथा कम्प्यूटराइज्ड रेडियोग्राफी), डाइग्नोष्टिक अन्तर्गत अत्याधुनिक प्याथोलोजी सेवा, मनोरोग, फिजियोथेरापी, परिवार नियोजन सेवा, क्यान्सर रोग निदान सेवा, खोपसेवा र आँखारोग सेवा फार्मेसी र High Dependency unit, मेडिकल आई.सि.यु. एम.आर आई, म्यामोग्राफी, फ्ल्युरोस्कोपी, डिजिटल रेडियोग्राफी सेवा पूर्णरूपमा सञ्चालन भएका। यसै आर्थिक वर्षबाट अस्पतालमा क्लिनिकल जेनेटिक्स सेवा सुरु भएको। अस्पतालले नेपालमा नै पहिलो पटक अत्याधुनिक 256 slice क्षमता भएको सिटिस्क्यान मेसिन खरिद गरि सञ्चालनमा ल्याईएको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४।७५ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकासः			
३६५०११३	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	१३८५०५	१२७४५६	९२%
३६५०१३३	राष्ट्रिय दलित आयोग	१९३६५	१७४६४	९०%
३६५०१५३	जेष्ठ नागरिक दीर्घ सेवा सम्मान र सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	४०००००००	३७४५३३९२	९४%
३६५०१६३	स्थानीय पूर्वाधर विकास तथा कृषि सडक विभाग	४७६३७	४३८०१	९२%
३६५०२०३	राष्ट्रिय मुस्लिम आयोग	१०६६१	३४२०	३२%
३६५०२१३	केन्द्रीय पंजिकरण बिभाग	१०४४३५१	७४१९७	७%
३६५१०१३	बौद्ध दर्शन प्रवर्द्धन तथा गुम्बा विकास समिति	३६५१२	३४४८१	९४%
३६५१०४३	स्थानीय निकाय वित्तीय आयोग	९७७९	७०१२	७२%
३६५१०५३	आदिवासि / जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान	४८८४५	४१०६५	८४%
३६५१०६३	उपेक्षित,उत्पीडीत र दलितवर्ग उत्थान विकास समिति	१३९१०	१३०९०	९४%
३६५१०८३	पिछडिएको समुदाय उत्थान विकास समिति	२६६१७	२२२९५	८४%
३६५१४४३	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	८७५००	७७४३३	८८%
३६५१५०३	बादी समुदाय उत्थान विकास समिति	१८५४६	१५६३४	८४%
३६५१५४३	फोहरमैला व्यवस्थापन प्राविधिक सहयोग केन्द्र	१०४१६	६३८०	६१%
३६५१५५३	संघीय शासन प्रणाली ब्यवस्थापन कार्यक्रम	४९२५	४७४१	९६%
३६५८०१३	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालयहरू	२१९५८१५	१८४१४०२	८४%
३६५८०५३	ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना	२५०४६३	२३१३२०	९२%
३६५८०६३	ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापन कार्यक्रम	८७९७१	५४०८०	६१%
३६५८०७३	ग्रामीण सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	५६५५५	५१०९२	९०%
३६५८०८३	स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम	१७४९३	१२२२७	७०%
३६५८०९३	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	१९७९१	१६९५५	८६%
३६५८१०३	ग्रामीण पहुंच कार्यक्रम	२३५४९	६४३६	२७%
३६५८१५३	विकेन्द्रीत ग्रामीण पूर्वाधार तथा जिविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम	०	०	०
३६५८१६३	दुर्गम एवं विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	६४४३९	५५९२६	८७%
३६५८१९३	स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम	१६११९७८	११३५५८६	७०%
३६५८२१३	पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम	१८३७४२	१५४०३५	८४%
३६५८२२३	कर्णाली रोजगार कार्यक्रम	२९५६२	१९७६०	६७%
३६५८३१३	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना	२०८५	१८४४	८८%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३६५८३३३	सामुदायिक सिँचाइ आयोजना	८६११९	७०९५९	८२%
३६५८४०३	पूर्वी चितवन नदि व्यवस्थापन तथा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम	८५५७	२९०४	३४%
३६५८४१३	उन्नती-समावेशी आर्थिक विकास कार्यक्रम नेपाल	१५४७२	३३८५	२२%
३६५८४२३	राष्ट्रिय ग्रामिण यातायात सुदृढीकरण कार्यक्रम	१५३२४९	१२३१९८	८०%
३६५८४४३	साना सिंचाई कार्यक्रम	२०२५२	१६०५५	७९%
३६५८४५३	गरिवसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम	२४२२३५	२२२०७३	९२%
३६५८४७३	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम	४४२४७६	३८५०८५	८७%
३६५८५०३	निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रम	५६५२२८	४१२६	१%
३६५८५२३	सीमा क्षेत्र विकास कार्यक्रम	२०५९०६	१६५१२८	८०%
	जम्मा	**४७८००५०६**	**४२५१५४३७**	**८९%**
सामान्य प्रशासनः				
३५६०११३	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	३२९२३६	२१०६६९	६४%
३५६०१२३	नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	२१६०७७	२१६०७७	१००%
३५६०१३३	अतिरिक्त समूह	१२८२१०	११९०२४	९३%
३५६०१४३	निजामती किताबखाना	४५५८६	४२८९७	९४%
३५६०१५३	कर्मचारी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	८११६७	६३६६०	७८%
३५६१०१३	निजामती कर्मचारी अस्पताल विकास समिति	३४२५६४	३१३९६३	९२%
	जम्मा	**११४२८४०**	**९६६२९०**	**८५%**

पूँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
संघीय मामिला तथा स्थानीय विकासः				
३६५०११४	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	२८६०९	४२८७	१५%
३६५०१३४	राष्ट्रिय दलित आयोग	४३९	४३९	१००%
३६५०१६४	स्थानीय पूर्वाधर विकास तथा कृषि सडक विभाग	७६९६	२९५९	३८%
३६५०२०४	राष्ट्रिय मुस्लिम आयोग	४४५	०	०%
३६५०२१४	केन्द्रीय पंजिकरण बिभाग	१०१६८८२	२३९१९	२%
३६५१०१४	बौद्ध दर्शन प्रवर्द्धन तथा गुम्बा विकास समिति	१२२५३	१२२४९	१००%
३६५१०५४	आदिवासि / जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान	२६७६९	२६४८६	९९%
३६५१०८४	पिछडिएको समुदाय उत्थान विकास समिति	१५९	१३	८%
३६५१४४४	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	४६०६०	४४९३४	९८%
३६५१५०४	बादी समुदाय उत्थान विकास समिति	३६३०	३६२९	१००%
३६५१५१४	साना विकास आयोजना	१०००	०	०%
३६५१५४४	फोहरमैला व्यवस्थापन प्राविधिक सहयोग केन्द्र	१९४६७	१४७३४	७६%
३६५१५५४	संघीय शासन प्रणाली व्यवस्थापन कार्यक्रम	१९८०	३४६	१७%
३६५८०१४	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालयहरू	०	०	०

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३६५८०५४	ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना	५५५४३९	५२३३२३	९४%
३६५८०६४	ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापन कार्यक्रम	४१८०२००	१७४०३३९	४२%
३६५८०७४	ग्रामीण सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	२८५४००	२८२११४	९९%
३६५८०८४	स्थानीय यातायात पूर्वाधार क्षेत्रगत कार्यक्रम	१३४५७३६	८३०२४६	६२%
३६५८०९४	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	३४८५२५९	२६४३१८८	७६%
३६५८१०४	ग्रामीण पहुंच कार्यक्रम	११९११४०	६१६१६९	५२%
३६५८१५४	विकेन्द्रीत ग्रामीण पूर्वाधार तथा जिविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम	०	०	०
३६५८१६४	दुर्गम एवं विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	१५४८०२	१२४५११	८०%
३६५८१९४	स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम	७७८७००	४३०५२४	५५%
३६५८२१४	पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम	३७८९८५	३५७४६४	९४%
३६५८२२४	कर्णाली रोजगार कार्यक्रम	७९९२१२	५१२४६८	६४%
३६५८३१४	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना	३२५८७१०	२१५२०१६	६६%
३६५८३३४	सामुदायिक सिँचाइ आयोजाना	४८०५३३	३६०६६५	७५%
३६५८४०४	पूर्वी चितवन नदि व्यवस्थापन तथा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम	१७२०००	११८२४९	६९%
३६५८४१४	उन्नती-समावेशी आर्थिक विकास कार्यक्रम नेपाल	१९२४७०३	२५८६५	१%
३६५८४२४	राष्ट्रिय ग्रामिण यातायात सुदृढीकरण कार्यक्रम	६४४६७५१	४१५७७०४	६४%
३६५८४४४	साना सिंचाई कार्यक्रम	१२०००००	४९९५१७	४२%
३६५८४५४	गरिवसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम	५१५	५१५	१००%
३६५८४७४	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम	७५००	०	०%
३६५८५२४	सीमा क्षेत्र विकास कार्यक्रम	९६६६५२	९२०५३७	९५%
	जम्मा	**२८७७७६२६**	**१६४२९४०९**	**५७%**
सामान्य प्रशासनः				
३५६०११४	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	५१०८३	१२१७९	२४%
३५६०१४४	निजामती किताबखाना	१९९६९	१७८९४	९०%
	जम्मा	**७१०५२**	**३००७३**	**४२%**

१०. आर्थिक वर्ष२०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	खुद बजेट	खर्च	खर्च%
३६५०११३	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	४५१७१०	१५७७९५	३५%
३६५०१५३	जेष्ठ नागरिक दीर्घ सेवा सम्मान र सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	४०९४४५९३	२५४०७७३९	६२%
३६५०१६३	स्थानीय पूर्वाधर विकास तथा कृषि सडक	२७४००	१७९३९	६५%

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	खुद बजेट	खर्च	खर्च%
	विभाग			
३६५०२१३	केन्द्रीय पंजिकरण बिभाग	१५३१४००	४७१९७	३%
३६५०२३३	नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	२१००००	११३५००	५४%
३६५०२४३	अतिरिक्त समूह	८०१००	७८७३६	९८%
३६५०२५३	निजामती किताबखाना	४५२३०	३०१९५	६७%
३६५०२६३	कर्मचारी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	७००००	३१६०९	४५%
३६५१०५३	आदिवासि / जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान	४६३००	२६८७९	५८%
३६५१४४३	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	७५०००	२३६४५	३२%
३६५१५४३	फोहरमैला व्यवस्थापन प्राविधिक सहयोग केन्द्र	२२२५	२२२६	१००%
३६५१५५३	संघीय शासन प्रणाली व्यवस्थापन कार्यक्रम	२८०५०	४५९८	१६%
३६५१५७३	निजामती कर्मचारी अस्पताल विकास समिति	२६६५००	२६६५००	१००%
३६५१५८३	प्रदेश तथा स्थानीय तह क्षमता विकास कार्यक्रम	४३०५८०	५७६६५	१३%
३६५१६०३	स्थानीय पूर्वाधार विकास साझेदारी कार्यक्रम	६६१०३०३	२६४१२८०	४०%
३६५८०१३	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालयहरू	१०७३६६१	६३५९३४	५९%
३६५८०५३	ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना	११८००	६२०७	५३%
३६५८०६३	ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना	१११९१३	४३०५४	३८%
३६५८०९३	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	२०९००	१५३५९	७३%
३६५८१०३	ग्रामीण पहुंच कार्यक्रम	४८९००	३३५९	७%
३६५८२१३	पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम	६६००	४३८३	६६%
३६५८३१३	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना	२३००	१५५६	६८%
३६५८४०३	पूर्वी चितवन नदि व्यवस्थापन तथा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम	७८००	१२१२	१६%
३६५८४२३	राष्ट्रिय ग्रामिण यातायात सुदृढीकरण कार्यक्रम	३९१००	२११०६	५४%
३६५८४४३	साना सिंचाई कार्यक्रम	१४५००	१५०१	१०%
३६५८४५३	गरिवसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम	०	४४२	०
३६५८४७३	बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम	५३३६००	१७२९२९	३२%
३६५८५२३	तराई मधेस समृद्धि कार्यक्रम	२६९५७	१२३०२	४६%
	जम्मा	**५२७१७४२२**	**२९८२६८४७**	**५७%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	खुद बजेट	खर्च	खर्च%
३६५०११४	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	४१६००	१८६६	४%
३६५०१६४	स्थानीय पूर्वाधर विकास तथा कृषि सडक विभाग	७९०५०	१३६९१	१७%
३६५०२१४	केन्द्रीय पंजिकरण बिभाग	४७७१००	३४६८	१%
३६५०२३४	नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	०	०	०

ब.उ.शी.नं.	आयोजना/कार्यक्रमहरूको नाम	खुद बजेट	खर्च	खर्च%
३६५०२५४	निजामती किताबखाना	११८००	६२७१	५३%
३६५१०५४	आदिवासि / जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान	१०२००	३२०७	३१%
३६५१४४४	स्थानीय विकास प्रशिक्षण प्रतिष्ठान	६०००	४०८	७%
३६५१५४४	फोहरमैला व्यवस्थापन प्राविधिक सहयोग केन्द्र	०	०	०
३६५१५५४	संघीय शासन प्रणाली व्यवस्थापन कार्यक्रम	५००	०	०%
३६५८०५४	ग्रामीण जलस्रोत व्यवस्थापन परियोजना	२४००	२००	८%
३६५८०६४	ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना	४४८१५६४	१५३३८९६	३४%
३६५८०९४	झोलुंगे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम	३०९३१००	१०८५३१२	३५%
३६५८२१४	पश्चिम नेपाल ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाई कार्यक्रम	२००	९४	४७%
३६५८३१४	स्थानीय स्तरका सडकपुल तथा सामुदायिक पहुंच सुधार परियोजना	१०२६९५०	१४४४७१	१४%
३६५८४०४	पूर्वी चितवन नदि व्यवस्थापन तथा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम	५५००	०	०%
३६५८४२४	राष्ट्रिय ग्रामिण यातायात सुदृढीकरण कार्यक्रम	३८१९००	१४७२६	४%
३६५८४४४	साना सिंचाई कार्यक्रम	९२५००	०	०%
३६५८५२४	तराई मधेस समृद्धि कार्यक्रम	२००३६४३	३१७०५८	१६%
	जम्मा	**११७१४००७**	**३१२४६६८**	**२७%**

◆ ◆ ◆

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमि

सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रको विकास तथा विस्तारका लागि २०२८ साल साउन १ गते सञ्चार मन्त्रालयको स्थापना भएको हो । यस अघिसम्म सूचना तथा सञ्चार क्षेत्रका विषयहरू हेर्ने जिम्मेवारी निर्माण, यातायात तथा सञ्चार मन्त्रालयलाई सुम्पिएको थियो। प्रशासन सुधार आयोग, २०४८ को प्रतिवेदनले सुझाव गरे अनुसार तत्कालीन सञ्चार मन्त्रालयलाई २०४९ सालदेखि सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय नामाकरण गरिएकोमा नेपाल सरकारको २०७४।११।११ को निर्णयबाट यस मन्त्रालयको नाम सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय कायम भएको छ। नेपालको संविधानले व्यवस्था गरेका पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता, वाक र प्रकाशन स्वतन्त्रता, सूचनाको हक, सञ्चारको हकको प्रत्याभुति गर्न मन्त्रालयको भूमिका महत्त्वपूर्ण रहेको छ । यस मन्त्रालय अन्तर्गत आमसञ्चार, दूरसञ्चार, सूचना प्रविधि, हुलाक सेवा, सुरक्षण मुद्रण तथा चलचित्र क्षेत्र रहेका छन्।

२. दीर्घकालीन सोचः

नवीनतम सञ्चार तथा सूचना प्रविधियुक्त राष्ट्र निर्माण गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- सबै नागरिकमा सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको सहज पहुँच तथा उपयोग विस्तार गर्ने,
- सञ्चार र सूचना प्रविधिको सेवालाई सर्वसुलभ, भरपर्दो र गुणस्तरीय बनाउने,
- सञ्चार र सूचना प्रविधिमा आधारित उद्योगको विकास गरी रोजगारी वृद्धि गर्ने ।

४. रणनीति

- सूचनामा सबै नागरिकको पहुँच तथा उपयोग सुनिश्चित गर्ने,
- पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रताको सुनिश्चतता गर्दै आमसञ्चारमा सबै नागरिकको पहुँच विस्तार गर्ने,
- दूरसञ्चार एवं ब्रोडव्याण्ड सेवाको पहुँच देशभर पुऱ्याउने,
- डिजिटाईजेसन मार्फत सामाजिक, आर्थिक र शासकीय व्यवस्थामा सुधार गर्ने,
- हुलाक सेवालाई संस्थागत पूनर्संरचना मार्फत् स्वायत्त, प्रतिस्पर्धि र व्यवसायिक बनाउने,
- चलचित्र क्षेत्रको पूर्वाधार विकास गरी उद्योगको रुपमा विकास तथा प्रर्वद्धन गर्ने,
- सुरक्षण मुद्रणको व्यवस्था गर्ने,
- विज्ञापन बजार व्यवस्थित बनाउने ।

५. कार्यक्षेत्र

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्ः

- सञ्चार तथा सूचना, दूरसञ्चार, सूचना तथा सञ्चार प्रविधिसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन,

- दूरसञ्चार र प्रसारण फ्रिक्वेन्सी बाँडफाँड, शुल्क निर्धारण र नक्साङ्कन, प्रयोगको अनुमति, नवीकरण र नियमन,
- सूचना र सञ्चार प्रविधिसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, प्रवद्धन र नियमन,
- माइक्रोवेभ प्रणालीको विस्तार, ब्यान्डविथको अन्तर्राष्ट्रिय कनेक्टिभिटी र रेडियोयन्त्र प्रयोग,
- रेडियो, टेलिभिजन, छापा सञ्चार र समाचार संस्थासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रियस्तरका रेडियो, टेलिभिजन, प्रसारण संस्था र बहुवितरण प्रसारण प्रणालीको अनुमति, नवीकरण र नियमन,
- विदेशी टेलिभिजन च्यानलको डाउनलिङ्क,
- अनलाइन मिडियासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- श्रमजीवी पत्रकारको न्यूनतम पारिश्रमिकसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- सार्वजनिक प्रसारण, छापा र प्रसारण संस्थासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- स्वदेशी तथा नेपालबाट प्रसारण गरिने विदेशी छापा प्रकाशनसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय विज्ञापन नीति, र मापदण्ड ,
- हुलाकसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड, सञ्चालन र नियमन,
- हुलाक टिकट प्रकाशन, भण्डारण तथा अभिलेख व्यवस्थापन,
- धनादेश सेवा, हुलाक बैंक, अन्तर्राष्ट्रिय डाँक लेखा व्यवस्थापन,
- चलचित्र र सिनेमा हलसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- सुरक्षण मुद्रण,
- नेपाल राजपत्रको मुद्रण, वितरण तथा अभिलेख,
- पत्रपत्रिकासम्बन्धी आचारसंहिता,
- भू-उपग्रहको उपयोग ,
- सूचना प्रविधिको प्रवर्द्धन, राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र र सूचना प्रविधि पार्क,
- साइबर सुरक्षा,
- राष्ट्रिय सूचना आयोग,
- प्रेस काउन्सिल, केन्द्रीय प्रेस रजिस्ट्रार, नेपाल दुरसञ्चार प्राधिकरण र चलचित्र विकास बोर्ड,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- मन्त्रालयको विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित सेवा, समूह र उपसमूहको सञ्चालन ।

६. आ.व. २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१८५	नेपाल टेलिभिजन र रेडियो नेपाललाई एकीकृत गरी सार्वजनिक प्रसारण संस्थाको रुपमा सञ्चालन गर्ने।	सार्वजनिक सेवा प्रसारणसम्बन्धी विधेयक तर्जुमा सहमतिका लागि कानुन, न्याय, तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा पठाइएको।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१८६	पत्रकार दुर्घटना बीमा र पत्रकार वृति कोषलाई पत्रकारहरूको दिगो हित र कल्याणमा परिचालन गर्ने।	पहिलो चरणमा १ सय ४४ जना पत्रकारहरूको बीमा भएको । पत्रकार वृत्तिकोष स्थापना गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।
१८७	मुद्रण विभाग र सुरक्षण मुद्रण विकास समितिलाई सुरक्षण मुद्रण कम्पनीमा रूपान्तरण गरी उच्च सुरक्षायुक्त र गुणस्तरीय रूपमा छपाई कार्य गर्ने।	सुरक्षण मुद्रण विकास समिति अन्तर्गत रहेको सुरक्षण मुद्रण कम्पनीबाट नै उच्च सुरक्षायुक्त र गुणस्तरीय रूपमा छपाई कार्य गर्ने गरी सुरक्षण मुद्रणसम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा गरिएको।
१८८	सरकारी, निजी र विदेशी साझेदारीमा चलचित्र नगरी निर्माण गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहित गरिने।	चलचित्र नगरी निर्माणको गुरु योजना तयार भएको।
	सन्देशमूलक चलचित्रलाई प्रदर्शनीमा लाग्ने करमा सहुलियत दिइने ।	मौलिक, ऐतिहासिक, यथार्थपरक, सन्देशमूलक विषयवस्तुमा आधारित चलचित्रहरू छनौट गर्नका लागि कार्यविधि तथा मापदण्ड तयार भएको। यसै क्रममा मापदण्डमा परेका नेपाली कथानक चलचित्र अग्निदहन र पञ्चायतलाई २-२ लाख रकम समेत प्रदान गरिएको।
	चलचित्र व्यवसायमा लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर, चलचित्र विकास शुल्क लगायतका राजस्व संकलनलाई व्यवस्थित गर्न इलेक्ट्रोनिक टिकेटिङ्गसहित चलचित्र वितरण र प्रदर्शन गर्न वक्स अफिस प्रणाली लागु गरिने ।	काठमाडौं उपत्यका भित्रका सबै चलचित्र घरहरूमा मिति २०७५ साउन १ गतेबाट बक्स अफिस प्रणाली कार्यान्वयनमा आएको र उपत्यका बाहिरका चलचित्रघरहरूमा बक्स अफिस प्रणाली कार्यान्वयन गर्न आवश्यक तयारी पूरा भएको।
१८९	ग्रामीण दूरसञ्चार कोषमा रहेको रकम उपयोग गरी सबै स्थानीय तहसम्म अप्टिकल फाइवर बिछ्याउने ।	प्रदेश नंबर १,२,३ मा अप्टिकल फाइवर विछ्याउन परामर्शदाता छनौट भई कार्य शुरुवातको चरणमा रहेको। गण्डकी प्रदेश र प्रदेश नम्बर ५ को लागि सर्भे कार्य सम्पन्न गरी Duct को स्वीकृति प्रदान गरिएको। कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेशको

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		लागि नेपालगञ्ज गुलरिया खण्डमा कार्य सुरु गरी ६.५ कि.मि.मा कार्य सम्पन्न गरिसकेको ।
१९०	हुलाक सेवाबाट प्रदान गरिने सेवालाई प्रतिस्पर्धी, व्यवसायिक र विश्वसनीय बनाइने ।	७० जिल्लामा Postal Internal Tracking System सञ्चालन आएको। १५ नयाँ डाँक रेखा स्वीकृत गरिएको।
२००	हुलाक बचत बैंकलाई खारेज गरी सञ्चित रकम वाणिज्य बैंकहरूमा खातासहित हस्तान्तरण गर्ने व्यवस्था मिलाइने।	हुलाक सेवालाई सवल र सक्षम बनाउन तथा हुलाक बचत बैंकसम्बन्धी व्यवस्थाको लागि हुलाक सेवासम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा तर्जुमाको क्रममा रहेको ।

७. आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ को २०७५ फागुन मसान्तसम्मको मुख्य प्रगति विवरणः

- विज्ञापन नियमन गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक संघीय संसदमा पेश भएको ।
- सूचना प्रविधि सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक संघीय संसदमा पेश भएको ।
- आम सञ्चारका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयकको मस्यौदा तयार भएको ।
- सुरक्षण मुद्रणसम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा तयार भएको ।
- दूर सञ्चार (आठौ संशोधन) नियमावली, २०७५ स्वीकृत भएको।
- सन्देशमुलक चलचित्रहरूलाई दिइने सहुलियत तथा सुविधासम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ स्वीकृत भएको।
- सूचना तथा सञ्चार प्रविधि नीति लगायतका सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित नीति कार्यान्वयनको लागि कार्ययोजनाको Digital Nepal Framework मस्यौदा तयार भएको।
- Government Enterprise Architecture (GEA) लाई कार्यान्वयन गर्नका लागि परामर्शदातासँग सम्झौता भई कार्यान्वयनको अवस्थामा रहेको ।
- स्थानीय तहका नागरिकलाई प्रदान गरिने सेवा लगायत सूचना एवं जानकारी दिने एउटै Template मा निर्मित मोवाइल एप निर्माण गरी हालसम्म ३ सय ६३ स्थानीय तहमा लागू भइसकेको।
- स्थानीय निकायका ८ हजार ६ सय ९७ वडा कार्यालय, सामुदायिक बिद्यालय र स्वास्थ्य संस्था मध्ये ४ हजार ५ सय ३३ स्थान (करिब ५०%) मा इन्टरनेट सेवा जडान भइसकेको।
- सूचना तथा प्रसारण विभाग, राष्ट्रिय समाचार समिति, नेपाल टेलिभिजन, रेडियो नेपाल, गोरखापत्र संस्थानमा रहेका सूचना एवं तथ्याङ्कको Digital Archive बनाउने कार्य भइरहेको।
- टेलिभिजन प्रसारण डिजिटल प्रणालीमा रूपान्तरण भइसकेको।
- स्थानीय तह र प्रादेशिक सरकारबाट पत्रपत्रिका, रेडियो तथा टेलिभिजन दर्ता र इजाजत दिने व्यवस्थासहितको आमसञ्चार विधेयकको मस्यौदा तयार भएको ।
- लोक कल्याणकारी विज्ञापन प्रसारणको कार्यादेश जारी भएको ।

- काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको वनेपामा रहेको IT Park को भौतिक संरचना समेत सुरक्षण मुद्रणको लागि उपलब्ध गराइएको।
- नेपाल टेलिकम मार्फत दूरसञ्चारको नवीनतम् प्रविधि अन्तर्गतको फोर जी सेवा देशभर विस्तार गर्ने कार्य १२ महिना भित्र सम्पन्न गर्नेगरी सम्झौता भई काम शुरु भएको ।
- मध्य पहाडी लोकमार्गलाई आधार बनाई राष्ट्रिय राजमार्ग तथा जिल्ला सदरमुकामका सडकहरूलाई जोड्ने गरी निर्माण गरिने सूचना महामार्गको पाँचथर - धादिङ सडक खण्डको २१७९ कि.मी. अप्टिकल फाइबर बिछ्याउने कार्य दुईवर्ष भित्र सम्पन्न गर्नेगरी काम शुरु भएको ।
- डिजिटल साक्षरता अभियान अन्तर्गत प्रत्येक प्रदेशमा १/१ सामुदायिक विद्यालयलाई सूचना प्रविधि मैत्री (Smart School) बनाउने कार्य र Digital Divide कम गर्न देशभरका करिव ७ सय ९२ सामुदायिक विद्यालयमा कम्प्युटर ल्याब स्थापना गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरू:

- लोककल्याणकारी विज्ञापन प्रकाशन, प्रशारण र रकम भुक्तानी गर्ने कार्यविधि, २०७४ स्वीकृत भएको ।
- प्रेस प्रतिनिधि प्रमाणपत्रका लागि अनलाइनबाट आवेदन लिनको लागि कार्यविधि स्वीकृत भएको ।
- हुलाक र सूचना प्रविधिलाई मिलाएर हुलाक सेवालाई आधुनिक र व्यवस्थित बनाउन सामुदायिक सूचना केन्द्रसम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा भएको ।
- मुद्रण विभागबाट २००८ सालदेखि प्रकाशित राजपत्रहरू स्क्यानिङ्ग गरी विद्युतीय अभिलेखमा राखिएको । हाल प्रकाशित राजपत्रहरू प्रकाशन भएको २४ घण्टाभित्र नै सेवाग्राहिले हेर्नसक्ने सुविधा प्रदान गर्नुको साथै Nepal Gazette नामक मोवाइल एपबाट समेत हेर्न सकिने व्यवस्था मिलाइएको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ को विनियोजित बजेट तथा खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५८०११३	सूचना तथा सन्चार मन्त्रालय	४९२०६२	४७२६४७	९६%
३५८०१२३	मुद्रण विभाग	८०२८७	६७८५१	८५%
३५८०१३३	सूचना विभाग	२०५२९०	१८१७०८	८९%
३५८०१४३	संचार केन्द्रहरु	१२६३२	११२९९	८९%
३५८०१५३	राष्ट्रिय सूचना आयोग	५२०४६	४७८०३	९२%
३५८०१६३	राष्ट्रिय समाचार समिति	१२४६५०	१२४६५०	१००%
३५८०१७३	प्रेस काउन्सिल	५३१२५	५३१२५	१००%
३५८०१८३	न्यूनतम पारिश्रमिक निर्धारण समिति	६००७	५२५५	८७%
३५८०१९३	हुलाक सेवा विभाग	१२६१७४	१२४८६७	९९%
३५८०२०३	जिल्ला हुलाक कार्यालयहरु	२५३५५६९	२४८६२७८	९८%
३५८०२१३	हुलाक प्रशिक्षण केन्द्र	१३४०४	१०९५७	८२%
३५८०२२३	केन्द्रीय धनादेश कार्यालय	१३१२९	११०५२	८४%
३५८०२३३	नेपाल फिलाटेलिक ब्यूरो	७२८४	५७९९	८०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५८०२४३	केन्द्रीय टिकट भण्डार	३१२७३	२७९९०	९०%
३५८०२५३	क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालयहरु	२२२८६६	२१५१८०	९७%
३५८०२६३	गोश्वारा हुलाक	१७५१३४	१३५०७८	७७%
३५८१०२३	रेडियो प्रसार सेवा विकास समिति	२८००००	२८००००	१००%
	जम्मा	**४४३०९३२**	**४२६१५३९**	**९६%**

पुँजीगत खर्च (रू.हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५८०११४	सूचना तथा सन्चार मन्त्रालय	४७२४८	२२३६१	४७%
३५८०१२४	मुद्रण विभाग	१५०३०४	२८०६१	१९%
३५८०१३४	सूचना विभाग	५३८५	५००३	९३%
३५८०१४४	संचार केन्द्रहरु	२९१९	२७१७	९३%
३५८०१५४	राष्ट्रिय सूचना आयोग	५२०२	२४८५	४८%
३५८०१८४	न्यूनतम पारिश्रमिक निर्धारण समिति	३५१	३३१	९४%
३५८०१९४	हुलाक सेवा विभाग	३८५८९	१७६७९	४६%
३५८०२०४	जिल्ला हुलाक कार्यालयहरु	२१४१७७	१४६४०१	६८%
३५८०२१४	हुलाक प्रशिक्षण केन्द्र	७४८	७२९	९७%
३५८०२२४	केन्द्रीय धनादेश कार्यालय	४४०८	३४८६	७९%
३५८०२३४	नेपाल फिलाटेलिक ब्यूरो	११६९	६४१	५५%
३५८०२४४	केन्द्रीय टिकट भण्डार	९५३	९५३	१००%
३५८०२५४	क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालयहरु	२३१७०	१९२८३	८३%
३५८०२६४	गोश्वारा हुलाक	२३५५९	१०९३२	४६%
	जम्मा	**५१८१८२**	**२६१०६२**	**५०%**

१०.आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय	खुद बजेट	खर्च	प्रतिशत
३५८०११३	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	४०६३१३	२९५२५४	७३%
३५८०१२३	मुद्रण विभाग	७०५००	४५६८३	६५%
३५८०१३३	सूचना तथा प्रशारण विभाग	९६३७४	४७९९०	५०%
३५८०१४३	संचार केन्द्रहरु	२९६६२	२३२८४	७८%
३५८०१५३	राष्ट्रिय सूचना आयोग	५०३५०	२६४८६	५३%
३५८०१६३	राष्ट्रिय समाचार समिति	११३०००	११३०००	१००%
३५८०१७३	प्रेस काउन्सिल	४६९००	३६६०३	७८%
३५८०१८३	न्यूनतम पारिश्रमिक निर्धारण समिति	५८००	३८४१	६६%
३५८०१९३	हुलाक सेवा विभाग	१२१८८५	६१७९१	५१%
३५८०२०३	जिल्ला हुलाक कार्यालयहरु	२५३६६३०	१७७४३३४	७०%
३५८०२१३	हुलाक प्रशिक्षण केन्द्र	१३८००	७९८०	५८%

३५८०२२३	केन्द्रीय धनादेश कार्यालय	१२८६७	८४१०	६५%
३५८०२३३	केन्द्रीय टिकट भण्डार तथा फिलाटेलिक ब्यूरो	४२५६९	६४६६	१५%
३५८०२५३	हुलाक निर्देशनालयहरु	२२८१३३	१५०३००	६६%
३५८०२६३	गोश्वारा हुलाक	१७७४१७	११२७६७	६४%
३५८०२७३	सुचना प्रविधि विभाग	५३५००	१८०४५	३४%
३५८१०२३	रेडियो प्रसार सेवा विकास समिति	२१००००	२१००००	१००%
३५८१०५३	प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालय	१२४००	७२००	५८%
३५८१०६३	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	८५०००	४७१५४	५५%
	जम्मा	**४३१३१००**	**२९९६५८८**	**६९%**

पुँजीगत खर्च **(रू.हजारमा)**

ब.उ.शी.नं.	**मन्त्रालय/आयोग/निकाय/कार्यालय**	**खुद बजेट**	**खर्च**	**प्रतिशत**
३५८०११४	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	६४८७१६	१००९५५	१६%
३५८०१२४	मुद्रण विभाग	९८९००	६५६२६	६६%
३५८०१३४	सूचना तथा प्रशारण विभाग	३८००	१९७२	५२%
३५८०१४४	संचार केन्द्रहरु	६००	०	०%
३५८०१८४	न्यूनतम पारिश्रमिक निर्धारण समिति	३००	२००	६७%
३५८०१९४	हुलाक सेवा विभाग	१२६००	८१४३	६५%
३५८०२०४	जिल्ला हुलाक कार्यालयहरु	४७८००	२४२९४	५१%
३५८०२१४	हुलाक प्रशिक्षण केन्द्र	२००	१९०	९५%
३५८०२२४	केन्द्रीय धनादेश कार्यालय	२०००	१९४६	९७%
३५८०२३४	केन्द्रीय टिकट भण्डार तथा फिलाटेलिक ब्यूरो	४९००	४८००	९८%
३५८०२५४	हुलाक निर्देशनालयहरु	१२०००	६५१८	५४%
३५८०२६४	गोश्वारा हुलाक	४०००	१५५५	३९%
३५८०२७४	सुचना प्रविधि विभाग	८६९००	१६५८६	१९%
३५८१०५४	प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालय	८०००	१२५९	१६%
३५८१०६४	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	३८९४३४	८०८५६	२१%
	जम्मा	**१३२०१५०**	**३१४९००**	**२४%**

◆ ◆ ◆

शहरी विकास मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

शहर तथा शहर उन्मुख वस्तीहरूको योजनावद्ध शहरी पूर्वाधार विकास, आवास व्यवस्था, सरकारी भवन निर्माणसम्बन्धी नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मुल्याङ्कन गर्ने तथा तत्सम्बन्धी विकासका क्रियाकलापहरूमा तिब्रता ल्याउन एक छुट्टै नेतृत्वदायी निकायको आवश्यकता महशुस भई २०६९ जेष्ठ ५ गते यस मन्त्रालयको गठन भएको हो। रणनैतिक सडक बाहेकका शहरी सडकको निर्माण तथा सम्भारको जिम्मा पनि यस मन्त्रालयले पाएको छ। शहरी विकास मन्त्रालयका तीन महाशाखाहरूले मन्त्रालय अन्तर्गतका नीतिगत कार्य गर्नुका साथै मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरूबाट भइरहेका निर्माण कार्य तथा सेवा प्रवाह कार्यको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दछ ।

२. दीर्घकालीन सोच :

- पूर्वाधार तथा सेवा सुविधायुक्त, व्यवस्थित, सफा र सुन्दर सहर तथा बस्तीहरू निर्माण गर्ने,
- सुरक्षित, किफायती, वातावरणमैत्री भवन र वास्तुकला निर्माण गर्ने ।

३. उद्देश्यः

- व्यवस्थित, सफा, सुविधायुक्त, पूर्वाधार सेवा सहितको सुन्दर सहर तथा बस्तीहरूको विकास गर्ने,
- सबै आय वर्गका लागि सुरक्षित र किफायती आवास व्यवस्था गर्ने,
- सुरक्षित, सुविधायुक्त र आकर्षक भवनहरू निर्माण, स्तरोन्नती तथा सुधार गर्ने ।

४. रणनीतिः

- शहरीकरणलाई व्यवस्थापन गर्न स्वीकृत भू-उपयोग नीतिमा आधारित एकीकृत पूर्वाधार विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- आवास विकासमा सार्वजनिक-नीजि साझेदारीको माध्यम द्वारा नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्दै आवश्यक स्रोत पहिचान तथा परिचालनमा सहजीकरण गर्ने,
- भौगोलिक रूपमा विकट, सेवा सुविधा पुऱ्याउन कठिन, अपायक तथा विपदको उच्च जोखिमयुक्त स्थानमा रहेका घरपरिवारहरूलाई एकीकृत वस्ती विकास गरी स्थानान्तरण गर्ने तथा नजिकको एकीकृत वस्तीमा स्थानान्तरण हुन प्रोत्साहन गर्ने ।
- वातावरणीय दृष्टिले स्वच्छ, वित्तीय दृष्टिले सम्भाव्य र प्राविधिक दृष्टिले उपयुक्त भवन निर्माण प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने,
- काठमाडौं उपत्यकाको शहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्न जग्गा विकास, नयाँ वस्ती विकास, शहरी पुनः स्थापन कार्यक्रम, खुल्लाक्षेत्र व्यवस्थापन र सफा शहरको अवधारणालाई कार्यान्वयन गर्दै लैजाने ।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- शहरी विकाससम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड,
- बस्ती विकास, शहरी विकास र आवास विकाससम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- राष्ट्रिय भवन संहितासम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड,
- संघीय सचिवालयको भवन निर्माण, मर्मत तथा व्यवस्थापन,
- राष्ट्रिय शहरी पूर्वाधार विकास, संघीय सरकारी आवास, भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भार,
- विशिष्ट शहरी संरचना,
- राष्ट्रियस्तरका संयुक्त र बहुतल्ले आवाससम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- लोपोन्मुख, सीमान्तकृत, गरिब, जेष्ठ नागरिक लक्षित आवास व्यवस्थापन नीति, कानुन र मापदण्ड,
- नगर विकास कोष,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थासँग सन्धी सम्झौता सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग सेवा, सिभिल इन्जिनियरिङ्ग समूहको विल्डिङ्ग एण्ड आर्किटेक्ट उपसमूहको सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरण:

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
१५४	गरिबीको रेखामुनि रहेका घरपरिवारहरूले सुरक्षित आवासको निर्माण आफैले गर्न चाहेमा प्रति परिवार जस्तापाता, सहुलियत दरको काठ लगायतका सामाग्री खरिदको लागि रु. ५० हजार अनुदान दिने । भूमिहिन तथा प्रकोपका कारण घरबारविहिन भएका परिवार समेतलाई यस कार्यक्रममा समावेश गरी सुरक्षित एवम् व्यवस्थित बसोवासको विकास गरिने ।	"सुरक्षित नागरिक आवास कार्यविधि २०७५" स्वीकृत भएको तथा निर्देशक समितिको बैठकबाट जिल्लागत रूपमा अनुदान प्रदान गरिने परिवार संख्या तोकी अनुदान वितरणको लागि कार्यविधि अनुसार कार्य अगाडि बढेको ।
१५५	पराल वा खरको छाना भएका घर परिवारलाई जस्तापाताको छानामुनि ल्याउने गरी सुरक्षित नागरिक आवास कार्यविधि तर्जुमा गर्ने । प्रदेश र स्थानिय तहको सहकार्यमा एक पटकका लागि सुकुम्बासीको आवास समस्याको समाधान खोजिने ।	"सुरिक्षत नागरिक आवास कार्यविधि २०७५" स्वीकृत भएको ।
१५६	भौगोलिक रूपमा विकट तथा विपद्को उच्च	"जोखिमयुक्त वस्ती स्थानान्तरण तथा एकीकृत

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	जोखिमयुक्त स्थानमा वसोवास गरेका घर परिवारलाई स्थानीय तहको सहयोग र सहकार्यमा नजिकको एकीकृत वस्तीमा स्थानान्तरण हुन प्रोत्साहित गरिने।	वस्ती विकाससम्बन्धी कार्यविधि २०७५" स्वीकृत भएको ।
१५७	संघीय संसद भवन निर्माण ।	संघीय संसद भवनको गुरू योजना स्वीकृत भएको । विस्तृत डिजाइन समेत स्वीकृत भई लागत अनुमान तयार भएको/खरिद प्रकृया अघि बढेको ।
	प्रदेश राजधानी र स्थानीय तहका केन्द्रहरूको एकीकृत पूर्वाधार विकास गुरुयोजना तयार गर्ने ।	• १८५ नगरपालिकाको एकीकृत शहरी विकास गुरूयोजना (१२ प्याकेज) प्याकेजको प्रारम्भिक प्रतिबेदन तथा प्याकेज १,४,६,७,८,१० र १२ को Field Report प्राप्त भएको । • विश्व बैंक समूहको सहयोगमा सञ्चालित शहरी शासकीय क्षमता र पूर्वाधार सुधार आयोजना अन्तर्गत २१ नगरपालिकाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन प्राप्त भएको। • एशियाली पूर्वाधार लगानी बैंक(AIIB) को सहयोगमा शहरी पूर्वाधार लगानी आयोजना (UIIP) अन्तर्गत अध्ययन भइरहेका ७ नगरपालिकाहरूको (कलैया, जितपुर–सिमरा, हेटौंडा, सुनवल, बर्दघाट, कृष्णनगर र शिवराज) inception report प्राप्त भएको।
१५८	सम्भाव्यताका आधारमा शहरहरूलाई मेगा सिटी, हरित शहर र स्मार्ट सिटीको रूपमा विकास गर्ने ।	• विराटनगर-धरानलाई मेगा सिटीको रूपमा विकास गर्न अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त भई स्वीकृत भएको । • पोखरा - दमौली र बुटवल - भैरहवालाई मेगा सिटीको रूपमा विकास गर्न अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त भएको । • ३ स्थानलाई (लुम्बिनी, निजगढ र पालुङ्गटार) स्मार्ट सिटीका रूपमा विकास गर्न Field report प्राप्त भएको, Smart City Indicator प्राप्त भएको । • १० स्थानलाई (धनकुटा, मिचैंया, चन्द्रपुर,

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
		काभ्रे उपत्यका, भरतपुर, वालिङ्ग, तुलसीपुर, दुल्लु, अमरगढी, र टीकापुर) स्मार्ट सिटीका रूपमा विकास गर्न सबै स्थानको inception report प्राप्त भएको र धनकुटा, मिर्चैया, चन्द्रपुर, काभ्रे उपत्यका, वालिङ्ग, दुल्लु, अमरगढी, तुलसीपुर र टीकापुरको स्मार्ट सिटिको अध्ययनको फिल्ड रिपोर्ट प्राप्त भएको । • ३ (विराटनगर-इटहरी-धरान, बुटवल-भैरहवा-लुम्बिनी-कपिलवस्तु र वीरगञ्ज-सिमरा-पथलैया) शहरी आर्थिक कोरिडोर (Urban Economic Corridor) को अध्ययन भएको ।
१५९	सघन शहरी विकास कार्यक्रम अन्तर्गत तराई-मधेश लगायतका २१ जिल्ला सदरमुकाम शहरहरूको पूर्वाधार विकास र सौन्दर्यीकरण गर्ने ।	सघन शहरी विकास कार्यक्रम अन्तर्गत २० न.पा. हरूमा कुल १११ कि.मि. सडक, २१२ कि.मि. नाला, ३ बसपार्क(इनरुवा, सिद्वार्थनगर र धनगढी) को निर्माण कार्य सम्पन्न भएको तथा ४ वसपार्क(कपिलवस्तु, राजविराज, गुलरिया र मलङ्गवा) को निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
१६०	बुटवलमा निर्माणाधीन अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन केन्द्र र अन्तर्राष्ट्रिय प्रदशनी केन्द्रको निर्माण गरिने ।	बुटवलमा निर्माणाधीन अन्तर्राष्ट्रियस्तरको सम्मेलन केन्द्रको प्रथम चरणको Structure को कार्य सम्पन्न भई फिनिसिंगको कार्य भइरहेको र दोश्रो चरणको EIA प्रतिवेदन स्वीकृत भएको ।
१६०	साझा यातायात सहकारी संस्थाको ललितपुर स्थित जमीनमा सार्वजानिक-निजी-सहकारी सहभागितामा अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन केन्द्र निर्माण गर्ने।	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७५/६/२८ को निर्णयानुसार नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणको सानो ठिमी स्थित जग्गामा ५००० क्षमताको अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलन केन्द्र निर्माण अन्तर्गत Design Competition बाट प्रथम भएको Concept Design छनौट भई विस्तृत Design कार्यको लागि परामर्शदाता छनौट भएको ।
१६१	काठमाडौं उपत्यकाको सभ्यताको रूपमा रहेका वागमती, रुद्रमती, इच्छुमती, इन्द्रमती, मनोहरा, हनुमन्ते र नख्खु खोला लगायतका	• बागमती, विष्णुमती र धोबीखोला लगायतका नदी किनारमा ६.० कि.मि ढल , ४.५ कि.मि नदी नियन्त्रण/तटबन्ध निर्माण कार्य

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	नदीहरू ढल तथा फोहरमुक्त बनाइने ।	सम्पन्न भएको । • बागमती सरसफाई महाअभियान निरन्तर भइरहेको।

७. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- सघन शहरी कार्यक्रम अन्तर्गत छानिएका २१ नगरपालिकाहरूमा करिब ७० कि.मि. सडक, करिब ४० कि.मि. ढल/नाला, ७ बसपार्कको करिब २० प्रतिशत, ४ हाटबजारको करिब २० प्रतिशत र ३ पार्कको करिब २५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- काठमाडौं उपत्यकामा स्याटेलाइट सिटीको रूपमा नयाँ सहर विकास गर्ने सन्दर्भमा काठमाडौंमा १ लाख रोपनीको १, काठमाडौं, ललितपुर र भक्तपुरमा १० हजार रोपनीको १/१ सम्झौता भई फिल्ड रिर्पोट प्राप्त भएको । विराटनगर, पोखरा र सिद्धार्थनगर मेगासिटिको अध्ययन कार्यको परामर्शदाताबाट प्रारम्भिक मस्यौदा तयार भएको । एक शहर एक पहिचान अन्तर्गत अध्ययन भएका १८ शहर मध्ये ६ को अध्ययन सम्पन्न र १२ को प्रारम्भिक मस्यौदा प्राप्त भएको ।
- तराई मधेश र हुलाकी राजमार्गमा अवस्थित १५ बटा वस्तीलाई नयाँ शहरको रूपमा विकास गर्न परामर्शदाताहरूबाट एकीकृत शहरी विकास योजनाको Inception Report तयार भएको ।
- जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत गत आर्थिक वर्षको क्रमागत २१,४२२ आवास इकाई मध्ये ७,१३४ आवास इकाई निर्माण सम्पन्न, अरू निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेको।

८. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को २०७५ फागुन मसान्त सम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

- पुल्चोक स्थित हाल मन्त्री आवास रहेको स्थानमा राजकीय अतिथि गृह र सैंवु भैसेपाटीमा मन्त्री आवास र प्रदेश प्रमुख तथा मुख्यमन्त्री निवास/सम्पर्क कार्यालय निर्माणको लागि गुरुयोजना तयार भएको .।
- राष्ट्रपति कार्यालय निर्माण कार्यको लागि गुरुयोजना सम्पन्न भई Concept Design प्राप्त भई विस्तृत डिजाइन कार्य भएको ।
- काठमाडौं उपत्यकाको फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि नुवाकोटको वन्चरेडाँडामा फोहोरमैला प्रशोधन केन्द्र र दमक भ्यू टावरको निर्माणको लागि खरिद प्रकृया अगाडि बढेको ।

९. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ मा विनियोजित बजेट एवं खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७०११३	शहरी विकास मन्त्रालय	१२९६४४	७१९९२	५६%
३४७०१९३	शहरी विकास तथा भवन निर्माण बिभाग	९४६५८	६९१९६	७३%
३४७०२०३	शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालयहरू	२९६५२७	२०१९५५	६८%
३४७०२१३	विशेष भवन निर्माण तथा सम्भार डिभिजन	१४०९४५	१२७६९४	९१%
३४७०२२३	काडमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरण	८१५५०	५००८३	६१%
३४७१७२३	बागमती क्षेत्र भौतिक पूर्वाधार विकास आयोजना	६१०१०	५०३१३	८२%

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७१८०३	आवास व्यवस्था कार्यक्रम	१५५५७३	१२०८३१	७८%
३४७१८२३	एकीकृत कार्यमूलक योजना (शहरी विकास)	६१५	३७८	६१%
३४७१८३३	विशेष भौतिक तथा पूर्वाधार क्षेत्र विकास आयोजना	७५५३	३९६८	५३%
३४७१८६३	सघन शहरी विकास कार्यक्रम	११४५५८	६७७८७	५९%
३४७१८७३	शहरी तथा वातावरणीय सुधार आयोजना	१८२०५२९	१३२०३५३	७३%
३४७१८९३	सिहंदरबार पुनर्निर्माण समिति	२१३८९	१६१०१	७५%
३४७१९०३	भवन निर्माण संहिता,सरकारी भवन निर्माण	६६४१५	३३९१२	५१%
३४७१९१३	विराटनगर चक्रपथ आयोजना	१९४५	३७६	१९%
३४७१९२३	नमुना एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम (तराई मधेश-पहाड-हिमाल)	३६५५	१५४७	४२%
३४७१९७३	गणतन्त्र स्मारक तथा गणतन्त्र स्तम्भ	२३६	२३४	९९%
३४७३०८३	धोविखोला कोरिडोर सुधार आयोजना	४२१०	३८५०	९१%
३४७३०९३	नेपाल - भारत सीमा एकीकृत जाँच चौकी विकास आयोजना	२२८५	१५४९	६८%
३४७३१६३	शहरी शासकीय क्षमता विकास कार्यक्रम	९५८९	३८८०	४०%
३४७३२०३	एकीकृत शहरी विकास आयोजना	११०४७२४	९३७४००	८५%
३४७३२१३	विपद् व्यवस्थापन तथा प्राकृतिक प्रकोप पुनस्थापना कार्यक्रम	५०००	०	०%
३४७३५५३	बागमती विष्णुमती (कोरिडोर) संरक्षण आयोजना-संयुक्त राष्ट्र संघ पार्क विकास समिति	११५८९	९०८३	७८%
३४७३५७३	बागमती सुधार आयोजना	८४९६०	४८३३९	५७%
३४७३५८३	नयाँ सहर आयोजना	७६०७१	४५९७४	६०%
३४७३६०३	गरिबी लक्षित शहरी पुनर्उत्थान कार्यक्रम	७०२९९	४७७२२	६८%
३४७३६१३	क्षेत्रीय शहरी विकास कार्यक्रम	३९१८२७५	३७६३६३०	९६%
	जम्मा	**८२८३८०४**	**६९९८१४७**	**८४%**

पुँजीगत खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७०११४	शहरी विकास मन्त्रालय	२०१७७	९३६०	४६%
३४७०२०४	शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालयहरू	७०९९४०	६३६९४४	९०%
३४७०२१४	विशेष भवन निर्माण तथा सम्भार डिभिजन	२२५५५७	१८३९३१	८२%
३४७०२२४	काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरण	१७०९१६६	१६६९३४८	९८%
३४७१७२४	बागमती क्षेत्र भौतिक पूर्वाधार विकास आयोजना	१५२१०४५	१४३७९२३	९५%
३४७१८०४	आवास व्यवस्था कार्यक्रम	३२१००००	२९१५८५४	९१%
३४७१८२४	एकीकृत कार्यमूलक योजना (शहरी विकास)	२६८९२८	१९५८८५	७३%
३४७१८६४	सघन शहरी विकास कार्यक्रम	९२४७३९१	८८२३३३३	९५%
३४७१८७४	शहरी तथा वातावरणीय सुधार आयोजना	३६९२०	१४४२५	३९%

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७१८९४	सिहंदरबार पुननिर्माण समिति	१५८३९०	१४१३८७	८९%
३४७१९०४	भवन निर्माण संहिता,सरकारी भवन निर्माण	१२६९५१९	११०४३९३	८७%
३४७१९१४	विराटनगर चक्रपथ आयोजना	४६७४४	२९६५२	६३%
३४७१९२४	नमुना एकीकृत बस्ती विकास कार्यक्रम (तराई मधेश-पहाड-हिमाल)	४७५०००	४०८७४२	८६%
३४७१९७४	गणतन्त्र स्मारक तथा गणतन्त्र स्तम्भ	५५०६४	४९३२५	९०%
३४७३०८४	धोविखोला कोरिडोर सुधार आयोजना	६६९९५८	६०९८२६	९१%
३४७३०९४	नेपाल - भारत सीमा एकीकृत जाँच चौकी विकास आयोजना	८५२९०	३१८९८	३७%
३४७३१६४	शहरी शासकीय क्षमता विकास कार्यक्रम	४५०००	२८७५७	६४%
३४७३२०४	एकीकृत शहरी विकास आयोजना	५००००	२९५९४	५९%
३४७३५५४	बागमती विष्णुमती (कोरिडोर) संरक्षण आयोजना-संयुक्त राष्ट्र संघ पार्क विकास समिति	४८०५१	४२०२१	८७%
३४७३५७४	बागमती सुधार आयोजना	९७०४५२	७२६६१५	७५%
३४७३५८४	नयाँ सहर आयोजना	१६८४१५०	१५००९३९	८९%
३४७३६०४	गरिबी लक्षित शहरी पुनर्उत्थान कार्यक्रम	८७८५१	५५२९४	६३%
३४७३६१४	क्षेत्रीय शहरी विकास कार्यक्रम	४८१४८६	१८३४३८	३८%
	जम्मा	**२३०७६०७९**	**२०८२८८८४**	**९०%**

१०.आ.व. २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च **(रू. हजारमा)**

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७०११३	शहरी विकास मन्त्रालय	६१८५९	३८७१८	६३%
३४७०१९३	शहरी विकास तथा भवन निर्माण बिभाग	९१८००	६०८२०	६६%
३४७०२१३	विशेष भवन निर्माण तथा सम्भार डिभिजन	१३०१००	७६५०६	५९%
३४७०२२३	काडमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरण	७२१००	३८०४७	५३%
३४७१८०३	आवास व्यवस्था कार्यक्रम	१००००००	०	०%
३४७१८२३	एकीकृत कार्यमूलक योजना (शहरी विकास)	५००	०	०%
३४७१८५३	नगर विकास कोष	६९३३००	७८०००	११%
३४७१८६३	सघन शहरी विकास कार्यक्रम	६०६००	२२४९८	३७%
३४७१८७३	शहरी तथा वातावरणीय सुधार आयोजना	९५६५००	८०४५२१	८४%
३४७१९०३	भवन निर्माण संहिता,सरकारी भवन निर्माण	४७४००	१७१८३	३६%
३४७१९७३	गणतन्त्र स्मारक तथा गणतन्त्र स्तम्भ	२००	०	०%
३४७३०८३	धोविखोला कोरिडोर सुधार आयोजना	४२००	२२८७	५४%
३४७३०९३	नेपाल - भारत सीमा एकीकृत जाँच चौकी विकास आयोजना	३२००	९४३	२९%
३४७३१६३	शहरी शासकीय क्षमता विकास कार्यक्रम	१२०००	५१२२	४३%

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७३२०३	एकीकृत शहरी विकास आयोजना	८६७४००	७२८१६२	८४%
३४७३५७३	बागमती सुधार आयोजना	१३२८००	५२७१८	४०%
३४७३५८३	नयाँ सहर आयोजना	८०८०५	२१९००	२७%
३४७३६०३	गरिबी लक्षित शहरी पुनर्उत्थान कार्यक्रम	६२०००	११३९६	१८%
३४७३६१३	क्षेत्रीय शहरी विकास कार्यक्रम	४१०७११६	२०४९५६५	५०%
३४७३६२३	संघीय शहरी विकास आयोजना कार्यान्वयन कार्यालयहरू	६५०००	४४६५६	६९%
३४७३६३३	शहरी पूर्वाधार लगानी आयोजना	२७३००	१९२६	७%
	जम्मा	**८४७६१८०**	**४०५४९६८**	**४८%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शि.नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	विनियोजन	खर्च	प्रतिशत
३४७०११४	शहरी विकास मन्त्रालय	४९००	११४०	२३%
३४७०२१४	विशेष भवन निर्माण तथा सम्भार डिभिजन	४५६२२५	१०९०४४	२४%
३४७०२२४	काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरण	१५१४५००	१६२१६७	११%
३४७१८०४	आवास व्यवस्था कार्यक्रम	२६००००	८२१४	३%
३४७१८२४	एकीकृत कार्यमूलक योजना (शहरी विकास)	३८८४००	२२८०	१%
३४७१८६४	सघन शहरी विकास कार्यक्रम	१०९९०१००	५३३९१३१	४९%
३४७१८७४	शहरी तथा वातावरणीय सुधार आयोजना	१८७०००	५८८८	३%
३४७१९०४	भवन निर्माण संहिता,सरकारी भवन निर्माण	२०९७३००	८६२०४९	४१%
३४७१९७४	गणतन्त्र स्मारक तथा गणतन्त्र स्तम्भ	१९८००	१६२	१%
३४७३०८४	धोविखोला कोरिडोर सुधार आयोजना	३६२५००	११२५३९	३१%
३४७३०९४	नेपाल - भारत सीमा एकीकृत जाँच चौकी विकास आयोजना	३४६००	३५०५	१०%
३४७३१६४	शहरी शासकीय क्षमता विकास कार्यक्रम	१८००००	१०६८७	६%
३४७३२०४	एकीकृत शहरी विकास आयोजना	१०९००	८१६३	७५%
३४७३५७४	बागमती सुधार आयोजना	२१४११८९	६४९२९०	३०%
३४७३५८४	नयाँ सहर आयोजना	१९१०९१८	३३५३२९	१८%
३४७३६०४	गरिबी लक्षित शहरी पुनर्उत्थान कार्यक्रम	३९९००	१०२७४	२६%
३४७३६१४	क्षेत्रीय शहरी विकास कार्यक्रम	५३२०००	१०९१३	२%
३४७३६२४	संघीय शहरी विकास आयोजना कार्यान्वयन कार्यालयहरू	५०००	१९३९	३९%
३४७३६३४	शहरी पूर्वाधार लगानी आयोजना	११४४००	१६१०१	१४%
	जम्मा	**२१२४९६३२**	**७६४८८१५**	**३६%**

◆ ◆ ◆

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय

१. पृष्ठभूमिः

नेपालको संविधानले स्वास्थ्यलाई मौलिक हकको रूपमा अङ्गिकार गर्दै प्रत्येक नागरिकलाई राज्यबाट आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्राप्त गर्ने मौलिक हकको प्रत्याभूति गरेको छ। साथै स्वास्थ्य सेवामा सबैको समान पहुँचको व्यवस्था गर्ने, कसैलाई पनि आकस्मिक स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित नगरिने, प्रत्येक व्यक्तिलाई आफ्नो स्वास्थ्य उपचारको सम्बन्धमा जानकारी पाउने हकको व्यवस्था गरेको छ। साथै नागरिकलाई स्वस्थ बनाउन राज्यले स्वास्थ्य क्षेत्रमा लगानी बृद्धि गर्दै गुणस्तरीय तथा सर्वसुलभ स्वास्थ्य सेवामा समान पँहुच बढाउँदै सवैको स्वस्थ जीवन प्रत्याभुत गरी दिगो बिकास सुनिश्चित गर्नु पर्ने दायित्व रहेको छ।

नेपालमा वि.स. १९९० देखि औपचारिक रूपमा स्वास्थ्य सेवा विभागको स्थापना भइ स्वास्थ्य क्षेत्रमा नयाँ विषयहरूको प्रवेशलाई एकीकृत गरी सञ्चालनका लागि वि.सं. २०११ सालमा स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्थापना भएको हो ।

२. दीर्घकालीन सोचः

सबै नेपाली नागरिकहरू शारीरिक, मानसिक, सामाजिक र भावनात्मक रूपमा स्वस्थ रही उत्पादनशील र गुणस्तरीय जीवन यापन गर्न सक्षम हुने ।

३. उद्देश्यः

- उपलब्ध साधन–श्रोतको अधिकतम प्रयोग गरी स्वास्थ्य सेवा प्रदायक, सेवाग्राही र सरोकारवालाबीच रणनीतिक रूपमा सहकार्य गरी नागरिकहरू स्वस्थ रहन पाउने मौलिक अधिकार सुनिश्चित गर्ने,
- सबै तहमा बहुक्षेत्रीय समन्वय तथा साझेदारी मार्फत् गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा सर्वसुलभ रूपमा उपलब्ध गराउने,
- स्वास्थ्य सेवामा नागरीकको पहुँच तथा उपभोग सुनिश्चित गर्ने,
- स्वास्थ्यप्रति नागरिकलाई जिम्मेवार बनाउदै स्वस्थ्य जीवनशैली प्रवर्धन गर्ने,
- जनसङ्ख्या, विकास र वातावरण बीच तादाम्यता कायम गरी जनसङ्ख्यालाई समग्र विकासको अभिन्न अङ्गको रूपमा व्यवस्थापन गर्नु,
- आन्तरिक बसाइँसराइको व्यवस्थापन गर्दै सहरीकरणलाई व्यवस्थित गर्ने ।

४. रणनीतिः

- नागरिकको मौलिक अधिकारको रूपमा रहेको आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क उपलब्ध गराउने,
- प्रत्येक नागरिकले सहज रूपमा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गर्न सक्ने गरी आवश्यक औषधि, उपकरण, प्रविधि र दक्ष स्वास्थ्यकर्मी सहितको प्रभावकारी एवम् जवाफदेहीपूर्ण स्वास्थ्य सेवा प्रणालीको स्थापना गर्ने,
- स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा जनसहभागिता प्रवर्द्धन गर्ने । यस क्षेत्रमा निजी तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता वृद्धि र व्यवस्थित गर्दै अपनत्व प्रवर्द्धन गर्ने,

- जनसङ्ख्यालाई समग्र विकासको अभिन्न अङ्गका रूपमा लिँदै सरोकारवाला निकायहरूबीचको समन्वयमा जनसङ्ख्या व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने।

५. कार्यक्षेत्रः

नेपाल सरकार (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहाय अनुसार रहेका छन्:

- स्वास्थ्य तथा पोषणसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रियस्तरमा प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, उपचारात्मक, पुनर्स्थापनात्मक र निवारणात्मकसम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- स्वास्थ्यसम्बन्धी प्राज्ञिक, व्यवसायिक र पेसागत संघ, संस्थासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- राष्ट्रिय तथा केन्द्रीय अस्पताल, स्वास्थ्य प्रतिष्ठानहरूको स्थापना, सञ्चालन र नियमन,
- नर्सिङहोम लगायतका स्वास्थ्य संस्था स्थापना तथा सञ्चालनसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन
- अस्पताल तथा स्वास्थ्य संस्थाको प्रत्यायन,
- बिशिष्ट सेवा प्रदायक अस्पतालसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- औषधि, स्वास्थ्य सामाग्री तथा स्वास्थ्य प्रविधिको उत्पादन र विकास, सञ्चय, विक्री वितरण, अन्तिम विसर्जनसम्बन्धी गुणस्तर मापदण्ड र नियमन,
- आयुर्वेदिक युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवासम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड,
- सर्ने र नसर्ने रोग रोकथाम तथा नियन्त्रणसम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड,
- अन्तर्राष्ट्रिय स्वास्थ्य नियमन,
- स्वास्थ्य विमा तथा सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा,
- स्वास्थ्य तथा जनसंख्या क्षेत्रको मानवश्रोत विकास र व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्य सेवा तथा वस्तुको शुल्कसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- औषधि निगरानी र नियमन,
- औषधि खरिद तथा आपूर्तिसम्बन्धी नीति, कानुन, मापदण्ड र नियमन,
- अति आवश्यक स्वास्थ्य सामाग्री (खोप र परिवार नियोजन साधन) आपूर्ति र व्यवस्थापन,
- स्वास्थ्य विज्ञानसम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धानसम्बन्धी मापदण्ड,
- जडीबुटी, जान्तव र खनिज (हर्वल, एनिमल र मिनरल) को औषधिय अनुसन्धान,
- स्वास्थ्य सूचना प्रणाली व्यवस्थापन र स्वास्थ्य लेखा पद्धति,
- राष्ट्रिय एवं अन्तराष्ट्रिय चासोका जनस्वास्थ्य समस्याको निगरानी,
- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा र क्षेत्रको मापदण्ड,
- विभिन्न तहमा आवश्यक पर्ने स्वास्थ्य सेवा राष्ट्रिय प्रोटोकल,
- राष्ट्रिय रिफरेन्स प्रयोगशाला र परीक्षण केन्द्रको स्थापना, सञ्चालन र नियमन,
- स्वास्थ्य पर्यटन प्रवर्द्धनसम्बन्धी समन्वय,
- जनस्वास्थ्यसम्बन्धी आपतकालीन अवस्था, स्वास्थ्य क्षेत्रमा विपद र महामारी व्यवस्थापन,
- आपतकालीन अवस्थाका लागि औषधि तथा औषधिजन्य सामाग्रीको मौज्दात (बफरस्टक) व्यवस्थापन,

- आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह तथा रिफरल पद्धतिको विकास,
- जनसंख्या, बसाइसराइ, परिवार नियोजन, मातृशिशु कल्याण, प्रजनन स्वास्थ्यसम्बन्धी राष्ट्रियनीति, कानुन, मापदण्ड,
- राष्ट्रियस्तरमा जनसंख्यासम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान एवं प्रक्षेपण सूचना प्रणाली,
- बसाइसराइ सर्वेक्षण तथा स्थिति बिश्लेषण,
- स्वास्थ्यजन्य सरसफाइ तथा स्वच्छतासम्बन्धी नीति र मापदण्ड,
- मन्त्रालयसम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय,
- मन्त्रालयसम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन,
- मन्त्रालयको विषयक्षेत्रसँग सम्बन्धित सेवा, समूह र उपसमूह सञ्चालन ।

६. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति र कार्यक्रमका बुँदाहरूको २०७५ फागुन मसान्तसम्मको प्रगति विवरणः

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
३०	आधारभूत स्वास्थ्यमा सबै नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्न स्वास्थ्य विमाको कार्यक्रम मुलुकभर विस्तार गर्ने।	स्वास्थ्य विमा नियमावली स्वीकृत भइ कार्यान्वयन भएको र फाल्गुण महिनासम्म ४२ जिल्लाका ४११ स्थानीय तहमा स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम लागू भएको ।
३०	आमा र बच्चाको पोषण सुनिश्चीत गर्न गर्भावस्था देखिनै प्रसुति सुरक्षा सेवा पुऱ्याइने।	गर्भवती जाँच सेवा लिने र स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी हुनेको लागि प्रदान गरिने यातायात खर्च रकम दोब्बर गरिएको र साविकको कार्यविधिअनुसार थप स्वास्थ्य संस्थाहरूसँग सम्झौता नभएका हालसम्म ६४ स्वास्थ्य संस्थामा यो कार्यक्रम लागू भएको ।
३१	सरकारले निःशुल्क उपलब्ध गराउने औषधि सवै स्वास्थ्य संस्थामा निरन्तर उपलव्ध हुने ब्यवस्था गरिने ।	निशुल्क औषधिको सूची तथा मापदण्ड तयार भई प्रदेश र स्थानीय तहमा परिपत्र भएको ।
३२	वीर अस्पतालको गुरुयोजनाअनुसारको निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिने।	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभागले DPR Estimation तयार गर्ने काम भइरहेको ।
	उच्च प्रविधियुक्त रोग निदान केन्द्रको रूपमा आधुनिक स्वास्थ्य प्रयोगशाला र मृगौला उपचार केन्द्र काठमाडौंमा स्थापना गरिने ।	स्थान छनौटको लागि कार्यदल गठन भएको ।
	थारु समुदायमा देखिएको सिकलसेल एनिमियाको अनुसन्धान र पहिचान गरी	महाकाली, सेती, टिकापुर, भेरी, राप्ती, तुल्सीपुर, लमही, बर्दिया, कपिलबस्तु, लुम्बिनी र परासी गरी

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	उपचारको लागि सेवा विस्तार गरिने ।	११ अस्पतालहरूमा सिकलसेल एनिमियाको उपचारको व्यवस्था गरिएको र नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषदबाट सिकलसेल एनिमिया सम्बन्धमा अनुसन्धानको क्रममा २० हजार जनाको रक्त नमूना सङ्कलन गरी ३ अनुसन्धान सम्पन्न भएको ।
३३	आधारभूत औषधिहरूमा आत्मनिर्भर हुन औषधि उत्पादनको क्षमता विस्तार गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	आधारभूत औषधिहरूमा आत्मनिर्भरताका लागि औषधि उत्पादनको क्षमता विस्तार गर्न समन्वय गर्ने सम्बन्धमा औषधि उत्पादक संघ, लगानीकर्ता, आयातकर्ता, निर्यातकर्ता, औषधि व्यबस्था विभाग, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय लगायत सरोकारवालाहरूसँग २ पटक समन्वय बैठक भएको र औषधिको कुल खरिद मध्ये राष्ट्रिय उत्पादनका औषधि ५० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको।
	सबै स्थानीय तहमा कम्तीमा एक चिकित्सकको सेवा सुनिश्चित गरिने ।	चिकित्सक परिचालन कार्यविधि बनाई स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले लागु गर्न र यसका लागि बजेट निकासा दिने विषयमा म.प.मा प्रस्ताव पेश गरिएको ।
३४	एक सय शैया भन्दा बढी क्षमताका अस्पतालहरूमा विस्तारित स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन अनिवार्य गरिने ।	गत आर्थिक वर्ष सम्म ८ अस्पतालहरूबाट सेवा सञ्चालन भइरहेकोमा थप ४ अस्पतालहरू बीर अस्पताल, कोशी अस्पताल, नारायणी अस्पताल र राप्ती अस्पतालमा सेवा बिस्तार भई १२ अस्पतालमा सेवा सञ्चालन भएको ।
	मेडिकल कलेजहरूको सहकार्यमा दुर्गम क्षेत्रमा विशेषज्ञ सहितको घुम्ती अस्पताल सेवा सञ्चालन गरिने ।	सैनिक अस्पतालसँगको सहकार्यमा राजविराजमा मिति २०७५।११।१ देखि १० गतेसम्म शल्यकृया सहितको बिशेषज्ञ घुम्ती शिविर सञ्चालन भएको ।
३५	सात वटै प्रदेशमा सरकारी स्तरमा एक एक चिकित्साशास्त्र अध्ययन प्रतिष्ठान रहनेगरी थप संस्था खोल्ने प्रक्रिया अघि बढाइने ।	प्रदेश नं. २ को गजेन्द्रनारायण सिंह अस्पताल, राजविराजलाई नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको निर्णयबाट रामराजा प्रसाद सिंह स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान स्थापना गरिएको ।
	स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानहरूलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न स्वास्थ्य	स्वास्थ्य बिज्ञान प्रतिष्ठानसम्बन्धी एकीकृत विधेयकको मस्यौदा तयार भएको ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त व्यहोरा	प्रगति
	विज्ञान प्रतिष्ठानसम्बन्धी एकीकृत ऐन ल्याइने ।	
३८	सबै सार्वजनिक स्थल र सवारी साधनहरूमा धुम्रपान र मदिरा सेवन निषेध गरिने र मदिरा र सूर्तिजन्य पदार्थको उत्पादन, आयात तथा विक्री वितरणलाई कार्यविधि बनाई व्यवस्थित गरिने ।	• सूर्तिजन्य पदार्थ ऐन, निर्णयको आधारमा ७७ जिल्लाका सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई निरीक्षक तोकी अनुगमन भईरहेको । • सवै स्थानीय तहका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई निरीक्षक तोकिएको । सेवाग्राहीलाई सूर्तिजन्य पर्दाथको सेवन बन्द गर्नको लागि परामर्श सेवा प्रदान गर्न स्वास्थ्य कर्मीलाई सवै प्रदेश र मातहतका स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट स्वास्थ्यकर्मीलाई प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम दिइएको।
३९	महामारी रोग नियन्त्रण र निवारण कार्यलाई द्रुत टोली परिचालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने।	नयाँ संरचनाअनुसार द्रुत टोली परिचालनसम्बन्धी कार्यविधि अद्यावधिक गर्नका लागि पहिलो मस्यौदा तयार गरिएको र विश्वविद्यालय तथा शिक्षण अस्पतालसँग समन्वय भएको । २५ वटा हव अस्पतालहरूमा समेत द्रुत टोली तयार गरिएको ।

७. चालु आ.व. २०७५।७६ को फाल्गुन मसान्तसम्ममा सम्पादन भएका महत्त्वपूर्ण कार्यहरूः

स्वास्थ्य सेवाः

- सरकारी, निजी र सामुदायिक स्वास्थ्य संस्थाबाट कुल १ करोड ५ लाख पटक वहिरंग सेवा प्रवाह, ४ लाख ८३ हजार बिरामीहरू अस्पातलमा भर्ना र ८ लाख ७५ हजारलाई आकस्मिक सेवा प्रदान गरिएको।
- काठमाडौं उपत्यकाका ३ र तराईका १२ जिल्ला गरी १५ जिल्लामा पोलियो थोपा खुवाउने कार्य सम्पन्न भएको ।
- स्वास्थ्य सेवाको महत्त्वपूर्ण अङ्गको रूपमा रहेको सुरक्षित मातृत्वको लागि परिवार नियोजनका अस्थायी साधन प्रयोगकर्ताको संख्या ११ लाख ६९ हजार ५ सय ९२ पुगेको ।
- मानव अंग प्रत्यारोपण केन्द्रको स्थापना भएदेखि जम्मा ५ सय ८६ बिरामीलाई मृगौला र ४ बिरामीको कलेजो प्रत्यारोपण गरिएको ।

सरूवा रोग तथा महामारी प्रकोप व्यवस्थापनः

- औंलोका संकास्पद ८८ हजार ५ सय २० विरामीहरूको रक्त नमूना परीक्षण गर्दा ६ सय १७ लाई औलो भएको पाइएको ।
- हात्तीपाईले रोग निवारणको लागि १५ जिल्लामा कार्यक्रम सञ्चालन भई करीव ५८ लाख व्यक्तिलाई औषधि खुवाइएको ।

- क्षयरोगका ८ हजार ५ सय ६८ बिरामीको उपचार भइरहेको ।
- राष्ट्रिय प्रेषण प्रयोगशालामा लिक्विड कल्चर ल्याव र एल पी ए सेवा विस्तार भएको।
- क्षयरोगको नेशनल प्रीभ्यालेन्स सर्भे ८५ क्लस्टरमा कार्य सम्पन्न भई मध्याबधि मूल्यांकन सम्पन्न भएको ।
- ३० स्थानबाट एच.आइ.भी. संक्रमितलाई *CD4* सेवा उपलब्ध गराइएको र ७५ वटा *ART* केन्द्रबाट १६ हजार ४ सय २८ जनालाई *ART* उपचार सेवा दिइएको ।

सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षाः

- गंगालाल हृदय रोग केन्द्रबाट १,०४,४७४ मुटुका बिरामीहरूलाई बहिरंग मार्फत् स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराइएको, १,१८८ बिरामीहरूको विभिन्न खाले मुटुको शल्यक्रिया गरिएको, ५,९२१ बिरामीहरूको क्याथल्याब मार्फत् उपचार गरिएको, १२५७ बिरामीको एन्जीयोप्लाष्टी गरिएको र १५३९ बिरामीको क्याथल्याब मार्फत् अन्य उपचार गरिएको। सामाजिक सेवा अन्तरगत १५ वर्ष भन्दा मुनिका ६०१ बिरामीहरूको विभिन्न खाले मुटुको शल्यक्रिया गरिएको, ७५ वर्ष भन्दा माथिका ४५६ बिरामीहरूको विभिन्न खाले मुटुको उपचार गरिएको ४४४ वाथज्वरो बिरामीहरूको निःशुल्क भल्भ तथा शल्यक्रियाको उपचार गरिएको।

प्रयोगशाला सेवाः

- ४७ स्वास्थ्य चौकीमा नयाँ प्रयोगशाला सेवा सञ्चालन भएको ।
- ५८ जिल्लामा पुराना मेशिन विस्थापित गरी नयाँ वायोकेमेष्ट्रि एनालाईजरबाट सेवा विस्तार भएको ।
- विराटनगरमा क्षेत्रीयस्तरको प्रयोगशाला सेवा सुरु भएको ।
- विभिन्न रोगको परीक्षण तथा निदानात्मक विशिष्टीकृत सेवा प्रदान गर्नको लागि राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला तथा सो अन्तर्गत ७ जिल्लामा रक्त सञ्चार सेवा विस्तार कार्य सम्पन्न भएको ।

आयुर्वेदिक स्वास्थ्य सेवाःः

- ८० स्थानमा निःशुल्क आयुर्वेद शिविर सञ्चालन भएको ।
- सवै प्रदेशमा नागरिक आरोग्य कार्यक्रम मार्फत् जीवनशैली शिविर व्यवस्थापन तथा स्तनपान गराइरहेका महिलालाई समेत निःशुल्क आयुर्वेदिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिएको ।

जनशक्ति विकास तथा सेवा विस्तारः

- ९५ स्टाफ नर्सलाई दक्ष प्रसूति सेवा तालिम, १० लाई एनेस्थेटिक असिस्टेन्ट तालिम र ६० चिकित्सकहरूलाई मेडिको लिगलसम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको ।
- ३५ जनालाई हाइअल्टिच्यूड सिक्नेस प्रशिक्षक तालिम र ६७८ लाई TABUCS तालिम प्रदान गरिएको।
- स्थानीय तहका प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य संस्था रहने नीति अनुरूप कुल ४,२३१ वडाबाट तोकिएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रबाह गरिएको साथै स्वास्थ्य संस्था नभएका १,२०० वडाहरूमा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूको निर्माण कार्य प्रारम्भ भएको ।
- प्रत्येक प्रदेशमा विशिष्टिकृत स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्ने नीति अनुरूप कोशी अञ्चल अस्पताल बिराटनगर, नारायणी उपक्षेत्रीय अस्पताल, बिरगंज, भरतपुर अस्पताल, चितवन, भेरी अञ्चल अस्पताल नेपालगंज र डडेल्धुरा उपक्षेत्रीय अस्पताल डडेल्धुरा गरी ५ अस्पताललाई संघ मातहत रहने गरी केन्द्रीय अस्पतालको रूपमा स्तरोन्नती गरिएको ।

८. आर्थिक वर्ष २०७४/७५ को विनियोजित बजेट एवं खर्चको यथार्थ विवरणः

चालु खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७००११३	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	९४९९४	८८६९२	९३%
३७००१२३	स्वास्थ्य सेवा विभाग	१६५२५५	१५९३६३	९६%
३७००१३३	क्षेत्रीय स्वास्थ्य निर्देशानालयहरू	११७१७८	१०३३२९	८८%
३७००१४३	प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा (जनस्वास्थ्य कार्यालय, स्वास्थय केन्द्र, चौकी तथा उपचौकीहरू)	१०७९८९७	८८०४४४	८२%
३७००२१३	स्वास्थ्य तालिम केन्द्र (क्षेत्रीय र उपक्षेत्रीय समेत)	५८९८९	५५९६२	९५%
३७००२२३	क्षेत्रीय तथा अञ्चल अस्पताल	१३५०२५०	१३१३६८८	९७%
३७००२३३	अस्पतालहरू	०	१५७३२	०
३७००२४३	औषधि व्यवस्था विभाग	९२५०५	७५८८५	८२%
३७००२५३	आयुर्वेद विभाग	१७९१२	१५८१७	८८%
३७००२६३	आयुर्वेद चिकित्सालयहरू / औषधालयहरू	६७५४८	५२७८४	७८%
३७००३०३	पशुपति होमियो चिकित्सालय र युनानी औषधालय	१४३७७	१२७२७	८९%
३७०१०२३	चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान (वीर अस्पताल समेत)	१२७८३५८	१२७७५००	१००%
३७०१०३३	कान्ति बाल अस्पताल	२२२०८७	२२२०८७	१००%
३७०१०४३	सरुवा रोग अस्पताल	१३७९००	११३१६३	८२%
३७०१०५३	प्रसुति गृह- थापाथली	२९६८९६	२९६८९६	१००%
३७०१०६३	नेपाल आँखा अस्पताल	३२५००	३१८९७	९८%
३७०१०७३	बी.पी. कोईराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल	३६००००	३१५०००	८८%
३७०१०८३	मनमोहन कार्डियोथेरासिक भस्कुलर तथा ट्रान्स्प्लान्ट केन्द्र, महाराजगंज	२५५०००	२५५०००	१००%
३७०१०९३	शहिद गंगालाल हृदय केन्द्र	६१०६९१	५७७०२६	९४%
३७०११०३	बी.पी कोईराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान	६७८४९२	६७८४९२	१००%
३७०१११३	रामवृक्ष यादव स्मृति केन्द्र (जनकपुर अञ्चल अस्पताल)	२०००	२०००	१००%
३७०११२३	त्रि. वि.शिक्षण अस्पताल (सुरेश वाग्ले स्मृति क्यान्सर केन्द समेत)	३२००००	३२००००	१००%
३७०११३३	क्षयरोग नियन्त्रण	६५४९३२	२८२५८९	४३%
३७०११४३	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण	८७०१९८	६१८७४६	७१%
३७०११५३	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	३९०८३६	३३३९६३	८५%
३७०११६३	एकिकृत बाल स्वास्थ्य एवं पोषण कार्यक्रम	१३८७२७६	९१९८१०	६६%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७०११९३	इपिडेमियोलोजी, औलो , कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन	७२३२३८	५५०६४७	७६%
३७०१२०३	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	५३५६९	३२३२७	६०%
३७०१२१३	औषधि र उपकरण आपूर्ति	१६८४७०	१२०२९५	७१%
३७०१२२३	अस्पताल निर्माण सुधार तथा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली	२३७६६३०	२३४१११४	९९%
३७०१२३३	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र	२३४०८६	१२७५९५	५५%
३७०१२४३	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम	१८७९३३	१७०१२५	९१%
३७०१२५३	किटजन्य रोग नियन्त्रण अनुसन्धान तथा तालिम केन्द्र	१८५३०	१५२३६	८२%
३७०१२६३	स्वास्थ्य प्रयोगशाला सेवा	१९४९५३	१९२११४	९९%
३७०१२७३	स्वास्थ्य कर कोषबाट संचालित कार्यक्रमहरू	३८००००	३६७७३१	९७%
३७०१२९३	विविध कार्यक्रम (आयुर्वेद विभाग)	४५७७५	४००५२	८७%
३७०१३०३	सिहंदरबार वैद्यखाना	३३४२०	३३४२०	१००%
३७०१३१३	बी.पी. कोईराला लायन्स नेत्र अध्ययन केन्द्र	२६०००	२३९००	९२%
३७०१३२३	नेपाल नेत्र ज्योति संघ	६८३००	६८३००	१००%
३७०१३३३	स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद्	१०६८००	१०६६९०	१००%
३७०१३४३	अनुगमन,मूल्यांकन तथा योजना सुदृढीकरण	१९५१०५८	१६४०३२१	८४%
३७०१३६३	प्राथमिक स्वास्थ्य पुनर्जागरण कार्यक्रम	८२४६३०	६६९५४०	८१%
३७०१३८३	ग्रामीण सामुदायिक जनस्वास्थ्य,आधारभूत स्वास्थ्य तथा नमूना स्वस्थ गाँउ कार्यक्रम	१५५९८२	१५२६१९	९८%
३७०१३९३	कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान	५८४०८०	५८३६२१	१००%
३७०१४०३	पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान	७८०००	७८०००	१००%
३७०१४१३	मानव अंग प्रत्यारोपण केन्द्र	२५३०००	२१९६७२	८७%
३७०१४३३	सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा (स्वास्थ्य वीमा) कार्यक्रम	१४२७३४८	१३५९३५०	९५%
३७०१४४३	एकिकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास परियोजना	५८०७०	७६५५	१३%
३७०८०२३	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र	२५१८६	२२५१९	८९%
३७०८०३३	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम	२७७५०	१९६२७	७१%
३७०८०४३	एकीकृत जिल्ला स्वास्थ्य कार्यक्रम	३१३३५७२	२४९७००५	८०%
३७०८०६३	क्षयरोग नियन्त्रण	१६४८८५	१३५३९७	८२%
३७०८०९३	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	११२६६०	९४१५०	८४%
	जम्मा	**२३९६९९९६**	**२०६८७६१४**	**८६%**

पुँजीगत खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७००२४४	औषधि व्यवस्था विभाग	२७११६	२५२६०	९३%
३७००२६४	आयुर्वेद चिकित्सालयहरू / औषधालयहरू	१००००	१००००	१००%
३७००३०४	पशुपति होमियो चिकित्सालय र युनानी औषधालय	४५८०	४४५०	९७%
३७०११३४	क्षयरोग नियन्त्रण	२४४८६५	२०७३८२	८५%
३७०११४४	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण	५००००	४९२३०	९८%
३७०११५४	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	१७८२७	२१३०	१२%
३७०११६४	एकिकृत बाल स्वास्थ्य एवं पोषण कार्यक्रम	११६८५६	८४६७४	७२%
३७०११९४	इपिडेमियोलोजी, औलो , कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन	७०३०	४९१३	७०%
३७०१२०४	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	७३३५	४०८४	५६%
३७०१२१४	औषधि र उपकरण आपूर्ति	३२३५३०	२४८७४७	७७%
३७०१२२४	अस्पताल निर्माण सुधार तथा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली	११२१६	९५३८	८५%
३७०१२३४	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र	१२३०	८७२	७१%
३७०१२४४	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम	१६३६६	१५५३४	९५%
३७०१२६४	स्वास्थ्य प्रयोगशाला सेवा	८५८०१	८१७४४	९५%
३७०१२९४	विविध कार्यक्रम (आयुर्वेद विभाग)	२०५०९	१२६७९	६२%
३७०१३४४	अनुगमन,मूल्यांकन तथा योजना सुदृढीकरण	१५२८५	९२४६	६०%
३७०१३६४	प्राथमिक स्वास्थ्य पुनर्जागरण कार्यक्रम	६१२००	२३११७	३८%
३७०१४४४	एकिकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास परियोजना	०	०	०
३७०८०४४	एकीकृत जिल्ला स्वास्थ्य कार्यक्रम	६०८३२८८	५६७८१९२	९३%
३७०८०६४	क्षयरोग नियन्त्रण	५३७६	५१४२	९६%
३७०८०९४	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	२४८७६९	२०५७५४	८३%
	जम्मा	**७३५८१७९**	**६६८२६८८**	**९१%**

९. आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा विनियोजित बजेट तथा २०७५ चैत्र मसान्तसम्मको खर्चको अवस्थाः

चालु खर्च (रु. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७००११३	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	१०५६१६	६९८८९	६६%
३७००१२३	स्वास्थ्य सेवा विभाग	१३९०००	९६५५७	६९%
३७००१४३	प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा	३५६४१७	२५५२६८	७२%
३७००१५३	केन्द्रिय अस्पताल तथा प्रतिष्ठान	२२६४००	१७६१८८	७८%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७००२१३	राष्ट्रिय स्वास्थ्य तालिम केन्द्र	५५९०२	१३१४७	२४%
३७००२४३	औषधि व्यवस्था विभाग	९५१००	४५०५६	४७%
३७००२५३	आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा विभाग	१६९००	१००३७	५९%
३७००३०३	पशुपति होमियो चिकित्सालय र युनानी औषधालय	१३६००	१०१७२	७५%
३७०१०२३	चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान (वीर अस्पताल समेत)	१४७३०००	१२६३०००	८६%
३७०१०३३	कान्ति बाल अस्पताल	१९२०००	१९२०००	१००%
३७०१०४३	शुक्रराज ट्रपिकल अस्पताल	११४०००	८०९६५	७१%
३७०१०५३	परोपकार प्रसुति अस्पताल	२९६०००	२९६०००	१००%
३७०१०६३	नेपाल आखाँ अस्पताल	२८५००	१६७६६	५९%
३७०१०७३	बी.पी. कोईराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल	३१६०००	३१६०००	१००%
३७०१०८३	मनमोहन कार्डियोथेरासिक भस्कुलर तथा ट्रान्स्प्लान्ट केन्द्र, महाराजगंज	३७४०००	१७९५००	४८%
३७०१०९३	शहिद गंगालाल हृदय केन्द्र	५७१०००	५७१०००	१००%
३७०११०३	बी.पी कोईराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान	५८७०००	३९५४०४	६७%
३७०११२३	त्रि. वि.शिक्षण अस्पताल (सुरेश वाग्ले स्मृति क्यान्सर केन्द समेत)	२६१०००	१८१०००	६९%
३७०११३३	क्षयरोग नियन्त्रण	५४९७००	१५८३८९	२९%
३७०११४३	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण	५२४१००	८८४५३	१७%
३७०११५३	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	४७९८००	५७९४३	१२%
३७०११६३	एकिकृत बाल स्वास्थ्य एवं पोषण कार्यक्रम	१९८९४००	२३७८०५	१२%
३७०११९३	इपिडेमियोलोजी, औलो , कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन	४१८६००	१३१०२४	३१%
३७०१२०३	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	२७०००	७७८९	२९%
३७०१२१३	औषधि र उपकरण आपूर्ति	१४३५००	४१०८१	२९%
३७०१२२३	अस्पताल निर्माण सुधार तथा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली	१३१३४००	१०३३०९०	७९%
३७०१२३३	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र	११३६००	३२८९०	२९%
३७०१२४३	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम	१०१६००	६१४१३	६०%
३७०१२५३	किटजन्य रोग नियन्त्रण अनुसन्धान तथा तालिम केन्द्र	२१९००	११३४३	५२%
३७०१२६३	राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	१६३३००	१११९०४	६९%
३७०१२७३	स्वास्थ्य कर कोषबाट संचालित कार्यक्रमहरू	४०००००	२८०४९४	७०%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७०१२८३	आयुर्वेद चिकित्सालय, नरदेवी	५८३००	४०५९६	७०%
३७०१२९३	विविध कार्यक्रम (आयुर्वेद विभाग)	२७९००	३१०१	११%
३७०१३०३	सिहंदरबार वैद्यखाना	२९४००	१५४३२	५२%
३७०१३१३	बी.पी. कोईराला लायन्स नेत्र अध्ययन केन्द्र	२२०००	११५००	५२%
३७०१३२३	नेपाल नेत्र ज्योति संघ	५८०००	३५४००	६१%
३७०१३३३	स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद्	९५०००	९५०००	१००%
३७०१३४३	अनुगमन,मूल्यांकन तथा योजना सुदृढीकरण	२१०४०७३	८८९५८२	४२%
३७०१३६३	प्राथमिक स्वास्थ्य पुनर्जागरण कार्यक्रम	४८६१००	३४५८४५	७१%
३७०१३९३	कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान	४५१३००	२९८०९४	६६%
३७०१४०३	पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान	५००००	०	०%
३७०१४१३	मानव अंग प्रत्यारोपण केन्द्र	१६०५००	१०३१७१	६४%
३७०१४३३	सामाजिक स्वास्थ्य सुरक्षा (स्वास्थ्य वीमा) कार्यक्रम	६००००००	१९९७३००	३३%
३७०८०९३	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	०	०	०
	जम्मा	**२१००९९०८**	**१०२५६५८८**	**४९%**

पुँजीगत खर्च (रू. हजारमा)

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७००२४४	औषधि व्यवस्था विभाग	७२५००	१०१५	१%
३७००३०४	पशुपति होमियो चिकित्सालय र युनानी औषधालय	२०००	०	०%
३७०११३४	क्षयरोग नियन्त्रण	१४५५००	५७२३०	३९%
३७०११४४	एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण	२६८००	०	०%
३७०११५४	एकीकृत महिला स्वास्थ्य तथा प्रजनन स्वास्थ्य कार्यक्रम	५२००	०	०%
३७०११६४	एकिकृत बाल स्वास्थ्य एवं पोषण कार्यक्रम	१६६५००	०	०%
३७०११९४	इपिडेमियोलोजी, औलो , कालाज्वर नियन्त्रण तथा प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन	२६००	१५०	६%
३७०१२०४	अपाङ्गता रोकथाम तथा कुष्ठरोग नियन्त्रण कार्यक्रम	१३००	४९९	३८%
३७०१२१४	औषधि र उपकरण आपूर्ति	१७११००	१३४५३	८%
३७०१२२४	अस्पताल निर्माण सुधार तथा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली	५६००	१२१३	२२%
३७०१२३४	राष्ट्रिय स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार केन्द्र	५००	५०	१०%
३७०१२४४	राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम	२१००	१८५१	८८%
३७०१२६४	राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला	३४८००	५०२६	१४%

ब.उ.शी.नं.	मन्त्रालय/कार्यालय/निकाय/आयोजना	बजेट	खुद खर्च	प्रतिशत
३७०१२९४	विविध कार्यक्रम (आयुर्वेद विभाग)	६०००	०	०%
३७०१३४४	अनुगमन,मूल्यांकन तथा योजना सुदृढीकरण	५०५३००	४०३८	१%
३७०१३६४	प्राथमिक स्वास्थ्य पुनर्जागरण कार्यक्रम	२५५००	४२०४	१६%
३७०१४४४	एकिकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	७०३२८००	२६४५९८२	३८%
३७०८०९४	आयुर्वेद सेवा कार्यक्रम	३६५०००	८१९२६	२२%
	जम्मा	**८५७११००**	**२८१६६३७**	**३३%**

◆ ◆ ◆

अनुसूचीहरु

अनुसूची १

Project Aid Commitment
Projectwise Report Upto Falgun
FY 2018/19 (2075/076)

S.N.	Date of Agreement	Donor	Name of the Project	Type of Assistance	Amount (in millions) In Foreign Currency	Amount (in millions) In NRs.	Sector
1	24 August, 2018 (Bhadra 8, 2075)	World Bank	Integrated Public Financial Management (PFM) Reform Project.	Grant	US$ 15	1640.00	Governance
2	5 September, 2018 (Bhadra 20, 2075)	Switzerland	Safer Migration (SaMi) Project.	Grant	CHF 18.20	2000.00	Social
3	10 Oct,2018 Ashoj 24 2075	World Bank(IDA)	First Programmatic Energy Sector Development Policy Credit	Loan	US$ 100	11630.00	Energy
4	10 Oct,2018 Ashoj 24 2075	World Bank(IDA)	Fourth Financial Sector Stability Development Policy Credit	Loan	US$ 100	11630.00	Financial
5	26 Sept, 2018 (Ashoj 10, 2075)	Korea (KOICA)	Enhancing the Quality of Technical and Vocational Education and Training (TVET)	Grant	US$ 5	550.00	Education
6	5 October, 2018 (Ashoj 19 2075)	Japan	School Sector Development Program (SSDP)	Grant	Yen 300	308.00	Education
	25 October, 2018 (kartik 8, 2075)	Japan	Rehabilitation of Sindhuli Road Affected by Earthquake	Grant	Yen 1047	1085.00	Earthquake
8	14 November, 2018 (Kartik 28, 2075)	World Bank Group	Second Bridge Improvement and Maintenance Program	Loan	US$ 133	15903.00	Roads network
			Support to Food and Natrition Enhancement Project	Grant	US$ 22.7	2646.00	Agriculture
9	20 November, 2018 (Mangsir 4,	Japan	Food Assistance Program	Grant	Yen 350	3549.00	Food
10	20 November 2018 (Mangsir-4)	Asian Development Bank	SASEC Highway Improvement Project	Loan	US$ 180	20579.00	Roads network
			Disaster Resilience of School Project	Loan	US$ 148.9	17023.00	Earthquake
				Grant	US$ 15	1715.00	Earthquake
11	26 November 2018 (Mangsir-10)	Asian Development Bank	Urban Water Supply and Sanitation (Sector) Project	Loan	US$ 130	14664.00	Water Supply and Sanitaion
			SASEC Power System Expansion Project	Loan	US$ 20	2256.00	Energy
					Total	**107178.00**	***percentage***
					Grant	**13493.00**	12.59
					Loan	**93685.00**	87.41
					Total	**107178.00**	**100.00**

"उपर्युक्त विवरण २०७५ फागुन मसान्तसम्मको हो । "

अनुसूची २
आ.व. २०७४।७५ को चैत्र देखी असार मसान्तसम्म आर्थिक ऐन, २०७४ को दफा १९ बमोजिम दिइएको राजस्व छुटको विवरण

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
१	सत्यनारायण माध्यमिक विद्यालय मोरङ्ग	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 36+1S ED LP709/42BS3	INR	१३९००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/१२/२०७४
२	बाराही माध्यमिक विद्यालय,फराकचौर तनहुं	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 36+1S ED LP709/42BS3	INR	१३०००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१३/१२/२०७४
३	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	Electric cutting machine लगायतका 69 प्रकारका सामाग्रीहरु	CNY	४२३८३१०	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१३/१२/२०७४
४	त्रिभुवन विश्वविद्यालय,जलतथा मौसम विज्ञान केन्द्रिय विभाग	शिक्षा मन्त्रालय	Auto Weather Station लगायतका सामाग्रीहरु	CNY	४११३१२९	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१५/१२/२०७४
५	महाकवि देवकोटा माध्यमिक विद्यालय ,सुनवल,नवलपरासी	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 40+1S LP909/49WB BS3 TMML 497MFIP(ABS)	INR	१४०००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१९/१२/२०७४
६	सुखानी सहिद स्मृति प्रतिष्ठान, झापा	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	सुखानी सहिद स्मृति प्रतिष्ठान झापामा स्थापित कछुवा उद्दार केन्द्रको संचालन तथा विकासका लागि जर्मन संस्थाले निशुल्क रुपमा प्रदान गरेका Silicagel/anti-humidity protection for camera, steromicroscopes लगायतका २६ प्रकारका सामानहरु	NPR	१	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१९/१२/२०७४
७	China Railway 14th Bureau Group Co.Ltd.(As a contractor of Implementation Agreement for the Repair and Reinforcement Project of the Existing China-aided Projects in Nepal)	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	रेलको सम्भाव्यता अध्ययन सम्बन्धी सामाग्रीहरु (मिति २०७४/११/२१)	CNY	१२२०६८०	भन्सार महसुल, मुल्य अभिवृद्धि कर लगायतका सबै कर छुट	२१/१२/२०७४
८	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, खुमलटार, ललितपुर	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	Trax Cruiser Ambulance, 4WD,TD 2650 FTI VP 37 BSIII engine, With Power Steering, Without AC, 7.5 R 16 Tyres, H.S. Code:-87033392	INR	१२५९९२६	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२०/१२/२०७४
९	श्री कोहलपुर माध्यमिक विद्यालय,कोहलपुर,बाँके	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 36+1S ED LP709/42BS3	INR	१४६००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२०/१२/२०७४
१०	श्री खैरेनी माध्यमिक विद्यालय,शुक्लागण्ड	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 36+1S ED LP709/42BS3	INR	१३७००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि	२२/१२/२०७४

सि.नं.	छुट प्रदान गरिएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
	की न.पा. ६,तनहुँ					भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	
११	नेपाल अन्तर्राष्ट्रिय कृष्णभावनामृत संघ, बुढानिलकण्ठ, काठमाडौं।	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	राधाकृष्ण, यशोदाकृष्ण, कालिय नाग, अष्ट सखी, गरुड,जय, विजय, गरुड स्तम्भ समेतका थान १७ मूर्तिहरु	NPR	७६००००	नियमानुसार लाग्ने सम्पूर्ण कर/महसूल आर्थिक ऐन, २०७४ को दफा १९ बमोजिम छुट	२८/१२/२०७४
१२	साजीलाल माध्यमिक विद्यालय, सुन्दरहरैंचा, मोरङ्ग	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 36+1S ED LP709/42 BS3	INR	१४६००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०२/०१/२०७५
१३	मदन भण्डारी स्पोर्टस् एकेडेमी, काठमाडौं	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१. फुटबल १०० थान, २. भलिबल १०० थान, ३. बास्केटबल १०० थान समते जम्मा ३०० थान	NPR	१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०७/०१/२०७५
१४	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ति निर्देशनालय, जङ्गी अड्डान	रक्षा मन्त्रालय	Ambulance Qty 4 Units & Jeep 4×4 with Military Radio Qty – 10 Units	USD	९११८००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	११/०१/२०७५
१५	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ति निर्देशनालय, जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	Armored Personnel Carriers (APC) Qty - Various	USD	८४८८३२०	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	११/०१/२०७५
१६	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ति निर्देशनालय, जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	Truck Utility Cargo (Under 1.5 Ton), Qty - 26 Units	USD	१६४५८००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	११/०१/२०७५
१७	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ति निर्देशनालय, जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	Water Treatment Plant, Qty 5 Sets	USD	२२३६००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	११/०१/२०७५
१८	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ति निर्देशनालय, जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	Truck Maintenance Medium Qty – 1 Unit, Truck Water Qty – 2 Units, Truck Recovery (Up to 5 tons) Qty -1 Units	USD	४५३४००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	११/०१/२०७५
१९	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	truck refregerator(under 20') QTY 1 UNIT	USD	८५०००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५
२०	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	Ambulance(4*4) QTY 2 UNITS AND JEEP94*4) QTY 6 UNITS	USD	५२०४२०	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५
२१	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	TRUCKS QTY-VARIOUS	USD	२४४४५००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५
२२	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	Truck Maintenance medium,Qty 1unit	USD	१२४८००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५
२३	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	TRUCK SEWAGE,QTY 4 UNITS	USD	४४१२००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५
२४	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी	रक्षा मन्त्रालय	truck utility cargo(under2.5ton to 5tons)qty 10 units	USD	७३३५००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मूद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
	अड्डा						
२५	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	truck utility cargo (under1.5ton)qty 17 units	USD	१०७६१००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२३/०१/२०७५
२६	श्री दमकडा माध्यमिक विद्यालय,तानसेन न.पा. 9,पाल्पा	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 40+1S ED LP712/42 BS3	INR	१४२००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२३/०१/२०७५
२७	जन माध्यमिक विद्यालय, बिरेन्द्रनगर, सुर्खेत	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 40+1S ED LP712/42 BS3	INR	१४२००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२३/०१/२०७५
२८	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	truck utility cargo (under1.5ton)qty26 units	USD	१६४५८००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०१/२०७५
२९	नेपाली सेना सैनिक सामग्री प्राप्ती निर्देशनालय,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	truck refregerator(under 20ft), QTY 4UNITS	USD	४३६८००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०१/२०७५
३०	श्री त्रिभुवन माध्यमिक विद्यालय,वडिगाड गा.पा. 2,वाग्लुङ्ग	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 40+1S ED LP712/42 BS3	INR	१४२००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०३/०२/२०७५
३१	श्री रत्नराज्य लक्ष्मी माध्यमिक विद्यालय ,गैंडाकोट,नवलपरासी	शिक्षा मन्त्रालय	36S_1JKM_NAC_SKOOLBUS_ON LP712/42BS3	INR	१३७५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०३/०२/२०७५
३२	वकुलहर रत्ननगर अस्पताल,चितवन	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Dressing trolley-tables समेत विभिन्न सामाग्रीहरु	USD	३००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०२/२०७५
३३	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद (श्री चाईना रेलवे १४ औं व्यूरो ग्रुप कम्पनी लिमिडेट)	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	Long handle wall disc grinding machine लगायतका विभिन्न ४६ प्रकारका Machinery and Equipment, Materials & Electrical Equipments	CNY	७४७९५६०	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०४/०२/२०७५
३४	राष्ट्रिय खेलकुद परिषद (नेपाल भलिबल संघ)	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	Commercial Invoice No 311484 मा उल्लिखित Powergame Bright Blue लगायतका भलिवल खेलसँग सम्बन्धित सामाग्रीहरु	USD	२३९३५.६	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०७/०२/२०७५
३५	चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ,विर अस्पताल ,काठमाडौ	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Fibroscan	USD	२५४०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०७/०२/२०७५
३६	राष्ट्रिय अपाङ्ग कोष	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	अपाङ्गगता भएका व्यक्तिहरुको लागि प्रयोग गरिने कृतिम अंग बनाउन आवश्यक कच्चा पदार्थ एवम् मालवस्तुहरु	INR	६०१७१०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१०/०२/२०७५
३७	श्री विरेन्द्र माध्यमिक विद्यालय,कालीगण्डकी गा.पा. ५,स्याङ्गजा	शिक्षा मन्त्रालय	TATA STARBUS SKOOL 50+1_3x2_ LP909/49 BS3	INR	१५१२०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१०/०२/२०७५
३८	नेपाल आयल निगम लिमिटेड	वाणिज्य मन्त्रालय	हवाई इन्धन	INR	१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा	१०/०२/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्योहरा	निर्णय मिति
						मू.अ.कर पुरै छुट	
३९	श्री राष्ट्रिय माध्यमिक विद्यालय,इटहरी उपमहानगरपालिका-१,सुनसरी	शिक्षा मन्त्रालय	36s_1JKM_NAC_SKOOLBUS_ON LP712/42BS3	INR	१३७५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/०२/२०७५
४०	स्वास्थ्य सेवा विभाग	स्वास्थ्य मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4	INR	११९०००००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२१/०२/२०७५
४१	नेपाल प्रहरी उच्च माध्यमिक आवासीय विद्यालय, साँगा, काभ्रेपलान्चोक	गृह मन्त्रालय	26 +1S_1JKM_SLB_NAC_SKOOL LP407EX/34 BS3	INR	११४००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२१/०२/२०७५
४२	कालिका माध्यमिक विद्यालय,भक्तपुर,नगर कोट	शिक्षा मन्त्रालय	SCHOOL UNIFORM लगायत संलग्न INVOICE माउल्लेखित सामानहरु	UAD	२५००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२४/०२/२०७५
४३	नेपाल चीन हिमालयन मैत्री समाज नेपाल	स्वास्थ्य मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE+4*4SEATING CAPACITY 3+1STRETCHER(8SEATER)	INR	२७७५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२७/०२/२०७५
४४	नेपाली सेना (श्री प्रधानसेनापतिको कार्यालय, जंगी अड्डा)	रक्षा मन्त्रालय	Antique Pistol (Dummy Without firing mechanism)	URO	१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०४/०३/२०७५
४५	पंच दशनाम जूना अखडा नेपाल	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि प्रयोग हुने कृतिम अङ्गका सहायक सामग्रीहरु	INR	५०००००	प्रचलित कानुन बमोजिम भुक्तानी गर्नुपर्ने कर, महसुल पुरै मिनाहा	०५/०३/२०७५
४६	त्रिचन्द्र बहुमुखी क्याम्पस	शिक्षा मन्त्रालय	Aftershock Observation instruments 30 थान Sata Recorder Sismometers)	JPY	२६०६३४६०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/०३/२०७५
४७	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवा (HDCS) द्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	DHM Germany बाट उपहारस्वरुप प्राप्तस्वास्थ्य सामग्री	URO	५२२४.१	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०३/२०७५
४८	बाल अपाङ्ग टेवा संस्था	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	Seatshells for Children With CP, Pair of Special Shoes, Sleeping bags, Height adjustable Chairs	URO	७१४	अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुले प्रयोग गर्न सहयोग स्वरुप प्राप्त तपशिलमा उल्लिखित सामग्रीहरुको पैठारी गर्दा लाग्ने कर महसुल सबै छुट	०६/०३/२०७५
४९	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	Rubber Granules	USD	३६७५	तपशीलमा उल्लेखित रबरको दाना पैठारी गर्दा लाग्ने सबै कर, महसूल छुट	१०/०३/२०७५
५०	प्रारम्भ नामक गैरसरकारी संस्था	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	प्याकिङ्ग लिष्टमा उल्लेख भएबमोजिमका FIRST AID KITS स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	५००००	तपशीलमा उल्लिखित मालवस्तु पैठारी गर्दा लाग्ने सबै कर, महसूल छुट	०८/०३/२०७५
५१	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	संवत् 2018/05/25 र 2018/05/19 को पत्रसाथ संलग्न गरिएको Proforma Bill हरु	URO	११९९९.८६	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१५/०३/२०७५
५२	पुर्चौडी नगरपालिकाको कार्यालय, बैतडी	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा	१५/०३/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
						सम्पूर्ण कर महसुल छुट	
५३	शीर मेमोरियल अस्पताल, बनेपा	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Oxygen Generator	INR	२४३७५००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१८/०३/२०७५
५४	शीर मेमोरियल अस्पताल, बनेपा	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Helping Babies Breath Training Program को लागि आवश्यक स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	३९५६	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१८/०३/२०७५
५५	पोखरा विश्वविद्यालय, विज्ञान तथा प्रविधि संकाय	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	३ थान Accelerometers (Seismometers)	USD	१५००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२२/०३/२०७५
५६	आठबिसकोट नगरपालिकाको कार्यालय, रुकुम (पश्चिम)	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२५/०३/२०७५
५७	लिखु तामाकोशी गाउँपालिकाको कार्यालय, रामेछाप	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान २	INR	१११००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२७/०३/२०७५
५८	खजुरा गाउँपालिका,बाँके	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4(1948cc)	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२९/०३/२०७५
५९	गैडहवा गाउँपालिकाको कार्यालय, रुपन्देही	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२९/०३/२०७५
६०	बर्दघाट नगरपालिका, पश्चिम नवलपरासी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०३/२०७५
६१	पोखरा विश्वविद्यालय, विज्ञान तथा प्रविधि संकाय	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	Seismograph - for research	NPR	२२५००००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२८/०३/२०७५
६२	निलकण्ठ नगरपालिका, धादिङ्ग	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	३१/०३/२०७५
६३	आमचोक गाउपालिका, भोजपुर	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	३२/०३/२०७५

आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को फागुन मसान्तसम्मको आर्थिक ऐन, २०७५ को दफा १८ बमोजिम दिइएको राजस्व छुटको विवरण

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
१	खिजीदेम्बा गाउँपालिकाको कार्यालय, ओखलढुङ्गा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०१/०४/२०७५
२	छिपहरमाई गाउँपालिकाको कार्यालय, पर्सा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०१/०४/२०७५
३	गुराँस गाउँपालिकाको कार्यालय, दैलेख	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि	०९/०४/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
		प्रशासन मन्त्रालय	थान १ मात्र			भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	
४	कालीमाटी गाउँपालिकाको कार्यालय, सल्यान	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०९/०४/२०७५
५	रैनादेवी छहरा गाउपालिका,पाल्पा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4(1948cc)	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/०४/२०७५
६	छत्रेस्वरी गाउँपालीका, सल्यान	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4X4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१६/०४/२०७५
७	कृष्णपुर नगरपालिकाको कार्यालय, कन्चनपुर	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१७/०४/२०७५
८	थाक्रे गाउँपालिका, धादिङ्ग	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE+ 4x4 SEATING CAPACITY 3 + 1 STRECHER(8 SEATE)	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१६/०४/२०७५
९	कालिका गाउँपालिकाको कार्यालय, रसुवा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१६/०४/२०७५
१०	शान्ति सेवा गृह, काठ्माडौं।	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	metronidazole injestion 500 mg/100 ml समेत औषधिहरु	URO	३३८६५.९५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१६/०४/२०७५
११	गुराँस गाउँपालिकाको कार्यालय, दैलेख	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१७/०४/२०७५
१२	सुदुर पश्चिम मोहन्याल कृषि तथा पशुपालन व्यबसाय प्रा.लि., पहलमानपुर, कैलाली	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	supply of puf panels, for cold storage	INR	९७८५०००	आर्थिक ऐन,२०७५ को अनुसूचि-१ को दफा १५ को उपदफा(२) को खण्ड (झ) बमोजिम १(एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिई बाँकी भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट)	१६/०४/२०७५
१३	लालझाडी गाउंपालिका,कञ्चनपुर	सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०४/२०७५
१४	नेपाल आयल निगम लिमिटेड	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	हवाई इन्धन(ATF)	INR	१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२७/०४/२०७५
१५	नेपाल आयल निगम लिमिटेड	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	हवाई इन्धन(ATF)	INR	१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२७/०४/२०७५
१६	नेपाल जुडो संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	खेल पोशाकहरु	USD	३३२२.०५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०४/२०७५
१७	नेपाल गल्फ संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	गल्फ सेट ३० थान	GBP	३१९८	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि	२७/०४/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मूद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
						भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	
१८	रौतामाई गाउपालिका,उदयपुर	सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२९/०४/२०७५
१९	देवताल गाउँपालिका, बारा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4X4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०४/२०७५
२०	अजयमेरु गाउपालिका,रुपन्देही	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4	INR	२७७५००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	३१/०४/२०७५
२१	शान्तिनगर गाउँपालिका, दाङ	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२७/०४/२०७५
२२	काठमान्डौ विश्वविद्यालय	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	SERVER COMPUTERS ANDNETWORK SWITCHES	USD	२१२०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०१/०५/२०७५
२३	सुनवर्षी नगरपालिका मोरङ	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०१/०५/२०७५
२४	तेङ्मिा दाडोमा लामा प्रतिष्ठान	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE4*4 1948cc	INR	२७७५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०५/२०७५
२५	काठमाडौं महानगरपालिका	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०७/०५/२०७५
२६	गजुरी गाउँपालिका धादिङ	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०७/०५/२०७५
२७	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	SCORE BOARD TIMERS	USD	२३१०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०५/२०७५
२८	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	OFFICIAL STANDARD FUTSAL GOAL POSTS	USD	१५००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०५/२०७५
२९	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	FUTSAL BALL	USD	१७७००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०५/२०७५
३०	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	FOUL DISPLAY SETS	USD	१६२०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०५/२०७५
३१	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	AIR FUTSAL INFLATABLE GOAL POST (WITH TRAINING&COACHING EQUIPMENT)	USD	७५०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०५/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
३२	बर्दघाट नगरपालिका, पश्चिम नवलपरासी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/०५/२०७५
३३	बर्दघाट नगरपालिका, पश्चिम नवलपरासी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/०५/२०७५
३४	बर्दघाट नगरपालिका, पश्चिम नवलपरासी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/०५/२०७५
३५	परोहा नगरपालिका रौतहट	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/०५/२०७५
३६	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	हवाइ उड्डयन सुरक्षा समाग्रीहरु	JPY	१.०१E+०९	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१४/०५/२०७५
३७	मेलौली नगरपालिका, बैतडी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२५/०५/२०७५
३८	मेल्लेख गाउँपालिका, अछाम	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२४/०५/२०७५
३९	बागचौर नगरपालिका, सल्यान	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahindra Bolero Ambulance 4WD	INR	५५६३००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२७/०५/२०७५
४०	डुंगेश्वर गाउँपालिकाको कार्यालय, दैलेख	सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4X4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२९/०५/२०७५
४१	नैरनापुर गाउँपालिका, बाँके	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान १	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०१/०६/२०७५
४२	तुल्सीपुर उपमहानगरपालिका, दाङ	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata SUMO SE AMBULANCE 4*4 थान ३ (तीन) मात्र	INR	१६६५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	११/०६/२०७५
४३	नेपाली सेना, नीति तथा योजना निर्देशनालय,बलाधिकृत विभाग,जङ्गी अड्डा	रक्षा मन्त्रालय	जङ्गी अड्डा बाट प्रमाणित truck2.5 tons-15 थान, Truck 7.5 -5 थान, Medium Ambulance 2.5 ton- 5 थान	INR	१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२६/०६/२०७५
४४	Steadfast Nepal Pvt. Ltd.	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	Aggreebind AGB-WT, Black 5000 Ltrs	USD	२४०००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२९/०६/२०७५
४५	निजामती कर्मचारी अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Filgrastim 300mcg/0.5ml	USD	४६७१८०	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०६/०७/२०७५
४६	विगु गाउंपालिका दोलखा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TOYOTA LANDCRUSER AMBULANCE	JPY	७४०००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०७/०७/२०७५
४७	चिकित्सा विज्ञान	स्वास्थ्य तथा	Traveller Special Care	INR	१४०२२४६	१ (एक) प्रतिशत भन्सार	०६/०७/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मूद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
	राष्ट्रिय प्रतिष्ठान ,विर अस्पताल ,काठमाडौ	जनसंख्या मन्त्रालय	Ambulance			महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	
४८	धुलिखेल अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Laser Machine	URO	५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०७/२०७५
४९	धुलिखेल अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	C-Arm Machine With Accessories	URO	१००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०७/२०७५
५०	धुलिखेल अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	,Medical Equipments	URO	२८४०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०७/२०७५
५१	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	कोरियन फुटबल संघबाट सहयोगस्वरुप प्राप्त फुटवल बुट ८९७ जोर	SKW	४०७९७७९१	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०७/२०७५
५२	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	TWO (2) UNITS TOYOTA HIACE AMBULANCE	JPY	१०३५९४००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१३/०७/२०७५
५३	Handicap International Federation	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	Wheelchairs & Accessories	USD	३०५१५.७	पूर्ण रुपमा राजस्व छुट दिने	१६/०७/२०७५
५४	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Water Filter	USD	२८०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०७/२०७५
५५	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Surgical Operating Table	USD	१७०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०७/२०७५
५६	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Salt	USD	१५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०७/२०७५
५७	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Microprocess Membrane Touch Controller	USD	१४७५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०७/२०७५
५८	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य मन्त्रालय	High Pressure Cleaner	USD	९८०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०७/२०७५
५९	मानव विकास तथा सामुदायिक सेवाद्वारा सञ्चालित चौरजहारी अस्पताल, रुकुम	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Distilled Water Bottle	USD	४७	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०७/२०७५
६०	खानी तथा भुगर्भ विभाग	उद्योग मन्त्रालय	20' Dry Dernier Voyage - Progeco	URO	७६१८६	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	३०/०७/२०७५
६१	अखिल नेपाल फुटबल संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	Outdoor Full Color LED Display	USD	२७७७३.८२	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	३०/०७/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
६२	बकुलहर रत्ननगर अस्पताल, चितवन	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Medical Furniture for Charity	USD	३००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०८/२०७५
६३	सिरहा बहीरा संघ	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	Micro Scope	URO	२६४०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०८/२०७५
६४	श्री कृष्ण प्रणामी प्रतिष्ठान नेपाल	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	IRR Granite Slabs	INR	८७२२८०	भन्सार महसुल पुरै भाग छुट	०४/०८/२०७५
६५	नेपाल जुडो संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	Judo Mats	USD	८६४०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०८/२०७५
६६	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Antiretroviral Medicine	USD	४५३७८	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०८/२०७५
६७	मंगलादेवी जनजागृति आधारभूत विद्यालय, सिन्धुपाल्चोक	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	Prefab and Construction Materials	URO	४३५१०.८५	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०६/०८/२०७५
६८	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Harm Reduction	USD	४०६८४.०३	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०८/२०७५
६९	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र	स्वास्थ्य मन्त्रालय	HIV Test	USD	१४३५९१.१	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०८/२०७५
७०	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र	स्वास्थ्य मन्त्रालय	Antiretroviral Medicine	USD	४५३७८.३७	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०६/०८/२०७५
७१	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, जैविक प्रविधि केन्द्रीय विभाग	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	Centrifuge	USD	३२७४	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०७/०८/२०७५
७२	भुमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्रालय	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	Software anf equipment	USD	८५०५७.५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०९/०८/२०७५
७३	कृषि अनसुन्धान परिषद्	कृषि विकास मन्त्रालय	Equipment and Machinery	CNY	४२९४३३	पैठारी गर्दा भुक्तानी गर्नुपर्ने सवै करक्क/ महसुल छुट।	१३/०८/२०७५
७४	त्रिवेणी गाउँपालीका, सल्यान।	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	एम्बुलेन्स	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१३/०८/२०७५
७५	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	स्वास्थ्य मन्त्रालय	औषधि तथा टेष्टिङ्ग किट्स	USD	१६२८५४.२	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१३/०८/२०७५
७६	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	ऊर्जा, जल स्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	junction box	URO	४५००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१६/०८/२०७५
७७	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	ऊर्जा, जल स्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	Weighing rain guage with stand	URO	१६००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१६/०८/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मूद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
७८	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	ऊर्जा, जल स्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	Visibilityand present weather sensor	URO	५०००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१६/०८/२०७५
७९	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	ऊर्जा, जल स्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	Mounting accessories for battery enclosures	URO	१०००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१६/०८/२०७५
८०	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग	ऊर्जा, जल स्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	Megnetic contacts for enclosures	URO	२०८	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१६/०८/२०७५
८१	Helping Hand For Relief And Development	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	Medicial Supplies and equipment	USD	१४६११०.१	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१८/०८/२०७५
८२	बुद्धभुमी नगरपालिका, कपिलवस्तु	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१८/०८/२०७५
८३	फतुवा विजयपुर नगरपालिका	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१९/०८/२०७५
८४	धुलिखेल अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Endoscopy सामाग्री	URO	१८९७१.३	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१९/०८/२०७५
८५	शहिदनगर नगरपालिका, धनुषा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१८/०८/२०७५
८६	जोरायल गाउँपालिका, डोटी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२३/०८/२०७५
८७	बडीकेदार गाउँपालिका, डोटी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२३/०८/२०७५
८८	ग्रामथान गाउँपालीका, मोरङ्ग	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	THE KILLING OF MOSQUITOES FOG MACHINEERIES	USD	३०००००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२४/०८/२०७५
८९	बेथानचोक गाउँपालिका, काभ्रेपलाञ्चोक	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२४/०८/२०७५
९०	भगवतीमाई गाउँपालीका, दैलेख	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२५/०८/२०७५
९१	परिवर्तन गाउँपालिका, रोल्पा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२५/०८/२०७५
९२	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वन विज्ञान अधययन संस्थान	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	Tenergy Nimh Rechargable AA-Single,UPS Worldwide Expedited	USD	३६४६	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२६/०८/२०७५
९३	त्रिभुवन विश्वविद्यालय, वन विज्ञान अधययन संस्थान	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	2017 Browning Dark Ops HD Pro (Camera),Masterlock	GBP	२४९९९.९९	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२६/०८/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मूद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
			8mm Python Cable Lock and Browning Security Box				
९४	राष्ट्रिय क्षयरा◌ेग केन्द्र	स्वास्थ्य मन्त्रालय	औषधि तथा स्वास्थ्य सामाग्रीहरु	USD	८००८८९.४	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२८/०८/२०७५
९५	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र, टेकु	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Lab Commodities	USD	१६३८८६.१	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०९/२०७५
९६	गुजरा नगरपालिका, रौतहट	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०४/०९/२०७५
९७	One Heart Worldwide, USA	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	We care solar suitcase Maternal Kits	USD	११६६००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/०९/२०७५
९८	One Heart Worldwide, USA	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	Service/Spare Parts	USD	४०९०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/०९/२०७५
९९	One Heart Worldwide, USA	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	Installation tools	USD	६२५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/०९/२०७५
१००	One Heart Worldwide, USA	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	2 LED Lamps and Satellite Box w/35'cord	USD	२६२००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/०९/२०७५
१०१	अर्जुनचौपारी गाउँपालिका, स्याङ्जा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	०५/०९/२०७५
१०२	पचरौता नगरपालिका, बारा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१२/०९/२०७५
१०३	नेपाल टेलिभिजन, सिंहदरबार	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	Television Broadcasting Equipments	USD	१६२०५३८	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१६/०९/२०७५
१०४	ग्रामथान गाउँपालीका, मोरङ्ग	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Batteryof Mosqiitoes Killing Machine	SKW	५३९४५०	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	१७/०९/२०७५
१०५	शेषकान्त फाउन्डेशन, धादिङ्ग	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	Machinery and Other Relief Materials	URO	२६६८१	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२२/०९/२०७५
१०६	मुसिकोट नगरपालिका, रुकुम (पश्चिम)	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२२/०९/२०७५
१०७	त्रियुगा नगरपालिका उदयपुर	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Tata Sumo Ambulance (सव बाहन) 4*4 (1948 CC)	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	२२/०९/२०७५
१०८	नेपाली सेना मूख्यालय,काठमाण्डौ	रक्षा मन्त्रालय	पूर्व निर्मित भवन	CNY	४४८०००	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२२/०९/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मूद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
१०९	महाबु गाउँपालिका, दैलेख	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	०१/१०/२०७५
११०	जिल्ला समन्वय समिति, रसुवा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	विभिन्न उपभोग्य सामान तथा अन्य सामाग्रीहरु (Donated Materials)	CNY	४११४९१८	भन्सार महसुल अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०३/१०/२०७५
१११	शिवालय गाउँपालिका, जाजरकोट	सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१३/१०/२०७५
११२	म्याङलुङ्ग नगरपालिका, तेह्रथुम	सङ्घीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१३/१०/२०७५
११३	भैरबी गाउँपालिका, दैलेख	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१५/१०/२०७५
११४	Children at Risk Network Nepal(Carnet Nepal)	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	खेलौना तथा शैक्षिक सामग्रीहरु	USD	१५३६०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२२/१०/२०७५
११५	बर्दगोरिया गाउँपालिका, कैलाली	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१८/१०/२०७५
११६	काठमाडौ विश्वविद्यालय, धुलिखेल काभ्रे	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	NVIDIA Titan V GP500-E00,Retail Skug	USD	१४९९.५६	भन्सार महसुल, अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२२/१०/२०७५
११७	छायँनाथ रारा नगरपालिका, मुगु	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	२४/१०/२०७५
११८	विष्णु गाउँपालिका, सर्लाही	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	२३/१०/२०७५
११९	रुपान्तरण नेपाल, दैलेख	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	School Bag	JPY	७४९६०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२५/१०/२०७५
१२०	उल्सान मेट्रोपोलिटान अफिस अफ एजुकेशन, कोरियाबाट सहयोगस्वरुप सामुदायिक विद्यालयको रुपमा सन्चालित श्री नवीन माध्यमिक विद्यालय, गैह्रापाटन पोखरा	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	Laptop	USD	१२०००	भन्सार महसुल, अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२५/१०/२०७५
१२१	धुलिखेल अस्पताल ,धुलिखेल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Multipurpose table & X-ray table	URO	९३८३.४	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२९/१०/२०७५
१२२	नेपाल फेन्सिङ्ग संघ, डिल्लीबजार	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	खेल सामाग्रीहरु	URO	८०८	भन्सार महसुल, अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	०५/११/२०७५
१२३	कोशी गाउँपालिका, सुनसरी	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	०५/११/२०७५
१२४	नेपाल नेत्रज्योती संघ	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	Ophthalmic Equipments	URO	४७३३२.२५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१३/११/२०७५

सि.नं.	छुट प्रदान गरिकएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	मालवस्तुको विवरण	मुद्रा	विजक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
१२५	नागरिक उडयन प्राधिकरण	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	Ford Everest Ambulance(Emergency Response Vehicle)	USD	५३४४५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/११/२०७५
१२६	नागरिक उडयन प्राधिकरण	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	Ford Everest Ambulance(Emergency Response Vehicle)	USD	५३४४५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/११/२०७५
१२७	नागरिक उडयन प्राधिकरण	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	Ford Everest Ambulance(Emergency Response Vehicle)	USD	५३४४५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/११/२०७५
१२८	नागरिक उडयन प्राधिकरण	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	Ford Everest Ambulance(Emergency Response Vehicle)	USD	५३४४५	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/११/२०७५
१२९	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र, टेकु, काठमाडौं	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	ARV तथा Lab Commodities	USD	१००८८३.८	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	१४/११/२०७५
१३०	भागेश्वर गाउँपालिका, डडेल्धुरा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१३/११/२०७५
१३१	नेपाल तेक्वान्दो संघ	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	खेल सामाग्रीहरु	USD	८०००	भन्सार महसुल, अन्त:शुल्क तथा मू.अ.कर पुरै छुट	२१/११/२०७५
१३२	रामेछाप नगरपालिका, रामेछाप	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१९/११/२०७५
१३३	मध्यपुर युथ एशोसियशन, मध्यपुरथिमी नगरपालिका, १५, गठ्ठाघर, भक्तपुर	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	चस्मा, व्हिल चेयर तथा कृत्रिम हात खुट्टा लगायतका सामाग्रीहरु।	INR	५२१०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाँकि भन्सार महसुल तथा सम्पूर्ण कर महसुल छुट	२१/११/२०७५
१३४	यशोधरा गाउँपालिका, कपिलबस्तु	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१९/११/२०७५
१३५	सिद्ध कुमाख गाउँपालिका, सल्यान	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	Mahendra Bolero Ambulance 4wd	INR	५५८१३०	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	१९/११/२०७५
१३६	वृन्दावन नगरपालिका, रौतहट	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	१११००००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	२७/११/२०७५
१३७	गल्छी गाउँपालिका, धादिङ्ग	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	३०/११/२०७५
१३८	जिराभवानी गाउँपालिका, पर्सा	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	TATA SUMO SE AMBULANCE 4*4	INR	५५५०००	१ (एक) प्रतिशत भन्सार महसुल लिइ बाकीँ भन्सार महसुल पुरै छुट	२९/११/२०७५